

AIEA

ASSOCIATION INTERNATIONALE DES ÉTUDES ARMÉNIENNES

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԵՐՈՒՄ ՄԻԶԱՋԳԱՎԻԽՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՄ

Newsletter
Vol. 58
December 2024

C O N T E N T

FROM THE EDITOR	4
LE MOT DE LA PRÉSIDENTE	5
COMMUNICATIONS ENVOYÉES À LA LISTE aiea@telf.com	8
Nouvelle revue: Matenadaran: Medieval and Early Modern Armenian Studies p. 7 – Disparition de Gevorg Ter-Vardanyan p. 10 – Passing of Vardan Devrikyan p. 12 – Nouveau site web de l’AIEA / AIEA new website / ՀԱՅՈՒԹ-ի նոր Էջկայր p. 14	
LETTERS AND COMMUNIQUÉS OF THE AIEA COMMITTEE	16
NEW PARTNERSHIP AIEA-CALFA AND OFFER TO THE AIEA MEMBERS	25
XVIe CONFÉRENCE GÉNÉRALE	27
AIEA ASSEMBLÉE GÉNÉRALE / GENERAL MEETING 2025	37
NEWS FROM MEMBERS	39
<i>Personalia and Distinctions</i> p. 39 – <i>Short Reports</i> p. 42 – <i>Ongoing Projects</i> p. 54 – <i>PhD Students & Postdocs</i> p. 62 – <i>Publications de nos membres</i> p. 65 – <i>Change of Address</i> p. 94	
NEW ARMENOLOGICAL PUBLICATIONS	95
Open Access Publications p. 138	
PUBLICATIONS OF ARMENIAN INSTITUTIONS AND RESEARCH CENTERS	154
Matenadaran Publications for 2023-2024 p. 154 – Works Conducted by the NAS RA Division of Armenology and Social Sciences in 2023 p. 156 – NAS RA Publications p. 159	
CENTRES OF ARMENIAN STUDIES	244
News: Université de Genève p. 244 – Hebrew University of Jerusalem p. 246 – Alma Mater Studiorum – Università di Bologna p. 250 – Pázmány Péter Catholic University p. 250 – Sapienza Università di Roma p. 251 – Pontifical Oriental Institute – Rome p. 253 – News from INALCO p. 253 – Links p. 255	
VARIA	257

USEFUL LINKS

260

Manuscripts p. 260 – Textual Databases p. 261 – Websites of Armenological Journals p. 263 – Twelve Armenian Historians Concordance prepared by the Arak29 team p. 265 – Website of Prof. Michael E. Stone p. 265 – The AIEA List of Sigla Used in Referring to Manuscripts p. 265 – L’Inalco et la Société des Etudes Arméniennes sur youtube p. 265 – Mappa Kēōmiwrčean-Marsili (Costantinopoli, 1691) consultabile *online* p. 266

NOTE FROM THE TREASURER

267

PRACTICAL INFORMATION

267

AIEA Membership Fees p. 267 – AIEA Bank Accounts p. 268 – *PayPal* p. 268
– AIEA Means of Communication p. 268

ACTIVITIES AND PUBLICATIONS OF THE AIEA

269

1. General Conferences p. 269 – 2. Workshops Organized by the AIEA p. 269
– 3. “Armenian Studies 2000” Project p. 271 – 3.1 Workshops Organized within the Frame of the “Armenian Studies 2000” Project p. 271 – 3.2 *History of Armenian Studies*, Sub Series of the *Handbook of Oriental Studies* p. 271 – 4. Workshops Organized under the Auspices of the AIEA p. 272 – 5. Publications under the Auspices of AIEA or Issued from AIEA Initiatives p. 273 – AIEA Committee p. 275

Cover image: A.R.S. Armenian School, Toronto

From the Editor

This issue of the Newsletter is partially dedicated to the XVI General Conference of the International Association of Armenian Studies, which will take place in Geneva and Lausanne from January 9 to 11, 2025. The issue includes the program for this conference as well as the agenda for the General Assembly of the Association's members.

In addition to the usual updates on publications received from our members and information on new developments in the field of Armenian Studies covering the period from April 2023 through all of 2024, the section of the Newsletter dedicated to new publications has been enhanced. A new subsection titled "Publications of Armenian Institutions and Research Centers" has been added, where we gather information on publications from the Matenadaran and the National Academy of Sciences of Armenia. I would like to take this opportunity to thank Dr. Hayk Hambardzumyan, Head of the Matenadaran's Publication Department, for preparing the list of Matenadaran publications, and Dr. Sona Baloyan for facilitating this process. I would also like to extend special thanks to Prof. Dr. Meri Sargsyan for compiling a detailed list of the publications of the National Academy of Sciences of the Republic of Armenia. I sincerely hope that this collaboration will continue in the future, and I look forward to expanding it to include other Armenian institutions, such as the Yerevan State University, knowing how important it is to circulate information about new publications in our field.

As always, I would like to express my gratitude to all those who have contributed to this edition of the Newsletter by providing valuable information. Naturally, I remain open to any ideas or suggestions that could help improve this important publication of our association.

*Marco Bais
marbais@hotmail.com*

Le mot de la Présidente

Workshops organisés en 2024 avec le soutien de l'AIEA

L'année 2024 a été riche en événements liés aux études arméniennes, comme en témoigne cette nouvelle édition du *Newsletter*. Parmi les nombreuses activités, je souhaite particulièrement souligner le soutien financier que l'AIEA a pu apporter à deux workshops qui se sont tenus respectivement à Vienne et à Erevan. Ils ont été sélectionnés à la suite d'un appel à propositions diffusé parmi nos membres par nos canaux habituels. Le premier workshop, *Exploring Literary Horizons: Armenian Textual Trends and Reading Practices in the Early Modern Period*, organisé par Anush Sargsyan et Ani Yenokyan, s'est déroulé au Matenadaran le 26 juillet dernier. Le second, intitulé *Places of Faith : Sacral Topography in the Pre-Modern Caucasus*, organisé par Benedetta Contin, Lewis Read et Anahit Safaryan, a eu lieu à Vienne le 4 octobre 2024. Une modeste contribution a également été octroyée à un troisième workshop, organisé en ligne par Zaruhi Hakobyan le 11 octobre, sous le titre *Medieval Armenian Sculpture at the Crossroads of*

Artistic Traditions. Je vous rappelle aussi qu'en 2023, nous avions pu soutenir deux autres workshops : *Spaces, Landscapes, and Social Lives of the Cross in Medieval Armenia and Georgia*, organisé par Gohar Grigoryan et Michele Bacci à l'Université de Fribourg (6-7 novembre 2023), et *Armenian Cultural heritage : identification, documentation, handling*, organisé par Jasmine Dum-Tragut à Tsaghkunk (Arménie, 26-28 octobre 2023).

Conférence générale de l'AIEA : Université de Genève et de Lausanne (9-11 janvier 2025)

L'année 2025 commence sous les meilleurs auspices avec la Conférence générale de l'AIEA, qui se tiendra conjointement aux Universités de Genève et de Lausanne, du 9 au 11 janvier. Cet événement rassemblera environ 70 participants venant d'Allemagne, Arménie, Autriche, Suisse, France, Hongrie, Italie, Pologne, République Tchèque, Royaume-Uni et États-Unis. Le format du congrès, structuré en divers panels, permettra des échanges intensifs sur des thématiques variées

touchant à l'histoire de l'art, la musique, l'archéologie, ainsi qu'à l'histoire et à la littérature anciennes, médiévales et modernes. Trois key-note speakers nous ont fait l'honneur d'accepter notre invitation et de présenter des conférences sur des sujets majeurs : l'alphabétisation de l'Arménie ancienne (et, en général, du Caucase ancien) ; l'histoire de l'Église dans le Karabagh ; le génocide arménien. La première conférence, intitulée *Approaching the Early Centuries : Palimpsests and Their Significance for the History of Armenian Literacy*, sera donnée par le professeur Jost Gippert, chercheur principal d'un projet ERC Advanced Grant sur l'alphabétisation du Caucase auprès de l'Université de Hambourg. C'est l'occasion d'entendre sa présentation sur quelques résultats récents de ce projet, qui mettront en lumière l'histoire ancienne du Caucase du Sud. La deuxième conférence sera donnée par le Directeur scientifique du Matendaran, Dr. Vahé Torosyan, sur un sujet d'actualité et controversé dans le contexte des tensions récentes du Caucase du Sud et de l'instrumentalisation et des reconstructions idéologiques du passé dans cette région: *The Catholicosate of Aghuank' in the Hierarchical Structure of the Armenian Church*. La troisième

conférence sera donnée par Suzan Meryem Kalayci, historienne à l'Université d'Oxford, lauréate de la bourse Rafael Lemkin 2014 et co-fondatrice du *Oxford Network for Armenian Genocide Research*. Dr. Kalayci offrira une réflexion sur le génocide arménien dans une perspective novatrice, en intégrant les questions de genre, de mémoire et de silence. Sa conférence est intitulée *Dark Times: Reflections on the Armenian Genocide*.

L'un des objectifs majeurs de cette Conférence générale est de renforcer les collaborations scientifiques avec des chercheurs et chercheuses arméniennes, notamment en début de carrière. En plus des trois conférenciers mentionnés, nous avons pu inviter trois membres étudiants de l'AIEA et aurons ainsi le plaisir d'écouter Knar Harutyunyan, Anush Sargsyan et Ani Yenokyan, qui présenteront trois communications sur l'histoire de l'art, du livre et des manuscrits dans l'Arménie médiévale.

Assemblée générale et élections (Genève, 11 janvier 2025)

Un autre moment clé de cette Conférence sera l'Assemblée générale, qui se tiendra le 11 janvier à Genève (voir convocation envoyée le 12 décembre

dernier à travers la liste AIEA@telf.com; p. 37). Nous y présenterons un bilan des activités menées ces dernières années, les nouveaux partenariats établis par l'AIEA ainsi que de nouveaux projets. Des élections pour le renouvellement du comité auront également lieu pendant l'Assemblée (voir rapport du sous-comité aux élections envoyé le 30 décembre dernier, par le même moyen de communication). Enfin, elle constituera également un moment privilégié d'échange entre les membres de notre association.

Je me réjouis de vous retrouver, peut-être, à la Conférence Générale et je vous adresse mes meilleures vœux pour une excellente année 2025.

Valentina Calzolari
6 janvier 2025

*Communications envoyées à la liste
aiea@telf.com*

Nouvelle revue: Matenadaran: Medieval and Early Modern Armenian Studies

Chères et chers Collègues,

J'ai le plaisir de vous annoncer la création d'une nouvelle revue scientifique du Matenadaran intitulée *Matenadaran: Medieval and Early Modern Armenian Studies* (communiqué officiel, en anglais et en arménien, ci-dessous).

Toutes mes félicitations aux collègues du Matenadaran pour cette initiative et tous mes vœux de succès à *Matenadaran: Medieval and Early Modern Armenian Studies* !

Avec mes cordiales salutations,

Valentina Calzolari

MATENADARAN: MEDIEVAL AND EARLY MODERN ARMENIAN STUDIES

We are delighted to announce the launch of a new academic journal dedicated to advancing knowledge and research in the field of Medieval Studies. This open-access journal is a biannual, double-blind peer-reviewed, providing interdisciplinary research on medieval and early modern history and culture, and serving as a major scholarly outlet for Armenian Studies. The journal promotes an international perspective, reflected in its scientific board whose members come from a range of research institutions and universities worldwide.

The journal will feature a variety of Humanities topics, including but not limited to Source Study, History, Theology, Manuscript Studies, Philology, and Art from the 5th to 18th century CE, and accepts articles in English. Considering the extensive period of the manuscript and archival materials of the Matenadaran, articles related to the 19th century may also be acceptable.

We particularly invite studies of wide-ranging connectivity to overcome disciplinary boundaries, regional limits and national

research traditions in Medieval Studies, to open up new spaces for discussion, and to help develop global perspectives.

We look forward to welcoming new contributors and readers to this journal and aiding in the sharing of knowledge and concepts.

<https://journalmatenadaran.com>

Ուրախ ենք տեղեկացնել, որ Մատենադարանը հիմնել է նոր օստարապեղո՞ւ՝ “Matenadaran. Medieval and Early Modern Armenian Studies” միջնադարագիտական պարբերական: Այն բաց հասանելիություն ունեցող, գրախսավոր ամսագիր է, որը նախատելու է հայագիտական հետազոտությունների միջազգայնացմանը: Հանդեսի իմբագրական կազմում ընդգրկված են ոլորտի նշանավոր գիտնականներ:

Ամսագրում հրատարակվող հոդվածների թեմատիկ ուղղություններն են՝ աղբյուրագիտություն, պատմություն, աստվածաբանություն, ձեռագրագիտություն, բանասիրություն, արվեստ՝ 5-18-րդ դարերի ժամանակային ընդգրկվածությամբ: Ընդունելի են նաև 19-րդ դարի ձեռագիր կուլտուրի և արխիվային վավերագրերի վրա հիմված հետազոտությունները: Հանդեսը լույս է տեսնելու տարեկան երկու անգամ անգլերենով:

Պարբերականն առաջնորդվելու է գիտական աշխատանքների՝ միջազգային գիտատեղեկատվական շտեմարանների սահմանած չափանիշներով:

Հոդվածներն ընդունվում են առցանց՝ կայքի միջոցով: Հրատարակման ընթացակարգին, ներկայացվող պահանջներին կարող եք տեղեկանալ պարբերականի կայքից՝ հղումը ստորև:

<https://journalmatenadaran.com>

(Sent: 3/7/2023)

Disparition de Gevorg Ter-Vardanyan

Chères et chers collègues,

Je viens d'apprendre avec grande tristesse la nouvelle de la disparition de Gevorg Ter-Vardanyan, personnalité bien connue dans le domaine des études arméniennes. C'était le directeur du département des manuscrits anciens du Matenadaran, auteur de plusieurs articles et livres, y compris des volumes du Catalogue détaillé des manuscrits arméniens du Matenadaran, dont la publication a connu, ces dernières années, une impulsion décisive. Aucun manuscrit ne lui était inconnu et il pouvait nous orienter avec aisance dans la recherche non seulement des manuscrits, mais aussi des matériaux inédits du Matenadaran. Par ses travaux, Gevorg Ter-Vardanyan a contribué à rendre accessible à la communauté savante ce patrimoine inestimable de l'humanité. Une notice plus détaillée sur son profil scientifique sera prochainement diffusée par les moyens de communication habituels de l'AIEA.

Ma première rencontre avec notre collègue disparu remonte à 1992. Une année après la proclamation de l'indépendance, le Matenadaran et l'Université d'État s'efforçaient avec générosité d'accueillir des jeunes chercheurs et chercheuses, telles que moi et Anna Sirinian, à l'époque toutes deux doctorantes. Telle était l'une des réponses de l'Arménie au blocus qu'elle vivait à l'époque et qui n'est pas sans rappeler la situation actuelle du Haut-Karabagh et les menaces qui pèsent aujourd'hui sur l'Arménie. Dans ces années difficiles, l'Université et le Matenadaran n'ont jamais cessé d'être un lieu de rencontres, humaines et scientifiques, et de stimulations intellectuelles.

Dans l'ancien bâtiment du Matenadaran, on descendait, parfois en ascenseur, le plus souvent à pied (l'électricité était coupée pendant de très nombreuses heures chaque jour), « nerkev », au sous-sol, où se trouvait la réserve des manuscrits anciens. C'est là que Gevorg Ter-Vardanyan mettait à disposition les manuscrits, tout en prodiguant ses conseils savants. Je suis rentrée de ce premier séjour en Arménie avec des cahiers pleins de notes – issues de mes consultations « nerkev » – , de reproductions de manuscrits utiles pour mes recherches et ... de petits bouts de papier. Tout manquait à l'époque ! Sur ces petits bouts de papier, Gevorg avait noté en toutes petites lettres une mine d'informations précieuses. Ces cahiers et ces petits bouts de papier m'ont suivie dans de nombreux déménagements et accompagnent encore

non seulement mes recherches sur les manuscrits, mais aussi mes souvenirs, chaleureux et reconnaissants, de ce séjour.

Je tiens à exprimer à la famille de notre collègue disparu, ainsi qu'aux collègues du Matenadaran mes condoléances les plus sincères.

Que la terre lui soit légère,

Valentina Calzolari

(Sent: 3/29/2023)

Quelle perte immense que celle de Gevorg Ter-Vardanyan !

Je n'oublierai jamais ce travailleur infatigable, au caractère abrupt, mais connaisseur et découvreur extraordinaire de manuscrits, qui a été le premier à m'ouvrir l'accès aux manuscrits les plus profondément enfouis au cœur du Matenadaran.

À toute sa famille, à toutes et tous ses collègues du Matenadaran et du monde scientifique qu'il prive de sa présence inestimable et laisse dans le deuil, je tiens à dire ma sympathie la plus profonde.

Bati Chétanian.

(Sent: 3/29/2023)

Chère Valentina,

Les grands mérites du regretté Gevorg Ter-Vardanyan comme chercheur, grand érudit et savant, comme un des meilleurs spécialistes des manuscrits et de la philologie arméniens ne nécessitent pas de commentaires.

Quant à moi, je dirai seulement que j'ai perdu un frère intellectuel.
Qu'il repose dans la paix et la lumière éternels du Seigneur.

P. Levon Zekian

(Sent: 4/7/2023)

Passing of Vardan Devrikyan

With a great sorrow I inform that in Matenadaran we have another BIG-BIG LOSS - Vardan Devrikyan died at the age 58 very suddenly, there was a funeral today. Even that he was not a member of AIEA, but he was a very good person, sincere friend and fine scholar. He was author of more than 40 books and 60 articles. For many years he served as an editor of Echmiadzin journal. With his wife and daughter (who is also Armenologist) he prepared many amazing popular science documentaries for TV programs (mainly "Shoghakat"). He was very active in social life, honest and principled often working not for himself but for Armenia, for which, by the way, he fought also with weapons in his hands, which is a big rarity for a scholar (as we know).

Somehow it was too much for Matenadaran to write these lines that is why I decided to do myself to let you know that this world lost again very important part of its humanity, kindness etc.

If anyone will have something to say pls. write to Public Relation department of Matenadaran or to his wife: Gayane Poghosyan (the addresses see above).

Yours,
Erna [Shirinian]

(Sent: 4/18/2023)

Dear Erna,

What terrible news!

Thank you very much for your sad notification on the warm lines, which Vardan Devrikyan, the director of the Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Republic of Armenia, more than deserves.

I have also come to know him as an outstanding person and scholar of high calibre, a gifted scientific organiser, a multifaceted Armenologist, an editor of valuable studies and publication series of writings on Armenian literature, an initiator of important international projects and conferences.

My deepest condolences to the staff of the Academy Institute of Literature and the Matenadaran, where he worked for many years in

the Departement for Medieval Literature and Source Studies, and of course to his family, especially his wife Gayane and the beloved daughter.

In deep mourning,

Armenuhi [Drost Abgaryan].

(Sent: 4/18/2023)

Անհաւատայի է, սիրելի Էռնա... Կարծես հոգևառ Ազրայէլ մը բունած է մեր հոգեմտաւոր կամարին վրայ, իր դաժան անխնայ մանգաղով հնձելու համար անդարձօրէն մեր անդին լաւազյն հասկերը:

Գերզի կորուստը, ինչպէս զրեր էի, հոգու եւ մտքի հարազատ երքոր մը կորուստը եղաւ ինձ համար: Իսկ իհմա Վարդանի եւս անդարձ կորուստին գոյժով դաշնօրէն կը խորանայ կոտտացն արիւնահոս վերը:

Չեզմէ սկսեալ բոլոր գործընկերներուն, մեզ՝ բոլոր գործընկերներուս, Մատենադարանի եւ Գրականութեան Ինստիտուտի մեծ ընտանիքներուն բոլոր ադամներուն կը յայտնեմ խորին ցաւակցութիւնս եւ սրտակցութիւնս: Կը խնդրեմ միանգամայն որ հաճիս փոխանցել յատկապէս մեր սիրեցեալ Վահան Տէր Ղետոնդեանին եւ Կարէն Սաթեւոսեանին, ինչպէս եւ հանգուցեալներուն ընտանեկան պարագաներուն իմ եղբայր-ական սպակցութեանս արտայայտութիւնը, միացած աղօթքիս ու սրտեռանդն մաղթանքիս՝ զի յարուսցէ Տէր զնոր մշակս յայգւոց իւրում, որպէսզի մեկնողներուն յիշատակն ու գործը մնան անմար ու անմեռ:

Զոյդ աղօթակից

Հ. Լեւոն

(Sent: 4/18/2023)

Nouveau site web de l'AIEA / AIEA new website / ՀԱՅՀԱՆԻ նոր Էջկայը

Chères et chers Collègues,

J'ai le grand plaisir de vous informer que, grâce à la collaboration efficace de Tara Andrews et Robin Meyer, l'AIEA dispose d'un nouveau site web (en trois langues). Le site est encore en construction, mais vous pouvez d'ores et déjà le visiter grâce aux liens suivants:

<https://aiearmeniennes.org/fr/about/>
<https://aiearmeniennes.org/about/>
<https://aiearmeniennes.org/hy/about/>

Je tiens à remercier très vivement nos collègues pour leur travail et pour le suivi qu'ils vont assurer. Nous espérons que le site deviendra un outil d'information performant, à côté de la liste *aiea@telf*, du *Newsletter* et de la page FB. Chacun de ces instruments répond à des fonctions différentes, mais tous sont complémentaires pour la coordination et la diffusion des informations au sujet de nos activités.

Last, but not least ! Je tiens à remercier chaleureusement Bernard Coulie, à qui l'on doit la création et la gestion, pendant de nombreuses années, du premier website de l'Association.

Avec mes cordiales salutations,

Valentina Calzolari

Dear Colleagues,

I have the great pleasure to inform you that, thanks to the efficient collaboration of Tara Andrews and Robin Meyer, the AIEA has a new website (in three languages). The site is still under construction, but you can already visit it via the following links:

<https://aiearmeniennes.org/fr/about/>
<https://aiearmeniennes.org/about/>
<https://aiearmeniennes.org/hy/about/>

I would like to extend my warmest thanks to our colleagues for their work and for the follow-up they will be providing. We hope that the site will become an effective information tool, alongside the aiea@telf list, the *Newsletter* and the FB page. Each of these tools has a different function, but they all complement each other in coordinating and disseminating information about our activities.

Last, but not least! I would like to extend my warmest thanks to Bernard Coulie, who was responsible for creating and managing the Association's first website over many years.

Yours sincerely,

Valentina Calzolari

(Sent: 7/5/2024)

Lettres et communiqués du Comité de l'AIEA

Steering Committee

Association Internationale des Études Arméniennes

<https://sites.uclouvain.be/aiea/en/>

Geneva, 29 September 2023

to Europa Nostra
Lange Voorhout, 35
NL - 2514 EC - The Hague

Letter in support of the nomination of Dadivank monastery and the Armenian cultural heritage in Nagorno Karabakh for the Europa Nostra 7 Most Endangered program

On behalf of the Steering Committee of the *Association Internationale des Études Arméniennes*, please accept this letter of support for ICOMOS Armenia in their application for Dadivank monastery and the Armenian cultural heritage in Nagorno Karabakh to be inserted in the 7 Most Endangered program of Europa Nostra and the EIBI.

The *Association Internationale des Études Arméniennes* (AIEA) is a scholarly organisation devoted to the promotion of Armenian Studies in Europe and the rest of the world.

The monastery of Dadivank, named after St. Dadi, a disciple of the Apostle Thaddeus who spread Christianity in Eastern Armenia during the first century AD, was built between the 9th and 13th centuries. One

of the main monastic complexes of medieval Armenia, it is considered a very important pilgrimage destination. It was richly decorated in the interior with frescoes and on the exterior with numerous inscriptions carved in the stone ashlars. Its artistic significance is renowned at the European level.

Together with other cultural heritage sites in the region of Nagorno Karabakh, Dadivank is under severe threat of destruction. As we write, Azerbaijan is taking control of the region and there are good reasons to fear that Armenian Cultural heritage will be targeted and destroyed like has happened in Nakhichevan, where barely any traces of the Armenian presence in the region survive (see for instance <https://hyperallergic.com/761723/cultural-armenian-heritage-sites-in-nakhichevan-destroyed-by-azerbaijan/> or <https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/mar/01/monumental-loss-azerbaijan-cultural-genocide-khachkars>).

We urge Europa Nostra to intervene in support of the preservation of this valuable heritage and of all the Armenian heritage at risk in the region.

A [satellite monitoring programme](#) organized by Cornell University is showing that threats to the Armenian monuments which are now under the control of Azerbaijan are increasing. The international community is silent and [the report of Luis Moreno Ocampo](#), who warned of an ongoing genocide against the people of Nagorno Karabakh, went unheard.

The inclusion in the list of the 7 Most Endangered sites in 2024 will be, for Dadivank and for the other Armenian monuments of Nagorno Karabakh, a precious occasion for raising awareness and reducing the risks of deliberate destruction. The organization of an expert mission will test the declared openness of the Azeri regime which up to now has been anything but open, impeding any international mission for the assessment of the damages on cultural heritage.

A specific threat that Dadivank monastery is facing concerns the erasure of the numerous inscriptions carved on its facades, which [Azerbaijan's government announced they will erase](#) to support their unfounded theory on the Albanian origin of the monument.

Raising of awareness at the European level is crucial to avoid the complete ethnic cleansing of the area and the cultural genocide which is clearly planned, publicly announced, and ongoing.

Sincerely,

Prof. Valentina Calzolari
University of Geneva
President of AIEA

Prof. Tara Andrews
University of Vienna
Secretary of AIEA

Dr Irene Tinti
University of Florence
Treasurer of AIEA

Prof. Marco Bais
University of Rome La Sapienza
Committee member

Dr Emilio Bonfiglio
University of Hamburg
Committee Member

Prof. Bernard Coulie
UC Louvain
Committee member

Prof. Nazenie Garibian
Matenadaran, Erevan
Committee Member

Prof. Robin Meyer
University of Lausanne
Committee Member

Communiqué du Comité de l'Association Internationale des Études Arméniennes (AIEA) sur la crise humanitaire dans le Haut-Karabakh

En tant que membres du comité de l'Association Internationale des Études Arméniennes (AIEA), responsables de défendre et promouvoir les études sur la langue, l'histoire, la culture et la société arméniennes, nous exprimons dans ce communiqué notre plus vive inquiétude jointe à notre indignation. Nous assistons aujourd'hui aux images dramatiques de l'exode d'une population innocente meurtrie et humiliée, éradiquée de ses terres ancestrales. Après neuf mois de blocus azerbaïdjanaïs du corridor de Latchine, seul axe routier liant le Haut-Karabakh à l'Arménie et permettant son approvisionnement indépendant, des attaques militaires ont été menées le 19 septembre par l'armée azerbaïdjanaise frappant non seulement des sites militaires, mais aussi des bâtiments civils et des villages. Rappelons que dans un rapport publié le 7 août dernier, basé sur la Convention pour la prévention et la répression du crime de génocide, l'ancien procureur général de la Cour pénale internationale Luis Moreno Ocampo avait qualifié ce blocus en termes de « génocide ».

(https://luismorenoocampo.com/lmo_en/report-armenia/)

C'est sur une population affamée, éprouvée psychologiquement et privée de médicaments, de carburant, d'électricité et d'autres denrées de première nécessité depuis neuf mois que l'attaque a été menée, forçant les Arméniens du Haut-Karabagh à prendre la voie de l'exil et à quitter la terre qui fondent leur identité. La voie de la négociation pour résoudre la question du Haut-Karabagh, prévue par le cessez-le feu signé le 9 novembre 2020 par l'Arménie et l'Azerbaïdjan sous l'égide de la Russie, a été remplacée par la voie de l'agression militaire. Suite à cette guerre éclaire et à sa violence, les dirigeants de la république d'Artsakh ont dû capituler et ont proclamé hier (28 septembre 2023) la dissolution de la République autoproclamée d'Artsakh à partir du 1er janvier 2024. La route de Latchine, bloquée pendant presque 300 jours, a été réouverte le 23 septembre et des milliers de voitures fuient chaque jour vers l'Arménie vidant ainsi le Haut-Kharabagh de sa présence millénaire arménienne. A l'heure où ces lignes sont écrite, plus de la moitié de la population arménienne a quitté la région pour s'abriter dans les lieux d'accueil prédisposés dans l'urgence par l'Arménie dans la région de Goris. Dans un communiqué du 21 septembre 2023, la Fédération internationale pour les droits humains (FIDH) soulignait qu'« Il y a un risque réel de génocide des Arméniens ethniques dans les zones sous le contrôle effectif de l'Azerbaïdjan» (<https://www.fidh.org/fr/regions/europe-asie->

[centrale/armenie/l-attaque-de-l-azerbaïdjan-sur-le-haut-karabagh-fait-peser-le-risque\)](#)

En expliquant les raisons du conflit, les médias se contentent souvent de remonter à la chute de l'URSS pour dire que le Haut-Karabakh a revendiqué son indépendance unilatéralement, d'où un conflit de trente ans. On oublie de rappeler que les Arméniens se trouvent sur ce territoire depuis plus de deux millénaires. Ils y ont construit des églises, dont les plus importantes datent du IXe au XIIIe siècles, des monastères qui étaient non seulement des lieux de culte, mais aussi des lieux de préservation du savoir et d'une identité culturelle et religieuse. La République d'Artsakh, quant à elle, s'était dotée d'écoles et d'une Université avec des collaborations internationales, pour contribuer à cette même préservation.

La crise humanitaire et le nettoyage ethnique, dont témoignent de nombreuses sources d'origines diverses (voir les liens ci-dessous), s'accompagnent aussi d'un danger de génocide culturel. Les garanties que le patrimoine arménien sera préservé sont contredites par une politique culturelle révisionniste mise en place par l'Azerbaïdjan

(<https://report.az/en/cultural-policy/working-group-set-up-to-restore-armenianized-temples-of-ancient-albania/>; <https://eurasianet.org/azerbaijan-announces-plans-to-erase-armenian-traces-from-churches>), qui a déjà totalement détruit la nécropole médiévale arménienne de la vieille ville de Djoulfa, au Nakhitchevan il y a quelques années, afin d'effacer toute trace d'une présence historique arménienne (<https://hyperallergic.com/761723/cultural-armenian-heritage-sites-in-nakhichevan-destroyed-by-azerbaijan/>)

<https://www.lejournaldesarts.fr/actualites/au-nakhitchevan-lazerbajian-detruit-98-du-patrimoine-armenien-162524>

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/mar/01/monumental-loss-azerbaijan-cultural-genocide-khachkars>)

C'est tout cela qui risque d'être effacé aujourd'hui en arrachant une population à sa terre et nous voulons le rappeler.

Cette histoire, nous l'enseignons à l'Université de Genève, à l'Université Catholique de Louvain, à l'Université de Rome, à l'Université de Vienne et dans toutes les Universités qui comptent une chaire d'arménien : Oxford, Paris, Venise, UCLA, Harvard, Columbia, Bologne, etc. Nous appelons les organisations internationales à réagir vite et à intervenir efficacement pour défendre les droits humains ainsi que l'identité culturelle et le patrimoine historique des Arméniens du Haut-Karabakh.

Le Comité de l'AIEA

Prof. Valentina Calzolari (Université de Genève), Présidente

Prof. Tara Andrews (Université de Vienne), Secrétaire

Dr Irene Tinti (Université de Florence), Trésorière

Prof. Marco Bais (Università La Sapienza, Rome)

Dr Emilio Bonfiglio (Université de Hambourg)

Prof. Bernard Coulie (Université Catholique de Louvain)

Prof. Nazénie Garibian (Institut des Manuscrits Anciens et Académie des Beaux-Arts d'Erevan)

Prof. Robin Meyer (Université de Lausanne)

The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/09/22/nagorno-karabakh-genocide-armenia/>

Lemkin Institute: <https://www.lemkininstitute.com/sos-alerts-1/sos-alert--artsakh->

Le Monde : https://www.lemonde.fr/idees/article/2023/09/22/armenie-la-guerre-turco-azerbaïdjanaise-peut-etre-analysee-comme-l-entreprise-de-destruction-d-un-peuple-rescape-du-premier-genocide-du-xx-siecle_6190460_3232.html

Le Monde : https://www.lemonde.fr/international/article/2023/09/02/au-haut-karabakh-l-arme-de-la-faim-de-l-azerbaïjan_6187566_3210.html

The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/18/genocide-warning-in-nagorno-karabakh>

Genocidewatch: <https://www.genocidewatch.com/single-post/genocide-is-underway-in-nagorno-karabakh>

Le Figaro: <https://www.lefigaro.fr/international/haut-karabakh-l-azerbaïjan-lance-une-offensive-d-envergure-contre-plusieurs-villes-20230919#la-france-denonce-une-operation-illegale-injustifiable-inacceptable>

Le Monde: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/09/19/haut-karabakh-l-azerbaïjan-annonce-lancer-une-operation-militaire-dans-la-region-disputee-erevan-denonce-une-vo-lontee-d-entrainer-l-armenie-dans-les-hostilites_6189995_3211.html

Le Temps : <https://www.letemps.ch/monde/le-petrole-immunise-l-azerbaïjan-face-aux-européens>

Communiqué of the Committee of the International Association of Armenian Studies on the humanitarian crisis in Nagorno-Karabakh

As members of the committee of the International Association of Armenian Studies (AIEA), which is responsible for defending and promoting studies of Armenian language, history, culture and society, we hereby express our deepest concern and indignation. Today we are witnessing the dramatic images of the exodus of an innocent population, bruised and humiliated, eradicated from their ancestral lands. After nine months of Azerbaijan's blockade of the Lachin corridor, the only road linking Nagorno-Karabakh to Armenia and enabling it to be supplied independently, military attacks were carried out on 19 September by the Azerbaijani army, striking not only military sites but also civilian buildings and villages. In a report published on 7 August, based on the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, the former Chief Prosecutor of the International Criminal Court, Luis Moreno Ocampo, described the blockade as "genocide".

(https://luismorenoocampo.com/lmo_en/report-armenia/)

The attack was carried out on a population that had been starving, psychologically distressed and deprived of medicines, fuel, electricity and other basic necessities for nine months, forcing the Armenians of Nagorno-Karabakh to go into exile and leave the land on which their identity is based. The path of negotiation to resolve the Nagorno-Karabakh question, provided for in the ceasefire signed on 9 November 2020 by Armenia and Azerbaijan under the aegis of Russia, has been replaced by the path of military aggression. Following this lightning war and its violence, the leaders of the self-proclaimed Republic of Artsakh were forced to capitulate and yesterday (28 September 2023) proclaimed the dissolution of the Republic with effect from 1 January 2024. The Lachin corridor, blocked for almost 300 days, was reopened on 23 September and thousands of cars are fleeing every day towards Armenia, emptying Nagorno-Karabakh of its millennia-old Armenian presence. At the time of writing, more than half the Armenian population has left the region to take shelter in the emergency reception centres set up by Armenia in the Goris region. In a press release dated 21 September 2023, the International Federation for Human Rights (FIDH) stressed that "There is a real risk of genocide of ethnic Armenians in the areas under the effective control of Azerbaijan" (<https://www.fidh.org/fr/regions/europe-asie-centrale/armenie/l-attaque-de-l-azerbaïdjan-sur-le-haut-karabagh-fait-peser-le-risque>).

When explaining the reasons for the conflict, the media are often content to go back to the fall of the USSR and say that Nagorno-Karabakh claimed independence unilaterally, leading to a thirty-year conflict. They forget to point out that the Armenians have lived in this territory for more than two thousand years. They built churches there, the most important of which date from the 9th to the 13th centuries, and monasteries that were not only places of worship, but also places where knowledge and a cultural and religious identity were preserved. The Republic of Artsakh, for its part, had set up schools and a university, with international collaboration, to contribute to this same preservation.

The humanitarian crisis and ethnic cleansing, to which numerous sources of various origins bear witness (see links below), are also accompanied by the danger of cultural genocide. Guarantees that the Armenian heritage will be preserved are contradicted by a revisionist cultural policy implemented by Azerbaijan (<https://report.az/en/cultural-policy/working-group-set-up-to-restore-armenianized-temples-of-ancient-albania/>; <https://eurasianet.org/azerbaijan-announces-plans-to-erase-armenian-traces-from-churches>), which has already completely destroyed the medieval Armenian necropolis in the old town of Julfa, in Nakhichevan, a few years ago, in order to erase all traces of an Armenian historical presence (<https://hyperallergic.com/761723/cultural-armenian-heritage-sites-in-nakhichevan-destroyed-by-azerbaijan/>

<https://www.lejournaldesarts.fr/actualites/au-nakhitchevan-lazerbian-detruit-98-du-patrimoine-armenien-162524>

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/mar/01/monumental-loss-azerbaijan-cultural-genocide-khachkars>)

All this is in danger of being erased today by tearing a population from its land, and we want to remind you of this.

We teach this history at the University of Geneva, the Catholic University of Louvain, the University of Rome, the University of Vienna and in all the universities with a chair of Armenian: Oxford, Paris, Venice, UCLA, Harvard, Columbia, Bologna, etc. We call on international organisations to react quickly and intervene effectively to defend the human rights, cultural identity and historical heritage of the Armenians of Nagorno-Karabakh.

The committee of AIEA

Prof. Valentina Calzolari (University of Geneva), President

Prof. Tara Andrews (University of Vienna), Secretary

Dr Irene Tinti (University of Florence), Treasurer

Prof. Marco Bais (Università La Sapienza, Rome)

Dr Emilio Bonfiglio (University of Hamburg)

Prof. Bernard Coulie (Université Catholique de Louvain)

Prof. Nazénie Garibian (Institute of Ancient Manuscripts and Academy of Fine Arts of Yerevan)

Prof. Robin Meyer (University of Lausanne)

The Washington Post: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2023/09/22/nagorno-karabakh-genocide-armenia/>

Lemkin Institute: <https://www.lemkininstitute.com/sos-alerts-1/sos-alert---artsakh->

Le Monde : https://www.lemonde.fr/idees/article/2023/09/22/armenie-la-guerre-turco-azerbaidjanaise-peut-etre-analysee-comme-l-entreprise-de-destruction-d-un-peuple-rescape-du-premier-genocide-du-xx-siecle_6190460_3232.html

Le Monde : https://www.lemonde.fr/international/article/2023/09/02/au-haut-karabakh-l-arme-de-la-faim-de-l-azerbaidjan_6187566_3210.html

The Guardian: <https://www.theguardian.com/world/2023/sep/18/genocide-warning-in-nagorno-karabakh>
Genocidewatch: <https://www.genocidewatch.com/single-post/genocide-is-underway-in-nagorno-karabakh>

Le Figaro: <https://www.lefigaro.fr/international/haut-karabakh-l-azerbaidjan-lance-une-offensive-d-envergure-contre-plusieurs-villes-20230919#la-france-denonce-une-operation-illegale-injustifiable-inacceptable>

Le Monde: https://www.lemonde.fr/international/article/2023/09/19/haut-karabakh-l-azerbaidjan-annonce-lancer-une-operation-militaire-dans-la-region-disputee-erevan-denonce-une-voisinee-d-entrainer-l-armenie-dans-les-hostilites_6189995_3211.html

Le Temps: <https://www.letemps.ch/monde/le-petrole-immunise-l-azerbaidjan-face-aux-europeens>

New partnership AIEA-CALFA and offer to the AIEA members

Chères et chers membres de l'AIEA,

Nous avons le privilège de vous annoncer une nouvelle collaboration entre l'AIEA et l'Association CALFA, qui débutera le 1er janvier 2025.

Dans le cadre d'un partenariat entre les deux associations, les chercheurs et chercheuses de l'AIEA (à jour avec leurs cotisations) auront la possibilité de bénéficier gratuitement du service de reconnaissance de texte automatique de Calfa pour les manuscrits en arménien (Calfa OCR), dans la limite de 300 pages par personne, durant toute l'année 2025. Ce partenariat permettra en outre l'amélioration des performances globales de reconnaissance de texte des archives et des graphies arméniennes.

Une présentation de ce partenariat et de Calfa OCR sera donnée à l'Assemblée générale de l'AIEA, qui aura lieu à Genève le 11 janvier prochain (voir convocation envoyée le 12 décembre dernier).

Pour tout renseignement veuillez écrire à aiea@calfa.fr

Avec nos cordiales salutations et tous nos vœux pour l'année 2025.

Valentina Calzolari
Présidente de l'AIEA

Chahan Vidal-Gorène
Président de l'Association Calfa

Dear AIEA members,

It is our privilege to announce a new collaboration between the AIEA and CALFA, which will begin on January 1, 2025.

As part of this partnership between the two associations, the researchers members of the AIEA (in good standing) have the possibility to benefit from the service of text recognition in Armenian offered by Calfa (CALFA OCR) for free, within the limit of 300 pages per researcher, throughout 2025. This partnership will also support the

improvement the overall performance of automated text recognition on Armenian archives and scripts.

A presentation of this partnership and of Calfa OCR will be made at the Association's General Meeting, to be held in Geneva on January 11, 2025 (see invitation sent on December 2025).

For further information, please write to aiea@calfa.fr.

With kind regards and our best wishes for the New Year.

Valentina Calzolari
President of the AIEA

Chahan Vidal-Gorène
President of the Calfa Association

ASSOCIATION INTERNATIONALE DES ETUDES ARMENIENNES

Համաշխառ Օւսուրեցող Մշակույթի և Գիտությունների

*XVIe Conférence générale
9-11 janvier 2025*

PROGRAMME

Université de Genève (Uni Mail)
Bd du Pont-d'Arve, 40, 1205 Genève

Université de Lausanne (Anthropole)
Quartier Dorigny, 1015 Lausanne

9 janvier 2025 – Université de Genève/University of Geneva

Bâtiment Uni Mail/Building Uni Mail
Bd du Pont-d'Arve 40, 1205 Genève

9h00 Enregistrement/Registration
Espace à côté de la salle MR 280/Space near Room MR 280

9h30-11h00 Séance plénière/Opening Plenary Session
Salle MR 280/Room MR 280

Allocutions d'ouverture/Opening addresses

Valentina Calzolari
Présidente de l'AIEA et Directrice du Département MESLO

S.E. Hasmik Tolmajian
Ambassadrice
Représentante permanente de la République d'Arménie auprès des Nations Unies à Genève

Conférence d'honneur/Keynote Lecture
Période ancienne/Ancient Period
Présidence/Chair: Valentina Calzolari

JOST GIPPERT

*Approaching the Early Centuries:
Palimpsests and Their Significance for the History of Armenian Literacy*

11h00-11h30 Pause café/Coffee break

11h30-13h00 Sessions parallèles/Parallel sessions

Session 1 Salle MR 150 Musique/Music
Chair: Victoria Abrahamyan

Anna Arevshatyan, Tigran Mansurian's Modern Hymnography
Lilit Yernjakyan, Interpretation of Armenian Musical Culture in Foreign Sources

Mher Navoyan, Հայկական վերածննդի նախադրյալները
պերսկանական

Session 2 Salle MR 160 Relations latino-arméniennes et disputes religieuses au Moyen Age/Latin-Armenian relations and religious disputations in the Middle Ages

Chair : Gohar Grigoryan

Irene Tinti, *Latin-Armenian Relations in the Medieval Caucasus through the Lens of Armenian Manuscripts*

Armine Melkonyan, *Newly Discovered Armenian Interreligious Disputation: Manuscript Tradition and Textual Transmission*

Alessandro Orengo, *Oskan vardapet Erewanc'i traducteur du et en latin*

Session 3 Salle MR 170 Histoire moderne/Early Modern History

Chair: Jakub Osiecki

Andranik Yesayan, *Demographic Transformations in Northeastern Armenia in the Early Modern Period (16th - 18th Centuries)*

Petra Košťálová, *Cultural Anthropology Aspects in Historical Sources: The Case of Armenian Chronicles from Today's Ukraine*

Paolo Lucca, *The Conjurations against Child Stealing Demons in the Armenian Amulet Rolls. Elements of Textual and Typological Continuity and Discontinuity Compare*

13h00-14h30 Buffet/Lunch

Réservé aux personnes inscrites au congrès/For registered participants only

Espace à côté de la salle MR 150/Space near Room MR150

14h30-16h30 Sessions parallèles/Parallel sessions

Session 1 MR 160 Linguistique/Linguistics

Chair: Irene Tinti

Robin Meyer, *Hypoanalysis and aspectual diversification: the Armenian future in diachrony*

Bert Vaux, *The New Julfa dialect of Armenian since Adjarian (1919)*

Rémy Viredaz, *Les traitements du *w intervocalique indo-européen en arménien*

Victoria Khurshudyan & Chahan Vidal-Gorène, Annotation models for the Armenian linguistic variation. One model to rule them all?

Session 2 MR 170 Histoire contemporaine/Contemporary History

Chair: Vicken Cheterian

Jakub Osiecki, *The Polish Armenians – the biographical study*

Sirarpi Movsisyan, *Contours of Identity: Exploring Belonging Among Armenians in Germany*

Lusine Margaryan, Արցախի բնակչությաների աճվանակղզման սլղբունքները և իմաստային դաշտի կաղզպանությունը

Carlo Busini, *The Exodus of Armenians from Nagorno-Karabakh: The Eternal Fate of a Pending Homeland in the Armenian History*

16h30-17h00 Pause café/Coffee break

17h00-18h30 Sessions parallèles/Parallel sessions

Session 1 Salle MR 160 Bible et apocryphes/Bible and Apochrypha

Chair: Paolo Lucca

Caroline Macé, *The Letter on the Dormition attributed to Dionysius Areopagita*

Emmanuel Van Elverdinghe, *Les versions arméniennes de l'Apocalypse de Jean : acquis et perspectives*

Timothy B. Sailors, *The Earliest History and Characteristics of Ancient Armenian Translations of Biblical Materials: A Survey of Modern Scholarship, Methods, and Critical Editions*

Session 2 Salle MR 170 Littérature contemporaine/Contemporary Literature

Chair: Kevork Bardakjian

Varvara Basmadjian, *Poésie et arts, la quête, l'œuvre et la vie suspendue de Garig Basmadjian*

Büsra Döner, *La littérature contre le déni : la résistance de deux écrivains arméniens, Zavèn Bibérian et Meguerditch Margossian, face au négationnisme en Turquie*

Emiliano Zanelli, *Tcharents et la Weltliteratur : notes à partir du « Հարկանգ-Լուսնի »*

19h30 Réception

à l’Ambassade et Mission Permanente de la République d’Arménie
auprès de l’Office des Nations Unies et autres organisations internationales à Genève

Offerte par S.E. Mme Hasmik Tolmajian

16 Parc du Château Banquet – 1202 Genève

10 janvier 2025 – Université de Lausanne/ University of Lausanne

**Bâtiment Anthropole/Building Anthropole
Campus Dorigny, 1015 Lausanne**

**10h00-11h00 Séance plénière/Plenary Session
Salle ANT-1129/Room ANT-1129**

Allocution d’ouverture/Welcome speech

Robin Meyer

Directeur du Centre de linguistique et des sciences du langage
Président de la Section des sciences du langage et de l’information

Conférence d’honneur/Keynote Lecture

Période médiévale/Medieval Period

Présidence/Chair: Robin Meyer

VAHÉ TOROSYAN

*The Catholicosate of Aluank‘
in the Hierarchical Structure of the Armenian Church*

11h00–11h30 Pause café/Coffee break

Hall 1130

11h30–13h00 Sessions parallèles/Parallel Sessions

Session 1 Salle ANT-1129 Patristique et hagiographie/Patristics and Hagiography

Chair: Emilio Bonfiglio

Anahit Avagyan, *The sources of the hagiographical units included in the Armenian “Vitae Patrum” collections*

Sara Scarpellini, *St George au Moyen Age : un saint à cheval entre l’Arménie et la diaspora*

Sergey Kim, *Mélèce d’Antioche géorgien traduit de l’arménien: une étude des textes parallèles retrouvés*

Session 2 Salle ANT-2064 Histoire de la Cilicie/History of Cilicia

Chair: Tara Andrews

Zohrab Gevorgyan, *Disabilities, diseases and rights in the context of the environmental history of Cilician Armenia*

Azat A. Bozoyan, *Les relations d’échange de l’Église arménienne avec Constantinople et les centres ecclésiastiques du Proche-Orient*

Gohar Grigoryan Savary, *The Assizes of Antioch and the Visualisation of the King’s Institution in Cilician Armenia*

Session 3 Salle ANT-2120 École hellénisante. Roman d’Alexandre/Hellenizing School. Alexander Roman

Chair: Alessandro Orengo

Edda Vardanyan, *La version arménienne du Roman d’Alexandre et l’école monastique de Gladzor*

Rok Kuntner, *Literary Rewriting in Medieval Armenia: The Case of the Alexander Romance*

Lorenzo Colombo, *Le texte du Pseudo-Nonnos à travers l’Arménie médiévale*

13h00-14h30 Buffet/Lunch

Réserve aux personnes inscrites au congrès/For registered participants only

Bâtiment Géopolis (8 minutes à pied) /Géopolis building (8 minutes' walk)

14h30–16h30 Sessions parallèles/Parallel Sessions

Session 1 Salle ANT-2064 Philologie/Philology

Chair: Bernard Coulie

Emilio Bonfiglio, *The Vienna Agathangelos: A Study of Palimpsest W 56*

Tim Greenwood, *After Garitte: Revisiting the Vg Recension of Agathangelos*

Theo Maarten van Lint, “Such a wonderful vision does not exist in all the prophets”: *OXL121’s Second Text on the Throne Vision of Ezekiel*

Knar Harutyunyan, *From Manuscript Descriptions to “Discoveries”: Early Versions of Known Texts and Newly Identified Manuscripts*

Session 2 Salle ANT-2120 Histoire de l’art. Architecture /Art History. Architecture

Chair: Nazénie Garibian

Ioanna Rapti, *Armenian written sources for medieval art history: texts, contexts, and perspectives*

Cassandre Lejosne, *Architectural Patronage and Cult of Relics: Komitas, Hrip’simē, and the early Armenian Church*

Marta Zerbini, *The classical heritage in the land pattern of the ancient Tashir region in northern Armenia*

Sipana Tchakerian & Chahan Vidal-Gorène, *Automatic editing of Armenian architectural heritage’s 3D models using AI*

16h30–17h00 Pause café/Coffee break

Hall 1130

17h00–18h30 Sessions parallèles/Parallel Sessions

Session 1 Salle ANT-2064 Histoire antique et archéologie/Ancient History and Archaeology

Chair: Tim Greenwood

Roy Arakelian, *Tigrane le Jeune: son histoire et ses attributions monétaires*

Hamlet Petrosyan, *Early Christian Epigraphy of Artsakh (5-9th cc.). New Discoveries*

Maxime Yevadian, *Le voyage de Step'annos Siwneč'i à Rome, vers 710-720: considérations à la lumière de nouvelles sources*

Session 2 Salle ANT-2120 Ani

Chair Hakob Matevosyan

Karen Jallatyan, *The Ruins of Modernity: Literary and Photographic Afterlives of The Medieval Armenian Capital City of Ani*

Bálint Kovács, *The imagination of Minas Bžskeanc' on Ani*

Konrad Siekierski, *Traces of the Lost City: Ani in Yerevan*

11 janvier 2025 – Université de Genève/University of Geneva

Bâtiment Uni Mail/Building Uni Mail
Bd du Pont-d'Arve 40, 1205 Genève

10h00-11h00 Séance plénière/Opening Plenary Session
Salle MR 280/Room MR 280

Conférence d'honneur/Keynote Lecture
Période moderne/Modern Period
Présidence/Chair: Theo M. van Lint

SUZAN MERYEM KALAYCI

Dark Times - Reflections on the Armenian Genocide

11h00-11h30 Pause café/Coffee break
Espace à côté de la salle MR 150/Space near the Room MR 150

11h30-13h00 Sessions parallèles/Parallel sessions

Session 1 Salle MR 160 Nersēs Lambronatsi. Liturgie/Nersēs Lambronatsi. Liturgy

Chair: Anahit Avagyan

Arpine Avetisyan, *The sources of Nerses Lambronats'i's translation of the Commentary on the Revelation of Saint John*

Riccardo Pane, *L'emploi de la typologie dans l'Explication de la Divine Liturgie de Nersēs Lambronac'i*

R.P. Haykazun Sahakyan, Ձեռքերի վեր բարձրացման ծխական շարժման կիրառությունն ու իմաստը <այ Առաքելական Եկեղեցու Սուրբ Պատուազում

Session 2 Salle MR 170 Histoire contemporaine (1920-1930)/Contemporary History (1920s-1930s)

Chair: Varvara Basmadjian

Victoria Abrahamyan, *The role of Turkish propaganda in shaping the image of Ottoman Armenian refugees in French mandate Syria and Lebanon, 1920s-1930s*

Valentina Calzolari, *La représentation des Arméniens comme 'peuple martyr' dans les sources arméniennes et non arméniennes de l'après-génocide (1917-1930)*

Khachatur Stepanyan, Արցախը խորհրդային արդրեցանին բոլնակցելու խնդրի արծարծումը սփյուռքահայ մամուլում (1920-1930-ական թվականներ) .)

13h00-14h30 Buffet/Lunch

Réservé aux personnes inscrites au congrès/For registered participants only

Espace à côté de la salle MR 150/Space near Room MR150

14h30-16h00 Sessions parallèles/Parallel sessions

Session 1 Salle MR 160 Humanités digitales/Digital Humanities

Chair: Caroline Macé

Lewis Read, *A Digital Corpus of Eleventh-Century Armenian Colophons*

Tara L. Andrews, *What are the facts?! Data models for history when the sources are scarce*

Chahan Vidal-Gorène, *Text Recognition and Automated Analysis of Armenian Handwritten Archives*

Session 2 Salle MR 170 Histoire médiévale/Medieval History

Chair: Marco Bais

Nazénie Garibian, *The Social Status and Pretensions of Armenian Women According to Medieval Documents*

David Zakarian, *A Visionary or a Renegade: Revisiting Catholicos Kostandin Vahkac'i's Life and Work*

Kevork Bardakjian, *A Footnote to the Anonymous Medieval Armenian Visitor's Description of Certain Shrines and Relics in Constantinople*

16h00-16h30 Pause café/Coffee break

Espace à côté de la salle MR 150/Space near the Room MR 150

16h30-17h30 Sessions parallèles/Parallel sessions

Session 1 Salle MR 160 Iconographie et étude des MSS/Iconography and Study of MSS

Chair: Ioanna Rapti

Hayarpi Hakobyan, *Towards the Reconstruction of an Illustrated Gospel Dated to 1181 CE: Dispersed Folios from Narekavank Harvard № 1960.202 & 1960.203*

Anush Sargsyan, *"Concerning the Sins of Adam": The Transformation of the Iconography in the Biblical Manuscripts of the Amida Scriptorium*

Ani Yenokyan, *Hardship and Craftsmanship in Unstable Times: Grigor Marzvanec'i, the Master of Woodcut Art*

Session 2 Salle MR 170 Contacts syro-arméniens. Gračajk'/Syro-Armenian contacts. Gračajk'

Chair: Sergey Kim

Andy Hilkens, *Towards a history of Syriac-Armenian bilingualism Translations*

Onnik Kiremitlian, *Dialectal Issues in the Armenian Manuscripts of the Catenic Homily on Holy Thursday Attributed to Marutha of Tagrit*

Ovsanna Khachatryan, Manifestations of Grařajk' as a Unique Genre of Armenian Medieval Literature in the Antilias Manuscript № 150

17h30-19h00 Séance plénière/Plenary Session
Salle MR 280/Room MR 280

ASSEMBLÉE GÉNÉRALE DE L'AIEA/AIEA GENERAL MEETING

Présidence/Chair
Valentina Calzolari

Conclusions

AIEA Assemblée Générale / General Meeting 2025

Dear members of the AIEA,

With this notice the Committee cordially invites you to the next General Meeting of the AIEA, to be held in conjunction with the conference in Geneva. I circulate here the agenda of the meeting and we hope to meet as many of you as possible there!

With best wishes,
Tara Andrews

AIEA ASSEMBLÉE GÉNÉRALE
Université de Genève, samedi 11 janvier 2025, 18h

Ordre du jour
1. Acceptation de l'ordre du jour

2. Approbation du procès-verbal de la dernière assemblée générale (zoom, 3 septembre 2025), publié dans AIEA Newsletter 57, p. 49-54.
3. Lecture et approbation du rapport de la Présidente
4. Lecture et approbation du rapport de la Secrétaire
5. Lecture et approbation du rapport de la Trésorière
6. Composition du comité
7. Approbation des nouveaux membres de l'Association (la liste sera communiquée sur place)
8. Présentation de nouveaux partenariats de l'AIEA.
9. Propositions individuelles et divers

AIEA GENERAL MEETING

University of Geneva, Saturday 11 January 2025, 6pm

Agenda

1. Acceptance of the agenda
2. Approval of the minutes of the previous General Meeting (zoom, 3 September 2021), published in AIEA Newsletter 57, p. 49-54
3. Presentation and approval of the President's report
4. Presentation and approval of the Secretary's report
5. Presentation and approval of the Treasurer's report
6. Committee composition
7. Approval of new members of the Association (a list will be communicated at the meeting)
8. Presentation of new partnerships of the AIEA
7. Proposals and any other business

--

Univ.-Prof. Dr. Tara L Andrews

Institut für Geschichte, Universität Wien

Secretary, Association internationale des études arméniennes

(Sent: 12/12/2024)

NEWS FROM MEMBERS

Personalia and Distinctions

Sebouh David Aslanian has been awarded the 2024 Book History Book Prize for his book *Early Modernity and Mobility: Port Cities and Printers across the Armenian Diaspora, 1512-1800* (Yale University Press, 2023) <https://sharpweb.org/grants-prizes/sharp-book-history-book-prize/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAR0uB9DpfK6OT7tu9Jg70DedDtZJkPVYJq1In6R7YLStM3B3ELbukHdOSU> aem zvk XWPnnbXRpNxJ X5fMg

Marco Bais has been elected Corresponding Member of the Istituto Veneto di Scienze Lettere ed Arti (Appointment by Decree of the Minister of Culture, June 6, 2023).

Emilio Bonfiglio has joined the editorial team of the journal *St. Nersess Theological Review*, Catholic University of America Press (since 2023). Since September 2024 he has also been visiting lecturer at the Department of Armenian Studies at the Pázmány Péter Catholic University in Budapest, and, between October and December 2024, Wissenschaftlicher Mitarbeiter at the Mesrop Zentrum at the Martin-Luther University of Halle-Wittenberg.

Valentina Calzolari s'est vue décerner la médaille Movses Khorenatsi (<https://www.president.am/en/medals/18/>) par le Président de la République d'Arménie, Vahagn Khachaturyan, pour ses activités dans le domaine des études arméniennes, le 19 juillet dernier (<https://armenpress.am/hy/article/1196077>).

Bálint Kovács Bálint Kovács has been a Senior Research Fellow (part-time) at the Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO Leipzig) since July 2023 while maintaining his position as head of Department of Armenian Studies at the Pázmány Péter Catholic University in Budapest. At the GWZO he is focusing on the publication series "Armenians in Eastern Europe" (edited by Bálint Kovács, Hakob Matevosyan and Stefan Troebst)

and heading the Junior Research Group (PHD Group) "Global Armenia/ns. Entangled Histories of Central and Eastern Europe and the Caucasus." In recognition of his scholarly contributions, he was awarded the Pro Cultura Minoritatum Hungariae award by Hungary in 2023, and in 2024, he was granted the honorary title of Doctor honoris causa (dr.h.c.) by Khachatur Abovyan Armenian State Pedagogical University in Yerevan.

Gerard (Jirair) Libaridian has been honored with the Lifetime Achievement Award by the Society for Armenian Studies in 2024, recognizing his exceptional and lasting contributions to the field of Armenian studies.

Vera Sahakyan has been conferred the degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) in History, with Diploma No. 10188, dated January 11, 2024.

Timothy B. Sailors (Tübingen) was awarded a Graduate/Post-doctoral Fellowship from the American Research Institute of the South Caucasus (ARISC) to conduct research in Yerevan. His project as an ARISC Research Fellow is on «The Earliest History and Characteristics of Ancient Armenian Translations of Biblical Materials: Textual Evidence and Critical Studies».

Cesare Santus was awarded a "Microgrant" by the Autonomous Region of Friuli Venezia Giulia in the spring of 2023 for his two-year research project *Eastern Christians and the Roman Curia, 16th-19th Century: An Interconnected History of Modern Catholicism* (for further details, please refer to the "Ongoing Projects" section of the Newsletter).

Michael E. Stone has been awarded the Presidential Medal of Gratitude by the President of Armenia on July 19, 2024, in recognition of his significant contributions to Armenian studies. Additionally, he has received a prestigious grant from the Israel Science Foundation (ISF) for a period of four years to support his ongoing research.

Haig Utidjian was awarded the Medal of Merit (Արժանեաց Շքանշան) of the Pan-Armenian Cultural and Education Union (Համազգային Մշակութային եւ Կրթական Միութիւն), on 8 January 2024.

Chahan Vidal-Gorène has been appointed as the new director of the Master's in Digital Humanities at Université Paris Sciences et Lettres / École nationale des chartes <https://www.chartes.psl.eu/formations/masters/master-humanites-numeriques>

David Zakarian has been appointed as Haig and Isabel Berberian Professor of Armenian Studies at Fresno State College of Arts and Humanities <https://fresnostatecah.com/2024/08/29/zakarian-appointed-as-haig-and-isabel-berberian-professor-of-armenian-studies/>

Short Reports

Armenian Diaspora Survey has been completed

The Armenian Diaspora Survey (ADS), a project of the Calouste Gulbenkian Foundation, concluded the unprecedented four-round research in 2023. ADS conducted research on public opinion in Armenian diaspora communities from 2018 to 2022 about the issues, attitudes and trends shaping the Armenian world. Directed by Hratch Tchilingirian (University of Oxford), the methodology and the fieldwork was carried out by a group of academics, teams of local researchers and experts.

During the four-rounds of the survey, over 13,000 Armenians in more 50 diaspora communities in ten countries provided their views and opinions on questions of identity, language, culture, community engagement and relations with Armenia.

ADS fills a critical gap in the knowledge of the Diaspora and provides evidence-based understanding of the issues and questions in geographically diverse communities—which were in 2022: United States and Ontario (Canada); 2021: Belgium, Paris (France), United Kingdom and Rostov on Don (Russian Federation); 2019: Argentina, Lebanon, Montreal (Canada), Romania; 2018 pilot: Boston (USA), Cairo (Egypt), Pasadena (USA), and Marseille (France).

The results of the survey in ten countries, which operated under the auspices of the Armenian Institute in London, have been published in four volumes, which are freely available for download at www.armeniandiasporasurvey.com.

In due course, the entire data collected, including over 400 in-depth interviews, will be available to scholars as a resource for further research and deep analysis. Currently, the technical and practical aspects of providing access are being studied by experts, which would make the data available online.

Hratch Tchilingirian

Plenitude of Grace, Plenitude of Humanity
International Conference on St. Nerses Shnorhali
Pontifical Oriental Institute – Rome
(30 November – 1 December 2023)

The *Plenitude of Grace, Plenitude of Humanity* conference, held on 30 November and 1 December 2023 at the Pontifical Oriental Institute in Rome, was one of the events dedicated to the memory St. Nersēs Shnorhali. The conference brought together an esteemed group of scholars and spiritual leaders to explore the enduring legacy of St. Nerses Shnorhali. Known as one of the most influential theologians of the Armenian Church, St. Nerses' contributions to history, theology, liturgy, pastoral care, and ecumenism were discussed from a variety of perspectives. Throughout the two-day event, experts presented papers on the historical and theological dimensions of St. Nerses' work, exploring his deep scriptural insights and his lasting impact on the Armenian religious tradition and spirituality.

The conference started by exploring the historical context in 12th-century Armenian Cilicia, the new challenges the Armenians and their institutions faced and how St. Nersēs contributed to overcoming and navigating in this complex historical situation.

A session of the conference was dedicated to St. Nerses' liturgical contributions and his relationship with Armenian sacred music. St. Nerses' writings shaped the liturgical practices of the Armenian Church, including music, which left an impact on Armenian worship experience for centuries to come.

St. Nerses was also recognized for his role in pastoral care and hagiography. Several papers explored his impact on Armenian religious literature, especially in relation to the lives of saints, the cult of saints, and the spiritual formation of the faithful. Papers also explored Nersēs *modus operandi* in dealing with various other religious communities, both those of different churches (Syriac, Greek), as well as representatives of heterodox movements (the so-called *arewodik'*).

One of the most compelling aspects of the conference was the emphasis on St. Nerses' ecumenical contributions, including his refined language in advocating for a unity of churches. St. Nersēs' theological thought served as a bridge between different Christian traditions, especially within the broader Eastern Christian context.

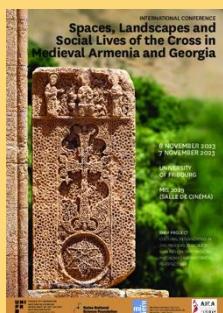
The closing session, featuring a speech by Cardinal Claudio Guggerotti, Prefect of the Dicastery for the Eastern Churches, provided a reflection on the ongoing relevance of St. Nerses Shnorhali's message

for the contemporary Church. The conference successfully underscored the *plenitude* of St. Nerses' spiritual and theological contributions, both in his own time and for modern Christian thought.

Zaroui Pogossian

International Conference Spaces, Landscapes and Social Lives of the Cross in Medieval Armenia and Georgia
University of Fribourg
(6-7 November 2023)

The two-day international conference brought together scholars to reflect, from Spaces, Landscapes and Social Lives of the Cross in Medieval Armenia and Georgia, international conference, University of Fribourg, 6-7 November 2023. Supported by Association

Internationale des Études Arménienes (AIEA), Swiss National Scientific Foundation (SNSF), and Faculty of Humanities of the University of Fribourg.

The two-day international conference brought together scholars to reflect, from comparative and intercultural perspectives, on the ways in which Caucasian Christianities perceived, represented and made use of the sign of the cross. It particularly tackled aspects of materiality, performativity and visualisation of the cross in medieval Armenian, Georgian and neighbouring traditions, by focusing on such questions as: the dynamic interaction of cross objects with built and natural spaces; materials of the cross in their practical, symbolic and allegorical dimensions; local, regional and trans-regional cult phenomena associated with crosses; liturgical uses of the cross; cross as expression of individual devotion and its involvement in burial practices, pilgrimage and medicine.

<https://www.unifr.ch/mediaevum/fr/manifestation/spaces,landscapes-and-social-lives.html>

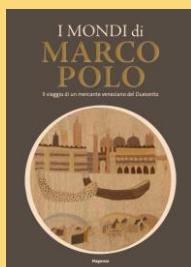
Gohar Grigoryan

Exhibition *I Mondi di Marco Polo. Il viaggio di un mercante veneziano del Duecento/ The Worlds of Marco Polo. The Journey of a Venetian Merchant from the 13th Century*

Palazzo Ducale, Venezia

(6 April – 29 September, 2024)

2024 marked 700 years since the death of Marco Polo. An exhibition held at the Doge's Palace in Venice was part of various commemorative events, that allowed the visitors to travel virtually and visually, through exhibited items and maps, with Marco Polo from his birthplace in Venice to China. Thanks to an extremely fruitful collaboration with the Institute of Ancient Manuscripts (Matenadaran), the History Museum of Armenia, and the Mechitarist Congregation of St. Lazzaro (all of whom I wish to thank again) I was able to organise an 'Armenia room' where various objects – manuscripts, ceramics, wood, glass, textile, pieces of bas-reliefs,

and coins – contemporary to Marco Polo allowed the visitors to imagine the splendours of the material culture produced in Armenia, likes of which the Venetian merchant could have seen with his own eyes.

<https://palazzoducale.visitmuve.it/it/mostre/archivio-mostre/i-mondi-di-marco-polo-il-viaggio-di-un-mercante-veneziano-del-duecento/2024/01/23586/mostra-i-mondi-di-marco-polo>

Zaroui Pogossian

The Development of Literacy in the Caucasian Territories

(DeLiCaTe)

Universität Hamburg

Centre for Study of Manuscript Cultures

For workshops and other events organized within the framework of the research project *The Development of Literacy in the Caucasian Territories (DeLiCaTe)*, interested parties are referred to the dedicated DeLiCaTe website: <https://www.csmc.uni-hamburg.de/delicate.html>.

Jost Gippert

24th Seminario armenistico Italiano
Gli studi armenistici in Italia: bilanci e prospettive
Sapienza University of Rome
Dipartimento di Scienze dell'Antichità
May 12 2023

On Friday, May 12 2023, the 24th *Seminario Armenistico Italiano* organized by the Padus Araxes Association took place at the University of Rome “La Sapienza.” The event was graced by the presence of His Excellency Monsignor Boghos Levon Zekian, President of Padus Araxes. The seminar opened with institutional greetings from the Magnificent Rector of Sapienza University of Rome, Prof. Antonella Polimeni, and Her Excellency Tsovinar Hambardzumyan, Ambassador of the Republic of Armenia to the Italian State. This seminar was dedicated to the opening of the new Armenian Studies position at Sapienza University. It provided an important opportunity for representatives from all major centers of Armenian Studies in Italian universities to present their work. The event offered a comprehensive overview of the development of Armenian studies in Italy, beginning with the initial linguistic interest in the Armenian language, and tracing the establishment and growth of Armenian studies centers in Italy. The discussions and presentations reflected the vitality and importance of Armenian studies, underscoring the increasing role that Italian academic institutions play in this area. The 24th *Seminario Armenistico Italiano* was a significant occasion for reflecting on past achievements while also looking ahead to new horizons for the field of Armenian Studies in Italy.

Marco Bais

The 38th intensive summer course of Armenian language and culture of Venice - Padus-Araxes Cultural Association

August 1st – August 17th 2024

The 38th edition of the Intensive Summer Course of Armenian Language and Culture, organized by the *Padus-Araxes* Cultural Association in collaboration with the Studium Generale Marcianum Foundation, took place in Venice from August 1 to August 17 2023.

The course gathered 39 participants from 14 countries and included a teaching staff composed of prominent scholars such as Fr. Prof. Boghos Levon Zekian, Dr. Benedetta Contin, and other specialists in Armenian studies. The program featured four levels of instruction, with classes conducted primarily in Armenian, alongside history lessons in English.

Participants also had the opportunity to engage in extracurricular activities, such as Armenian traditional dance and duduk lessons. Guest lectures were delivered by Roubén Koulaksezian, Hakob and Anna Asatryan, and films from Armenia and the Diaspora were screened. Special events included concerts of duduk music and guided visits to significant Armenian sites in Venice. Scholarships were provided by the Calouste Gulbenkian Foundation, the Mekhitarist Foundation of Istanbul, and a generous donation from Prince Giovanni Alliata di Montereale.

The course, which has been running successfully for 38 years, continues to offer a comprehensive exploration of Armenian language, culture, and history. Certificates for successful participants will be issued starting in November 2024. Applications for the 2024 edition will open in the same month.

Marco Bais

Exhibition and conference Capturing Eternity: Jerusalem Armenian Photography in the 19th and 20th Centuries

Curators of the exhibition: Diana Ghazaryan, Dr. Karen Jallatyan

Budapest, University of Fine Arts

Budapest, 21 September – 8 October 2024

The exhibition draw attention to the fact that the Jerusalem Armenian Patriarch Yessayi Garabedian established the first local photography workshop in the Armenian Quarter of Jerusalem most likely in the 1860s. Prominent photographer Garabed Krikorian (1847–1920) was trained in this workshop, who later opened the first photographic studio in Jerusalem and in turn trained Khalil Raad (1854–1957), the first Arab photographer of Palestine. Eventually, a number of Armenian photographers had studios in Jerusalem during the Ottoman and British Mandate periods (1922–1948), a tradition that continues to this day. Following the opening

ceremony of the exhibition, an international scholarly symposium was held on site the day after. The exhibition thus meditates on the intersections of holiness and photography through the crucible of the Armenian community of Jerusalem.

Karen Jallatyan

Armenian dialects: Archaisms and Innovations
Budapest, Department of Armenian Studies
Pázmány Péter Catholic University

Organisers: Inessa Arustamyan, Dr. Hrach Martirosyan
Budapest, 14. November 2024 –15. November 2024

What is the linguistic evolution of the Armenian dialects? How do variations in the early Armenian inscriptions reflect dialectal diversity? How do archaisms and innovations reveal in these dialects? How can modern methodologies help preserve and study the Armenian language and its endangered dialects? The conference focused on these critical questions. Through all phases of its independent existence, Armenian, like any other normal language, must have admitted a certain degree of dialectal diversity. For the modern period, one usually distinguishes around fifty or sixty modern Armenian dialects, several of which are now extinct. The dialects have been classified according to a phonological principle, namely the development of the consonant system, as well as a morphological one, that is the formation of the indicative present. Jahukyan offers a multi-feature classification and on this basis identifies eleven dialectal groups. This conference was important in that it provided an opportunity to discuss Armenian dialects from the point of view of comparative-historical dialectology, to discuss not only the existing forms in Armenian, but also the origins from Proto-Indo-European and their reflection in the Classical Armenian and later dialectal layers.

Inessa Arustamyan

Armeni e Armenie tra madrepatria e diaspora
Third National Conference on Armenian Studies
Sapienza University of Rome
Dipartimento di Scienze dell'Antichità
 December 19-20 2024

Between December 19 and 20 2024, Sapienza University of Rome hosted a significant conference that gathered leading Armenian scholars from Italy, as well as those working on Armenian-related topics within other disciplines in Italian universities and research institutions. The event covered a wide range of topics, from archaeology to linguistics, theology, and modern Armenian history, with a strong focus on interdisciplinary research.

The conference featured an important archaeological section, starting

with presentations on the pre-Uratian and Urartian periods. Roberto Dan's lecture, *From Protohistoric Communities to Urartu and the Orontids: New Archaeological Discoveries at the Shamiram Site in Armenia*, introduced groundbreaking findings that have shed new light on the ancient history of the region. This was followed by a series of papers addressing the Christian Armenian period. Sergio Ferdinandi presented on the archaeological site of Aruch, Michele Nucciotti discussed the medieval site of Yeghegis in Vayots Dzor, and Elisa Pruno focused on the site of Dvin.

These papers offered a comprehensive view of the development of Armenian heritage from the pre-Christian to the Christian period.

An appendix of the conference was dedicated to various artistic aspects, with presentations by Marta Zerbini, Cecilia Luschi, and Rachele Zanone, who explored different artistic expressions in the Armenian world. Alessia Bnoschi's presentation on the role of travel literature in the promotion of the cultural heritage of Armenian communities in the Ottoman Empire, with a special focus on the writings of Gertrude Bell (1868-1926), further enriched this section. Linguistics and philology were also prominent themes in the conference. Alessandro Orengo discussed a 17th-century Armenian-Italian dictionary, while Marco

Fattori examined the relationship between Armenian and Sogdian, connecting it with the works of the renowned linguist Antoine Meillet. Irene Tinti's paper focused on the manuscript tradition of the Armenian version of *The Book of Virtues* by the Dominican Pietro d'Aragona (1339), while Alberto Casella presented on the Fratres Unitores, a religious order within the Armenian Church. Theological, spiritual, and hagiographical topics were discussed by Riccardo Pane and Sara Scalpellini. The conference also explored the modern history of Armenians in the late 19th and early 20th centuries. Aldo Ferrari delivered a lecture on Father Minas Bžškean, a Mechitarist priest and his relations with Russia, while Nicola Spinato examined the issue of Latin novices among the Armenian Catholic nuns of Trebisonda (1884–1915). Finally, Carlo Bussini addressed a current issue: the exodus of Armenians from Nagorno-Karabakh, providing a sobering reflection on the contemporary struggles faced by the Armenian people. The conference concluded with the presentation of a digital preservation project for the *Tabula Chorographica Armenica* of Bologna, an ancient Armenian map discovered and studied by Gabriella Uluhogian. This project, presented by Gabriele Bitelli, Francesco Citti, and Anna Sirinian, aims to digitally enhance and make accessible this invaluable historical document.

Marco Bais

***Workshops and conferences organized or co-organized by
Emilio Bonfiglio***

Organizer of the the international colloquium *Armenian Scholars in Byzantium and Byzantine Scholarship in Armenia*, Dumbarton Oaks Research Library and Collection/Trustees for Harvard University, Washington, D.C. (3 November 2023). Programme: [here](#). This Colloquium took place four decades after the famous 1980 Dumbarton Oaks Byzantium Symposium *East of Byzantium: Syria and Armenia in the Formative Period* (organized by Garsoian, Matthews, and Thomson) and only few weeks after the tragic events in Nagorno-Karabakh/Artsakh. The colloquium aimed at showcasing the current state of the art of Armeno-Byzantine Studies by going beyond the mere acknowledgment of Armenia and the Armenians as significant Eastern neighbours of the Empire of the New Rome. Building on a wealth of new studies, it re-examined the extent of the Armeno-Byzantine interconnectedness at both social

and material level by focusing on the impact that Armenian scholars played for the dissemination of Byzantine culture, the repercussions of Greek scholarship for the formation of an Armenian identity, as well as the material underpinnings and technical aspects that made possible such a colossal cultural transfer. Invited speakers were: Valentina Calzolari, Sergio La Porta, Cristina Maranci, Johannes Preiser-Kapeller, Giusto Traina, Robin Meyer, Irene Tinti, Bernard Coulie, and Levon Avdoyan. The proceedings of that event are currently being prepared for publications in the series Dumbarton Oaks Colloquia and Symposia, with additional contributions by Federico Alpi, Sara Scarpellini, Emmanuel van Elverdinghe, Jost Gippert, and Gohar Grigoryan.

Member of the scientific committee, together with Claudia Rapp, Theo M. van Lint, and David Zakarian, of the International Workshop *Armenian & Byzantium without Borders IV*, University of Oxford (21–22 April 2023). The fifth edition of this workshop will take place in Oxford on 7–8 February 2025.

Co-organizer together with Jost Gippert, Mariam Kamaruli, and Eka Kvirkvelia of the international conference *From East to West: Christian Literacy in the First Millennium*, Centre for the Study of Manuscript Cultures, University of Hamburg; Co-Organizer (18–19 March 2024). Programme: [here](#). The proceedings of that conference are currently being prepared for publication with co-editors Jost Gippert and Eka Kvirkvelia for the series *Studies in Manuscript Cultures* (De Gruyter).

In addition to the organization of workshops and conferences, Bonfiglio has been invited to a number of venues to deliver lectures on various aspects of Armenology.

Emilio Bonfiglio

Sacred Grounds, Shared Vision: Preserving Holy Sites for a Joint Christian Ministry. Conservation of the Religious and Cultural Sites in Artsakh

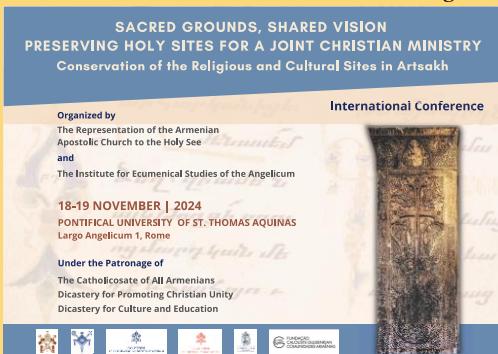
Pontifical University of St. Thomas Aquinas
(Rome 18-19 November 2024)

The international conference “*Sacred Grounds, Shared Vision: Preserving Holy Sites for a Joint Christian Ministry*” took place on November 18-19, 2024, at the Pontifical University of St. Thomas

Aquinas (Angelicum) in Rome. Organized by the Armenian Apostolic Church's Representation to the Holy See and the Institute for Ecumenical Studies, the event focused on the urgent need to preserve the religious and cultural heritage of Artsakh (Nagorno-Karabakh).

The conference opened with messages from prominent church leaders, including His Holiness Karekin II, Catholicos of All Armenians, and Cardinals Kurt Koch, Claudio Gugerotti, and José Tolentino de Mendonça.

The first session on *Cultural Heritage, Religious Sites, and Human Rights*

Aleksanyan (Diocesan Council of Artsakh), who explored diplomatic methods to protect cultural heritage in conflict zones.

In the second session, Heghnar Watenpaugh (University of California, Davis) addressed the destruction of cultural heritage, and Vassco La Salvia (University of Chieti) focused on the role of media in reporting these issues. Arsène Saparov (Rabdan Academy) discussed media neutrality and its impact on the representation of conflicts.

On the second day, the session *Endangered Armenian Monuments: Artsakh in Context* included presentations by Heghnar Watenpaugh on the fate of Nakhichevan's Armenian heritage, Jasmine Dum-Tragut (University of Salzburg) on monuments in the border regions of Syunik and Tavush, and Alain Navarra de Borgia (Hyestart NGO) on shared cultural memory in Artsakh.

The final session on *Endangered Cultural and Religious Heritage of Artsakh* included talks by Marco Bais (University of Rome La Sapienza/Pontifical Oriental Institute) on the use of historical sources in relation to Caucasian Albania, Jost Gippert (University of Hamburg) on inscriptions in Artsakh, Annegret Plontke-Lüning (University of Jena) on Artsakh's architectural heritage, and Hamlet Petrosyan (Yerevan State University) on the current situation of monuments in Artsakh.

The conference concluded with a roundtable discussion moderated by Zara Pogossian and Marco Bais, which emphasized the need for urgent global Christian action to protect Artsakh's religious and cultural heritage. The event reinforced the importance of international collaboration and solidarity to preserve these sacred sites for future generations.

Marco Bais

Ongoing Projects

Update on the Index of Armenian Manuscripts

The Index of Armenian Manuscripts now includes a total of 1,982 manuscripts, all digitized and fully accessible across 48 digital libraries. The 2023-2024 updates feature the addition of over 300 manuscripts, primarily sourced from the HMML Digital Library, along with various collections from Lebanon, including the Bzummār Convent, Near East School of Theology, Université Saint-Joseph, and the Société des Missionnaires de Saint Paul.

Additionally, the index has incorporated fragments and complete manuscripts from several institutions, such as the Vatican, Biblioteca Medicea Laurenziana, Biblioteca Nacional de España, Harvard University, Benaki Museum, Musée des Beaux-Arts de Blois, and the Schøyen Collection.

Furthermore, the links provided by IRHT CNRS have been updated, transitioning from the BVMM to the ARCA website, and links from the Staatsbibliothek zu Berlin have moved to Qalamos.

Contributors: Chahan Vidal-Gorène, Anush Sargsyan, Emmanuel Van Elverdinghe.

The website is maintained by Calfa.

Access the index: <https://www.armenian-manuscripts-index.com>

Chahan Vidal-Gorène

Digital Version of the Catalogue of Armenian Manuscripts of San Lazzaro

The catalog of Armenian manuscripts from the Mekhitarists of Venice is now available online in its beta version. Developed by Calfa in partnership with the Mekhitarist Fathers, this project utilizes artificial intelligence to enhance searchability, making it easier to navigate the third largest Armenian manuscript collection in the world, which houses over 2,000 manuscripts.

Originally a 6,250-page PDF document, this extensive catalog has been transformed into a structured online database, comprising 1.3 million words across eight volumes. The project, conducted from 2022

to 2024, is supported by the Mekhitarist Fathers and features open access data available on GitHub.

Explore the catalog: <https://catalog.mechitar.org>

To know more: <https://calfa.fr/blog/47>

To contribute: <https://github.com/calfa-co/catalog-manuscripts-venice>

Chahan Vidal-Gorène

Digitization Project for Armenian Press Archives at the Samuelian Bookstore

The Samuelian bookstore in Paris, intellectual hub for the Armenian diaspora since 1930, has seen its valuable newspaper archives deteriorate since its closure a decade ago. With the support of the Samuelian family and funding from the Calouste Gulbenkian Foundation, Calfa leads a project to digitize and preserve these newspapers, primarily published between 1920 and 1975. This initiative aims to make the archives accessible online, in partnership with the Fundamental Scientific Library of the National Academy of Sciences of Armenia.

The digitization process will utilize OCR technology specifically tailored for Armenian texts, allowing for the transformation of printed pages into editable digital documents. The project aims to inventory approximately 10,000 to 15,000 pages from over 70 newspapers across the Armenian diaspora, with a notable focus on publications from France. A key aspect of the project will also involve detecting and identifying advertisements and stamps featured in the Armenian press. This effort promises to enhance the accessibility and understanding of the rich cultural heritage contained within these archives.

Chahan Vidal-Gorène

Dulaurier Manuscript Digitization Project

The «Valorisation numérique du fonds Dulaurier» project, led by Calfa and GREgORI, in partnership with the BnF DataLab, has been successfully completed, focusing on enhancing the accessibility of the

Dulaurier manuscript collection at the Bibliothèque nationale de France (BnF). This initiative utilized handwritten text recognition (HTR) and linguistic analysis techniques, including lemmatization and morphological tagging, to make these Armenian manuscripts available to researchers and the public.

The project processed 14 manuscripts, which cover a range of topics within Armenian historiography. The resulting transcriptions will be integrated into Gallica, the BnF's digital library, in 2025 allowing for full-text search capabilities in manuscripts. Additionally, these texts have been incorporated into the Calfa Armenian dictionary and the GREGORI linguistic databases (<https://www.v2.gregoriproject.com>).

The project produced a comprehensive dataset, now accessible on GitHub for HTR validation, along with a separate collection of stamps and seals available on Zenodo.

Preliminary results presented in January 2024 indicate a text recognition accuracy rate of 98.56% and a 92.9% accuracy for reading abbreviations. Further proofreading of the transcribed texts is planned until their integration in Gallica.

This project was carried out with support from the BnF DataLab. For more information and access to the datasets:

<https://github.com/calfa-co/datalab-dulaurier>

Chahan Vidal-Gorène

Digital Humanities Master

Chahan Vidal-Gorène has been appointed as the new director of the Master's in Digital Humanities at Université Paris Sciences et Lettres / École nationale des chartes, effective January 1st, 2024. This Research Master's program, awarded by Université PSL, specializes in the exploitation and analysis of data from the human and social sciences. It is a collaborative effort between the École nationale des chartes, École normale supérieure, and École Pratique des Hautes Études.

To know more:

<https://www.chartes.psl.eu/formations/masters/master-humanites-numeriques>

Chahan Vidal-Gorène

Project of online glossary of architectural terminology

Patrick Donabédian (dir.), *Glossaire en ligne des termes d'architecture médiévale arménienne* : glossaire bilingue français-arménien, en ligne, illustré, des termes d'architecture arménienne, en cours de finalisation. Il comporte pour l'heure 510 entrées. Ce glossaire est destiné à devenir polyglotte. À cette fin des contacts sont nécessaires avec des collègues qui s'engageront pour une adaptation dans les principales langues européennes: anglais, russe, allemand, italien, espagnol... Une adaptation en arménien occidental est en cours.

The Glossary focuses on the terminology of medieval Armenian architecture. It is on line and abundantly illustrated. In its present state it includes 510 entries. It is in the process of being finalized. This glossary, for the time being, is bilingual, French-Armenian, but it is intended to become multilingual. To this end, contacts are necessary with colleagues who will commit themselves to an adaptation in the main European languages: English, Russian, German, Italian, Spanish... An adaptation into Western Armenian is in progress.

See probationary website: <https://glossaire.am/>.

Patrick Donabédian

Lost-but-Found: Armenian Capital Ani at Contested Crossroads

Launched in 2023, *Lost-but-Found: Armenian Capital Ani at Contested Crossroads* the complex cultural configurations generated by the lost city of Ani in literature, arts, academic discourses, and everyday lives in Armenia, the Armenian Diaspora, and Turkey. This interdisciplinary research project is funded by Gerda Henkel Foundation and hosted by the Leibnitz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO) in Leipzig and the Institute of Turcology and Ottoman Studies at Free University, Berlin. The research team comprises Dr. Bálint Kovács (Pázmány Péter Catholic University, Budapest / GWZO Leipzig principal investigator of the project), Prof. Elke Hartmann (Free University, principal investigator of the project), Dr Karen Jallatyan (Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO), postdoctoral fellow) and Dr Konrad Siekierski (Free University, postdoctoral fellow). The results of the project were thus far presented at *Situating the Lost City of Ani*

workshop (7-8 December 2023, Free University, Berlin) and *Myth and Identity: The Memory of Ani and the Ani-Armenians in Transylvania* seminar (3 October 2024, Matthias Corvinus College, Cluj-Napoca). Currently, the project's team works on an edited volume *Armenian Lost Cities: Histories, Imaginaries, and Perceptions*, a multimedia exhibition on Ani, and a series of documentary movies.

Karen Jallatyan

Eastern Christians and the Roman Curia, 16th-19th Centuries: A Connected History of Early Modern Catholicism

This project examines the active role played by Eastern Catholics—Armenians, Greeks, Maronites, and others—within the early modern Roman Curia. These individuals served as interpreters, diplomatic agents, doctrinal censors, consultants, examiners, and confessors in key Vatican institutions such as the Congregation of Propaganda Fide and the Holy Office. Rediscovering the role played by these figures between the Council of Trent and the Restoration will provide a better understanding of the concrete dynamics by which the Holy See promoted the establishment of the Eastern Catholic Churches and managed the expansion of Catholicism on a global scale.

Cesare Santus

Michael E. Stone – Current Projects

Professor Michael E. Stone is currently engaged in several significant research projects, primarily focused on the publication of works in Armenian studies and biblical scholarship. One of his main projects involves *The Struggle of the Archangel Michael with Satan*, a study he is working on in collaboration with Alexander Kulik, Edward Jeremiah, and Emanuela Timotin. This project includes editions of the tale in Greek, Slavonic, Romanian, and Armenian, along with detailed explanations, introductions, and synopses.

Another major project is *The Armenian Inscriptions of the Holy Land and the Sinai*, for which Professor Stone serves as Editor-in-Chief. Together with Khachik Harutyunyan and Yana Tchekhanovets, he is preparing the first volume of a corpus of over 600

inscriptions, covering the period up to 1850. This comprehensive work will offer valuable insights into the historical presence of Armenians in these regions.

Finally, Professor Stone is awaiting the first proofs of *Armenian Apocrypha, Vol. 7: Questionnaire from the Holy Books*, which will be published by the Society of Biblical Literature Press. This volume is part of an ongoing series that explores Armenian apocryphal texts and their broader significance in biblical studies.

Michael E. Stone

ERC Project ArmEn

Armenia Entangled: Connectivity and Cultural Encounters in Medieval Eurasia 9th-14th Centuries

Project ArmEn is in the middle of its duration. Team members' research continues to enrich Armenian studies by exploring textual and material sources and placing them in the wider regional and global context. In this period further excavation campaigns were carried out at the site of the ancient and medieval metropolis of Dvin (total of four campaigns have been completed to date), by the joint Armenian-Italian archaeological mission (directed by Hamlet Petrosyan (Armenian Academy of Sciences, Institute of Archaeology and Ethnography/Yerevan State University) and Michele Nucciotti (University of Florence)), co-funded by the Italian Ministry of Foreign Affairs. Besides, ArmEn team members (E. Pruno, F. Cheli, L. Squilloni) have conducted research at the History Museum of Armenia, analysing local and imported ceramics excavated to date in Dvin, Ani and elsewhere, as part of their overall research. To facilitate this collaboration the History Museum of Armenia and the University of Florence have signed a Memorandum of Understanding. Three field season reports have been published thus far in the successive issues of *Armeniaca: International Journal of Armenian Studies* (<https://edizionicafoscari.unive.it/it/edizioni4/riviste/armeniaca/>)

All ArmEn team members have presented their research at international conferences and workshops. We have made a special effort to participate not only in Armenian studies conferences, but also beyond, taking the results of our research to neighbouring fields and raising awareness of the importance of Armenian studies to many other disciplines. Thus, team members have taken part, among others, at the Biennial Convention of the Association for the Study of Persianate Societies

in Yerevan (May 2023: G. Danielyan, A. Melkonyan, F. Cheli, E. Pruno, L. Squilloni), the UCLA Armenian Studies Graduate Students Conference (February 2024: Cheli), and at one of the largest gatherings of medievalists in the world – the International Medieval Congress in Leeds (June 2024), where I was invited as a keynote speaker, whereas other team members (H. Hovhannisyan, E. Pruno, I. Tinti, and S. Scarpellini from the project HAI Mobility, see below) organized and presented during a session dedicated entirely to the project ArmEn.

Within the project we also organised a workshop on “Armenia and Armenians in the Global Middle Ages: Texts and Manuscripts” at the Institute of Ancient Manuscripts – the Matenadaran (June 2024), which allowed us to exchange ideas and share the results of our on-going research with our colleagues in Armenia and vice versa.

The ArmEn website provides details on these and other activities of the Project: <https://www.armen.unifi.it/>

Zaroui Pogossian

Project HAI Mobility

Hagiographies, Art, Ideologies, Objects: Mobility and Interactions of the Armenians in the Afro-Eurasian Centres in IX-XV cc.

Team members of this project have been exploring the relationship between medieval Armenian diasporic communities and historical Armenia, focusing on art (E. Vardanyan), hagiography and specifically the cult of St George (S. Scarpellini) and technology transfer (L. Somigli). The results of their research will be presented in the coming February, during an international conference organized by HAI Mobility team members focusing on ‘diaspora-homeland’ connections in the Middle Ages.

Zaroui Pogossian

Establishment of Junior Research Group (PHD Group) “Global Armenia/ns. Entangled Histories of Central and Eastern Europe and the Caucasus” at the GWZO Leipzig

The junior research group aims to contribute to a deeper understanding of diasporic influences and cultural transfers, as well as

international engagement and cross-border religious institutions in Eastern European societies, and to integrate these into a global history of the region. The key themes are closely linked to the research priorities of the research department of the Leibniz Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa (GWZO) (Leibniz Institute for the History and Culture of **Eastern** Europe).

The JRG is a cooperation between the Calouste Gulbenkian Foundation (Lisbon), the GWZO and other partners. It offers a comprehensive doctoral training, which includes close supervision at the institute as well as participation in the structured doctoral training programme at the Graduate School Global and Area Studies (GSGAS) at the University of Leipzig.

More: [Informationen zu Armeniern | GWZO.](#)

Bálint Kovács

PhD Students & Postdocs

Lewis Read is a PhD student of Prof. Tara Andrews and a University Assistant on the ERC Project RELEVEN led by Prof. Andrews at the University of Vienna. His training is in Armenian Studies, with a particular focus on palaeography and philology, alongside a background in Digital Humanities. Previously, he completed his bachelors and masters at the University of St Andrews with Prof. Tim Greenwood. His current doctoral research sits at the intersection of Armenian and Byzantine studies and explores the role of Armenian Chalcedonian hagiographical and liturgical translation projects in conditioning Armeno-Byzantine relations during the eleventh century.

<https://dshcs.univie.ac.at/en/about-us/research-cluster/ancient-byzantine-and-medieval-studies/doctoral-candidates/lewis-read/>

Dr. Irene Tinti is currently a researcher on the *ArmEn* project, funded by the European Research Council and led by Prof. Zaroui Pogossian at the University of Florence, Italy (<https://www.armen.unifi.it/>). Her research focuses on Armenian-Latin intercultural and interconfessional relations, with particular emphasis on the Dominican Peter of Aragon (d. 1347) and his activities in the circle of Krina. Dr. Tinti is also a member of the scientific committee for the 16th General Conference of the AIEA, scheduled to take place at the Universities of Geneva and Lausanne on 9–11 January 2025.

In addition to her research, Dr. Tinti has contributed to academic collaboration by co-organising Session 1319 at the Leeds International Medieval Congress, held on 3 July 2024, titled *Entanglements and Crisis between the Caucasus, Anatolia, and Mesopotamia: Written and Material Sources – Research Results of the ERC Project ‘Armenia Entangled’* <https://imc-leeds.confex.com/imc/2024/meetingapp.cgi/Session/4954>. Furthermore, she co-organised the *ArmEn and HAI Mobility Workshop* at the University of Florence on 22 January 2024 (<https://www.armen.unifi.it/vp-58-armen-and-hai-mobility-workshop.html>).

Dr. Konrad Siekierski was awarded a PhD in Social Anthropology from the Department of Theology and Religious Studies at King’s College London on December 1, 2023. His doctoral thesis, titled “*A Vow to Go: Religion, Reunion, and Roots in Armenian Pilgrimage,*”

explored the intersections of faith, identity, and cultural continuity in the context of Armenian pilgrimage practices. Since October 2023, he has been a Post-Doctoral Research Fellow at the Institute of Turkology and Ottoman Studies at the Free University of Berlin, where he is contributing to the research project “*Lost-but-Found: Armenian Capital Ani at Contested Crossroads.*” In recognition of his ongoing contributions to the field, Dr. Siekierski became a Full Member of the Armenian International Educational Association (AIEA) in September 2024.

Dr. Karen Jallatyan: Since September 2020, Dr. Karen Jallatyan has been serving as a Lecturer in the Department of Armenian Studies at Pázmány Péter Catholic University in Budapest. In addition to his teaching role, Dr. Jallatyan has been a Postdoctoral Research Fellow at the Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO) in Leipzig since January 2023. He is currently involved in the research project *Lost-but-Found: Armenian Capital Ani at Contested Crossroads* (for more details, please refer to the *Ongoing Projects* section of the *Newsletter*), which explores the history and cultural significance of the Armenian capital of Ani. Dr. Jallatyan has been a Full Member of the Armenian International Educational Association (AIEA) since September 2021

Emilio Bonfiglio is currently working (since April 2022) within the DeLiCaTe project, which is funded by the European Research Council and led by P.I. Prof. Jost Gippert at the University of Hamburg, Centre for the Study of Manuscript Culture: <https://www.csmc.uni-hamburg.de/delicate.html>. Within that project, his research focuses on Armenian palaeography and codicology of palimpsested manuscripts and the edition of Armenian Patristic and historiographical texts (in particular: John Chrysostom and Agat‘angelos).

Since 2023 he is Regular Member of the *Society for Armenian Studies* (SAS), while continuing to be AIEA-Liaison Officer for the *International Association of Armenian Librarians and Archivists* (IAALA) and, within the *Association internationale des études arméniennes*, elected member of the AIEA Steering Committee. He has

been a member of the scientific committee of the XVI General Conference of the AIEA (Geneva and Lausanne, 9–11 January 2025).

With his co-editor Claudia Rapp, he presented the volume *Armenia and Byzantium without Borders: Interactions, Mobility, Responses*, ARTS 7 (Brill: Leiden/Boston, 2023), by invitation of the *Österreichisch-armenische Studiengesellschaft*, at the University of Vienna on 6th December 2023.

Publications de nos membres

Alpi, Federico

«Armenian Levites? An Outline of the Evolution in Episcopal Elections in Armenia, Eighth-Thirteenth Century», in A. Melloni – F. Ruozzi (eds.), *Episcopal Elections in the Churches. Laws, Practices, Doctrines* («Bologna Studies in Religious History», 2), Brill, Leiden – Boston 2025, 112-153 <https://brill.com/display/book/9789004712874/BP000014.xml>

«Alle radici dell’“ecumenismo” di Nersès Šnorhali? Grigor Magistros e le sue lettere a un armeno calcedoniano (XI secolo)», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekiyān – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 357-377.

Arlen, Jesse Siragan

(with Matthew J. Sarkisian), *Odes of Saint Nersess the Graceful: Annotated Translation*, (Sources from the Armenian Christian Tradition 2), Tarkmaneal Press, New York, NY 2024, xxxix + 259 pages.

«Writing for the Laity in Competition with *Gusans*: St. Nersess Shnorhali’s Poetic Intervention into the Armenian Literary Tradition», *St. Nersess Theological Review* 15/1 (2024), 43-65.

«Shaping Readerly Taste: Paratextuality in the Publishing Mission of Mkhit’ar of Sebastia», *Armeniaca: International Journal of Armenian Studies* 2 (2023), 119-142.

«Spiritual Mourning with Tears in Armenian Christianity from the Fifth to the Tenth Century», *St. Nersess Theological Review* 14/1 (2023), 109-140.

«Anania Narekac‘i’s Instruction to Priests», *Entre le Pô et l’Araxe. Mélanges en l’honneur de Boghos Levon Zekiyān. Revue des études arméniennes* 41 (2022), 311-329.

Bais, Marco

(co-editor with M. Ruffilli), *Mondo armeno. Storia, cultura, arte*, tab edizioni, Roma 2023, 328 pp. ISBN 978-88-9295-719-0

«Nersès Šnorhali: vita, opera e culto. In vista di una possibile commemorazione liturgica», *Bazmavep* 181/1-2 (2023), 235-250.

«Caucasian Albania in Greek and Latin Sources», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 3-31
file:///Users/baismarco/Downloads/10.1515_9783110794687-001.pdf

(with M. Ruffilli), «Introduzione», in Marco Bais e Marco Ruffilli (a cura di), *Mondo armeno. Storia, cultura, arte*, tab edizioni, Roma 2023, 15-17.

«La letteratura», in Marco Bais e Marco Ruffilli (a cura di), *Mondo armeno. Storia, cultura, arte*, tab edizioni, Roma 2022, 121-141.

«La mia rabbia è colma d'amore, la mia notte, colma di stelle...», in Mariam Eremian (a cura e traduzione di), *Rinascita. 101 poesie armene, 1890-1989*, Fuorilinea, Monterotondo 2023, 11-16.

«The visit of Trdat and Grigor to Constantine: rewriting and adaptation in Armenian historiography», *Orientalia Christiana Periodica* 89/1 (2023), 5-19.

«Le origini dell'impero Timuride secondo T'ovma Mecop‘ec'i», *Rivista di Studi Indo-Mediterranei* 13 (2023) http://kharabat.altervista.org/RSIM-13_BAIS11.pdf

(with A. Sirinian), «Studi offerti a S.E. Boghos Levon Zekian. Introduzione», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 51-355.

«Nersēs Šnorhali: aspirazione all'unità tra divisioni ecclesiastiche e frammentazione politica», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 379-413.

«Nota sulla lettera di Nersēs Šnorhali ai vescovi e vardapet dell'Armenia», *Rassegna armenisti italiani* 22 (2022-2023), 77-85.

«Tra visione profetica e Realpolitik: Nersēs Šnorhali in dialogo con i bizantini », *Bazmavep* 182/1-2 (2024), 206-225.

Bakhchinyan, Artsvi

Հայերն Ավրիլայում: Պատմաբանակրական ուսումնասիրություն,
ՀՀ ԳԱԱ ՊԻ, Երևան 2024, 293 էջ [Armenians in Africa. Historical and philological study. Yerevan, Institute of History of National Academy of Sciences of Republic of Armenia, 2024, 293 pp.].

«Ազգային հիշողությունը՝ ուժացած հայերի սերունդների մեջ [National memory among the assimilated generations of Armenians]», *Lehahayer Czasopismo poświęcone dziejom Ormian polskich* 10 (2023), 205-218

«Teatro e cinema», in Marco Bais – Marco Ruffilli (a cura di), *Mondo Armeno. Storia, cultura, arte*, prefazione di Boghos Levon Zekian, tad Edizioni, Roma 2023, 313-323.

«Էլմոնդը դե Ամիչիսը Կոստանդնուպոլսի հայերի մասին», *Օսուր աղբյուրները հայկական զայթավայրերի մասին*՝ «աղեսի» «Զարդէն Եփիկէ» ազգային ճեմարանի հիմնադրման 75-ամյակին նվիրված միջազգային գիտաժողովի նյութերի ժողովածու, ՀՀ ԳԱԱ ՊԻ, Երևան 2023, 108-121 (Edmondo De Amicis on the Armenians of Constantinople. Foreign Sources on Armenian Settlements. Collection of Materials from the International Conference Dedicated to the 75th Anniversary of the Establishment of the Karen Jeppe National Seminary in Aleppo. Yerevan 2023, 108-121).

«The Spanish Civil War and the Armenians», *Հայոց պատմության հարցեր* [The Problems of the History of Armenia], 2023, No. 1 (26), 115–133 <https://arar.sci.am/dlibra/publication/390069/edition/360812/content>

«Escaping from Bolsheviks, Ending Up in Japanese Military Camps: The Armenians in Harbin (1900-1950)», *Հայոց պատմության հրցելիք* [The Problems of the History of Armenia], 2023, No. 1-12, 441-478.

Review of Armenia, *Mon Amour: Ten Europeans Speak*. Edited by Svante Lundgren and Serafim Seppälä. 2020. Nineveh Press, 170 p., in *Armenian Review* 58/1-2 (Spring-Summer 2023), 83-88.

«From Sudan to Siberia: Mkrtich Ulikian's Odyssey», in Եզիւսոսի, Սուտանի եւ Եթովպիայի հայերը Գիտաժողովի Նիւթեր (12-13 Ապրիլ եւ 29-30 Մայիս 2018) [Armenians of Egypt, Sudan, and Ethiopia: Conference Proceedings (April 12-13 and May 29-30, 2018)], vol. 2., Beirut 2023, 292-299.

«Armenios en la Guerra Civil española (1936-1939)», Miguel A. Sorroche Cuerva (ed.), *Armenia en el mundo hispano*, Editorial Alhulia, Granada 2024, 233-251.

«Sergei Parajanov and Federico Fellini: Confreres who never met», Marek Sokolowski (ed.), *Tribute to Sergei Parajanow. On the centenary of the artist's birth*, Grupa Wydawnicza FNCE, Poznań 2024, 190-194.

«On an Armenian-Scandinavian mythological parallel», *Պատմա-քանասսիրական հանդես* [Patmabanasirakan hands] (2024), no 2, 163-170.

«Սուրճը եւ սրճարանային մշակոյթը հայերի մէջ (պատմաբանասիրական ակնարկ) [(Coffee and Coffeehouse Culture Among Armenians (A Historical and Literary Overview))]», *Հանդես ամսօրյա* [Handes amsorya] (2024/1-12), 445-484.

«Հայերը Յակով Բերգրենի «Ուղևորություն Եվրոպա և արևելյան երկրներ» ուղեգրության մեջ [The Armenians in Jakub Berggren's "Travels in Europe and eastern countries"]», in *Օսուր աղբյուրները հայկական զաղացակայիրի մասին* [Foreign Sources on Armenian communities], vol. 3, Yerevan, 2024, 160-176.

(with Vartan Matiossian), «Արմեն Օհանեան-Արշակ Չօպանեան առնչութիւնները [The Relationship Between Armen Ohanian and Arshak Tchobania]», *Պատմաբանասիրական հանդես* [Patmabanasirakan hands] (2024), no 3, 157-168.

Bonfiglio, Emilio

(co-editor with Claudia Rapp), *Armenia and Byzantium without Borders. Mobility, Interactions, Responses* (Armenian Texts and Studies 7), Brill, Leiden – Boston 2023 [link: [here](#)].

«Armeno-Byzantine Studies in the 21st Century. Between Tradition and Turning Points», in Emilio Bonfiglio – Claudia Rapp (eds), *Armenia and Byzantium without Borders. Mobility, Interaction, Responses* (Armenian Texts and Studies 7), Brill, Leiden – Boston 2023, 1-12 https://doi.org/10.1163/9789004679313_002

«Representations of Armenia(s) and the Armenians in Late Antiquity: Theory and Praxis in the Writings of John Chrysostom», in Emilio Bonfiglio – Claudia Rapp (eds), *Armenia and Byzantium*

without Borders. Mobility, Interaction, Responses (Armenian Texts and Studies 7), Brill, Leiden – Boston 2023, 255-288 [https://doi.org/10.1163/9789004679313_011].

Review of: Voicu, Sever J., ‘Le traduzioni patristiche dal greco in armeno: il caso di Severiano di Gabala’, *Adamantius* 25 (2019), 206-213, in *Revue d'études augustiniennes et patristiques* 69/1 (2023), 240-241.

Calzolari, Valentina

«La pseudépigraphie dans la littérature arménienne ancienne et médiévale», in A.-F. Morand – É. Crégheur – K. Laporte – G. Rioual (éds), avec la coll. de M. Voyer, *Regards croisés sur la pseudépigraphie dans l'Antiquité/Perspectives on Pseudepigraphy in Antiquity* (JAOC 30), Brepols, Turnhout 2024, 239-262 <https://doi.org/10.1484/M.JAOC-EB.5.131951>

«Truth, Authentication and History-Writing in the *History of the Armenians* by Agathangelos», in J. Van Pelt – K. De Temmerman (éds), avec la collaboration de K. Staat, *Narrative, Imagination and Concepts of Fiction in Late Antique Hagiography* (Mnemosyne, Supplements, Late Antique Literature 478), Brill, Leiden – Boston 2023 (© 2024), 181-206 https://doi.org/10.1163/9789004685758_010

«The Armenian Writers faced with Writing about the *Medz Yeghern* (1917-1924)», in H.-L. Kieser – K. Mouradian – S. Bayraktar (éds), *After the Ottomans. Genocide's Long Shadow and Armenian Resilience*, I.B. Tauris, London 2023, 81-109.

«The Armenian Reception of Neoplatonism», in E. Anagnostou-Laoutides – K. Parry (éds), *Later Platonists and their Heirs among Christians, Jews, and Muslims* (Texts and Studies in Eastern Christianity 27), Brill, Leiden – Boston 2023, 347-368 https://doi.org/10.1163/9789004527850_016

«Un inedito *Martirio di S. Stefano il protomartire* in armeno», *Entre le Pô et l'Araxe. Mélanges en l'honneur de Boghos Levon Zekian. Revue des études arméniennes* 41 (2022), 253-270.

Christianian, Jirair

«The Robert W. Edwards collection of Armenian and other coins through the Post-Medieval period with documented find sites in Cilicia», *Ašxatut 'yunner Hayastani Patmut 'yan T'angarani / Proceedings of the History Museum of Armenia* 2/12 (2023), 242-258; 318-323 (figures and tables).

Crimella, Matteo

«Nersēs Šnorhali maestro di preghiera», *Teologia* 48 (2023), 555-576.

«L’iscrizione armena del Duomo di Salerno», in *Segni di un cammino. L’antica iscrizione armena sul portale del Duomo di Salerno*, s.e., s.l. 2023, 10-13; 24-27 (English version).

Dadoyan, Seta B.

«Nersēs IV Shnorhali: The Legacy in Political Perspective», *Le Muséon* 137/1-2 (2024), 171-206.

«Սուլք Ներսէս Կ. Շնորհակի դիւնավազնը [St. Nersēs IV Shnorhali the Diplomat]», *Hask Armenological Review* 13 (2024), 169-203.

Encounters and Convergences. A Book of Ideas and Art, Global Print, Inc., 2023 ISBN 979-889121965-6

Donabédian, Patrick

«The Early Christian and Medieval Site of Yereruyk», in Kh. Harutyunyan (ed.), *World Heritage Sites in Armenia*, Yerevan 2024, 84-99.

«L’état du patrimoine architectural arménien du Haut-Karabagh/Artsakh depuis septembre 2023», *Académie des Inscriptions et Belles Lettres. Comptes rendus des séances de l’année 2023, juillet-octobre* [Paris, 2024], 991-1029.

«The Blind Arcade: A Major Decorative Device in the Medieval Architecture of Armenia and Georgia», in: N. Asutay-Effenberger – N. Iamanidze (eds.), *Artists and Craftsmen on the Road. Georgian Medieval Architectural Sculpture in Interaction with Byzantine, Persian, Seljuk and Armenian Art*, Anton H. Konrad Verlag, Weissenhorn 2024, 47-65 [\(halshs-04572261\)](https://halshs-04572261/)

«Culmination of a late antique legacy? The Golden age of Armenian architecture in the seventh century», Adrien Palladino – Ruben Campini – Annalisa Moraschi – Ivan Foletti (eds.), *Re-Thinking Late Antique Armenia: Historio-graphy, Material Culture, and Heritage* (Convivium Supplemen-tum 11), Brepols, Turnhout 2023, 24-41
[⟨hal-04183698⟩](https://hal-04183698)

«Une page importante de l'héritage diasporique: le patrimoine architectural arménio-italien à la période médiévale», in Isabelle Augé – Marie-Anna Chevalier – Claude Mutafian – Isabelle Ortega (éds), *L'Arménie et les Arméniens entre Byzance et le Levant. Mélanges offerts à Gérard Dédéyan* (2 vol.), vol. 1, Montpellier 2023, 227-267
<https://shs.hal.science/halshs-04173646>

«The Ensemble of the ‘Seven Churches’ – an Ecumenical Monastery Ahead of Time?», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 387-431 [⟨10.1515/9783110794687-012⟩](https://doi.org/10.1515/9783110794687-012). [⟨halshs-04149457v2⟩](https://halshs-04149457v2)

«Le bassin de la mer Noire, aire de rayonnement du khatchkar diasporique. Le rôle de la Crimée et notamment de Caffa au Moyen Âge», in Iordan Liutskanov – Eyüp Özveren – Mzago Dokhtourichvili – Alexis Nuselovici (éds), *La mer Noire comme espace littéraire et culturel (II). Peuples et communautés*, Sofia 2023, 453-505.
[⟨halshs-04154069⟩](https://halshs-04154069)

«Notes sur un cimetière médiéval juif récemment découvert en Arménie», in Manuel Sartori – Élodie Attia (éds), *Études sémitiques. Mélanges rassemblés à la mémoire de Philippe Cassuto*, Aix-en-Provence, 147-170 <https://shs.hal.science/halshs-04140578>

«The Monumental Heritage of Arts‘akh and Nakhichevan. Christian Architecture»; and: «Appendix. Select Bibliography on the Armenian Architectural Heritage: Arts‘akh and Nakhichevan», in I. Dorfmann-Lazarev – H. Khatchadourian (eds.), *Monuments and Identities in the Caucasus: Karabagh, Nakhichevan and Azerbaijan in Contemporary Geopolitical Conflict*, Brill, Leyden – Boston 2023, 65-88 et 173-176 <https://shs.hal.science/halshs-04476612>

«Three Important Monuments of Nakhichevan», in I. Dorfmann-Lazarev I. – H. Khatchadourian (eds.), *Monuments and Identities in the Caucasus: Karabagh, Nakhichevan and Azerbaijan in*

Contemporary Geopolitical Conflict, Brill, Leyden – Boston 2023, 89-101 <https://shs.hal.science/halshs-04476626>

«Main Monuments of Arts‘akh», in I. Dorfmann-Lazarev – H. Khatchadourian (eds.), *Monuments and Identities in the Caucasus: Karabagh, Nakhichevan and Azerbaijan in Contemporary Geopolitical Conflict*, Brill, Leyden – Boston 2023, 102-172 <https://shs.hal.science/halshs-04476628>

(with A. Hartmann-Virnich – D. Martinez), «Ereruyk (Arménie). Principaux résultats de la mission archéologique du LA3M (2009-2016)», *Hortus Artium Medievalium (HAM)* 27 (2021) [2023], 516-552 <https://doi.org/10.1484/J.HAM.5.131697>. halshs-04194146

«Un patrimoine en sursis», *Magazine France-Arménie*, janvier 2023, 44-47.

«Le patrimoine culturel de l’humanité à préserver en Arménie, périodes paléochrétienne et médiévale», *Agir pour l’Arménie*, Partie 4, CSI (Christian Solidarity International), Paris 2023, 1-50. <https://shs.hal.science/halshs-04389646>

Drost-Abgarjan, Armenuhı

«The Holy Covenant», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 333-335.

«Die älteste armenische Handschrift Deutschlands im neuen Licht», in Andreas Müller – Harutyun G. Harutyunyan – Dagmar Heller – Martin Tamcke (Hgg.), *Das kulturelle Erbe von Arzach / Արցախի մշակույթային ժառանգությունը. Armenische Geschichte und deren Spuren in Berg-Karabach / Հայոց պատմությունը և դրա հետքերը Լեռնային Ղարաբաղում*, Universitätsverlag Kiel, Kiel 2024, 451-466.

«Der Wortschatz des Šaraknoc‘ im *Buch der Klagelieder* von Grigor Narekac‘i», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 429-444.

Garibian, Nazénie

«The First Armenian Christian Sanctuaries: Reconsidering the “Received” Tradition», in Adrien Palladino – Ruben Campini – Annalisa

Moraschi – Ivan Foletti (eds.), *Re-Thinking Late Antique Armenia: Historiography, Material Culture, and Heritage* (Convivium Supplementum 11), Brepols, Turnhout 2023, 42-59.

«The Armenian Alphabet in Context: Some Remarks About the Reasons and Methods of its Creation», *Le Muséon* 136/1-2 (2023), 185-200.

«Le Lectionnaire de Hethoum II (1286): une voie de transmission des modèles iconographiques», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekiyan – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 465-482.

Gippert, Jost

(co-editor with Jasmine Dum-Tragut), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023 <https://doi.org/10.1515/9783110794687>

(with Jasmine Dum-Tragut), «Preface», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, v-ix <https://doi.org/10.1515/9783110794687-201>

«The Textual heritage of Caucasian Albanian», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 95-166 <https://doi.org/10.1515/9783110794687-003>

(with Wolfgang Schulze), «The Language of the Caucasian Albanians», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 167-230 <https://doi.org/10.1515/9783110794687-004>

(with Wolfgang Schulze), «Caucasian Albanian and Modern Udi», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 231-260 <https://doi.org/10.1515/9783110794687-005>

«The Gate of Ganja», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 571-580 <https://doi.org/10.1515/9783110794687-018>

«General References», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de

Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 611-674
<https://doi.org/10.1515/9783110794687-020>

«Indexes», in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 675-735 <https://doi.org/10.1515/9783110794687-021>

«New Light on the Caucasian Albanian Palimpsests of St. Catherine's Monastery», in Claudia Rapp – Giulia Rossetto – Jana Grusková – Grigory Kessel (eds), *New Light on Old Manuscripts: Recent Advances in Palimpsest Studies*, Austrian Academy of Sciences Press, Vienna 2023, 187-215 <https://doi.org/10.1553/978OEAW91575s187>

«Tracing Translation Models: the Case of Caucasian Albanian», in Vladimir Agrigoroaei – Ileana Sasu (eds), *Translation Automatisms in the Vernacular Texts of the Middle Ages and Early Modern Period* (Biblia Vernacula 1). Brepols Turnhout 2023, 97-107
<https://doi.org/10.1484/M.BIBVER-EB.5.135176>

«Hadrian the Coward. A Misunderstanding and Some Automatisms in the Translation from Greek into Georgian», in Vladimir Agrigoroaei – Ileana Sasu (eds), *Translation Automatisms in the Vernacular Texts of the Middle Ages and Early Modern Period* (Biblia Vernacula 1). Brepols, Turnhout 2023, 191-199 <https://doi.org/10.1484/M.BIBVER-EB.5.135188>

«Iranian Lexical Material in the Caucasus. Part I. Albanian *afre-pesown*», *Iran and the Caucasus* 27 (2023), 435-448
https://brill.com/downloadpdf/view/journals/ic/27/4-5/article-p435_12.pdf; <https://doi.org/10.1163/1573384X-02704012>

«Old Georgian ‘Suffixaufnahme’ Revisited II», in *Digital Kartvelology. The Bilingual Scientific Online Journal of the Academy for Digital Humanities* 2 (2023), 29-56 https://adh.ge/wp-content/uploads/2024/01/Gippert_DiKa2.pdf; <https://doi.org/10.62235/dk.2.2023.7466>

«Iranian Lexical Material in the Caucasus. Part II. Armenian *gerezman* and Albanian *garazman*», *Iran and the Caucasus* 28 (2024), 61-71
https://brill.com/downloadpdf/view/journals/ic/28/1/article-p61_5.pdf; <https://doi.org/10.1163/1573384x-02801005>

«A zoological riddle from Medieval Georgia», in Florian Mühlfried (ed.), *Languages and Cultures of the Caucasus. A Festschrift for Kevin Tuite* (Folia Caucasia 6), Reichert, Wiesbaden 2024, 85-103.

«Ephrem the Minor's Preface Revisited», in Caroline Macé (ed.), *Organising a Literary Corpus in the Middle Ages: The Corpus Nazianzenum and the Corpus Dionysiacum* (Instrumenta Patriistica et Mediaevalia 96), Brepols, Turnhout 2024, 585-597
<https://doi.org/10.1484/M.IPM-EB.5.137803>

«Recovering Hidden Texts: Palimpsests of the Matenadaran and Their Disclosure», *Matenadaran. Medieval and Early Modern Armenian Studies* 1 (2024), 11-33 <https://doi.org/10.1484/J.MEMAS.5.142259>

(with Jampour, Mahdi – Mohammed, Hussein), «Enhancing the Readability of Palimpsests Using Generative Image Inpainting», in Modesto Castrillon-Santana – Maria De Marsico – Ana Fred (eds.), Proceedings of the 13th International Conference on Pattern Recognition Applications and Methods ICPRAM (February 24-26, 2024, in Rome, Italy), Volume 1, 687-694, Setúbal: Science and Technology Publications (Scitepress) <https://www.scitepress.org/PublicationsDetail.aspx?ID=YO0UFKvpiRU=&t=1>; <http://doi.org/10.5220/0012347100003654>

Gornandt, Ruth

«“Sober Theology”: An Enigmatic Expression in Gregory of Tatev and its Background», *Le Muséon* 136 (2023), 477-491
<https://doi.org/10.2143/mus.136.3.3292531>

«On Knowing and Unknowing God: Reason and Mysticism in the Armenian Theologian Gregory of Tatev», *Journal of Theological Studies* 74 (2023), 306-339 <https://doi.org/10.1093/jts/flac133>

Greenwood, Tim

(with Robin Darling Young), «Robert William Thomson (1934–2018)», *Dumbarton Oaks Papers* 77 (2023), 1-6.

«Publications of Robert William Thomson», *Supplement to Dumbarton Oaks Papers* 77 (2023), 1*-7*.

Grigoryan, Gohar

(co-editor with M. Bacci – M. Studer-Karlen), *Staging the Ruler's Body in Medieval Cultures: A Comparative Perspective*, Brepols / Harvey Miller, Turnhout 2023, 351 pp.

(co-editor with M. Bacci – N. Chitishvili et al.), *Approaches to Sacred Space(s) in Medieval Subcaucasian Cultures*, Viella, Rome 2023, 272 pp.

«The Construction of Sacred Spaces in Thirteenth-Century Armenia: Liminal Experience and Spiritual Expectations within the Gawit», in M. Bacci – N. Chitishvili – G. Grigoryan et al (eds), *Approaches to Sacred Space(s) in the Medieval Subcaucasian Cultures*, Viella, Rome 2023, 100-137.

«The Just Judgement of King Lewon IV: Representational Strategies of Righteous Rulership in Cilician Armenia», in M. Bacci – G. Grigoryan – M. Studer-Karlen (eds), *Staging the Ruler's Body in Medieval Cultures: A Comparative Perspective*, Brepols / Harvey Miller, Turnhout 2023, 79-116.

«Armenian Colophons on the Takeover of Sis (1375). Addendum», *Entre le Pô et l'Araxe. Mélanges en l'honneur de Boghos Levon Zekian. Revue des études arméniennes* 41 (2022), 631-632.

Hakobyan, Zaruhি

with L. Միքայելյան – Ա. Վարյան – Թ. Վետհյայան, «Հայաստանի 12-14-րդ դդ. խոնարհված և քիչ ուսումնասիրված եկեղեցական կառույցների բանդակային հարդարանքը (մաս առաջին), ԵՊՀ հրատ., Երևան 2023, 356 էջ.

with L. Միքայելյան, «Հովհաննավանքի հուշայան ճարտարապետական և քանդակային առանձնահատկությունները, թվագրությունն ու ժամանակակից վերակառուցումը» [The Architectural and Sculptural Peculiarities of Hovhanavank Memorial Column, the Issue of its Dating and the Recent Reconstruction], Գեղարվեստի ակադեմիայի Տարեգիրք / Yearbook of the Academy of Fine Arts, 2023-1, էջ 54-81 <https://drive.google.com/file/d/12WNTtSOXE0i1Me7uCgD-hfPUDUEBIdNN/view>

«Images-Allegories in the Medieval Sculpture of Armenia and the South Caucasus», in A. V. Zakharova – S. V. Maltseva– E. Iu. Staniukovich-Denisova (eds.), *Actual Problems of Theory and History of Art: Collection of articles*, vol. 13, Lomonosov Moscow State University – St. Petersburg, NP-Print, 2023, 177-184.

«“Хранитель сада”: образ медведя в раннесредневековой скульптуре Армении и в искусстве соседних стран [“Master of the Garden”: the Image of Bear in Early Medieval Sculpture of Armenia and in the Art of Neighboring Countries”]», *Россия. Грузия. Христианский Восток. Духовные и культурные связи*,

Труды Центрального музея Древнерусской культуры и искусства им. Андрея Рублева [Russia. Georgia. Christian East, Trans. of the Central A. Rublev Museum], т. XXI, Moscow, 2023, 232-243.

with О. Казарян, «Каталикос Нерсес III Строитель: исторический портрет [Catholicos Nerses III the Builder: a Historical Portrait]», *Graphosphaera*, 2023, т. 3, № 2, 95-133 <http://writing.igh.ru/data/uploads/2023-2/Graphosphaera-2023-3-2-95-133.pdf>

«Պատկերամարտությունը և վաղմիջնադարյան հայկական կերպարվեստը», in Ազատ Բողոքյան (խմբ.), *Պատկերասպազության և պատկերամարտության խնդիրը՝ Հայաստանում և Բյուզանդիայում* (ազգային ինքնության պահպանանականացություն) / *The Problem of Iconoclasm and Iconolatry in Armenia and Byzantium (in the Context of Identity Preservation)*, «Գիտություն», Երևան 2024, 327-339 <file:///Users/baimarco/Downloads/379669.pdf>

with Ա. Ասրյան, «Տայրի Իշխան տաճարի դրվագազարդ հատակը և եկեղեցիների հատակների ձևավորման արևելաքրիստոնեական ավանդույթը», *Տայրի պատմության խաչուղիներում: Հռովածների ժողովածու*, Գյումրի 2024, էջ 33-52.

Jallatyan, Karen

Jallatyan, Karen. 2024. «“Toward the Diaspora”: The Performative Powers of Vahé Oshagan’s Poetry», in Talar Chahinian – Sossie Kasbarian – Tsolin Nalbandian (eds.), *The Armenian Diaspora and Stateless Power: Collective Identity in the Transnational 20th Century*, I.B. Tauris, London 2024, 194-211.

Karen, Jallatyan. 2024. «A múlt írása a diaszpórától: Vahé Oshagan és Krikor Beledian Mesrop Mashtots találmányáról [Writing the Past from Diaspora: Vahé Oshagan and Krikor Beledian On Mesrop Mashtots’ Decisive Intervention]», in *Konfliktus és Identitás: Tanulmányok az örmény történelemről, történetírásról és emlékezetről* [Conflict and Identity: Studies in Armenian History, Historiography and Memory], edited and translated into Hungarian by Péter Kiss and Péter Récsei, L’Harmattan Kft. 2024, 57-67.

Kim, Sergey

«“Those who Use a Sword to Coerce for Me, the One who Raises the Dead, shall All Fall by the Sword”. Meletius of Antioch on Holy Thursday (CPG 3425-1)», *Le Muséon* 137 (2024), 207-239.

«Проповедь епископа Зиновия на 44-й псалом, издание древнеармянского текста и русский перевод [Sermon of Bishop Zenobius on the 44th Psalm. An Edition of the Old Armenian Text and a Russian Translation]», *Библия и христианская древность* [Bible and Christian Antiquity] 2023, № 4 (20), 15-45.

«The Armenian Sermon on Holy Thursday of Meletius of Antioch. *Editio princeps* and translation», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 483-506.

Kölligan, Daniel

«A note on Armenian kazm ‘ready (*to run)’», *International Journal of Diachronic Linguistics* 20 (2023), 67-78.

«Notes on Syro-Armenian language contact», in Federico Giusfredi – Elena Martínez Rodríguez – Alvise Matessi – Stella Merlin – Valerio Pisaniello (eds.), *News from the Lands of the Hittites. Scientific Journal for Anatolian Research. Proceedings of the conference Languages and Cultures in Contact in the Ancient Mediterranean Verona 11-12 May 2023*, Suor Orsola University Press, Napoli – Roma 2023, 95-118.

«Die armenische Mönchsweihe nach dem Maštoc‘», in H. Brakmann – T. Chronz – C. Sode (Hrsg.), *Mönchwerden in Alter Kirche und Christlichem Osten. Kölner Kolloquium zur Initiatio Monastica*, (Jerusalemer Theologisches Forum 44), Aschendorff, Münster 2023, 173-246.

«Die armenische Weihe des Einsiedlers nach dem Maštoc‘», in H. Brakmann – T. Chronz – C. Sode (Hrsg.), *Mönchwerden in Alter Kirche und Christlichem Osten. Kölner Kolloquium zur Initiatio Monastica*, (Jerusalemer Theologisches Forum 44), Aschendorff, Münster 2023, 247-260.

«Verba vana? A note on Arm. zowr ‘vain’ and zroyc‘ ‘talk’», *Atti del Sodalizio Glottologico Milanese* 17 n.s. (2022) [2024], 57-68.

«Notes on agent nouns and participles in Classical Armenian», in Petr Kocharov – Daniel Kölligan (eds.), *Studies in Armenian*

Grammar and Lexicon. Proceedings of the Workshop on Armenian Linguistics, Würzburg, 4-5 April 2022, (MSB 35), Röll, Dettelbach 2024, 97-130.

«Complex predicates and light verb constructions in Classical Armenian» in Paola Cotticelli-Kurras – Filip J. De Decker (eds.), *Berthold Delbrück, Historical and Comparative Indo-European Syntax 1922-2022. Proceedings of the International Conference Delbrück Colloquium on Historical and Comparative Syntax of Indo-European, held in Verona on November 9–12, 2022*, Reichert, Wiesbaden 2024, 351-70.

(co-editor with Petr Kocharov), *Studies in Armenian Grammar and Lexicon. Proceedings of the Workshop on Armenian Linguistics, Würzburg, 4-5 April 2022, (MSB 35)*, Röll, Dettelbach 2024.

Košťálová, Petra

The Stranger On the Road: Simeon from Lviv as the First Known Backpacker Travelling to Ottoman Empire. Narrative from Double Exile: Through the World of Simeon, Armenian Pilgrim from Poland to Ottoman Empire and Italy, Coopération Universitaire Romanistica & Transpontica, Sofia 2023. (Transponticae, vol. II, 2023, no 2 [monographic issue / numéro monographique]) https://drive.google.com/file/d/1gZtixCHHw_a1qiFK6yZJQ8epyGaNTz0/view

(co-editor with Lukáš Pecha – Michal Řoutil – Anna Sochová), *Dějiny Arménie* [History of Armenia], Lidové Noviny, Prague 2023.

«“Cizí učiněn jsem bratřím svým”: Arménský cestovatel Šimon Polský a jeho lamentace, nářky a pláče [“I am Estranged to My Brother”: Armenian Traveler Simeon of Poland and his Lamentations, Cries, Wails]», *Parrésia. Revue pro východní křesťanství* 17 (2023), 241-263.

«Ztracené vzpomínky: Následky arménské genocidy očima Vlasty Kálalové di-Lottiové [Lost Memories: Armenian Genocide in the Eyes of Vlasta Kálalová Accounts]», *Parrésia. Revue pro východní křesťanství* 17 (2023), 125-138.

«Pilgrims’ Encounters with Alterity: Cultural heritage of Armenian Traveler from Poland», *Series Byzantina* 21 (2023), 47-58.

«Les sources arméniennes de Pologne au XVIIème siècle: Siméon Lehats'i, ses chroniques et colophones», in Isabelle Augé – Marie-Anna Chevalier – Claude Mutafian – Isabelle Ortega (éds),

L'Arménie et les Arméniens entre Byzance et le Levant. Mélanges offerts à Gérard Dédéyan (2 vol.), vol. 2, Presses Universitaires de la Méditerranée, Montpellier 2023, 137-152.

«Protisvěty: na vlně ženské arménské moderní poezie [Contrast Worlds: On the Wave of Armenian Women Poetry]», *Svět literatury* 69 XXXIV (2024), 87-108.

«Návrat “domů”: přistěhovalecké vlny do Arménie po druhé světové válce [Return “To Home”: Armenian Repatriation Waves], *Historická sociologie* 2023/1, 61-71.

Kovács, Bálint

«Percepciones armenias de las regiones orientales de Europa [Armenian perceptions of the eastern regions of Europe]», in Artak Mkrtchyan Minasyan – Samvel Poghosyan (coord.), *Europa y sus Paises del Este, En Particular Armenia* (Cuadernos de derecho europeo 9), A. Coruna (Spain), 2023, 171-182.

(with Edgar Hovhannesyan), «Սիրիայի և Լիբանարի երուսաղեմապատկան թեմերի փոխանցումը Կիլիկին կաթողիկոսությանը և դրա նշանակությունը [The Transfer of Dioceses of Syria and Lebanon of the Armenian Patriarchate Jerusalem to the Catholicosate of Cilicia and its Significance]», in Gevorg Mardojan (ed.), *Կիլիկին Հայոց կաթողիկոսությունը պատմովյան բառուղիներում. Միսից մինչև Անդիլիսս*, Yerevan 2023, 225-261 <https://arar.sci.am/dlibra/publication/408772/edition/377948/content>

(co-editor with Barbara Bank – Norbert S. Medgyesy (eds.), *A Kaukázustól a Lajtáig. Apkaliptika, identitás, történelem és művelődés Közép- és Kelet-Európában* [From the Caucasus to Lajta. Apocaliptics, identity, history and cultures in Central and Eastern Europe], Budapest 2023.

«Mítoszok konstrukciója és a tudás létrehozása. Örmény tannalma nyok Magyarországon a kezdetektől az 1920-as évekig [Constructing myths and creating knowledge. Armenian Studies in Hungary from the beginning until the 1920s]», in Barbara Bank – Bálint Kovács – Norbert S. Medgyesy (eds.), *A Kaukázustól a Lajtáig. Apkaliptika, identitás, történelem és művelődés Közép- és Kelet-Európában*, Budapest 2023, 95-143.

«Apafi Mihály erdélyi fejedelem kiváltságban részesíti az erdélyi

örményeket [Transylvanian Prince Mihály Apafi grants privileges to the Armenians of Transylvania]», in Ferenc Laczkó – András Vadas – Bálint Varga (eds.), *Magyarország Globális Története a Kezdetektől 1868-ig*, Budapest 2023, 308-314.

Libaridian, Gerard (Jirair)

A Precarious Armenia. The Third Republic, the Karabakh Conflict, and Genocide Politics, Gomidas Institute, London 2023.

Liberation and Revolution. Critical essays in Modern Armenian History, Gomidas Institute, London 2024.

Ազատագրություն եւ հեղափոխություն. Քննական փորձեր սարդի հայոց պատմության, Ա.Հովհաննիսյան Ինստիտուտ, Երևան, 2024.

Macé, Caroline

«Éléments d'une histoire ancienne de la tradition des discours de Grégoire de Nazianze: les variantes arméno-latines du discours 38», in Caroline Macé, with the collaboration of Michael Muthreich (ed.), *Organising a Literary Corpus in the Middle Ages: The Corpus Nazianzenum and the Corpus Dionysiacum*, (Instrumenta Patristica et Mediaevalia 96), Brepols, Turnhout 2024, 115-159.

Manukyan, Tatevik

(with Lilit Hovsepyan), «Ի՞նչ են թարգնում ձեռագրերը. «Սիոն» ամսագրում հրատարակված մի ձեռագրի նկագործության շուրջ [What do the Manuscripts hide? About the description of a Manuscript published in the “Sion” magazine]», *Հայագիտության հանդես / Journal for Armenian Studies* 3 (62), (2023), 27-44.

(with Knar Harutyunyan), «Armenian manuscript related articles in the pages of the “Bazmavep” in the 19th century», *Բանքեր Հայագիտության / Review of Armenian Studies* 2 (2024), 63-80.

«Ձեռագրական նյութեր և տեղեկություններ «Էջմիածին» ամսագրում [Manuscript materials and information in “Etchmiadzin” journal]», Holy Etchmiadzin platform of books: Collection of articles of conference dedicates to the 10th anniversary of its founding ““Vache and Tamar Manukyan”” Matenadaran (Library) (October 6, 2022), The Mother See of Holy Etchmiadzin, 2024, 50-62.

Meyer, Robin

(co-editor with Antonia Ruppel), *Language Pedagogy from Memphis to Tokyo: Current Perspectives on Teaching Ancient and Modern Languages of Asia and Beyond*, (Cahiers du CLSL 68), Université de Lausanne, Lausanne, 2024 <https://rbnmyr.eu/wp-content/uploads/2024/10/Meyer-Ruppel-2024-Language-Pedagogy-from-Memphis-to-Tokyo.pdf>

(co-editor with Michele Bianconi), *Transactions of the Philological Society 121.3. Special issue: Contact-Induced Change in Morphosyntax*, Wiley, 2023.

(co-editor with Sébastien Moret), *Antoine Meillet. Regards linguistiques et historiques sur sa vie et son œuvre*, (Études de Lettres 322), Université de Lausanne, Lausanne, 2023 <https://rbnmyr.eu/wp-content/uploads/2023/12/edl-6438.pdf>

(with Antonia Ruppel), «Teaching the Language of Asia. An Introduction», in Robin Meyer – Antonia Ruppel (ed.), *Language Pedagogy from Memphis to Tokyo: Current Perspectives on Teaching Ancient and Modern Languages of Asia and Beyond*, (Cahiers du CLSL 68), Université de Lausanne, Lausanne, 2024, 7-15.

«Contextualising Ancient Language Teaching. The Case of Classical Armenian», in Robin Meyer – Antonia Ruppel (ed.), *Language Pedagogy from Memphis to Tokyo: Current Perspectives on Teaching Ancient and Modern Languages of Asia and Beyond*, (Cahiers du CLSL 68), Université de Lausanne, Lausanne, 2024, 91-113.

«Be, become, or remain: The grammaticalisation of the copulative perfect in Classical Armenian», in Petr Kocharov – Daniel Kölligan (eds.), *Studies in Armenian Grammar and Lexicon. Proceedings of the Workshop on Armenian Linguistics, Würzburg, 4-5 April 2022*, (MSB 35), Röll, Dettelbach 2024, 315-342 <https://rbnmyr.eu/wp-content/uploads/2024/04/MSB-35-Meyer.pdf>

(with Sébastien Moret) «La voix de Meillet: sur deux enregistrements des Archives de la parole», in *Antoine Meillet. Regards linguistiques et historiques sur sa vie et son œuvre*, (Études de Lettres 322), Université de Lausanne, Lausanne, 2023, 221-228.

«Antoine Meillet, parrain de la linguistique arménienne», in *Antoine Meillet. Regards linguistiques et historiques sur sa vie et son œuvre*, (Études de Lettres 322), Université de Lausanne, Lausanne, 2023, 73-96.

«Die Präfixaufnahme von z= im Altarmenischen», *Armeniaca. International Journal of Armenian Studies* 2 (2023), 41-58 <file:///Users/baismarco/Downloads/art-10.30687-arm-2974-6051-2023-01-002.pdf>

Orengo, Alessandro

Aspetti della società e della cultura armene nel IV e V secolo dopo Cristo, Tipografia Editrice Pisana, Pisa 2023.

«La stampa nei secoli XVI e XVII», in M. Bais – M. Ruffilli, *Mondo armeno. Storia, cultura, arte*, tab edizioni, Roma 2023, 199-211.

Review of Gohar Muradyan, *Ancient Greek Myths in Medieval Armenian Literature* (Armenian Texts and Studies 5), Leiden-Boston: Brill, 2022, pp. XIII-441, in *Armeniaca* 2 (2023), 249-252.

Review of Fausto Fioriti, *Una nazione levantina in una «economia in transizione». Prime indagini sui mercanti armeni a Genova nel XVII secolo*, in F. Ferrando, F. Fioriti, A. Zappia, *Gli stranieri della repubblica. Controllo, gestione e convivenza a Genova in età moderna*, Saluzzo (CN): Fusta editore, 2023, pp. 149-175, in *Armeniaca* 2 (2023), 253-256.

«I canti del Gołt'ın», in A. Arslan – A. Ferrari (a cura), *Un genocidio culturale dei nostri giorni. Nakhichevan: la distruzione della cultura e della storia armena*, Guerini e Associati, Milano 2023, 45-50.

«Le notizie di Simēon Lehac'i sugli Armeni, ottomani e no», in G. Miniaci – C. Greco – P. Del Vesco – M. Mancini – C. Alù (eds.), *Studies presented to Marilina Betrò*. Vol. 5 - *Egypt in Ancient and Modern Tales, Travels and Explorations*, Pisa University Press, Pisa 2024, 139-145.

Osipian, Alexandr

«Kaufleute als Diplomaten: Die armenische Handelsdiaspora in der spätmittelalterlichen Schwarzmeerregion», *Mitropa* (2023-2024), 14-18 https://www.leibniz-gwzo.de/sites/default/files/dateien/Mitropa2023-24_WEB.pdf

«Long Distance Trade and Armenian Migration to the Lands of Poland-Lithuania in 1350-1795», in *Historische Mitteilungen der Ranke Gesellschaft* 33 (2022), 155-182.

«Armenian merchant networks in South-Eastern Europe, 1350-1850: mobility, interactivity and adaptability», *Progressus. Rivista di Storia. Scrittura e Società* 1 (2024), 25-46.

Outtier, Bernard

«Découvertes importantes dans des manuscrits palimpsestes du Sinaï: CPA NF Fragment 16, Géo. NF 84-90 et Syr. NF Fragment 76», in Claudia Rapp – Giulia Rossetto – Jana Grusková – Grigory Kessel (eds), *New Light on Old Manuscripts: Recent Advances in Palimpsest Studies*, Austrian Academy of Sciences Press, Vienna 2023, 171-178. https://austriaca.at/0xc1aa5572_0x003e8cad.pdf

«La tradition arménienne de commentaires et chaînes sur les Psautiers», in Cordula Bandt – Reinhart Ceulemans (eds.), *Research on Psalter catenae, Current trends and Recent Developments*, (Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur 197), De Gruyter, Berlin – Boston 2024, 137-143.

Review of Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, in *Iran and the Caucasus* 28 (2024), 491-498.

Pogossian, Zaroui (Zara)

«The Armenian *Vision of St. Nersēs* and its Latin Version: Text, Transmission History, Translation», in G. Brunnlechner – N. Holzmeier – D. Syrbe – P. Waffner – P. Widmer (eds.), *Positionsbestimmungen. Medävistik im kulturgeschichtlichen Kontinuum. Festschrift für Felicitas Schmieder zum 60. Geburtstag* (Nova Mediaevalia), Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 2024, 389-421.

(co-editor B. Kribus – A. Cuffel), *Material Encounters between Jews and Christians: From the Silk and Spice Routes to the Highlands of Ethiopia*, Arc Humanities Press, Leeds 2024 <https://www.arc-humanities.org/9781641893879/material-encounters-between-jews-and-christians/>

«Armenia and the Caucasus Context», in Z. Pogossian – B. Kribus – A. Cuffel (eds.), *Material Encounters between Jews and Christians: From the Silk and Spice Routes to the Highlands of Ethiopia*, Arc Humanities Press, Leeds 2024, 6-11.

«Marco Polo in Armenia. Art, Culture, Religion, and Commercial Relations / Arte, cultura, religione e relazioni commerciali», in Giovanni Curatola – Chiara Squarcina (eds.), *The Worlds of Marco Polo. The Journey of a Venetian Merchant from the 13th Century / I Mondi di Marco Polo. Il viaggio di un mercante veneziano del Duecento*, Magganza, Milano 2024, 84-96.

«Princes, Queens, Bishops, Sultans: Seljuks in Syunik^c and the Rise of the Monastery of Noravank^c», *Orientalia Christiana Periodica* 89 (2023), 207-250.

Read, Lewis

«Fostering in Early Medieval Armenian Sources, 5th – 7th Century», *Journal of Late Antique, Islamic and Byzantine Studies* 3/1-2 (2024), 46-80 <https://www.euppublishing.com/doi/abs/10.3366/jlaibs.2023.0026>

Sahakyan, Vera

«Ժամանակագրութիւն Մշոյ բուլանքը զաւատի փիռնք գիւղի՝ ըստ օսմանեան տեղեկագրերի եւ հայկական սկզբնադրիների (Unveiling the History of a Settlement Pionk in Mush's Bulanyk Province Through Ottoman Bulletins and Armenian Sources)», ՀԱՍԿ, Հայագիտական տարեգիրք / *Hask Armenological Review* 13 (2024), 475-491.

«The Demographic Characteristics of Bylanik Province», in *Studies in Oriental Sources/Արևիլայան աղբյուրագիտություն* 5 (2024), 246-263.

Santus, Cesare

«New Documents on the Armenian Presence and Printing Activity in Early Modern Rome: Marco Antonio Abagaro (Sult'anşah), Bartolomeo Abagaro and the ‘Typographia Gabiana’», *Entre le Pô et l'Araxe. Mélanges en l'honneur de Boghos Levon Zekian. Revue des études arméniennes* 41 (2022), 195-223.

(co-editor with Aurélien Girard – Vassa Kontouma – Karène Sanchez Summerer), *Middle Eastern and European Christianity, 16th-20th Century: Connected Histories. Essays by Bernard Heyberger*, Edinburgh University Press, Edinburgh 2023, 352 p.

(with Aurélien Girard – Karène Sanchez Summerer), «Introduction: A New History of Middle Eastern Christianity», in Aurélien Girard – Cesare Santus – Vassa Kontouma – Karène Sanchez Summerer (eds.), *Middle Eastern and European Christianity, 16th-20th Century: Connected Histories. Essays by Bernard Heyberger*, Edinburgh University Press, Edinburgh 2023, 10-46.

«A Triangular Relationship: the Role of Eastern Patriarchates, Rome, and Ottoman Authorities in Shaping the Christian Communities of the Empire», in Bernard Heyberger – Željko Paša – Ronney el Gemayel (éds.), *La division de l'Église rûm d'Antioche en 1724 et la construction des identités confessionnelles orthodoxe et catholique*, (Textes et études sur l'Orient chrétien 8), PIO-CEDRAC, Beirut – Roma 2024, 85-113.

Scala, Andrea

«Il nome del greco, dell'ebraico e del latino in armeno biblico. Tra glottonomia ed etnonimia», in F. M. Dovetto – R. F. Urrea, *Nome, identità e territorio. Nombre, identidad y territorio*, Aracne, Roma 2022, 249-271.

«Sulla marcatura differenziale dell'oggetto in armeno classico: una questione di definitezza?», in *Entre le Pô et l'Araxe. Mélanges en l'honneur de Boghos Levon Zekian. Revue des études arménienes* 41 (2022), 15-29.

«Some cases of the interplay between semantics and plural inflection in the Armenian dialect of K'esab», in in Petr Kocharov – Daniel Kölligan (eds.), *Studies in Armenian Grammar and Lexicon. Proceedings of the Workshop on Armenian Linguistics, Würzburg, 4-5 April 2022*, (MSB 35), Röll, Dettelbach 2024, 375-399.

«La tradizione armena medievale come testimone del francese del Levante: aspetti fonetici», in M. Cennamo – F. M. Dovetto – A. Perri – G. Schirru – R. Sornicola (a cura di), *Linguistica e filologia tra Oriente e Occidente*, Atti del XLIV Convegno della Società Italiana di Glottologia (Napoli 24-26 ottobre 2019), I Calamo, Roma 2024, 297-306.

Schmidt, Andrea Barbara

«Isho’, the Armenian translator of the Syriac World Chronicle of Patriarch Michael “Rabbo”», in *Studies in Oriental Sources/Արևիկայի աղբյուրագիտություն* 5 (2024), 220-234.

Shahinyan, Arsen K.

История стран Ближнего и Среднего Востока от Поздней Античности до Современности, учебник для вузов (Сер. «Высшая школа») [History of the Near and Middle East Countries from the Late Antiquity to the Present Times, University textbook, Ser. «Higher School»], Iurait, Moscow 2023, 354 p. (2nd ed.).

“Отец мусульманской историографии” ат-Табари (839-923) о странах и народах Армянского нагорья, Кавказа и Малой Азии [The “Father of Muslim historiography” at-Tabarī (839-923) about countries and peoples of the Armenian Highlands, Caucasus, and Asia Minor], Orientalia, St. Petersburg 2024, 584 p.

«The Organization of the Church Structure in the Armenian Provinces of Byzantium Occupied by Arab Muslims in the Second Half 7th-8th Centuries», *Archiv orientální* 91/2 (2023), 224-254. DOI: <https://doi.org/10.47979/aror.j.91.2.229-254>

«Генезис “золотого века” исламской литературы [Genesis of the “Golden Age” of Islamic Literary]», *Studies in Oriental Sources* 4 (2023), 4-21. DOI: 10.56549/29537819-2023.4-4

«Повествования “отца мусульманской историографии” ат-Табари (839-923) о завоеваниях арабов в христианской Албании и смежных странах Кавказа [The narratives of the “father of Muslim historiography” at-Tabari (839-923) about the Arab conquests in Christian Albania and the adjacent countries of the Caucasus]», in A. Hakobyan and A. Bozoyan (eds.), Հայաստանի եւ արևելաբրիտաննեական քաղաքակրթությունը. Դ: Միջազգային գիտաժողովների նյութեր եւ հարավից հոդվածներ, NAS of the Republic of Armenia, Yerevan 2023, 157-195 <https://arar.sci.am/dlibra/publication/396660/edition/367030/content>

«Повествования “отца мусульманской историографии” ат-Табари (839-923) о войнах ранних Аббасидов (750-1258) против ромеев [Narratives by the “Father of Muslim historiography” at-Tabarī (839-

923) about the wars of the early 'Abbasids (750-1258) against the Romans», *Vizantiiskii Vremennik* 107 (2023), 314-353.

«Формирование христианской идентичности у армян в эпоху зороастриской державы Сасанидов (227-651) [Formation of the Christian identity of the Armenians under the Zoroastrian power of the Sasanids (227-651)]», *Христианство на Ближнем Востоке/Christianity in the Middle East* 7/2 (2023), 5-35.
<https://drive.google.com/file/d/12NA59tJZenE520VmdUfdsdQgGk1Dub0/view>

«“Отец мусульманской историографии” ат-Табари (839-923) о действиях христианских царей Ромейских (ар-Рўм) до возвышения ислама [“Father of Muslim Historiography” ат-Tabarī (839-923) on the Acts of the Roman (ar-Rўm) Christian Kings before the Rise of Islam]», *Христианство на Ближнем Востоке/Christianity in the Middle East* 7/4 (2023), 21-43.
<https://drive.google.com/file/d/1tY1bwD82WhVDLLdSx0W9xLmlpEf6WU3m/view>

«Повествования “отца мусульманской историографии” ат-Табари (839-923) о восстании христианских князей и мусульманских эмиров Арминий в эпоху халифа ал-Мутаваккила (847-861) [Narratives by the “Father of Muslim historiography” ат-Tabarī (839-923) about the uprising of the Christian princes and Muslim emirs of Arminīya under chaliph al-Mutawakkil (847-861)]», *Vostok (Oriens)* 5 (2023), 236-253. DOI: 10.31857/S086919080026516-4

Siekierski, Konrad

«Returning to the Roots: Transgenerational Trauma, Diaspora Community, and the Armenian Pilgrimage to the Lost Homeland», in L. Kromják – A. Karamehic-Muratovic (eds.), *Intergenerational Trauma in Refugee Communities*, Routledge, London, New York 2024, 11-23.

Book review: Carel Bertram, *A House in the Homeland: Armenian Pilgrimages to Places of Ancestral Memory*, Stanford, CA: Stanford University Press 2022, 312 pp., *Memory Studies* 16/3 (2023), 657-660.

Sirinian, Anna

«Il pensiero scientifico», in Marco Bais – Marco Ruffilli (a cura di), *Mondo armeno. Storia, cultura, arte*, tab edizioni, Roma 2023, 155-165.

(co-editor with Marco Bais), *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023).

(with Marco Bais) «Introduzione. Studi offerti a S.E. Boghos Levon Zekian», in *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 351-355.

(with Francesco D'Aiuto), «Un lettore armeno di Gregorio di Nazianzo in un manoscritto greco di Gerusalemme (Hierosol. Sancti Sepulcri 29)», in *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 557-605.

Stone, Michael E.

(with Christina Maranci), *Armenian Manuscripts of the David and Jemima Jeselsohn Collection*, Magnes Press, Jerusalem 2024.

Michael E. Stone, «The “Thrice-Holy”: An Angelic Liturgical Formula in Jewish and Christian Traditions», *Matenadaran: Medieval and Early Modern Armenian Studies* 1 (2024), 35-44.

Michael E. Stone (2023), «Two Mediaeval Armenian Poems by Frik and Arak‘el Bašišec‘i, Translations and Comments», *Armenianica* 2 (2023), 79-97.

Tchekhanovets, Yana

(with Ben Ami D.V.) «Nasri and Levon Ohan, the Antiquity Dealers from Jerusalem», *Journal for the Society of Armenian Studies* 29 (2023), 1-9.

«Albanians in the Holy Land: Absence of Archaeological Evidence or Evidence of Absence?», in J. Gippert – J. Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania: An International Handbook*, De Gruyter, Berlin and Boston 2023, 337-350.

(with and Ben Ami D.), «To Fill the Void: Re-exposing Kathleen Kenyon’s Trench M in Jerusalem», *Strata: Journal of the Anglo-Israel Archaeological Society* 41 (2023), 133-147.

«Jerusalem Agents: Armenian and Georgian Pilgrimage to Byzantine Palestine», in A. Collar – T. Kristensen (eds.), *Pilgrims in Place, Pilgrims in Motion: Sacred Travel in Ancient Mediterranean*, (Aarhus Studies in Mediterranean Antiquity 15), Aarhus University Press, Aarhus 2024, 229-245.

Tchilingirian, Hratch

[“Armenian Communities in the Middle East: Losing the Past in the Future?”,](#) in Sotiris Roussos (ed.), *From Pluralism to Extinction?: Perspectives and Challenges for Christians in the Middle East*, Transnational Press, London 2023, 13-44. ([PDF](#))

[“Reverse Engineering: A State-Created ‘Albanian Apostolic Church’”](#) in Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), [Caucasian Albania. An International Handbook](#), De Gruyter, Berlin – Boston 2023, 581-609 ([open access](#)).

(ed.), *Armenian Diaspora Public Opinion (3). Armenian Diaspora Survey 2022*, Armenian Institute, London 2023 ([open access](#)).

(ed.), *Armenian Diaspora Public Opinion (2). Armenian Diaspora Survey 2021*, Armenian Institute, London 2023 ([open access](#)).

Utidjian, Haig

«Music that, like good wine, will mature and become sweeter», in Jana. Nováková (ed.), “*Kráčej s ruku na Pánově pluhu... : podoby studií křesťanského východu v 21. století, Michalu Řoutilovi k padesátinám*”, Mervart, Červený Kostelec 2023, 271-311.

Review of «Abraham Terian, *From the Depths of the Heart: Annotated Translation of the Prayers of St. Gregory of Narek*», *Ecclesia orans* 40/2 (2023), 406-411.

«Սուրբ Ներսէս Ծննդավայրի ժառանգի հետ առնչուած երաժշտական հարցեր [Musical questions associated with the legacy of St. Nersēs the Gracious]», *Հասկ Հայութական Տարեգիր / Hask Armenological Annual* 13 n.s. (2024), 221-264.

«Some personal reflections on the musical legacy of St. Nersēs the Gracious and on its relevance in our time», *St. Nersess Theological Review* 1(15) (2024), 125-136.

«Մի քանի անձնական տպաւորութիւններ Հասկ Հայութական Տարեգիրի վերանորոգման մասին՝ Նոր Ծրջանի ԺԳ. հասնորդ (2011-2024) հրատարակութեամ առթի [Some personal impressions on the renewal of the Hask Armenological Annual on the occasion of the publication of Vol. 13 of the new period (2011-

2024)]», *Orer Armenian European Magazine*, 25.10.2024, online at
<https://orer.eu/hy/2024/10/25/hask-amsagir-utijian/>

Van Elverdinghe, Emmanuel

«‘The Hand That Once Wrote...’: The Journey of a Colophon Formula from Greek to Armenian», in Emilio Bonfiglio – Claudia Rapp (eds.), *Armenia and Byzantium without Borders: Mobility, Interactions, Responses* (Armenian Texts and Studies 7), Brill, Leiden – Boston 2023, 125–166.

«Armenian», in Martin Karrer – Darius Müller – Peter Malik (eds.), *Novum Testamentum Graecum. Editio Critica Maior. VI. Die Offenbarung*, vol. 2, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 2024, 278–291.

Vidal-Gorène, Chahan

(with Nadi Tomeh – Victoria Khurshudyan), «Cross-Dialectal Transfer and Zero-Shot Learning for Armenian Varieties: A Comparative Analysis of RNNs, Transformers and LLMs», in *Proceedings of the 4th International Conference on Natural Language Processing for Digital Humanities*, 438–449, Miami, USA, Association for Computational Linguistics, Nov 2024, Miami [⟨hal-04722313⟩](https://hal-04722313.pdf)
<https://aclanthology.org/2024.nlp4dh-1.42.pdf>

(with Jean-Baptiste Camps), «Image-to-Image Translation Approach for Page Layout Analysis and Artificial Generation of Historical Manuscripts», in Harold Mouchère – Anna Zhu (eds.), *Document Analysis and Recognition – ICDAR 2024 Workshops*, Lecture Notes in Computer Science 14936, Springer Nature Switzerland 2024, 140–158, ⟨10.1007/978-3-031-70642-4_9⟩. ⟨hal-04707440⟩

(with Aliénor Decours-Perez), «Detecting and Deciphering Damaged Medieval Armenian Inscriptions Using YOLO and Vision Transformers», Harold Mouchère – Anna Zhu (eds.), *Document Analysis and Recognition – ICDAR 2024 Workshops*, Lecture Notes in Computer Science 14936, Springer Nature Switzerland 2024, 22–36, ⟨10.1007/978-3-031-70642-4_2⟩. ⟨hal-04722397⟩

(with Jean-Baptiste Camps – Thibault Clérice), «Synthetic lines from historical manuscripts: an experiment using GAN and style transfer», In: G.L. Foresti – A. Fusiello – E. Hancock (eds), *Image Analysis and Processing - ICIAP 2023 Workshops*, ICIAP 2023.

Lecture Notes in Computer Science, vol 14366. Springer, Cham.
https://doi.org/10.1007/978-3-031-51026-7_40 {hal-04178550v2}

(with Jean-Baptiste Camps), «They're veGAN but they almost taste the same: generating simili-manuscripts with artificial intelligence», Digital Humanities 2023: Collaboration as opportunity, Alliance of Digital Humanities Organisations, Jul 2023, Graz, Austria. {hal-04086940} <https://pdfs.semanticscholar.org/cf91/d8a8645f267a8c1b6ba6132d52a06f0cd25.pdf>

Winkler, Gabriele

«Einige Aufzeichnungen zur Wertschätzung der Sprache», *Miscellanea S.E. Boghos Levon Zekiyā – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), 631-654.

Zakarian, David

«King Vasil's Holy Sign of War», in Emilio Bonfiglio – Claudia Rapp (eds.), *Armenia and Byzantium without Borders: Mobility, Interactions, Responses* (Armenian Texts and Studies 7), Brill, Leiden – Boston 2023, 194-212 DOI: [10.1163/9789004679313_008](https://doi.org/10.1163/9789004679313_008)

«Colophons of Medieval Armenian Manuscripts as Sources for Women's History», in George A. Kiraz – Sabine Schmidtke (eds.), *Literary Snippets: Colophons Across Space and Time*, Gorgias Press, Piscataway, NJ 2023, 241-254 DOI: [10.31826/9781463244019-013](https://doi.org/10.31826/9781463244019-013)

(English translation of) Abel H. Manoukian, *The Deaconesses of the Armenian Church*, (Studia Oecumenica Friburgensia 113), trans. by David Zakarian, Aschendorff Verlag, Münster 2024, 192 p.

Zekiyā, B. Levon

Gregorio di Narek, *Il Libro della Lamentazione* – Narek –, traduzione e note di Boghos Levon Zekiyā, Introduzione di Boghos Levon Zekiyā e Claudio Gugerotti, con una presentazione di Divo Barsotti, (Il Calamo, Teologia 39), Marcianum Press, Venezia 2024.

«Il Sommo poeta e Bagratuni, il traduttore sommo che con la “Commedia” non si è cimentato. La fortuna di Dante nelle lettere armene», in Stefania Baragetti – Francesco Braschi – Pier Francesco Fumagalli (a cura di), *Dante a Milano e nel Mondo*, Accademia

Ambrosiana - Studi Ambrosiani di Italianistica, Biblioteca Ambrosiana – Centro Ambrosiano, Milano 2023, 251-264.

«“Pace, pace, ma pace non c’è”. Quale funzionalità effettiva per Venezia come ponte di pace fra Oriente e Occidente? Alcune riflessioni preliminari sul Rapporto fra pace e democrazia», in *Schola. Storia * Arte * Charitas a Venezia*, an. II, 3, 2023, Marcianum Press, Venezia 2023, 99-125.

«Alle grandi “Envergures” oltre le retoriche», in Matteo Compareti – Maurizio Pistoso (a cura di), *La luce scarlatta del tempo. Atti del Simposio in commemorazione di Gianroberto Scarcia*, (Studia Perrisica 5), Paolo Emilio Persiani, Bologna 2023, 179-191.

«Le modèle arménien d’identité ethno-culturelle dans le contexte de l’œcumène méditerranéo-iranienne: sa formation, sa nouveauté, son actualité», in Isabelle Augé – Marie-Anna Chevalier – Claude Mutafian – Isabelle Ortega (éds), *L’Arménie et les Arméniens entre Byzance et le Levant. Mélanges offerts à Gérard Dédéyan* (2 vol.), vol. 2, Presses Universitaires de la Méditerranée, Montpellier 2023, 299-311.

«Prefazione», in Marco Bais e Marco Ruffilli (a cura di), *Mondo armeno. Storia, cultura, arte*, tab edizioni, Roma 2023, 9-13.

«Prefazione», in Maria Lamberti (a cura di), *Essere speciale, essere speciali: Facendo due passi in un roseto meraviglioso*, Areablu Edizioni, Cava de’ Tirreni 2023 (2^a ristampa), 5-7.

Change of Address

➤ *New mailing address of Seta B. Dadoyan:*

55 First Street, Apt 306,
Pelham, New York, 10803, USA

➤ *New email address of Ruth Gornandt:*

Email: ruth.gornandt@ames.ox.ac.uk

➤ *New email address of Albert A.S. ten Kate:*

Email: aastenkate@gmail.com

➤ *Professional address and email of Caroline Macé:*

Universität Hamburg
Centre for the Study of Manuscript Culture,
Warburgstr. 28,
20354, Hamburg
Tel.: +49-(0)40-42838-2914
Email: caroline.mace@uni-hamburg.de

➤ *New private address of Timothy B. Sailors:*

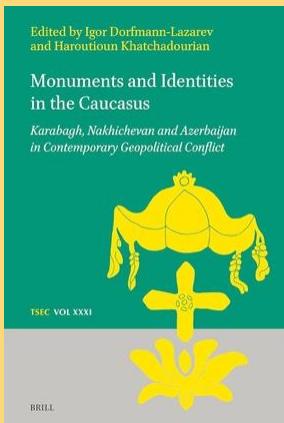
Ammergasse 10
72070 Tübingen
Germany

➤ *Professional address and email of David Zakarian:*

Haig and Isabel Berberian Endowed Chair of Armenian Studies
Armenian Studies Program
5245 N Backer Ave., M/S PB4,
Fresno, CA 93740
USA
Email: davidzakarian@csufresno.edu

NEW ARMENOLOGICAL PUBLICATIONS

Igor Dorfmann-Lazarev – Haroutioun Khatchadourian (eds.), *Monuments and Identities in the Caucasus: Karabagh, Nakhichevan and Azerbaijan in Contemporary Geopolitical Conflict* (Text and Studies in Eastern Christianity 31), Brill, Leiden – Boston 2023, ISBN: 978-90-04-67737-1.

Foreword (Vincent Duclert École des hautes études en sciences sociales, Paris). This book represents an excellent example of what scholarly research is able to do in the face of a catastrophe: in detachment and with objectivity, to recognise a disaster, to situate it within historical perspective, to describe events and to identify those responsible. By unveiling knowledge, research can ultimately restore those traces of humanity whose destruction and obliteration has been the purpose of antagonistic forces, not least of governments and agents of state. The doings of such states are often achieved thanks to the indifference of the wider world. Such a force strives to consign its antagonist to perpetual darkness and the unknown condition of what is forever forgotten.

The catastrophes to which we refer consist in the deliberate and methodical eradication of all human traces after a territory has undergone a demographic transformation. The long-drawn-out genocide to which the Armenians have been subjected is leading now not only to the disappearance of the Armenian population in Nagorno-Karabakh (Art'sakh)—which had once lain within the boundaries of the Persian Empire and then on the southern borders of the Russian Empire—but to the eradication of all evidence of their habitation there over millennia.

The definition of the crime of genocide, conceptualised by Raphaël Lemkin, was endorsed by the United Nations on 9 December 1948 in the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. As Marcello Flores writes in his Introduction to the present volume, this definition encompasses cultural annihilation, distinct from any systematic policy of mass murder perpetrated against a targeted population. Indeed, it is possible to destroy a national, or a religious, or an ethnic group without actually committing murder. A genocide can also be carried out by breaking the personal and emotional bonds uniting a given group within a territory and by obliterating the cultural heritage it has left therein.

Cultural heritage can be both material and immaterial: a genocide can be enacted through annihilating the linguistic, spiritual, symbolic, religious and social attachments that give cohesion to a human society—as it can through the destruction of monuments, churches and cemeteries. The preservation of a monument can itself be genocidal, when it is accompanied by, and often conditional upon, the alteration of its function. A place is not a place by any other name: the re-naming of places has always been favoured by tyrants as a form of nominal obliteration without the inconvenience of material destruction.

A human group can survive even when it is demographically erased from the map, as long as traces of its humanity—such as shrines, cemeteries, libraries and museums—endure. However, when it simultaneously undergoes a double ‘final solution’—both physical destruction and cultural eradication—that human group is threatened by a complete disappearance from the face of the earth.

We know that Raphaël Lemkin shaped the notion of the crime of genocide while referring to the ‘final solution of the Jewish question’ attempted by Nazi Germany. In his major work published in 1944, *Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*, Lemkin coined the term genocide in order to define a crime that had no name. Yet he had already started to investigate the genocidal phenomenon long before he proposed a name for it—soon after the end of the First World War. This means that in this preliminary research Lemkin referred precisely to the historical case of the annihilation of the Armenians in the Ottoman Empire. In 1933, he addressed the Fifth Conference for the Unification of Penal Law in Madrid (14–20 October 1933) with a proposal aimed at including within the definition of genocide both physical extermination and metaphysical destruction. The first one speaks of ‘acts of barbarity’, and the second of ‘acts of vandalism’.

The double concept elaborated by Lemkin in 1933, in its possible criminological qualifications, coherently accounts for the historical situation of the Ottoman Armenians during the Great War. The Armenians were transformed by the Young Turks of ‘Union and Progress’ into a fundamental racial enemy. It is in the quality of a racial enemy that a very large majority of the Ottoman Armenians were murdered as a human group, mainly during the paroxysmal phase of the extermination, between January 1915 and the end of 1917. Between 1918 and 1922, genocidal policies against the Armenians were started again and were finalized by the national revolution led by Mustafa Kemal. The ideology and the politics of genocide denial were conceived by the Turkish state at the time of the Treaty of Lausanne in 1923. To the Caucasus the genocidal enterprise was exported in 1918, and it is renewed today by the Azerbaijani state. As for the phase of denial, which still lasts, this concerns not only the truth of the genocide, but the whole of the history of Armenia since ancient times. Historians who study the genocide of the Armenians legitimately describe theirs as a never-ending genocide.

After the anti-Armenian pogroms in Sumgait, Kirovabad and Baku between 1988 and 1990, a process of ethnic cleansing and cultural annihilation massively affected the Armenian populations of the Republic of Azerbaijan and the territory of Nakhichevan. Only the population of Nagorno-Karabakh could be protected from these policies after Armenia's victory over Azerbaijan in 1994. After Armenia's defeat in the war of 2020, however, the risk of genocide of the Armenians of Karabakh became very high. An act of genocide was the complete siege to which the territory of the Autonomous Republic (already amputated after 10 November 2020) was subjected from 12 December 2022 to 19 September 2023. Indeed, the total confinement of the Armenian population of Karabakh represented nothing less than an organised starvation. It is the terror provoked by Baku that explains why on 19 September 2023—the day the Azerbaijanis launched the military conquest of the territory—the population of Karabakh fled in its entirety to the Republic of Armenia. The Armenians of Karabakh thus resigned themselves to accepting the definitive loss of their homeland to the Azerbaijani state. The government in Baku immediately proceeded with the eradication of all vestiges of the history of Armenian settlement in this territory. This policy of destruction might now be extended to the territory of the Republic of Armenia. The southeast of Armenia (the region of Siunik), and even the entire Armenia, may also soon become a lost reality, imprisoned in the darkness of vanished civilisations.

The idea of the present book was conceived by a group of noted historians, art historians and anthropologists at a particular historical moment, the immediate aftermath of the military defeat of 9 November 2020. The investigations conducted by the authors are of utmost importance for us all, not only for those immediately concerned with the Caucasus. They attain three objectives: the authors expose the ‘vandalism’ of the Azerbaijani state against the most precious monuments and traces of Armenian societies in the Caucasus; they agree in determining the heavy responsibility of nationalism and denial in the work of destruction; through a careful analysis and thorough documentary inquiries, they contribute to an invaluable project of creating a record of a cultural heritage which would otherwise disappear. Karabakh will inevitably follow the destiny of Azerbaijan and Nakhichevan where Armenian culture has already been completely erased.

The scholarly and documentary qualities of Monuments and Identities in the Caucasus are many: its methodological rigour, the way it embeds recent events within the scope of history, and its theorizing of a present crisis. All these make this a work of enduring value for the understanding of historical societies, the identification of what threatens a society, and the practicalities involved in the preservation of memory. This book asks us to think more deeply on what we mean by those repositories of memory we know as museums, libraries, archives. In preserving the memory of the eradicated societies of

Karabakh, Nakhichevan and Azerbaijan, we may yet make those societies exemplary for others subjected to tyranny and genocide.

Through its sense of scholarly and ethical commitment, this book proves that knowledge of the past not only makes possible an understanding of the present: it also enables us to act. The warning of Marc Bloch, an outstanding researcher as well as a Resistance fighter, who imagined new tasks for the ‘historian’s craft’ at the time of the Nazism and the extermination of the Jews of Europe, was heard at a very dark moment. Monuments and Identities in the Caucasus offers to its readers the possibility of learning about research in action, about how to take action through scholarship.

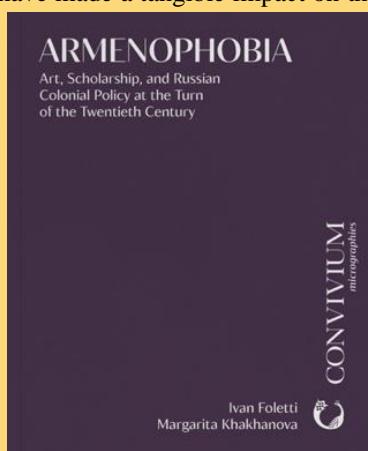
TABLE OF CONTENTS: Foreword xi; Preface xv; List of Figures xvii; List of Tables xxv; Notes on Contributors xxvi; Note on Transliteration xxx; Introduction 1 (Marcello Flores): **Part 1 Arts'akh, Nakhichevan and Caucasian Albania: Historical Survey and the Monuments:** 1 Survey of Historical Geography of the South Caucasus from the Middle Ages to the Present Day 15 (Claude Mutafian); 2 Armenian Sources on the Introduction of Christianity to Caucasian Albania and Albania’s Relationships with Armenia 43 (Aleksan Hakobyan); 3 The Monumental Heritage of Arts'akh and Nakhichevan: Christian Architecture 65 (Patrick Donabédian); 4 Three Important Monuments of Nakhichevan 89 (Patrick Donabédian); 5 Main Monuments of Arts'akh 102 (Patrick Donabédian); Appendix to Chapters 3–5: Select Bibliography on the Armenian Medieval Architectural Heritage: Arts'akh and Nakhichevan 173 (Patrick Donabédian). **Part 2 The Genesis of Azerbaijani Nationalism:** 6 The Myth of Remote Ancestors and the Question of Ethnic Identity 179 (Victor A. Shnirelman); 7 Origins, Main Themes and Underlying Psychological Disposition of Azerbaijani Nationalism 206 (Stephan H. Astourian); 8 Stalin’s Legacy in the Post-Soviet Nations and the Genesis of Nationalist Extremism in Azerbaijan 237 (Igor Dorfmann-Lazarev); 9 Turkish-Azeri Nationalism? 306 (Étienne Copeaux); 10 Identity Relations between Turkey and Azerbaijan (1990 – 2020) 345 (Oya Yıldız). **Part 3 Stages of the Usurpation of Armenian Cultural Heritage:** 11 Testimony of a Researcher in Nakhichevan 367 (Argam Ayvazyan); 12 Historiography at the Service of Monument Degradation 379 (Argam Ayvazyan); 13 Azerbaijan’s Policy of Extortion and Destruction of Armenian Cultural Heritage in Arts'akh 391 (Hamlet Petrosyan, Anna Leyloyan-Yekmalyan, Haykuhi Muradyan and Armine Tigranyan); 14 Cultural Heritage as a Political Tool 409 (Haroutioun Khatchadourian); 15 International Law: Guardian against, or Complicit in, the Damage and Destruction of Cultural Heritage in the Event of Armed Conflict? 461 (Alessandro Chechi and Francesco Romani); Appendix: Inventory of the Armenian Religious Heritage in Azerbaijan and the State of Its Conservation 505 (Haroutioun Khatchadourian and Gagik M. Sargsyan); Index of Personal Names 543; Index of Place Names 549.

Ivan Foletti – Margarita Khakhanova, *Armenophobia. Art, Scholarship, and Russian Colonial Policy at the Turn of the Twentieth Century* (Convivium Micrographies), Brepols, Turnhout – Brno 2024, 127 p. ISBN: 978-80-280-0576-4.

Despite its incredible richness, the Armenian cultural heritage remains today at the margins of the art historical canon. The roots of this situation can be traced back to the second half of 19th century when Armenian art was deliberately marginalized by the official scholarship within the Russian Empire. By providing a historiographical examination of this context, we aim to demonstrate how medieval Armenian art became a tool in the Russian imperialistic policy. Besides, we also attempt to address the impact of the late 19th-century imperialism on our present.

(From the Introduction pp. 9-12) Hardly ever in our lives as medievalists we study topics in medieval art history that have made a tangible impact on the lives of tens of thousands of people. Nowadays, in the third decade of the twenty-first century, the history of art only rarely influences the political life of entire nations. This volume is devoted to what seems to be the exception that proves the rule. In the following pages, we would like to demonstrate how much our discipline and its history can directly affect – in this case, tragically – both the past and the present world. To begin with, we want to present collected sets of data and analyze them in the most complex and objective way possible. At the same time, the research we are about to present makes us reflect on the responsibility of any scholar who writes at the mercy of the political context in which they live.

In September 2023, the region of Nagorno-Karabakh, which has been for millennia part of the Armenian cultural world, was occupied by the troops of the Republic of Azerbaijan. More than one hundred thousand people, and around ninety percent of the original Armenian population, were forced to leave the area. According to multiple testimonies, a cultural genocide is underway, led by the progressive erasing of the memory of Armenian heritage and presence. One aspect should be highlighted in this tragic context, mostly omitted by Western media. The situation of Karabakh – which has been problematic since the late 1980s and, from the Armenian perspective,

collapsing since the war in 2020 – was stabilized to a certain extent by “peacemakers” from the Russian Federation. Armenians understood the Russian presence as a consequence of their long-lasting alliance and CSTO agreement. Thus, the inaction of the Russian army in 2023 was considered a genuine gesture of betrayal. In reality, this act should be perceived in the context of the Russian war with Ukraine (2022–), with most of the Russian army concentrated on that front. Still, from the Armenian point of view, it remained unacceptable because the reassurance of friendship and support from the Russian side was not fulfilled at the most dramatic moment of modern Armenian history.

Indeed, the refrain of Russian-Armenian friendship was one of the main lines of Russian imperial (and later Soviet) propaganda in the Caucasus since the early nineteenth century, i.e., even since the period preceding the annexation of Eastern Armenia to the empire in 1828.

The active annexation of the Caucasus started after the death of the Georgian king George XII (r. 1798–1800) when Emperor Paul I (r. 1796–1801) and, a few months later, the new Emperor Alexander I (r. 1801–1825), signed a decree concerning Georgia’s incorporation into the Russian Empire in 1801. After the successful annexation, the empire started a six-decade-long campaign to conquer the entire region. During various wars that followed, territories were gradually annexed to the Russian Empire. After the first Russo-Persian war (1804–1813), Ganja and Karabakh were added. However, the war was not successful to the extent that Russian authorities expected – Yerevan and Nakhichevan remained under Persian control. The war had to be stopped because of Napoleon’s invasion. It was renewed in 1826 and lasted for two years, until 1828. During this war, Armenian forces sided with the Russian army, as the population of Armenia was exhausted from Persian dominance and saw salvation in joining the Russian Empire. The partial annexation of Armenian lands was thus presented as a gesture of fraternity between the two nations. Such a friendship is still offered as a point of reference for the Armenian-Russian relationship, and one may assume that this has been the case since 1828. And, unsurprisingly, this is indeed the official Russian narrative.

The situation was, however, far more complex. Once Armenia was annexed to the realm, strong “Russification” measures and imperial control over national institutions led the Armenian population to become increasingly frustrated. Thus, since this very early stage, interaction between the Russian Empire and the Armenians was anything but easy. Hopes and disappointments, imperialism, and national ambitions were always in tension.

In recent years, it has been partly demonstrated that, along with other propaganda tools, the Russian Empire made abundant use of art and scholarship (mainly in fields of art history and archaeology) to assert its position in the region....

TABLE OF CONTENTS: Introduction 8; It Has Always Been Only a Province 16; Favoring Georgia or Marginalizing Armenia? 35; Divide et Impera: Traditional Imperialistic Practices 56; Conclusions: Medieval Art history and the Roots of the Current Tragedies 83; Bibliography 93; Index of Names 122; Index of Places 123.

Florencia Demirjian (comp.), Seminario: la Cuestión Armenia en las Relaciones Internacionales, UNR Editorea, Rosario 2024, 220 p. ISBN 978-987-702-671-9.

Introducción (Florencia Demirdjian, Compiladora, Cátedra Armenia, Universidad Nacional de Rosario): El Seminario “La Cuestión Armenia en las RRII” está inspirado en la historia de Armenia y las Relaciones Internacionales, y es posible gracias a quienes han dejado su legado para su estudio en este infinito sistema de relaciones que atraviesa este ancestral pueblo, Anatolia, la meseta sagrada, el país del sol. La obra literaria del Dr. Pascual Ohanian sobre la Cuestión Armenia y las Relaciones Internacionales nos abrió una puerta para darle luz a un período que estaba entre nieblas para nosotros.

La denominación Cuestión Armenia surgió del conjunto de exigencias del

pueblo armenio en el orden internacional y fue objeto de atención por parte de los países centrales ya desde finales del siglo XIX. Es una cuestión de naturaleza jurídica, es decir que su contenido debe ser abordado desde el Derecho Internacional. Este conjunto de exigencias se exteriorizó, por un lado, a través de las luchas que sostuvieron los armenios para lograr su independencia; y por el otro, mediante los acuerdos diplomáticos estipulados por las grandes potencias entre sí y en sus relaciones con el Imperio Otomano y Turquía, su sucesora, por imponer su dominio sobre Oriente.

A fin de realizar un abordaje integral de la Cuestión Armenia en sus múltiples facetas, este

libro propone reflejar las clases y conferencias brindadas en el Seminario curricular “La Cuestión Armenia en las RRII” de la Facultad de Ciencia Política y Relaciones Internacionales de la U.N.R., el mismo es el resultado del esfuerzo de investigadores y profesores que realizaron aportes desde sus propios saberes, enfocando su estudio a partir de finales del siglo XIX, desde la perspectiva de la historia de las Relaciones Internacionales, la Política Internacional, y el Derecho Internacional.

ÍNDICE: Prólogo Rector Lic. Franco Bartolacci 11; Prólogo Dra. Liliana María Conforti 13; Introducción: Presentación del libro Florencia Demirjian 15. Lidia Gatti

(UNR) *Derecho Internacional Público: apuntes de clase* 17; Florencia Demirjian (UNR) *La Internacionalización de la Cuestión Armenia. Zonas de Influencia: Ruta de la seda, Canal de Suez y Bagdad-Berlín* 33; Florencia Demirjian (UNR) *Cuestión Armenia: situación jurídica y política de las minorías en el Imperio Otomano* 45; Delfina Demirjian (UNR) – Sabrina Demirjian (UNR) *El genocidio contra el pueblo armenio: su origen y el reconocimiento internacional* 55; Nicolas D. Sabuncuyan (FiloUBA) *La República Democrática de Armenia, una aproximación a su historia y legado* 67; Sabrina Demirjian (UNR) *Armenia, una de las quince Repúblicas Socialistas Soviéticas* 71; Eduardo A. Karsalian (Universidad del Salvador) *El negacionismo turco del genocidio de los armenios. Una perspectiva desde lo legal y social sobre la Turquía republicana durante el gobierno de Mustafá Kemal (1920-1938)* 81; Nélida Boulgourdjian (UBA), *La emigración de los armenios del Imperio otomano a la Argentina durante la primera mitad del Siglo XX: factores de expulsión y atracción* 101; Matilde Bruera (UNR) *El genocidio armenio: el camino político y jurídico del reconocimiento internacional* 111; Alberto Neirot (UNR) *Derechos Humanos y genocidio. Estudio de Caso: el genocidio contra el pueblo armenio* 127; Elian Babini (UNR) *Riquezas y potencialidad de Armenia: Recursos naturales y un turismo promisorio* 137; Ricardo Torres (UNR) *El conflicto de Nagorno Karabagh/Artsaj desde 1988 hasta 2022* 157; Conferencia Fundador de la Asociación Turca de Derechos Humanos (IHD) Ragip Zarakolu *Las minorías en Turquía y sus derechos inexistentes*” 173; Conferencia Rector Universidad Haigasian del Líbano, Paul Haaidostian *El carácter Político de la Diáspora Armenia y sus limitaciones* 181; Mapas 187.

Adrien Palladino – Ruben Campini – Annalisa Moraschi – Ivan Foletti (eds.), *Re-Thinking Late Antique Armenia: Historiography, Material Culture, and Heritage* (Convivium Supplementum 11), Brepols, Turnhout 2023, 194 p. pISBN: 978-80-280-0306-7; eISBN: 978-80-280-0307-4.

<https://www.brepolsonline.net/doi/book/10.1484/M.CONVISUP-EB.5.135265>

This book questions the place of Armenian visual and material culture in the period known as Late Antiquity, at a time when Armenia is usually presented as an in-between space defined by surrounding external entities: the Roman

and the Persian, and later Arab world. The volume includes articles that confront this notion both from the perspective of art history, architecture, and archaeology, and from a historiographical point of view, which examines the reception of Armenian arts by scholars from Italy, Russia, and France. The articles in this richly illustrated volume aim to reposition Armenia as one of the forces of artistic creation and mediation to be reckoned with within the Mediterranean and Eurasian space of Late Antiquity. This project draws on the papers presented at the conference “Re-Constructing Late Antique Armenia (2nd–8th Centuries CE). Historiography, Material Culture, Immaterial Heritage” that took place

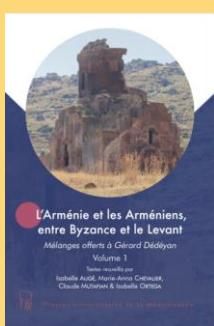
in February 2022 at the Center for Early Medieval Studies in Brno, Czech Republic.

TABLE OF CONTENTS: Contents, p. 1; An Introduction. Late Antiquity and Armenia. From Marginalized Region to Creative Force, p. 11 (Ivan Foletti, Adrien Palladino); Culmination of a Late Antique Legacy? The Golden Age of Armenian Architecture in the Seventh Century, p. 24 (Patrick Donabédian); The First Armenian Christian Sanctuaries and Shrines. Reconsidering the Received Tradition, p. 42 (Nazénie Garibian); Greco-Roman Ornamental Motifs in Armenia and Iran. Commonality and Sustainability of Traditions (5th–11th centuries), p. 60 (Lilit Mikayelyan); The Image of St Christopher Cynocephalus in Early Medieval Sculpture of Armenia, p. 80 (Zaruhi Hakobyan); From Desperate Solidarity to Dispassionate Eye. Shifting French Perspectives on Early Medieval Armenian Art (ca 1894–1929), p. 96 (Adrien Palladino); A Mutual Presentation. Precocious Interests for Medieval Armenia in Nineteenth-century Italy, p. 116 (Annalisa Moraschi); A Theoretical Topography of Architecture. On the Problematic Connections between Rome, Byzantium, and Armenia in Italian Historiography (1914–1945), p. 134 (Beatrice Spampinato); Art from the Borders? Wolfgang Fritz Volbach and the Localization of a Group of Early Christian Ivory Pyxides in the Caucasus, p. 152 (Ruben Campini); Re-Inventing Late Antique and Early Medieval Armenia in World War ii Soviet Union, p. 168 (Ivan Foletti, Pavel Rakitin); Late Antique Armenia. Past, Present, and Future, p. 186 (Christina Maranci); Photographic Credits, p. 190.

Isabelle Augé – Marie-Anna Chevalier – Claude Mutafian – Isabelle Ortega (éds), *L'Arménie et les Arméniens entre Byzance et le Levant. Mélanges offerts à Gérard Dédéyan* (2 vol.), vol. 1, Presses Universitaires de la Méditerranée, Montpellier 2023, 640 p. ISBN 978-2-36781-469-8.

Gérard Dédéyan, actuellement professeur émérite à l'université Paul-Valéry Montpellier 3, est issu d'une famille arménienne de Cappadoce, émigrée de Tomarza (centre d'autonomie arménienne) à Smyrne, porte de l'Europe, à la fin du XVIIIe siècle. Dans la deuxième moitié du XIXe siècle, les frères Dédéyan

animent un centre de traduction en arménien moderne de « bestsellers » principalement français (oeuvres de Dumas, Hugo, George Sand), à partir de la création d'une imprimerie perfectionnée générant une maison d'édition. Parfaitement francophone, la famille poursuit en partie ses activités littéraires en France, après s'y être installée peu avant les massacres perpétrés à Smyrne, en 1922, par Mustafa Kemal (une grande partie de la famille maternelle de Gérard Dédéyan en est victime) : le père de notre collègue, Charles, sera professeur de littératures modernes comparées à la Sorbonne, le jumeau de ce dernier, romancier et poète, tous deux distingués par des prix de l'Académie française.

Gérard Dédéyan naît en 1942, en une période d'autant plus troublée que son père est actif dans la Résistance universitaire. Sa famille étant, d'entrée de jeu, immergée dans la société française, il n'a de contact mobilisateur avec l'arménité que par son étude de la langue de ses ancêtres à l'École nationale des Langues orientales, effectuée alors qu'il prépare, comme élève de l'École normale supérieure, l'agrégation des Lettres classiques (obtenue en 1966), et par les contacts de sa famille avec la Congrégation arménienne catholique des Mékhitaristes — âme de la Renaissance arménienne du xviiie siècle. Il effectue auprès de ceux-ci des séjours décisifs pour son orientation académique et identitaire. La deuxième empreinte, indélébile elle aussi, lui est donnée par les précieux contacts ménagés, grâce au discernement de son père — invité à Leningrad (sic) par l'Académie des Sciences d'URSS, en 1964 —, lors d'un bref séjour à Erevan. Entre-temps, Gérard Dédéyan, achevant, comme sous-lieutenant, son service militaire en Alsace, a épousé Nadejda Petroff, issue d'une famille de Russes blancs de confession orthodoxe et largement russophones. Nadia (forme courante du prénom), efficace soutien de ses recherches, lui donnera quatre heureuses combinaisons (deux filles, deux garçons) de gènes arméniens et slaves et stimulera son intérêt, déjà affirmé, pour le monde russe.

Gérard Dédéyan fut chaleureusement accueilli à Montpellier, en 1969, au sein de la section d'Histoire du Moyen Âge de l'université Paul-Valéry, par l'une des plus brillantes médiévistes de sa génération, le Professeur Claude Carrère (on se souvient encore, à juste titre, de sa thèse de Doctorat d'État, publiée en 1967, Barcelone, centre économique, à l'époque des difficultés, 1380-1462). Celle-ci s'intéressa assez aux recherches de son nouvel assistant pour le devancer en Arménie historique et se recueillir dans la cathédrale d'Ani, capitale médiévale (en Turquie de l'est). Les collègues qui l'entouraient alors, Jacqueline Caille, André Sigal, Jean-Claude Hélas, que devait rejoindre plus tard, entre autres, Daniel Le Blévec, tous spécialistes confirmés de l'Occident latin, permirent à Gérard Dédéyan d'ouvrir l'histoire de l'Arménie sur un large horizon.

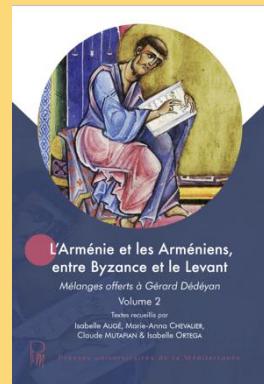
En raison de la longue gestation de ses deux thèses — la thèse de doctorat de 3e cycle, consacrée à La Chronique attribuée au Connétable Smbat (frère du roi d'Arménie cilicienne, Hét'oum Ier, contemporain de saint Louis), la thèse de doctorat d'État, intitulée Les pouvoirs arméniens dans le Proche-Orient méditerranéen (1048-1151), soutenue en 1991 et publiée, sous forme remaniée, en 2003, par la Fondation Calouste Gulbenkian — Gérard Dédéyan ne retourna en Arménie que dans les années quatre-vingt-dix, dans le sillage de la signature de la convention interuniversitaire Montpellier-Erevan (1986). Entre-temps, il se rendait périodiquement à Paris pour approfondir sa connaissance de l'histoire de l'Arménie (aux Langues O, le Professeur Frédéric Feydit, enseignant passionné et passionnant de l'arménien occidental moderne et de l'arménien classique, l'avait préparé à en aborder les sources), auprès de Sirarpie Der Nersessian, de nationalité française, précédemment

professeur à l'université Harvard et directrice-adjointe de Dumbarton Oaks, spécialiste, de réputation internationale, des arts arménien et byzantin. C'est cette aristocrate constantinopolitaine, alors largement octogénaire, d'une élégance raffinée, qui accompagna ses débuts dans le domaine du Moyen Âge arménien. Dès lors les missions en Arménie, soit avec une délégation des universités de Montpellier, soit individuellement — se croisant bientôt avec des échanges d'étudiants — se multiplièrent. Ce fut l'occasion, pour Gérard Dédéyan, de commencer à se lier avec les plus grands historiens arméniens et de renforcer les liens de son université avec la présidence de l'université d'État d'Erevan et avec une vice présidence aux relations internationales d'une rare efficacité et d'un rare courage.

À partir des années 2000, les collègues placés à la tête de l'université Paul-Valéry — qui encouragèrent, toutes et tous, la coopération avec l'Arménie — confieront à Gérard Dédéyan la coordination avec des universités dont le cadre national pouvait lui être familier : Russie, Liban, Géorgie, sans oublier l'Italie avec Ravenne. S'étant vu attribuer la charge de responsable des relations extérieures du département d'Histoire, c'est avec beaucoup d'enthousiasme que, libéralement soutenu par sa directrice, il « accompagnait » les demandes d'étudiants avides de découvrir le monde. C'est dans cette période qu'il eut la joie de voir — outre certains de ses étudiants — quelques-unes de ses étudiantes, devenues depuis leurs maîtres de conférences ou professeurs, s'intéresser à son champ de recherche, Arménie, Chypre, Syrie franque, voire Balkans, avec un horizon sensiblement élargi.

Gérard Dédéyan avait eu la chance, pour sa part, d'avoir eu deux maîtres éminents dont, étant de résidence montpelliéraise, il n'avait pu suivre l'enseignement : durant la gestation de sa thèse d'État, Claude Cahen, membre de l'Institut de France, familier aussi bien des États turcs et arabes que des États latins (Sicile et principautés franques du Levant) ; après sa soutenance doctorale, Jean Richard, également membre de l'Institut, que sa formation d'archiviste-paléographe avait rendu totalement familier des sources diplomatiques, aussi bien pour l'histoire de la Bourgogne que pour celle du Levant latin : il honora souvent de sa présence des colloques montpelliérais ou ultramarins.

La réflexion de notre collègue sur l'histoire de l'Arménie s'enrichit également grâce à ses échanges, durant presque toute sa carrière, avec Michel Balard, professeur émérite à l'université Paris 1-Panthéon-Sorbonne, spécialiste d'un Orient latin largement compris, et le plus en vue des médiévistes français de sa génération, ainsi que, plus tard, avec Claude Mutafian, qu'il

avait connu mathématicien à l'E.N.S. et qui, sous le choc de séjours en Asie Mineure, allait devenir un historien de l'Arménie de réputation internationale. Gérard Dédéyan tient aussi à souligner que sa connaissance de l'Arménie dans ses rapports avec Byzance s'est considérablement enrichie grâce à Jean-Claude Cheynet, membre honoraire de l'Institut universitaire de France, professeur émérite à Sorbonne Université, et spécialiste éminent de sigillographie byzantine. Il faut également citer un maître qu'il n'a jamais connu, mais qui lui a fait comprendre la destinée des Arméniens : René Grousset, ancien étudiant de la Faculté des Lettres de Montpellier et futur conservateur des plus grands musées orientalistes français, qui, voué aux vastes espaces et historien des grands empires asiatiques, se passionna cependant pour ce trait d'union, très exposé, entre l'Europe et l'Asie, que constituait l'Arménie. Gérard Dédéyan a codirigé des colloques internationaux, en particulier avec le professeur Carol Iancu, dans le cadre de l'équipe d'accueil « Juifs, Arméniens et chrétiens d'Orient », et devant être rattaché ensuite au Centre d'études médiévales de Montpellier. Lors de ses derniers colloques, il a pu apprêhender, avec le dynamique concours de ses collègues de Tbilissi, la destinée de la Géorgie, proche de celle de l'Arménie par bien des aspects.

La contribution de notre collègue aux échanges scientifiques internationaux et son apport d'historien (nous renvoyons à la liste de ses publications) lui ont valu d'être élu membre de l'Académie des Sciences et Lettres de Montpellier, de l'Académie des Sciences d'Arménie, de l'Académie des Sciences d'Outre-Mer, et de recevoir les diplômes de docteur Honoris causa des universités d'État d'Erevan et de Tbilissi (université Ilia).

Son souci essentiel reste — comme c'est le cas pour nombre de collègues de sa génération — la transmission de son expérience d'historien et de sa passion de l'histoire, particulièrement — et dans le dialogue des cultures — de l'histoire de l'Orient chrétien dont, aux yeux de beaucoup, le présent est inquiétant et l'avenir, très incertain.

SOMMAIRE: Introduction 9; Principales publications de Gérard Dédéyan 13; Jean-Marie Miossec: Gérard Dédéyan, ambassadeur de l'université Paul-Valéry en Orient 27; Claude Mutafian: Soixante ans d'une amitié paradoxale 33; Reuven Amitai: Incursions of Cilician Armenians into Palestine under the Aegis of the Mongols (1260 and 1300) 35; Florian Artaud: Saint-Serge de Gibelet/Byblos : une abbaye cistercienne dans le Mont-Liban à l'époque des croisades (xiiie siècle) 47; Isabelle Augé: Quelques remarques sur le vocabulaire des donations dans l'Arménie médiévale 61; Michel Balard: Les Arméniens au service des Génois de Caffa 71; Patricia Boisson et Agnès Ouzounian: Philarète d'après la Chronique cilicienne (Venise, San Lazzaro, ms. 1318) 79; Benjamin Bourgeois: Considérations à propos du sacre royal dans le Royaume de Cilicie 101; Azat Bozoyan: La correspondance entre la Papauté et le catholicossat (en arménien) 113; Marie-Anne Chevalier: Les pratiques charitables et hospitalières des ordres militaires et des souverains arméniens : parallèles et recoulements 127; Jean-Claude Cheynet: Le rôle des Arméniens de la frontière orientale (1059-1081). L'apport des nouveaux sceaux 139; Emma Chookaszian: Les quatre portraits de Het'um II : une nouvelle interprétation du

portrait de la famille des Het'umides du ms. 979 161; Lewon Chookaszian: Notes about T'oros Roslin Origin and Biography 171; Salvatore Cosentino: The Byzantine-Persian Border in the Descriptio orbis Romani (wrongly?) attributed to George of Cyprus 189; Nicholas Coureas: Armenian Soldiers on Lusignan Cyprus, 1192-1473 199; Mzaro Dokhtourichvili: L'histoire et la fiction dans le roman de Marc Andronikof, Tamar – Roi et Reine 207; Patrick Donabedian: Une page importante de l'héritage diasporique : le patrimoine architectural arménio-italien à la période médiévale 227; Zohrab Gevorgyan: Les transformations du capital et de la propriété privée en Arménie cilicienne (en arménien) 269; Maxime Goepf et Philippe Dangles: Relecture archéologique de trois ouvrages fortifiés de la plaine de Çukurova en Cilicie : Yaka/Güdübes kalesi, Tumil/Tırmıl Tepe, Kütüklü 279; João Gouveia Monteiro et Rodrigo Gomes: Les Enseignements de Théodore Ier Paléologue : un traité militaire de Byzance et de l'Europe occidentale 305.

SOMMAIRE: Samuel Grigoryan: Observations sur la localisation du monastère de P'os (Arménie méditerranéenne) et sur certains toponymes liés 11; Gilles Grivaud: Maréchaux d'Arménie au royaume de Chypre 25; Carol Iancu: Alexandre Safran et le dialogue judéo-chrétien 35; Brunehilde Imhaus avec la collaboration d'Isabelle Augé et d'Agnès Ouzounian, Inscriptions lapidaires arméniennes de Chypre 51; Manana Javakhishvili: La Géorgie dans « Fleur des histoires de la terre d'Orient » de Hayton 67; Grigol Jokhadze: "Tbilisi" — Old Onomastic and New Interpretations 75; Michel Kaplan: Léon IX, Constantin IX, Michel Cérulaire et le cardinal Humbert : un conflit institutionnel ? 85; Irma Karaulashvili: Georgian Narrative Sources and the Process of Identity Formation (A Brief Outline) 95; Serguei Karpov: Relations interethniques et contrats de travail à Tana médiévale (xive siècle) 111; Raymond H. K. Vorkian: La planification des déportations arméniennes au printemps et à l'été 1915 117; Cécile Khalifa: Zabel de Lusignan, Princesse de Paix, Princesse de Guerre 129; Petra Košťálov: Les sources arméniennes de Pologne au xviie siècle : Siméon Lehats'i, ses chroniques et colophons 137; Daniel Le Blévec: Les templiers de Montpellier et le comte de Toulouse, au temps de la croisade albigeoise 153; Jean-Pierre Mahé: Un miracle de saint Sargis dans une inscription de Bagnayr 163; Jean-Marie Miossec: Malte au Moyen Âge : l'héritage arabe 169; Vardan Mkhitaryan: Changements géopolitiques dans la région arménienne (1828-1830) (en arménien) 185; Claude Mutafian: La royauté de Jérusalem, de Chypre et d'Arménie 199; Isabelle Ortega: Les héritières 213; Bernard Outtier, Un fragment géorgien de la Vie de saint Silvestre 219; Simone Piazza: The Diffusion of the Zenithal Oculus in Armenian Monasteries : An Overview 225; Varoujean Poghosyan: Sur le Livre jaune 239; Chris Schabel: Bishop George Hominisdei († 1360-61), Itinerant Armenian in the Latin Church and Chaplain to the Ban of Bosnia, the Count of Korykos, and the Cardinal of Nicosia 249; Abraham Terian: Some Philological Observations on the Yachakhatum 267; Levon Ter-Petrossian: Le rôle des Syriens dans la culture de la Cilicie arménienne aux xiie-xiiie siècles 273; Edda Vardanyan: L'Évangile de Skewira (1198) est-il en rapport avec le couronnement; Boghos Levon Zekian: Le modèle arménien d'identité ethno-culturelle dans le contexte de l'œcumène méditerranéo-iranienne. Sa formation, sa nouveauté, son actualité 299; Constantin Zuckerman: Synésios de Cyrène chez Constantin Porphyrogénète.

Andreas Müller – Harutyun G. Harutyunyan – Dagmar Heller –Martin Tamcke (Hgg.), Das kulturelle Erbe von Arzach / Արցախի մշակութային ժառանգությունը. Armenische Geschichte und deren Spuren in Berg-Karabach / Հայոց պատմությունը և դրա հետքերը Լեռնային Ղարաբաղում, Universitätsverlag Kiel, Kiel 2024, ISBN: 978-3-928794-95-4.

https://macau.uni-kiel.de/receive/macau_mods_00004022 (with preview)

The Artsakh/Nagorno-Karabakh region is populated mostly by ethnic Armenians. Cultural traces from over two millennia indicate their long history on site. Due to the armed conflict with Azerbaijan and the violent takeover of the Republic of Artsakh by the Azerbaijani government on September 20, 2023, these cultural assets are currently at massive risk. This

volume documents an interdisciplinary conference that took place in Armenia in 2022. It offers the most complete trilingual overview to date on the history, culture and global contacts of this unshielded area in the Southern Caucasus.

մեջ (Müller, Andreas) 59; Kurze Geschichte der Diözese von Arzach | Արցախի թեմի համառն պատմություն (Shakaryan, Archimandrit Sahak) 83; Das nicht-materielle Kulturerbe von Arzach | Արցախի ոչ նյութական մշակութային ժառանգության կորուսներն ու պահպանման հիմնախնդիրները : Verluste und Perspektiven der Aufbewahrung (Hovhannisyan, Lernik; Sargsyan, Armen) 101; Der Schutz des kulturellen Erbes in Berg-Karabach (Arzach) aus rechtlicher Sicht | Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) մշակութային ժառանգության պաշտպանությունը իրավական տեսանկյունից (Trunk, Alexander) 117. **Teil 2: Arzach in Geschichte und Theologie** | Սահմանական Քարոզական Ըստապահության և աստվածաբանության մեջ: Evangelization of the Apostles Yegisha and Dad in Artsakh and Utik according to the Armenian tradition (Tumanyan, Lusine) 143; Die Errichtung des Basler Missionshauses in Schuschis | Պատղի Աւետարանական Քարոզական Ընկերության տան կառուցումը Շուշիի մեջ : Das Ende einer hoffnungsvollen Mission | Յուլյանի առաքելութեան մը Վայսանը (Manoukian, Abel H.) 157; Aus Schuschis nach Deutschland | Շուշիից Գերմանիա : Armenische Studenten an den deutschen Universitäten am Ende des 19. und am Anfang des 20. Jh. | Հայութանողները գերմանական համալսարաններում 19-րդ դ. վերջին և 20-րդ դ. սկզբին (Martirosyan, Hayk) 189; Familie Bachimon: Ein deutsches Ehepaar in Armenien nach dem 1. Weltkrieg (1920/1921) | Բախիմոնն ընտանիքը. գերմանացի մի

ամուսնազոյց Հայաստանում Առաջին համաշխարհային պատերազմից հետո (1920/1921) (Tamcke, Martin) 207; Die türkische Invasion in den Südkaukasus und das Massaker an der armenischen Bevölkerung Bakus im September 1918 vor dem Hintergrund der deutsch-türkischen Kontroverse | Թուրքական ներխուժումը Հարավային Կովկաս և Բարիլի հայ բնակչության կոստրածը 1918 թ. սեպտեմբերին գերմանա-թուրքական տարակարձության ետնախորքում (Hayruni, Aschot) 235; Die unerforschten Seiten aus der Tätigkeit des Bischofs Karapet Ter-Mkrtychan | Կարապետ Եսո. Տեր-Մկրտչյանի գործունեության չուսումնասիրված էջերը (Asatryan, Anahit S.) 251.

Teil 3: Der Krieg und die politischen Rahmenbedingungen | Սաս Գ, Պատերազմն ու բաղադրական ընդհանուր պայմանները: Der 44-tägige Krieg um Karabach | Լեռնային Ղարաբաղի համար նղաձա 44-օրյա պատերազմը : Hintergründe, Abläufe, Perspektiven | նախապատմություններ, գործնյացներ, հետանկարներ (Kantian, Raffi) 269; Das Selbstbestimmungsrecht der Völker im Fall von Berg-Karabach | Ժողովուրդների ինքնորոշման միջազգային իրավունքը Լեռնային Ղարաբաղի պարագայում (Hoffmann, Dustin) 287; Die Sicherheitslage im Südkaukasus nach dem Krieg von 2020 | Անվտանգային իրավիճակը Հարավային Կովկասում 2020 թ. պատերազմից հետո: Schwerpunkt Armenien und Berg-Karabach | իմասնավորի Հայաստանում և Լեռնային Ղարաբաղում (Grigoryan, Harutyun) 321.

Teil 4: Armenien, Arzach und die Welt | Սաս Դ, Հայաստանը, Արցախը և Աշխարհը: Indische Christen in Solidarität mit Armenien | Հնիիկ քրիստոնյաները կարելից են Հայաստանին : Die Massaker von 1895/96 und die Reaktionen der indischen Öffentlichkeit im Spiegel des »Christian Patriot« (Madras) | 1895-96 թթ. ջարդերը և հնդկական հանրության արձագանքները՝ արտացոլված «Քրիստոնյա հայրենասեր»-ում (Մարլաս) (Koschorke, Klaus) 345; Die katholische Kirche in Deutschland und der Arzach-Konflikt | Գերմանիայի կայունիկ եկեղեցին և Արցախյան հակամարտությունը (Sternberg, Thomas) 357; Der Berg-Karabach-Konflikt als Herausforderung im Kontext des russischen Krieges gegen die Ukraine | Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը որպես մարտահրավեր Ուկրաինայի դեմ ոռուսական պատերազմի համատեսառում : Eine Stellungnahme aus außenpolitischer Perspektive | Մի դիրքորոշում արտաքին քաղաքականության տեսանկյունից (Meckel, Markus) 383; The Armenian Apostolic Church and the ecumenical movement (Heller, Dagmar) 399.

Teil 5: Kunst und Kultur von Arzach | Սաս Ե, Արցախի արվեստն ու մշակույթը: Der Schutz materieller armenischer Kulturgüter in Arzach | Հայկական նյութական մշակույթին կողողների պաշտպանությունն Արցախում (Hofmann, Tessa) 409; Die Ortschaft Karwajar in Arzach laut einem armenischen handschriftlichen Kolophon aus dem 15. Jh. | Արցախի Քարվանան բնակավայր XV դ. հսյաբեն ձեռագիր հիշատականում (Minasyan, Tamara) 429; Die älteste armenische Handschrift Deutschlands im neuen Licht | Գերմանիայի հնագույն հայկական ձեռագիրը նոր լույսի ներք (Drost-Abgarjan, Armenuh) 451; Early Christian archaeology and monuments in the Armenian-Azerbaijani conflict zone Tigranakert, Amaras, Vachar (Petrosyan, Hamlet) 467; The main church of Dadivank and the metropolitan architectural ideas (Kazaryan, Armen) 491; The literary heritage of the philosopher, theologian and philologist Hovsep‘ Arts‘akhet’si (18th-19th centuries) (Melkonyan, Armine) 511; Aufruf | Կոչ:

重松伸司[Shinji Shigematsu,]海のアルメニア商人 アジア離散交易の歴史[Armenian Merchants of the Sea: A History of Diaspora Trade in Asia], 集英社新書 [Shueisha Shinsho], 東京 [Tokyo] 2023, 203 p. ISBN 978-4-08-721260-0.

In 2023, the number of books and scholarly works written in Japanese about Armenian and was enriched by a new monograph by historian Shinji Shigematsu titled *The Armenian Merchants of the Sea: The History of Armenian Commercial Activities in the Asian* (*Umi no Arumeniya Shōnin: Ajia Risan Kōeki no Rekishi*). This work focuses on the activities of Armenian merchants across various regions of Asia. Shigematsu's monograph is the first work in Japanese to address this topic. The author notes that he began researching materials and documents related to the Armenian presence starting in 2000, initially in Malaysia and India, and later in other countries. Thanks to the collection of numerous materials, it was possible to reconstruct the history of Armenians in Asia.

In the first chapter, the author discusses the commercial activities of Armenians in Eurasia during the 17th and 18th centuries, noting that in 1605, Armenians forcibly displaced from Djugha in Nakhi-chevan, who settled in the southern part of Safavid Persia, established the town of New Djugha. From here, they began trading along land, river, and sea routes in various directions: from New Djugha to Aleppo, Izmir, Istanbul, Venice, Marseille (the western route); from the Caspian Sea to Moscow, St. Petersburg, and Arkhangelsk (the northern route); and from Iran to Afghanistan and Central India (the eastern route), and so on.

In the late 17th century, due to conflicts in the region, trading along the aforementioned western and northern routes became increasingly difficult, which led to the development of the eastern route. In the second chapter, using written materials left by Armenian merchants active during this period, Shigematsu presents the trade routes of Armenians in India, discusses the Armenian merchants in Lahore, and talks about prominent Armenians such as Mubarak Shah in Agra and Voskan in Surat, who held religious positions. The author also notes that after settling in Surat, Armenians began navigating the Arabian Sea to Ceylon, and from there to the Bengal Bay, the Strait of Malacca, and the South China Sea, as well as to the ports of Malacca, Penang, and Manila.

The third chapter tells the story of the relationship between the British East India Company (BEIC) and Armenian merchants, particularly focusing on a commercial agreement signed between them in 1688, and explores why the BEIC was motivated to cooperate with the Armenians. The author, presenting the details of the agreement, writes that the British wanted to encourage the Armenians to use sea routes, where the BEIC had interests, instead of land routes. As part of the agreement, the British demanded that Armenians use British ships, navigate BEIC-controlled routes, and not resell goods to their competitors, the Dutch and French East India Companies, or Spanish and Portuguese traders. Armenians, in turn, were not opposed to using sea routes, as trading along land routes was becoming increasingly difficult. Although the Armenians largely violated the last condition, it somewhat benefited the BEIC, which, for example, could not trade freely in Manila due to poor relations with Spain, where Armenians had unobstructed access.

From the late 17th century, the BEIC expanded its sea routes in Southeast Asia, which also affected the activities of Armenian merchants. While up until that point, their primary base had been in India, in the 17th to 19th centuries, they began settling in major cities from Lahore to Surabaya.

The fourth chapter is perhaps the most fascinating. Here, Shigematsu introduces the Armenians who settled in Singapore. Although not numerous, they left a significant mark on the country. One of the Armenian families, the Hovakim family, was active not only in Singapore but also in India, Malacca, Indonesia, and England. The graves of six members of this family are now in Singapore. The “head” of the family was the businessman Barsam Hovakim (Persian Joakim), born in Madras, who married Maria Urelia, a prominent member of the Armenian community in Singapore, with whom he had three daughters and eight sons (most of whom died at a young age). The author provides a brief biography of all family members, with special focus on the eldest daughter, Ashkhen Hovakim (Agnes Joakim), who left a significant mark in Singapore. Ashkhen, like her mother Urelia, was passionate about gardening and discovered a new species of orchid in their garden in 1893, which was named *Vanda Miss Joachim* in her honor. This orchid became Singapore’s national flower in 1981.

The fifth chapter discusses the commercial navigation of Armenian ships belonging to the Abgar & Co. company in Asian waters. The author notes that in the early 20th century, the Osaka Shosen shipping company, exploring the possibility of using new sea routes, found that the most influential joint voyages in the Calcutta, Strait of Malacca, and Hong Kong routes were those of Abgar & Co. and the British-Indian Stimi (which in 1912 would merge with the shipping company of Abgar & Co.). Although Japanese businessmen were aware of the influence of Abgar & Co., they were unaware that the owners of the company were Armenians. Shigematsu then tells the story of the

Abgar family, their commercial ships, and their routes, including those to Japan after the Meiji Restoration in 1868.

In the sixth chapter, Shigematsu focuses on the voyages of Armenian ships to Japan, particularly the ships entering and leaving the port of Kobe. After 1897, Armenian ships arriving in Kobe included *Japan*, *Armenia* (although it was owned by the German Illis Company), *Aratun Abgar*, and *Gegori Abgar*. The author also notes that Abgar & Co. often collaborated with companies from other countries, particularly British firms, such as the Brown trading company and the Bernard trading company.

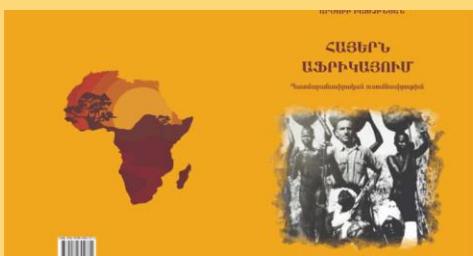
The seventh chapter describes the activities of the Abgar family, who had settled in Japan, particularly the family of Mikayel Abgar, later the honorary consul of Armenia, and his wife Diana Abgar. The author provides insights into the nature of their commercial activities in Kobe and Yokohama, including the goods they sold, such as shellac (used mainly in phonograph production), natural dyes, hats, Arabic gum, the medicinal herb *Nigella sativa* (known as «black cumin»), as well as radios and motorcycles. Shigematsu also notes that the Abgars, aware of the challenges of competing with British and other large commercial firms, sold so-called “sheltered” products.

The final, eighth chapter focuses on Armenian streets, churches, and hotels in Asia. The author discusses the Armenian quarter in Calcutta and its residents, Armenian churches built in South and Southeast Asia, and Armenian-run hotels, including those in Japan. He also notes that the main driving force behind Armenians' involvement in the hotel business was the travel boom that began in Europe in the late 19th century, although Armenian hotel managers also provided shelter and employment to their countrymen fleeing massacres.

Based on archival and other materials found across various Asian countries, this work provides an engaging and educational account of the activities of Armenian merchants in Asia, the position and influence of Armenians in those countries, and the Armenian families and communities there. It also presents to the Japanese reader the image of a dynamic, resilient, and industrious Armenian people, who, undeterred by adversity, always move forward.

TABLE OF CONTENTS: Introduction: 8-17; Chapter 1 Armenian Silk Road: 18-46; Chapter 2 India's Trade Corridors of Land and Sea: 47-63; Chapter 3 Armenian Merchants and the East India Company: 64-78; Chapter 4 A Family History of the Armenian Community: 79-101; Chapter 5 Armenian Maritime Shipping in Asian Waters: 102-122; Chapter 6 Armenian Merchant Vessels in Service in Japan: 123-143; Chapter 7 The Trade of Armenian Merchants in the Settlements: 142-168; Chapter 8 Armenian Streets / Churches / Hotels: 169-195; Conclusion: 196-201; Acknowledgments: 202-203.

Բախչինյան Արծվի, Հայերն Աֆրիկայում: Պատմաբանասիրական ուսումնասիրություն / Armenians Africa: Historical and philological study, ՀՀ ԳԱԱ ՊԻ [HH GAA PI] / Institute of History of National Academy of Sciences of Republic of Armenia, Երևան [Yerevan] 2024, 293 p. ISBN: 978-9939-892-37-5.

Current study provides information on Armenian communities and Armenian presence in 23 African states (Algeria, Cameroon, Chad, Congo, Djibouti, Ivory Coast, Ghana, Kenya, Liberia, Libya, Madagascar, Morocco, Nigeria, Sierra Leone, South African Republic, Sudan, Swaziland, Tanzania, Tunisia, Togo, Uganda, Zambia, Zimbabwe). The history of Armenian communities of Egypt and Ethiopia, being well researched, are excluded.

ՑԱՆԿ: ՆԱԽԱԲԱՆ 4; ԳԼՈՒԽ Ա ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՄԱՍՎՅԻՆ ԱՖՐԻԿԱՅՈՒՄ 8; Այժմ 18; Թունիս 42; Լիբիա 45; Մարոկկո 54. ԳԼՈՒԽ Բ ՀԱՅԵՐԸ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԱՖՐԻԿԱՅՈՒՄ 87: Գանա 90; Կամերուն 92; Կենտրոնական Աֆրիկայի Հանրապետություն 93; Կոնգո 94; Կոտ դ'Իվուար 99; Նիգերիա 102; Չաղ 106; Սիեռա Լեոն 109. ԳԼՈՒԽ Գ ՀԱՅԵՐԸ ԱՐԵՒՄԵԱՆ ԱՖՐԻԿԱՅՈՒՄ 112: Բէնին 112; Լիբերիա 112; Ջիբրիլ 115; Սուլան 118; Տանզանիա 174; Տոցո 175; Ուգանդա 175; Քենիա 177. ԳԼՈՒԽ Դ ՀԱՅԵՐԸ ՀԱՐԱՀԱՅԻՆ ԱՖՐԻԿԱՅՈՒՄ 185: Զամբիա 186; Զիմբարվէ (Շողեգիա) 189; Հարա-Աֆրիկեան Հանրապետություն 190; Մալազակար 206; Նամիբիա 209; Սվազիլեն (Էսվատինի) 209. ՅԱՐԵԼՈՒՄԾ ՀԱՅ-ԱՖՐԻԿԵԱՆ ՇՓՈՒՄՆԵՐ ԱՅԼ ԵՐԿՐՄԵՐՈՒՄ 228. ԱՍՓՈՓՈՒՄ (հայերէն) 243; ԱՍՓՈՓՈՒՄ (անգլերէն) 245; ԱՍՓՈՓՈՒՄ (ֆրանսերէն) 247; ԱՍՓՈՓՈՒՄ (ինգլապերէն) 249. ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԾ ՍԿՂԲՆԱԳԲԻՒՆԵՐԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿ 251; ԱՆՁՆԱՆՈՒՄՆԵՐ 262; ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐ 283.

Miguel Ángel Sorroche Cuerva (coord.), Armenia en el mundo hispano, Editorial Alhulia, Granada 2024, 388 p. ISBN: 978-84-124688-5-4.

La Armenia histórica, espacio-tiempo cuasi mítico que se sitúa en la base de tradiciones de profunda trascendencia cultural, es sin duda uno de los ejemplos de resistencia que emerge en estos momentos de necesaria reflexión acerca de las tendencias que nos llevan a una aparente e inevitable pérdida de referencias que nos posicionen frente a la globalización.

La huella cultural que nos ha legado, transita por múltiples variables al tratarse de un espacio emblemático que es continente de una amplia diacronía histórica. El recorrido que ordena los trabajos de esta obra intenta presentar distintos momentos de la presencia armenia en contextos hispanos desde diversas perspectivas, que no quieren más que ofrecer las ricas posibilidades que se abren para conocer mejor su realidad actual y que tiene un punto de inflexión a principios del siglo XX, con los atroces acontecimientos ocurridos a raíz del Genocidio armenio entre 1915 y 1923 y en el que murieron más de 1500000 personas.

Este libro quiere reflejar el devenir histórico de una comunidad, estrechamente vinculada a unos orígenes de los que no reniega, ni siquiera a pesar de la diáspora que la reparte por el mundo. Es precisamente esa lucha por permanecer, sostenida a partir de la construcción de señas indentitarias, lo que sirve de marco de reflexión para entender la Armenia de hoy.

ÍNDICE: La enseñanza del español en Armenia: orígenes, actualidad y perspectivas (Hasmik Baghdasarán) 23-44; Armenios en Nueva España, siglos XVI, XVII y XVIII (Arturo Ponce Guadian) 45-88; Apuntes sobre el culto e imagen del armenio San Blas en la España de la Edad Moderna (Luis J. Gordo Peláez) 89-117; Comerciantes armenios en los límites de la monarquía hispánica: la doble cara de las reconciliaciones con la Iglesia católica en Filipinas, siglo XVIII (Alberto Baena Zapatero, Xabier Lamikiz) 118-162; Armenia en los fondos y colecciones españoles (Miguel Ángel Sorroche Cuerva, Ana Ruiz Gutiérrez) 163-180; La intervención humanitaria de Alfonso XIII durante el genocidio armenio (Vartán Matossián) 181-208; Pruebas y evidencias del delito de genocidio contra los armenios en 1915 en la correspondencia diplomática y consular española (Iván Gaztañaga González) 209-232; Armenios en la guerra civil española (1936-1939) (Artsví Bakhchinyán) 233-252; La batalla por el reconocimiento del genocidio armenio en España (Fernando Camacho Padilla) 253-306; El origen de la comunidad armenia en Tijuana en 1924. La ley de cuotas y el derecho a ser «blanco» (Carlos Antaramián) 307-328; Integración armenia y prensa periódica. Puntos de encuentro y tensiones internas desde el genocidio a la sovietización (Marcelo Hugo Garabedian) 329-356; La comunidad armenia en Argentina (Juan Pablo Artinian) 357-378; A modo de epílogo. Relaciones culturales, educativas y de investigación para la cooperación para el desarrollo entre España y Armenia (Francisco A. Zurian Hernández) 379-383.

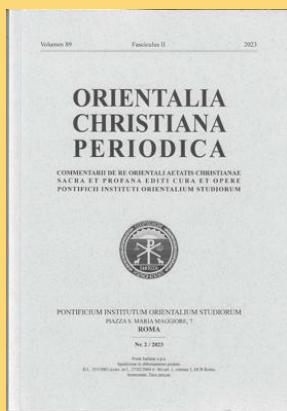
Armenia en el mundo hispano

Miguel Ángel Sorroche Cuerva [Ed.]

EDITORIAL AIEA

[Marco Bais – Anna Sirinian, (a cura di)], *Miscellanea S.E: Boghos Levon Zekian – Orientalia Christiana Periodica* 89/2 (2023), ISSN 0030-5375.

Introduzione (Marco Bais – Anna Sirinian): Gli autori degli articoli qui raccolti si sono uniti per festeggiare S.E. Boghos Levon Zekian, Arcieparca di Istanbul e Turchia per gli Armeni cattolici, in occasione del 35° anniversario dall'inizio del suo insegnamento presso il Pontificio Istituto Orientale, ove, dal 1988 al 2017, ha insegnato “Istituzioni ecclesiastiche armene”, promuovendo al contempo, con profonda dedizione e incessante opera, un gran numero di iniziative dedicate alla cultura armena, di cui è uno dei massimi esperti al mondo. Ricordiamo in particolare gli incontri ecumenici cui ha dato impulso sotto l'egida dell'Istituto e

di cui rimane viva memoria nelle seguenti tre pubblicazioni curate dal compianto R. F. Taft, S.J.:

- il volume uscito per celebrare la visita di S.S. il Catholicos Karekin I avvenuta il 12 dicembre 1996 nella collana *Orientalia Christiana Analecta, The Armenian Tradition. Scholarly Symposium in Honor of the Visit to the Pontifical Oriental Institute, Rome, of His Holiness Karekin I, Supreme Patriarch and Catholicos of All Armenians*, (OCA 254), Roma 1997, nel quale Mons. Zekian illustra magistralmente, in un dettagliato articolo dedicato alle opere di Eliseo, la sostanziale unità del *corpus elisaeanum* difendendo la sua datazione tradizionale al V secolo;

- il volume pubblicato in occasione della prima visita di S.S. il Catholicos Karekin II l'11 novembre dell'anno 2000, *The Formation of a Millennial Tradition. 1700 Years of Armenian Christian Witness (301-2001), Scholarly Symposium in Honor of the Visit to the Pontifical Oriental Institute, Rome, of His Holiness Karekin II, Supreme Patriarch and Catholicos of All Armenians, November 11, 2000*, (OCA, 271), Roma 2004, all'interno del quale Mons. Zekian espone i principi fondamentali che concorrono alla formazione dell'identità armena cristiana;

- il volume dedicato alla seconda visita di S.S. il Catholicos Karekin II, *The Armenian Surb Patarag or Eucharistic Holy Sacrifice. Scholarly Symposium in Honor of the Visit to the Pontifical Oriental Institute, Rome, of His Holiness Karekin II, Supreme Patriarch and Catholicos of All Armenians, May 8, 2008*, (OCA 291), Roma 2012, al quale Mons. Zekian contribuisce indagando alcune delle più antiche testimonianze di autori quali Elišē e Yovhannēs Mandakuni relative alla celebrazione eucaristica, mettendone al contempo in luce il posto centrale nella spiritualità armena.

Proseguendo nel tempo, vorremmo citare gli Atti dei due simposi dedicati al poeta mistico, monaco e santo Gregorio di Narek (ca. 950-ca. 1005), usciti, il primo, per le cure di J.-P. Mahé e dello stesso B. L. Zekian, *Saint Grégoire de Narek Théologien et Mystique*, colloque international tenu à l’Institut Pontifical Oriental, 20-22 janvier 2005, (OCA 275), Roma 2006; il secondo, *Saint Grégoire de Narek et la liturgie de l’Église*, colloque international organisé par le Patriarcat Arménien Catholique à l’Université Saint-Esprit de Kaslik (USEK), Liban, in *Revue Théologique de Kaslik*, 3-4 (2009-2010), curato da J.-P. Mahé, P. Rouhana e B. L. Zekian. In entrambe le pubblicazioni, Mons. Zekian tocca aspetti essenziali dell’opera di Gregorio, offrendo alcune definizioni pregnanti della sua esperienza spirituale, come quella di “mistica dell’abisso”, che ne condensano magistralmente la grandezza. Il successo di questi due simposi li ha resi tappe fondamentali all’interno dell’itinerario intrapreso come postulatore da parte di Mons. Zekian presso la Congregazione delle Cause dei Santi, felicemente conclusosi nel 2015 con la proclamazione di Gregorio a 36° Dottore della Chiesa universale da parte di Papa Francesco. Ci piace qui ricordare che al termine della discussione, avvenuta il 13 gennaio 2015, il giudizio positivo dei Consultori teologi sulla figura dell’autore è stato unanime e che, come recita l’ultimo paragrafo degli Atti: “La poesia e la sensibilità che emerge dalla sua mistica, lo stile peculiare dai tratti estremamente moderni, possono dare molto all’uomo di oggi e agevolare il dialogo ecumenico (...”).

Senza pretesa di esaurire i numerosi incontri dedicati alla cultura armena organizzati dall’Istituto con la fondamentale collaborazione di Mons. Zekian, vorremmo ricordare, da ultimo, il recente Convegno *Plenitude of grace, plenitude of humanity: St Nerses Shnorhali at the juncture of millennia*, tenutosi nei giorni 30 novembre-1° dicembre 2023. Come è stato per Gregorio di Narek, anche nel caso di Šnorhali (1102-1173), il Catholicos e teologo « pieno di grazia », Zekian ha messo a fuoco, con intuizione profonda, l’eccezionalità della figura, coniando espressioni di grande efficacia, quale quella di “profeta dell’ecumenismo”, per lo zelo costante da lui profuso nel favorire il dialogo tra le Chiese, tentando in ogni modo di abbattere le difficoltà legate ai singoli riti o alle singole tradizioni in nome dell’unione voluta da Dio.

A questi importanti momenti di incontro, si aggiungono i numerosi altri contributi pubblicati da Mons. Zekian all’interno di collane o volumi legati all’Istituto, nei quali si riflettono i suoi vasti interessi che spesso uniscono temi di storia, letteratura, teologia, spiritualità, relazioni ecclesiastiche e interculturali, fino a includere questioni relative all’identità del popolo armeno, alla sua condizione di “cristianità di frontiera” nonché al suo rapporto con il mondo moderno e contemporaneo.

Gli argomenti affrontati nei contributi presenti in questo volume coprono solo in piccola parte i numerosi ambiti di studio e di ricerca ai quali Mons. Zekian ha dedicato la sua attenzione. Nel presentare i lavori che compongono la raccolta, iniziamo da quelli riguardanti le due grandi personalità già

citate, Gregorio di Narek e Nersēs Šnorhali, per richiamare il determinante contributo di Mons. Zekiyan alla diffusione della loro conoscenza. Armenuhi Drost Abgarian sonda la presenza di termini provenienti dallo *Šaraknoc'*, la raccolta degli inni della Chiesa armena, nel capolavoro assoluto di Gregorio di Narek, il *Matean Olbergut'ean* (Libro della Lamentazione). Alla figura invece di Nersēs Šnorhali come messaggero “ecumenico” *ante litteram* sono dedicati i contributi di Federico Alpi e Marco Bais. Il primo ripercorre a ritroso l’atteggiamento di apertura della famiglia dei Pahlawuni, cui Nersēs apparteneva, nei confronti delle varie confessioni cristiane, rinvenendolo ad esempio nelle *Lettere* di Grigor Magistros; il secondo analizza invece il concetto-cardine di unità espresso da Nersēs nelle sue *Lettere* all’imperatore e al patriarca bizantini, ritenuto un valore indispensabile sia a livello ecclesiastico che politico. Di temi più marcatamente letterari si occupano Abraham Terian e Sergey Kim, ai quali si deve la pubblicazione di due testi inediti accompagnati dalle rispettive traduzioni. Abraham Terian propone uno scritto contenente un’esortazione ai monaci di cui ribadisce l’attribuzione a Yovhan Mandakuni, mentre Sergey Kim presenta un’omelia di Melezio di Antiochia sul Giovedì Santo. Alla letteratura moderna si riconduce invece il contributo di Theo Maarten van Lint, contenente un omaggio alla città natale del festeggiato, Costantinopoli, rievocata con intensa passione nello scritto “Il nostro Bosforo” di Eghia Dēmirjibashean.

I rapporti o confronti interculturali caratterizzano in modi diversi i temi scelti da altri autori, a cominciare dall’analisi di Philippe Luisier S.J. dedicata al saluto dell’angelo a Maria (Lc 1,28) così come reso in copto e in altre lingue dell’Oriente cristiano, a mostrare l’ammirevole varietà delle forme di ricezione di un patrimonio comune. Carlo Cereti si concentra sulla Persia preislamica e i suoi molteplici contatti con l’Armenia, rintracciandoli soprattutto nei toponimi e nei titoli presenti nelle iscrizioni e nella glittica sasanide. Antonio Panaino, partendo da Is 45, 1, si sofferma sulla figura di Ciro come “unto” del Signore e sul ruolo da lui svolto nelle tradizioni cristiane apocrife riguardanti i magi, analizzandone le implicazioni teologiche e politiche. Un manoscritto greco (*Hierosol. S. Sepulcri* 29) passato per mani armene è invece l’argomento del contributo di Anna Sirinian e Francesco D’Aiuto: dopo averlo descritto, i due autori si concentrano in particolare sulla versione armena che un lettore anonimo del XIII secolo ha annotato ai margini dell’or. 38 di Gregorio di Nazianzo, esaminandone il testo e la scrittura, la quale mostra il graduale passaggio dalla grafia *bolorgir* (minuscola) a quella *šlagir* (corsiva). La Cilicia armena è invece al centro dell’interesse di Claude Mutafian, il quale, sulla base di un attento esame delle fonti storiche, mette ordine nella sequenza dei sovrani del regno d’Armenia. Sempre relativo alla Cilicia armena, ma rivolto al versante artistico, è lo studio che Nazenie Garibian dedica al ritratto collocato in apertura del sontuoso Lezionario di Het’um II,

sostenendo l'identificazione del personaggio ivi raffigurato con il catholicos Sahak II il Grande e non con Basilio di Cesarea.

Attinenti alla sfera della lingua e del linguaggio sono i saggi di Paolo Ognibene e Gabriele Winkler. Il primo nota la presenza nella *Storia degli albani* di Movsēs Dasxuranc'i del termine non armeno *č'op'ay* e lo associa a una parola simile presente in osseto, ragionando sulla loro possibile origine comune. Gabriele Winkler, da parte sua, amplia lo sguardo analizzando tre diversi tipi di linguaggio: il linguaggio artistico-visivo, il linguaggio poetico-uditivo e il linguaggio scientifico, quest'ultimo indagato attraverso la semantica di *cnund* (nascita) nei più antichi testi cristologici armeni.

Ci sembra che il saggio di Edward G. Farrugia S.J., che ripropone il tema ecumenico caro a Mons. Zekiyān, ben chiuda la presentazione della raccolta, pur nelle difficoltà ancor oggi esistenti nel dialogo tra la Chiesa cattolica e la Chiesa ortodossa.

Ecco i principali argomenti toccati in questa miscellanea di studi con cui vogliamo rendere onore al nostro festeggiato, al quale ognuno dei contributori è grato, perché sa per esperienza che Mons. Zekiyān, o “Padre Levon” come familiarmente lo chiamiamo, è sempre pronto a offrire, da *vardapet* della tradizione armena, le sue impareggiabili competenze per far meglio comprendere e apprezzare, sempre in chiave attuale, i ricchi contenuti della storia e della teologia armena.

SUMMARIUM: S. Em. Claudio Gugerotti, Prefazione 347-350; Marco Bais – Anna Sirinian, Introduzione. Studi offerti a S.E. Boghos Levon Zekiyān 351-355; Federico Alpi, Alle radici dell’«ecumenismo» di Nersēs Šnorhali? Grigor Magistros e le sue lettere a un armeno calcedoniano (XI secolo) 357-377; Marco Bais, Nersēs Šnorhali: aspirazione all’unità tra divisioni ecclesiastiche e frammentazione politica 379-413; Carlo G. Cereti, L’Iran e l’Armenia nel period preislamico: qualche riflessione 415-427; Armenuh Drost-Abgarjan, Der Wortschatz des Šaraknoc’ im *Buch der Klage-lieder* von Grigor Narekac'i 429-444; Edward Farrugia, S.J. The Way to Balamand 445-463; Nazénie Garibian, Le Lectionnaire de Héthoum II (1286): une voie de transmission des modèles iconographiques 465-482; Sergey Kim, The Armenian Sermon on Holy Thursday of Meletius of Antioch. *Editio princeps* and translation 483-506; Philippe Luisier, S.J. La salutation de l’ange à Marie dans la tradition copte. Lc 1,28 en Haute et Basse Égypte 507-519; Claude Mutafian, Arménie cilicienne: les rois Léon, les rois latins, les rois Constantin 521-534; Paolo Ognibene, Sul significato e sulla provenienza del termine *č'op'ay* / չոփայ in armeno e *coppaj* / چپلای in osseto 535-544; Antonio Panaino, From Cyrus to Jesus via Daniel and the Magi: From the Septuagint to the Christian Apocrypha. An Intercultural Journey 545-556; Anna Sirinian – Francesco D’Aiuto, Un lettore armeno di Gregorio di Nazianzo in un manoscritto greco di Gerusalemme (*Hierosol. S. Sepulcri 29*) 557-605; Abraham Terian, Further Evidence for Early Armenian Monasticism: *Counsel to Monastic Priests* by Catholicos Yohan Mandakuni (hitherto unpublished document from the fifth century) 607-613; Theo Maarten van Lint, Eghia Dēmirjibashean: Writing between Hope and

Tragedy 615-630; Gabriele Winkler, Einige Aufzeichnungen zur Wertschätzung der Sprache 631-654.

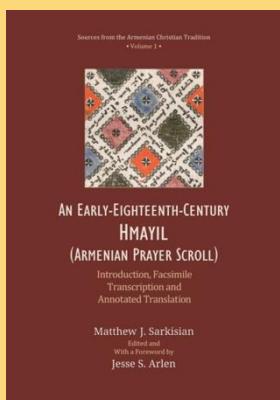
Matthew J. Sarkisian, An Early-Eighteenth-Century Hmayil (Armenian Prayer Scroll): Introduction, Facsimile, Transcription and Annotated Translation (Sources from the Armenian Christian Tradition 1), Edited and with a Foreword by Jesse S. Arlen, Tarkmaneal Press, New York, NY 2024, 188 p. (revised print edition), ISBN: 9798989884520.

<https://www.amazon.com/dp/B0DGXGX22T/> (sample pages may be viewed at this link — click "View Sample" under the image of the book)

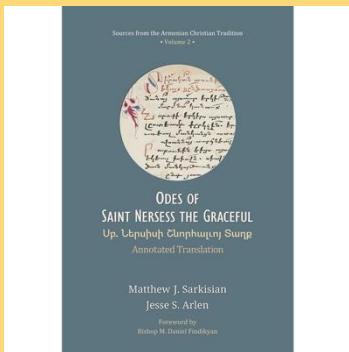
Matthew J. Sarkisian – Jesse S. Arlen, *Odes of Saint Nersess the Graceful: Annotated Translation* (Sources from the Armenian Christian Tradition 2), Tarkmaneal Press, New York, NY 2024, XXXIX + 259 p. ISBN: 9798989884506.

<https://www.amazon.com/dp/B0CVZX5N1J/> (sample pages may be viewed at this link — click "View Sample" under the image of the book)

A *hmayil* is a handwritten or printed scroll containing prayers, supplications, Psalms, Gospel passages, hymns, and incantations. These scrolls, often richly illustrated, were a popular medium used for protection against maladies and other evils during the early modern period and were often carried or worn like a talisman. In this volume, Matthew J. Sarkisian and editor Jesse S. Arlen provide the Armenian text and an English translation of one such scroll printed in Constantinople in 1727. Together with facsimile images of the *hmayil*, this volume offers the reader an experience similar to unrolling and reading the original scroll. The translation is accompanied by an introduction, extensive annotation, and appendices, which bring to light the Scriptural and theological background as well as the folk and traditional characteristics of the *hmayil*'s texts and illustrations, making this fascinating artifact accessible to the general reader in the twenty-first century.

St. Nersess the Graceful (Nersēs Shnorhali, 1102–1173 AD), Catholicos from 1166 until his death in 1173, was one of the great figures of the medieval Armenian Church. His most popular work is the prayer of twenty-four stanzas

commonly known as “With Faith I Confess” (*Havadov Khosdovanim*), which has been translated into more than thirty languages. He was also a prolific author and composer of hymns and other poetic works, many of which remain little known today. This volume presents the Armenian text and an English translation of sixty of St. Nersess’s liturgical odes (*tagh*), fifty-eight of which have never been previously translated into English. These profound songs of praise were composed to enhance the celebration and reflect on the mystery

of the various feasts and commemorations that make up the Christian liturgical year. The translation is accompanied by an introduction and extensive annotation, which brings to light the Biblical, theological, and poetic features of these literary treasures, making them accessible to the general reader in the twenty-first century.

The books are available via the various Amazon marketplaces across Europe and around the world. E.g.:

Germany: <https://www.amazon.de/dp/B0D3MKDSHC>

France: <https://www.amazon.fr/dp/B0D3MKDSHC>

Italy: <https://www.amazon.it/dp/B0D3MKDSHC>

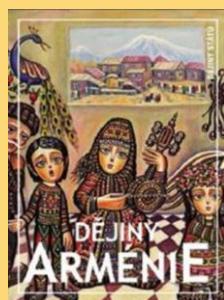
UK: <https://www.amazon.co.uk/dp/B0D3MKDSHC>

Spain: <https://www.amazon.es/dp/B0D3MKDSHC>

U.S.: <https://www.amazon.com/dp/B0D3MKDSHC/>

Petra Košťálová – Lukáš Pecha – Michal Řoutil – Anna Sochová (eds.), *Dějiny Arménie* [History of Armenia], Lidové Noviny, Praha 2023, 484 p. ISBN : 978-80-7422-689-2. EAN: 9788074226892.

The collective monograph by four Czech experts provides a comprehensive overview of the history of Armenia and Armenian culture, aiming to present this subject within a broader context, i.e., within the history of the historical Armenian territory and the global Armenian diaspora. The individual chapters are arranged chronologically and thematically interlinked, allowing the reader to gain an understanding of the situation’s development across a wider geographical space and to compare it through historical parallels. From both a historical and geographical perspective, Armenia has always been located at the

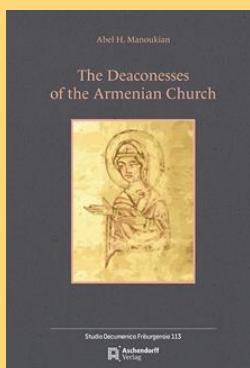
crossroads of major cultural spheres and civilizational circles. This is reflected in the syncretic nature of Armenian culture, which combines both indigenous traditions and those adopted and transformed, enabling a unique development of its own.

This monograph was supported by Gulbenkian Foundation and is a continuation of the project of promotion of Armenian studies in Czech Republic (previously published titles are: *Catastrophe of Christians: Extermination of Armenians, Assyrians and Greeks in Ottoman Empire* <https://www.kosmas.cz/knihy/231021/katastrofa-krestanu/> and *Simeon of Poland: Travels* <https://www.kosmas.cz/knihy/214169/putovani-1608-1618/>).

Abel H. Manoukian, *The Deaconesses of the Armenian Church* (Studia Oecumenica Friburgensis 113), trans. by David Zakarian, Aschendorff Verlag, Münster 2024, 192 p. ISBN 978-3-402-12276-1.

In the early Church, female disciples, prophetesses, virgins, widows, and deaconesses played an active role in the life of early Christian communities and contributed significantly to the spread of Christianity. Unlike other apostolic

Churches, the Armenian Apostolic Church has maintained the unique tradition from the early Christian Church and preserved it to this day. Although women are not permitted to be ordained as priests, they may serve at the holy altar and proclaim the Word of God in the Church as ordained deaconesses alongside deacons, priests, and bishops. This volume explores the role of the deaconess within the tradition of the Armenian Apostolic Church, tracing its historical development through various stages.

Abel H. Manoukian, born in Beirut, Lebanon, received his Master's degree (1987) and his Doctorate in Theology (1993) from the University of Vienna. He served Armenian Church communities in Austria, Armenia, Canada, and Switzerland, and has authored numerous works in several languages. Currently, he is the General Secretary of the Swiss Council of Religions.

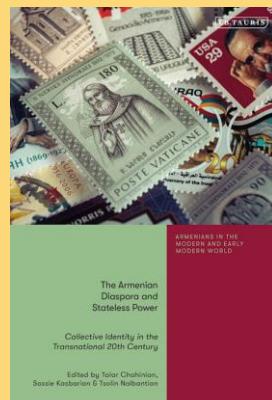
TABLE OF CONTENTS: Acknowledgements 7; Preface 9; Introduction 11; Jesus and Women of His Time 14; Evidence in the New Testament 16; Evidence in the First Three Centuries 18; The Classical Period of Deaconesses (3rd – 6th cc.) 20; Syriac Didascalia Apostolorum or ‘Teaching of the Apostles’ 20; Apostolic Constitutions (4th c.) 23; The Testament of Jesus Christ (5th c.) 24; Deaconesses in the Byzantine Tradition 27; Deaconesses in the Syrian Church 30; Deaconesses in the Armenian Church 33; Evidence from the Eighth Century: The First Armenian Female Hymnographers 38; Evidence on Deaconesses from

the 12th Century Onwards 43; Revival of the Female Diaconate in the 17th Century 59; Vestments of Deaconesses 69; Armenian Nunneries Outside the Borders of Armenia 73; Female Monasteries of Virtuous Armenian Women and the Nunnery of St Hrip'simian Virgins in Poland in 16th–17th Centuries 73; St Katarine's Convent of New Julfa 83; St Step'anos's Convent of Tbilisi 89; Congregation of "Galfayean National Orphanage of Presentation of the Holy Virgin at the Age of Three" in Constantinople 109; Dawning Hopes 119; Photographic Documentation 146; St Katarine's Convent of New Julfa 146; St Step'anos's Convent of Tbilisi 150; The Orphan-Nurturing Sisters of the Galfayean Community 163; Bibliography 173; List of Manuscripts 173; Literature 174; Index 183

Talar Chahinian – Sossie Kasbarian – Tsolin Nalbandian (eds.), *The Armenian Diaspora and Stateless Power: Collective Identity in the Transnational 20th Century*, I.B. Tauris, London 2023, (Armenians in the Modern and Early Modern World) xii + 328 p. ISBN: 9780755648214.

From genocide, forced displacement, and emigration, to the gradual establishment of sedentary and rooted global communities, how has the Armenian diaspora formed and maintained a sense of collective identity? This book explores the richness and magnitude of the Armenian experience through the 20th century to examine how Armenian diaspora elites and their institutions emerged in the post-genocide period and used "stateless power" to compose forms of social discipline. Historians, cultural theorists, literary critics, sociologists, political scientists, and anthropologists explore how national and transnational institutions were built in far-flung sites from Istanbul, Aleppo, Beirut and Jerusalem to Paris, Los Angeles, and the American mid-west. Exploring literary and cultural production as well as the role of religious institutions, the book probes the history and experience of the Armenian diaspora through the long 20th century, from the role of the fin-de-siècle émigré Armenian press to the experience of Syrian-Armenian asylum seekers in the 21st century. It shows that a diaspora's statelessness can not only be evidence of its power, but also how this "stateless power" acts as an alternative and complement to the nation-state.

Talar Chahinian holds a Ph.D. in Comparative Literature from UCLA and lectures in the Program for Armenian Studies at UC Irvine, USA, where she is also Visiting Faculty in the Department of Comparative Literature. She has served as assistant editor of the Armenian Review (2010–2017) and is currently co-editor of Diaspora: A Journal of Transnational Studies. Sossie Kasbarian is a Senior Lecturer in Politics at the University of Stirling, UK. She is co-editor of Diaspora-

A Journal of Transnational Studies Tsolin Nalbantian is a University Lecturer in Modern Middle East History at Leiden University working on the social and cultural history of the Middle East. Nalbantian is co-series editor of Critical, Connected Histories (Leiden University Press) and has published articles in *Mashriq & Mahjar*, MESA Review of Middle East Studies, and History Compass. Her book, Armenians Beyond Diaspora: Making Lebanon Their Own, was published by Edinburgh University Press in 2020.

TABLE OF CONTENTS: Index p.11; Authors forward (Arà Zarian & Christine Lamoureux) 19; Introduction (**In Lieu of an Introduction** Talar Chahinian, Sossie Kasbarian, *Tsolin Nalbantian*. **I. “The Logic of the Sedentary”: Complicating Notions of Home and Homelands:** Chapter 1 In search of the Sedentary: Armenian Diaspora Homelands between Addis Ababa, Jerusalem, Valence and Paris, *Boris Adjemian*; Chapter 2 Armenian Displaced Persons: From Displacement to a Diaspora Community, *Gegham Mugnetyan*; Chapter 3 Diaspora-Homeland relations Re-examined: The case of Syrian Armenian in the Netherlands, *Nare Galstyan*. **II. “Diasporic Social Formation”: Leadership Elites, Institutions, and Transnational Governmentality:** Chapter 4 Forging Diasporic Identity in the *Fin de Siècle* Armenian Periodical Press in Europe, *Hasmik Khalapyan*; Chapter 5 Transnational Politics and Governmental Strategies in the Formative Years of the Post-Genocide Armenian Diaspora (1920s-1930s), *Vahe Sahakyan*; Chapter 6 Defiant Adherence: Cultural Critiques in Late Twentieth Century Armenian Diaspora Literature, *Lilit Keshishyan*; Chapter 7 Liturgical Subject of the Armenian Apostolic Church: Recent Waves of Migration, *Christopher Sheklian*. **III. “The Social Text of Diaspora”: Diasporic Becoming and Legibility in Diaspora’s Semantic Domain:** Chapter 8 Sounding Armenian: The Contours of the Diasporic Musical Imaginary, *Sylvia Alajaji*; Chapter 9 “Toward the Diaspora”: The Performative Powers of Vahé Oshagan’s Poetry, *Karen Jallatyan*; Chapter 10 The Armenians in Turkey: From autochthonous people to diaspora, *Talin Suciyan*; Chapter 11 Are Istanbul Armenians Diasporic? Unpacking the Famous Debate, *Hrag Papazian*; **Afterword**, *Khachig Tölölyan*; **Epilogue**, *Sebouh Aslanian*.

Marco Bais – M. Ruffilli (a cura di), *Mondo armeno. Storia, cultura, arte* (Armeniaca Italica 5), tab edizioni, Roma 2023, 328 p. ISBN 978-88-9295-719-0.

Introduzione (Marco Bais – Marco Ruffilli) A più di dieci anni di distanza dalla mostra *Armenia. Impronte di una civiltà*, che ebbe luogo a Venezia dal 16 dicembre 2011 al 10 aprile 2012 per celebrare il 500° anniversario della comparsa, proprio nella città lagunare, del primo libro armeno a stampa, ri-proponiamo ai lettori in questo volume una parte dei saggi pubblicati nel bel Catalogo di quella mostra, edito per i tipi di Skira.

Pur riservando un'attenzione particolare alla nascita e allo sviluppo della stampa armena, i contributi raccolti in quel massiccio volume offrivano, nel loro complesso, uno sguardo a tutto tondo sulle vicende storiche degli Armeni e sulla loro vita spirituale e culturale, dall'antichità fino ai nostri giorni. Pertanto, si è ritenuto utile mettere a disposizione di un pubblico più vasto i saggi di argomento generale, in un formato certamente più agevole alla lettura.

L'idea di ripubblicare una parte dei contributi del Catalogo nacque qualche anno dopo la conclusione della mostra, e a tal fine alcuni di essi furono rivisti dagli autori, in modo più o meno esteso. A quei testi si aggiunge ora un capitolo, inedito, sulla pittura dell'età moderna, un aspetto dell'arte armena solo parzialmente trattato nel Catalogo.

Nel loro ordine, i saggi qui offerti tracciano anzitutto una panoramica sulla storia politica e religiosa degli Armeni e sulla diffusione di questo popolo nei diversi continenti, dall'epoca antica fino a quella contemporanea, riservando

una speciale attenzione alla presenza armena in Italia; illustrano poi le varie espressioni della cultura letteraria armena nel corso dei secoli, mettendo in luce anche l'importante ruolo svolto della Congregazione mechitarista; presentano infine le principali manifestazioni artistiche – architettura, scultura, miniatura, pittura, musica teatro e cinema – che hanno caratterizzato la vita spirituale armena. Per ragioni editoriali, le figure di questo volume hanno una funzione puramente esornativa: il lettore saprà certo ricorrere alle vaste possibilità oggi offerte dalla rete per reperire comodamente le immagini relative alle opere trattate e alla produzione degli artisti menzionati. Ciascun contributo è stato corredata da riferimenti bibliografici aggiornati, privilegiando gli studi in lingua italiana o, comunque, in lingue dell'Europa occidentale, senza tuttavia tralasciare di segnalare testi in lingue meno diffuse tra i lettori italiani, come il russo o l'armeno moderno, ove rilevanti. In qualche caso la bibliografia è stata ampliata considerevolmente, come nel saggio sulla letteratura dove, accanto ai riferimenti bibliografici generali, si è deciso di offrire al lettore un elenco, il più esaurente possibile, dei testi della letteratura armena che hanno ricevuto una traduzione italiana.

INDICE: Prefazione di Boghos Levon Zekiyen 9; Introduzione di Marco Bais e Marco Ruffilli 15; Trascrizione e pronuncia dell'armeno 19; Profilo storico di Boghos Levon Zekiyen 23; La Cilicia armena di Claude Mutafian 65; Le colonie armene di Vladimir Barkhudaryan 77; Gli Armeni in Italia di Maria Adelaide Lala Comneno 93; Lingua e scrittura di Gabriella Uluhogian 107; La letteratura di Marco Bais 121; La storiografia di Giusto Traina 143; Il pensiero scientifico di Anna Sirinian 155; Il pensiero filosofico di Benedetta Contin

167; Patristica ed esegesi di Riccardo Pane 177; L'abate Mechitar e la sua scuola di Paolo Lucca 185; La stampa nei secoli XVI e XVII di Alessandro Orengo 199; Stampa e editoria nei secoli XVIII e XIX di Raymond H. Kévorkian 213; L'architettura di Murad Hasratyan 223; Scultura medievale e khachkar di Hamlet Petrosyan 235; La miniatura di Dickran Kouymjian 247; La pittura armena dell'età moderna di Marco Ruffilli 267; La musica liturgica di Aram Kerovyan 285; Komitas: tradizione e polifonia di Alexandre Siranossian 295; La musica dopo Komitas di Alexandre Siranossian 305; Teatro e cinema di Artsvi Bakchchinyan 313; Autori 325.

Gregorio di Narek, *Il Libro della Lamentazione – Narek –, traduzione e note di Boghos Levon Zekiyan, Introduzione di Boghos Levon Zekiyan e Claudio Gugerotti, con una presentazione di Divo Barsotti, (Il Calamo, Teologia 39), Marcianum Press, Venezia 2024, 408 p. ISBN: 978-88-6512-646-2.*

San Gregorio di Narek, proclamato Dottore della Chiesa dal Santo Padre Francesco, il 12 aprile 2015 nella Basilica vaticana, rappresenta una grandezza nel suo genere unica nell'ambito della cultura religiosa e letteraria non solo dell'Armenia, ma della cristianità intera, dalle

dimensioni umane e mistiche universali. Narekatsi – è stato detto – riassume in sé tutto ciò che lo spirito armeno abbia pensato fin dall'inizio. Tutte le angosce e le lotte, come pure tutte le vittorie e le speranze del suo popolo, lui le ha condensate nella sua opera.

Il suo Matean *Olbergutean*, il *Libro della Lamentazione*, parole traducibili anche come il Libro della Tragedia, conosciuto comunemente tout court come il Narek, il capolavoro poetico, teologico e mistico di Gregorio, fu il libro più letto dagli Armeni.

Emilio Bonfiglio – Claudia Rapp (eds), *Armenia and Byzantium without Borders. Mobility, Interaction, Responses* (Armenian Texts and Studies 7), Brill, Leiden – Boston 2023, 360 p. ISBN: 978-90-04-67786-9.

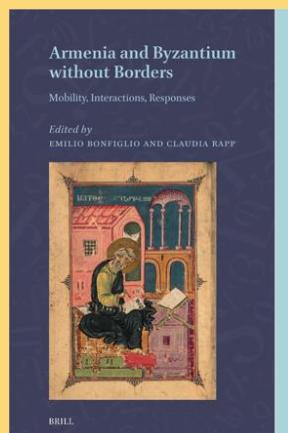
Emilio Bonfiglio, ‘Introduction: Armeno-Byzantine Studies in the 21st Century: Between Tradition and Turning Points’, pp. 1–12: This book contains a selection of the papers presented at the first workshop *Armenia & Byzantium without Borders: Mobility, Interactions, Responses*, which was held at the

University of Vienna on 21/22 April 2018. Additionally, it includes contributions by some of the chairpersons and respondents of that event, as well as one paper delivered at its follow-up workshop, *Armenia & Byzantium: Perspectives on Cultural and Political Relations* (Oxford, 22/23 March 2019). This latter was organized by Theo Maarten van Lint and David Zakarian, in collaboration with the University of Vienna.

Initiated and organized jointly by Emilio Bonfiglio and Claudia Rapp, the concept behind *Armenia & Byzantium without Borders* developed from within the larger framework of the Wittgenstein Preis Project *Moving Byzantium: Mobility, Microstructures and Personal Agency in Byzantium* (pi: Claudia Rapp), which financed the conference. In planning the workshop and designing this book, the organizers and editors' primary aim was twofold. First, to continue and build on a long academic tradition of Armeno-Byzantine studies that in Vienna can be traced back to at least the time of the establishment of the Mekhitarist Congregation (1811). Second, to foster the ever-growing field of Armeno-Byzantine studies by focussing on the topic of cultural, material, and personal mobility between Armenia and Byzantium throughout the Middle Ages.

The field of Armeno-Byzantine studies encompasses roughly a century of research dedicated to the multifaceted interactions between the Byzantine and Armenian worlds. Within the wide variety of topics that have already been approached, there figure, to name just a few, intercultural influences, military and political history, migration studies, diplomacy, reception and transmission of literary texts, philology, and theological controversies. An overview of this rich and cross-disciplinary field of research is given by Bernard Coulie in the first chapter of this book—‘Armenian Translations from Greek Texts or the Inscription of the Armenian Particularism in the Byzantine Commonwealth’—and, therefore, will not be duplicated here. The documented links between Vienna and the world of the Armenians, however, have much deeper roots, reaching back to the Middle Ages.

The first connection between Armenia and Austria can be traced back to at least some eight hundred years ago, when we find the Armenian historian Smbat Sparapet (1208–1276) mentioning Duke Leopold vi of Austria fighting as a crusader in Cilicia in the year 1217. Apart from this episode, it is especially during the early modern period that Vienna slowly became home to a growing Armenian community and, eventually, also a centre of Armenian studies. Indeed, a sizable Armenian presence in Austria is documented from at least the second Ottoman siege of Vienna (1683), when a

number of Armenian merchants begun establishing their workshops and warehouses within the borders of the Habsburg Empire. One of these merchants, Johannes Deodat (a Latinized translation of the Armenian Յոհանիս Աստվածառութեա), made history by founding, in 1685, the first documented Viennese coffee house. About a century later, Empress Maria Theresia granted the Fathers of the Armenian Mekhitarist Congregation permission to settle within the borders of the Habsburg Empire (1775). After the local community of Mekhitarist monks lost their property in the second occupation of Trieste by Napoleon's army (1805), the monks found themselves with no other choice than seeking shelter in the Habsburg capital. This move to Vienna resulted in the establishment of the local Mekhitarist Congregation (1811). Some twenty-five years later (1837), the Mekhitarist Fathers moved from a provisional location to their current site in Vienna's seventh district, in the Mechitaristengasse (1070, Vienna). Here they were able to set up a printing press, a college for the education of young boys, and a library. Today, the Vienna Mekhitarist library represents the world's fourth largest collection of Armenian manuscripts and early printed books, after those of the Matenadaran in Yerevan, the Armenian Patriarchate of St James in Jerusalem, and the Mekhitarist Monastery of San Lazzaro degli Armeni in Venice. From the mid 19th century, the scholarly activity of the Mekhitarist Fathers of Vienna ignited a new scholarly impulse in the study of things Armenian worldwide.

For nearly two centuries, the presence of an important Armenian community of scholars in Vienna encouraged fruitful exchanges between the Mekhitarist Congregation and the University of Vienna, especially in research areas at the intersection of Armenian and Byzantine Studies. Although at present the University of Vienna does not offer degrees in Armenian studies, Armenian history, language, and culture have long been topics of teaching and research, especially at the Institute for Byzantine and Modern Greek Studies. Indeed, since the 1970s, Professor Werner Seibt and Mesrob Krikorian, the late Archbishop of the Armenian-Apostolic Church, have taught Armenian courses and acted as founding members of the Österreichisch-Armenische Studiengesellschaft. Throughout the academic year, this scholarly society organises regular lectures on Armenian culture and the broader Caucasus region. Moreover, in recent years scholarly interest in the Christian Caucasus has increased thanks to two departmental excursions in the South Caucasus. Jointly organized by Professor Claudia Rapp of the Department of Byzantine and Modern Greek Studies and Professor Lioba Theis of the Department of Art History, the first trip took place in 2015, bringing students and faculty to Armenia, and the second in 2017, to Georgia. Both events were complemented by a series of courses and lectures on Armenian and Caucasian history that attracted a large number of students and generated interest also among the general public. Building on this existing tradition, the workshop *Armenia*

& *Byzantium without Borders* and this book of proceedings come at a pivotal moment to further strengthen the field of Armeno-Byzantine studies at the University of Vienna.

The contributions collected in this book focus primarily on the topics of mobility, interactions, and responses between Armenia and Byzantium as currently explored by scholars based at academic institutions around the world. In selecting the contributions, the editors aimed at showcasing two aspects of the ongoing research in the field: on the one hand, the diversity of scholarly traditions, interests, and approaches as currently pursued by scholars working in locations as far away as Los Angeles and Tokyo, Oxford and Thessaloniki; on the other hand, the shift in and/or continuity of research trajectories as shown by two different generations of scholars: doctoral students and early careers researchers, and more senior academics. In doing so, the editors hope that the dynamism generated by this mix of geographical and generational perspectives may prove beneficial in bridging gaps and enhancing scholarly conversations among academic institutions and across scholarly sub-disciplines that often proceed in isolation.

TABLE OF CONTENTS: Claudia Rapp, ‘Preface’, pp. vii–viii; Figures, p. ix; Abbreviations, p. x; Notes on Contributors, pp. xi–xiv. Emilio Bonfiglio, ‘Introduction: Armeno-Byzantine Studies in the 21st Century: Between Tradition and Turning Points’, pp. 1–12; **PART 1: Mobility of Texts and Literary Exchanges:** 1. Bernard Coulie, ‘Armenian Translations from Greek Texts or the Inscription of the Armenian Particularism in the Byzantine Commonwealth’, pp. 15–38; 2. Robin Meyer, ‘The Armenian Version of the τέχνη γραμματική: A Linguistically Uncomfortable Compromise’, pp. 39–61; 3. Theo Maarten van Lint, ‘Christianising Lay Commemoration of the Dead in 11th-Century Armenia: Grigor Pahlawuni Magistros’ *Funeral Lament for Sparapet Vahram Pahlawuni*’, pp. 62–124; 4. Emmanuel van Elverdinghe, “The Hand That Once Wrote ...”: The Journey of a Colophon Formula from Greek into Armenian’, pp. 125–166. **PART 2: Mobility of People and Objects, Interactions in Material Culture:** 5. Johannes Preiser-Kapeller, ‘Alī Ibn Yaḥyā Al-Armanī and the ‘Armenian Connection’ between Bosphorus, Tigris, and Nile in the Mid 9th Century’, pp. 169–193; 6. David Zakarian, ‘King Vasil’s Holy Sign of War’, pp. 194–212. **PART 3: Liturgical Transfers and Religious Confrontations:** 7. Mark Roosien, ‘The Travels of a Liturgical Feast from the Holy Land: Feasting the Lord’s Transfiguration in Armenian, West Syrian, and Byzantine Christianity’, pp. 215–235; 8. Karen Hamada, ‘Old Issues in the New Regime: The Revival of Religious Controversies between Byzantines and Armenians after the Fall of the Bagratid Kingdom’, pp. 236–252. **PART 4: Shifting Borders:** 9. Emilio Bonfiglio, ‘Representations of Armenia(s) and the Armenians in Late Antiquity: Theory and Praxis in the Writings of John Chrysostom’, pp. 255–288; 10. Alexandra-Kyriaki Wassiliou-Seibt and Gert Boersema, ‘The Orthodox Monastery of the Virgin of Arayi: Evidence for Byzantine Ecclesiastical Policy in Greater Armenia (1045–1064)’, pp. 289–299; 11. Werner Seibt, ‘Where to Search for Byzantine Arkion?’, pp. 300–308. Index of Greek Words that Refer to Armenia, the Armenians, and Armenian Things, pp. 309–315. Index of Manuscripts, Inscriptions, and Seals 310 Index of Sources, pp. 316–322. Index of Places, pp. 323–328. Index of Persons, Groups, and People(s), pp. 329–338. Index of Terms and Subjects, pp. 339–344.

Seta B. Dadoyan, *Encounters and Convergences. A Book of Ideas and Art*, Global Print, Inc., 2023 ISBN 979-889121965-6.

Prologue on Scholarship and the Arts: An amalgam of philosophy and art, this book of ideas and art is an *oeuvre* in form and content. As such, it is a brief statement about my scholarship and my aesthetic, as aspects of my general intellectual position. This is also an account, of sorts, of why and how one becomes what one is, being, and despite being “human all too human”, in Nietzsche’s words.

As opposed to traditionalist and so-called “strictly academic” practices in the humanities and the social sciences, this opus is also an illustrated argument in favor of an existentialist, hermeneutical and holistic approach to these disciplines, including Armenian Studies. In the Prologue of my last book, I wrote: *My intellectual career started as a hermeneutical activity and continues to be so. Coming from a training, also a teaching career, in philosophy, fine arts and cultural studies, understanding the Armenian historical experience ... was a constant construing ... and interpreting. (Islam in Armenian Literary Culture. Texts, Contexts, Dynamics, CSCO, Subs. 147, Peeters, 2021, vii).*

Looking at my scholarship and art in terms of encounters and convergences, as per the title, I strongly posit the social-historical embeddedness and the unity of the humanities and social sciences. In my case, this proposition implies the unity of my scholarship and art. Thus, like my writings in history, philosophy, and art history, this book in turn reflects encounters and convergences with challenges and contradictions at different phases of my life. It is therefore self-reflective in conception, cross-disciplinary in scope, dialectical in method, and hermeneutical in approach.

While encounters mean confrontations, convergences imply meetings. The former refers to dialectical relations, the latter suggest the generation of new contexts and peripheries for the understanding, which presupposes an awareness of and concern for one’s social-historical condition.

Essentially, as a form of hermeneutics, or interpretation, understanding occurs within a particular context, a historically determined condition, or a “horizon”, in Hans Georg Gadamer’s (1900-2002) term. This is the “situat-edness” of the agent, which means that the mind and all other responses are ontologically and functionally intertwined within environmental, social, and cultural circumstances.

One of the foundational concepts in my aesthetic is that the artwork is not a representation or an imitation of something out there, be that an abstract concept or a physical entity, no matter how much it resembles or reminds of the latter.

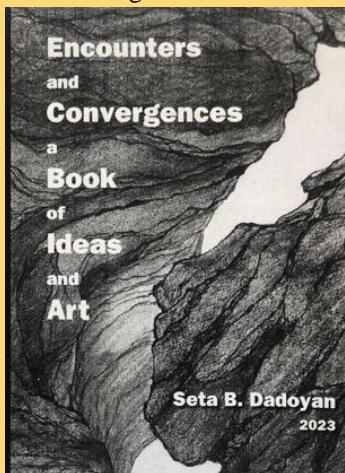
The artwork is a thing-in-itself, a “monad”, as Theodor W. Adorno (1963-1969) put it. Therefore, it cannot be evaluated or appreciated in reference to something external to it. Martin Heidegger (1886-1976) describes the artwork as the disclosure of an understanding, an “unconcealment.” As Gadamer explains, the “truth” that the artwork “unconceals” or unfolds is an “event through which the things of the world and what is said about them” are “revealed” (*The Philosophy of Hans-Georg Gadamer*, Library of Living Philosophers XXIV, Chicago: Open Court, 1997, 47), or converge, as I put it. As it will be elaborated later, the artwork is supposed to be a journey worth taking both for the artist and the audience.

Essentially, scholarship and art reflect contexts for convergences between the agent and the worlds, which both texts and artworks create. This is when things come together in a single “horizon”, or a coherent context for understanding as well as aesthetic enjoyment. Circumstances vary, so do “horizons”, as new writings and artworks unfold new experiences, and despite bleak fore-

sights, possibilities of change and improvement seem to be more possible.

In the case of my scholarship and art, the effort to arrive at these horizons has been existential – or directly related to the meaning of my existence – and the motive hermeneutical. Understanding my social-historical situatedness, or my condition has always been the motive and purpose.

This condition, that I share with a great number of Armenians, is being a multilingual and multicultural native of the Muslim World, with immediate family and ancestors driven from the extreme west and the extreme east of the Armenian

World. It means having multiple hyphenated identities – from Syrian-Armenian, to Lebanese-Armenian, and now American-Armenian. This also means inheriting multiple legacies of ancient and modern civilizations, peoples, and cultures, including my own. In the processes of acculturation, this Armenian condition also requires an urgency to learn and understand these cultures on sound bases and not through assumptions and semi-epic narratives.

I was fortunate to have two tools for these processes, scholarship, and art, and both meant engaging in discourses and debates within myself and with the different worlds and communities I was part of. Therefore, as I argue, both scholarship and art required “being” historical in a personal and direct manner, and not just “doing/talking” history, philosophy and art by training and career.

Even though both scholarship and the arts are socially embedded, the former addresses fewer people and narrower circles, while the latter has a much greater audience. The disinterested enjoyment implicit to most arts is a factor in their accessibility and popularity. No one does art for oneself, and artworks are “social monads”, as well. At any rate, as far as I am concerned, the two fields are not only essentially one in motives and objectives, but also complementary.

Social-historical circumstances enter – or should enter – the artwork through the experiences of artists and scholars. They reflect the tensions and issues from which they arise. The sensitivities of artists and intellectuals, also the depth of their understanding vary, but always their works reflect their distance from and concern for these issues, and in the end, this distance becomes the measure of the aesthetic and intellectual value of their output. Consequently, if artworks and texts stand as responses to problems and contradictions to be understood and resolved, then their social embeddedness becomes common ground. Thus, the organic unity between the humanities (philosophy, languages and literature, arts), and the social sciences (history, anthropology, economics, political science) justifies the demands for cross-disciplinary approaches. Dichotomies between disciplines and strict “specializations” are imposed and “schizophrenic”, as Fredric Jameson (1934-) puts it.

Looking at the arts as separate and distinct areas and activities, and judging artworks based on random-abstract concepts, taste, enjoyment, pleasure, digression, or idea, misses and distorts their social, historical, and intellectual dimensions. Also, evaluating the arts in terms of the artist’s conceptuality and institutional legitimization in an “artworld” (a term coined by Arthur Danto, 1924-2013), unscrupulously dismisses the social-historical embeddedness of human civilization. Unfortunately, these approaches seem to have become dominant and contributed to the blooming and proliferation of outrageous works as well as markets for them. As Hal Foster (1955-) says, at present, “scandalous productions are in museums and everywhere.” (Hal Foster (ed), “Preface”, *The Anti-Aesthetic – Essays on Postmodern Culture*, Port Townsend, Washington USA, Bay Press, 1983, xii.).

The failure, or the reluctance to “be” genuinely historical, and not just “do/talk” history – as many historians believe they are supposed to do – also the refusal to “think historically” about the arts as well, is characteristic of the “schizophrenia of consumer society”, says Jameson (Fredric Jameson, “Postmodernism, and Consumer Society”, in H. Foster. *The Anti-Aesthetic*, 111-125) Jean Baudrillard (1929-2007) points out that already there is a “dissolution of public space and time … in a world of simulation”, where the self becomes a “schizo”, and “a pure screen for all the networks of influence in consumer society.” (Jean Baudrillard, “The Ecstasy of communication”, in H. Foster, *The Anti-Aesthetic*, 126-134).

On the other hand, and for almost a century, considering the arts, the humanities, and the social sciences as tools for a critique of the world, many

authors have urged awareness of the deterioration of contemporary mass cultures, media and their hegemonic aspects. As Edward Said (1935-2003) observes, politics and the social sciences are deliberately kept at a distance from the humanities and mass entertainment. Pointing at the absurdity of the separation of fields and disciplines, he suggests that “instead of non-interference and specialization, there must be interference, crossing of borders and obstacles.” (Edward Said, “Opponents, Audiences, Constituents”, in H. Foster, *The Anti-Aesthetic*, 135-159: 146).

Primarily as a self-reflective, creative, and not a descriptive or expository work, this “book of ideas and art” is written and composed with these concerns and reflects them.

The objective is to communicate in words and images novel approaches that I have developed through my own encounters and research. Both my writings and artworks happened in phases and in response to specific circumstances. Therefore, the book had to be structured on a schematic autobiographical grid. Ease of reading and accessibility being major concerns too, the number of references is minimal, so is the use of technical terms that assume familiarity with strictly philosophical subjects and knowledge of art history.

The content can be summarized as follows: the ‘Prologue on Scholarship and the Arts’ introduces the subject. Part One, entitled ‘My Aesthetic’, dedicated to aesthetics and discussions about contemporary theories and the situation of the arts, provides the theoretical-critical context for the next part. Part Two entitled ‘The Quest and the Path’ is in four chapters: ‘The Prelude’, ‘Encounters with Strife and Suffering’, ‘Wartime Art and Aesthetic’, ‘*De anima materiae* (of the soul of matter)’. The Epilogue concludes the book. A ‘Content with the List of Illustrations’ is added as an appendix.

Epilogue: The sequence of this selection of almost 90 artworks and a brief mention of a dozen books in this *oeuvre*, reveals a pattern that sums up the evolution of my esthetic and my scholarship in terms of encounters and convergences with my circumstances.

The process is summed up in the statistics: to 1966, a small selection of 10 artworks; in the period from 1975 to 1991, 3 books (in addition to many papers) and 61 artworks; in the period from 1997 to 2021, 7 books, 2 edited co-authored volumes (and over two dozen articles), no artworks; in the year from early 2022 to 2023, 28 artworks.

I have devoted more than twice as much time to my scholarship than to my art.

Wartime Lebanon was a unique environment for encounters with chaos, strife, and human suffering. My art was probably one way of coming to terms by convergences with wartime “occasions” in an understanding through art. My project of drawing the historicity of the Armenian experience in the Islamic Near and Middle East was in turn deeply rooted in an existential questioning of my circumstances. I chose a long and difficult path through unbroken grounds,

before returning to art. This pattern of unequal phases of writing and art is not common, because research is a most demanding dedication.

Furthermore, my immediate circumstances, and social-political conditions, were, and still are, not easy, and in all respects. The effort to understand and interpret, and in a sense to overcome and move forward as a free thinker and agent, was channeled into creative work, in writing and painting, hence the close similarities between the two modes of work and expression, irrespective of the amount of time devoted to each.

The accumulation of over 50 wartime drawings in a relatively short time establishes the legitimacy of the two principles of my aesthetic and scholarship: encounters and convergences. Encounters led to the creation of contexts or “horizons” to understand and come to terms with my circumstances, through scholarship or art; convergences happened both in the artwork and scholarship.

This is what I mean by my situatedness, and the criteria for the truth-content of all my works, in writing and images. The objective of both activities was not capturing immutable truths or eternal beauties, there are no such things. All my works are statements that suggested deeper understandings for a more human, and better world.

Finally, a cross-disciplinary look at my last drawings and my recent literature will immediately reveal their unity, even in style and the aesthetic of writing and drawing. The banyan trees penetrating the forest and breaking through brick walls, spiraling rock-bridges, steep stairs, and rocks sprouting “spirits” are essentially images of confrontations and convergences, both in drawing and writing, about my experiences, also the historical experiences of an ancient and a small people in perpetual self-creation.

CONTENTS WITH ILLUSTRATIONS: Prologue on Scholarship and the Arts; **Part One. My Aesthetic:** Chapter I. Aesthetics, Modernity, Postmodernism; Chapter II. Cognitivism, Expressivism, truth-content; Chapter III. Social-historical embeddedness of art; Chapter IV. The “culture industry”; Chapter V. Concretization as alternative, the Artwork; **Part Two. The Quest and the path:** Chapter I. Prelude, A. Paint and brush: 1. *First paint and brush*, 1954, Aleppo. 11.5x11.5 cm; 2. *Mariam Nēnē*, 1958, Aleppo. Oil on wood board, 26x34.5 cm; 3. *Santukhd Nēnē*, 1958, Aleppo. Oil on wood board, 26x34.5 cm; 4. *The olive trees of A'zāz*, Aleppo, 1959. Oil on board, 68x51 cm; B. The cataclysm at BCW: 10. A mural as tribute, Beirut, 1977. Acrylic on canvas, 203x81 cm; 11. Cover: *Armenian Painting in Lebanon in the Light of the Crisis of Identity*, Beirut, 1984. Watercolor, 28x21 cm; 12. A Wartime portrait, 1986, Beirut; 13. Cover: *2015. The Armenian condition in Hindsight and Foresight. A Discourse*, New York, 2015. Mixed media, 22.5x15 cm; 14. A portrait of 2015, New York. Chapter II. Encounters with Strife and Suffering: A. Time of reckoning and choices; B. First news and glimpses: 15. *The view*, Dayton, 1975. Pencil, 29x23 cm; 16. *First news*, Dayton, 1975. Pencil, 29x21.5 cm; 17. *Migration*, Dayton, 1975. Pencil, 29.5x21.5 cm; 18. *The human condition*, Dayton, 1975. Pencil, 30x21.5 cm; C. War-time and situatedness: 19. *Intermezzos at Caracalla*, Beirut, 1975. Pencil, 28x20 cm; 20. *Sniper fire*, Beirut, 1976. Ink, 42x25 cm; 21. *End of the studio*, Beirut, 1980,

52.5x41.5 cm; D. Armenian Painting in Lebanon; E. The turning point – Aesthetic-philosophical positioning; Chapter III. Wartime Art and Aesthetic: A. Moments and momentum of war: 22. *The wait*, Beirut, 1980. Pencil, 49.5x38 cm; 23. *The shelter*, Beirut, 1980. Ink, 46.5x34.5 cm; 24. *The comrade*, Beirut, 1982. Pencil, 47x40.5 cm; 25. *Worlds of silence*, Beirut, 1980. Pencil, 46.5x31 cm; 26. *The cleaning lady*, Beirut, 1980. Pencil, 47.5x29.5 cm; 27. *Portrait of S.*, Beirut, 1980. Pencil, 28x20 cm; 28. *Gothic*, Beirut 1980. Pencil, 40.5x26 cm; 29. *The friend*, Beirut, 1981. Pencil, 42.5x24 cm; 30. *The visit*, Beirut, 1982. Pencil, 29.5x20.5 cm; 31. Qasf (bombardment/shelling) Beirut, 1981. Pencil, 48.5x30 cm; 32. *Malja'* (shelter), Beirut, 1982. Pencil, 29.5x18 cm; 33. *Fresh air*, Beirut, 1982. Pencil, 24.5x21 cm; 34. *Departure*, Beirut, 1981. Pencil, 42x32 cm; 35. *Dialectics*, Beirut, 1982. Pencil, 29.5x21 cm; 36. *Ideology in crisis*, Beirut, 1983. Pencil, 29.5x20.5 cm; B. “Landscapes”: 37. *Window 1*, Beirut, 1983. Pencil, 41.5x25 cm; 38. *Window 2*, Beirut, 1983. Pencil, 41.5x25 cm; 39. *Window 3*, Beirut, 1983. Pencil, 41.5x25 cm; 40. *Window 4*, Beirut, 1983. Pencil, 35x23.5 cm; 41. *Room 1*, Beirut, 1985. Pencil, 35x23.5 cm; 42. *Room 2*, Beirut, 1985. Pencil, 26.5x18.5 cm; 43. *Room 3*, Beirut, 1985. Pencil, 36.5x27.5 cm; C. Thoughts and exits in chaos: 44. Situatedness, Beirut, 1985. Pencil, 36.5x25.5 cm; 45. *The stride*, Beirut, 1985. Pencil, 55x30.5 cm; 46. *The pause*, Beirut, 1986. Ink, 23x16.5 cm; 47. *Mahmūd, the madman*, Beirut, 1986. ink, 23x16.5 cm; 48. *Morning after bombardment*, Beirut, 1986. Ink, 23x16.5 cm; 49. *Al-jārah* (the neighbor), Beirut, 1986. Ink, 23x16.5 cm; 50. Colleagues, Beirut, 1987. 46.5x28 cm; D. Exits to Armenia: 51. *Armenia rock island*, 1987. Pencil, 23x16.5 cm; 52. *The exit*, Beirut, 1987. Ink, 23x16.5 cm; 53. *The flight*, Beirut, 1987. Ink, 23x16.5 cm; 54. *The moment*, Beirut, 1987. Ink, 23x16.5 cm; E. Portraits for the memory: 55. *Rabindranath Tagore in remembrance of VV*, 1985. Charcoal, 15x22 cm; 56. *Eghia* (Demirjibashian, 1851-1908), Beirut, 1986. Charcoal, 16x24 cm; 57. *Indra* (Diran Chrakian, 1875-1921), Beirut, 1986. Charcoal, 16x24 cm; 58. *Daniel Varujan* (1884-1915), Beirut, 1986. Charcoal, 16x24 cm; 59. *Kegham* (Kavafian, 1888-1959), Beirut, 1986. Charcoal, 16x24cm; 60. *Shahan* (Berberian, 1891-1956), Beirut, 1986. Charcoal, 16x24 cm; 61. *George Khairallah, CS*, Beirut, 1988. Pencil, 35.5x22 cm; 62. My Father, *Grigor Barsoumian* (1913-1993), Beirut, 1991, Pencil, 30x40 cm; 63. My Mother, *Nazeli Yaylayan-Barsoumian* (1919-2009), Beirut, 1991. Pencil, 30x40 cm; 64. *Bob Betts at 65* (1940-2017), New York, 2005. Pencil, 34.5x28 cm; Chapter IV. *De anima materiae* (of the soul of matter): A. My American-Armenian experience and a re-positioning; B. The transition; C. From the “bridge” to “unconcealment”: 65. *The bridge*, New York, 2022. Mixed media, 16x39 cm; 66. *Stairs*, New York, 2022. Mixed media, 16x33 cm; 67. *The alternative view*, New York, 2022. Mixed media, 18x37cm; 68. *The conversation*, New York, 2022. Mixed media, 15x38.5 cm; 69. *The gate*, New York, 2022. Mixed media, 16x40.5 cm; 70. *The spring*, New York, 2022. Mixed media, 16x42 cm; 71. *Rhythms*, New York, 2022. Mixed media, 16.5x36 cm; 72. *Ritual*, New York, 2022. Mixed media, 17x37.5 cm; 73. *Fugue*, New York, 2022. Mixed media, 15x37 cm; 74. *Primeval*, New York, 2022. Mixed media, 20x32 cm; 75. *Spirit of matter*, New York, 2022. Mixed media, 21x33 cm; 76. *The thinker*, New York, 2022. Mixed media, 21.5x32.5 cm; 77. *In memoriam*, New York, 2022. Mixed media, 18x36 cm; 78. *Banyan tree of AUB - A portrait*, Beirut, 1991. Pencil, 31.5x21.5 cm; 79. *Banyan tree 1*, New York, 2022. Mixed media, 14x32.5 cm; 80. *Banyan tree 2*, New York, 2022. Mixed media, 30x21 cm; 81. *Banyan tree 3*, New York, 2022. Mixed

media, 20x30 cm; 82. *Banyan tree 4*, New York, 2022. Mixed media, 18x36 cm; 83. *Banyan tree 5*, New York, 2022. Mixed media, 16x32 cm; 84. *Banyan tree 6*, New York, 2022. Mixed media, 20x31 cm; 85. *Banyan tree 7*, New York, 2022. Mixed media, 21x34.5 cm; 86. *Perfect balance*, New York, 2022. Mixed media, 15x31 cm; 87. *The collapsed tower of al-Qal'ah (citadel of Aleppo)*, New York, 2022. Mixed media, 12x36 cm; 88. *Concealment*, New York, 2022. Mixed media, 20x32 cm; 89. *Internment*, New York, 2022. Mixed media, 19x27 cm; 90. *The “unconcealment”*, New York, 2022. Mixed media, 34x19 cm; 91. *Resurrection*, New York, Jan 2023. Mixed media, 18x25 cm; 92. *Homes and graves*, New York, Feb 2023. Ink, 20x30 cm; 93. *Encounters and convergences*, New York, Feb 2023. Mixed media, 30.5x45.5 cm. (9"x12"). Epilogue; Contents with Illustrations; Bibliography.

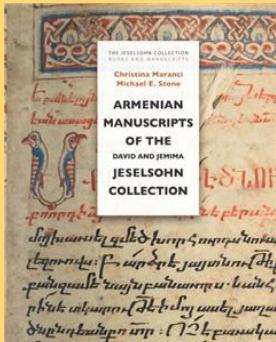
Christina Maranci – Michael E. Stone, *Armenian Manuscripts of the David and Jemima Jeselsohn Collection*, Magnes Press, Jerusalem 2023, 410 p. ISBN: 978-965-7839-38-6.

https://www.magnespress.co.il/book/Armenian_Manuscripts_of_the_David_and_Jemima_Jeselsohn_Collection-8507

Armenian Manuscripts of the David and Jemima Jeselsohn Collection is devoted to the five Armenian codices in the Jeselsohn collection in Zurich. Of great importance for Armenian studies and the history of art more generally, they represent various literary types, including biblical, hagiographic, homiletic, and liturgical texts. They also reflect an array of visual and artisanal traditions, connected to artistic centres in the Armenian Kingdom of Cilicia, Constantinople, and New Julfa, and span a period of over 300 years. A newly identified Sargis Picak manuscript is of exceptional importance for the study of medieval Armenian art, for its images, for Sargis' colophons, and for a

a hitherto unstudied ivory plaque of the Transfiguration. A Ritual of 1586 holds particular importance for scholars of the Armenian liturgy and its development in sixteenth-century Jerusalem. Also presented is a beautiful parchment leaf of the opening of the Gospel of John, studied and published previously by Michael and Nira Stone, and likely originating from a Bible produced in seventeenth-century New Julfa. Two Gospel Books complete this study: one from New Julfa, dated to 1695, and another likely produced in late seventeenth or early eighteenth-century Constantinople.

This book was initiated and supported by David Jeselsohn, avid and longtime collector of archaeological artifacts, manuscripts, and Judaica. It was written jointly by Michael Stone and Christina Maranci. Maranci is an art historian and Stone is a specialist in Armenian philology, palaeography and

codicology. Maranci bears primary responsibility for research on the miniatures – their art-historical analysis and iconography as well as their attribution, date, and context. Stone contributed the textual, codicological and palaeographical research, including translation of the colophons from the Classical Armenian (Grabar) into English, and catalogued the contents of all five manuscripts.

Petr Kocharov – Daniel Kölligan (eds.), *Studies in Armenian Grammar and Lexicon. Proceedings of the Workshop on Armenian Linguistics, Würzburg, 4–5 April 2022*, (MSB 35), Verlag J.H. Röll GmbH, Dettelbach 2024, ISBN 9-783-89754-663-9.

The articles collected in this volume go back to papers presented at a workshop with the title “The Lexicon-Grammar Interface in the Synchrony and Diachrony of Armenian – Workshop on Armenian Linguistics”, held in hybrid format at the University of Würzburg on April 4–5, 2022. It formed part of the activities within a Humboldt fellowship that Petr Kocharov carried out from March 2021 to November 2022, studying the history of the Armenian verb.

The papers in the volume cover a broad range of linguistic topics from phonology via morphology to morphosyntax, word formation and lexicon as well as the development of digital tools for Armenian.

Historical phonology: Birgit Olsen reassesses the development of the clusters PIE **tj*, **dj* and **d^hj* in Armenian, arguing that they yield *c'*, *c* and *j* respectively. For the apparent lack of parallelism which scholars have taken as an argument in favour of supposing a development of **tj* and **dj* > *c'* and *c*, respectively, next to **d^hj* > *j*, she presents similar cases of dissymmetric developments from Romance languages. Among other things, the sound changes in question have a strong bearing on the diachronic analysis of Armenian verbal stem-formation.

Morphology and morphosyntax: Ronald Kim studies the inflectional type of nouns in *-n*, plural *-ownk*: ever since Meillet (1898), the noun *mianjn* ‘monk’, pl. *mianjownk*, has been taken as a precious archaism showing the same ablaut pattern found in Greek compounds like ἄ-φρων ‘irrational’ next to φρήν ‘midriff, mind’. As Kim’s meticulous study shows, doubts about this equation are very appropriate.

Petr Kocharov studies the Armenian causative formation in *-oyc'* and proposes a new derivation from a syntagm consisting of adjectives and abstract nouns in *-oyc'* and the verb *arñem* ‘to make’, a relatively late Proto-

Armenian morphosyntactic change, which follows a typologically common grammaticalisation path.

Robin Meyer discusses the Armenian perfect construction pointing out minor patterns beside the most frequent type with participle in *-eal* and the copula such as the combination of the former with *kam* ‘to stand, remain’, *linim* ‘become’ and *ownim* ‘to have’.

Grammar and lexicon: Andrea Scala studies the interplay between plural marking and semantics in the modern dialect of K’esab. When compared to its probable antecedent, Cilician Middle Armenian, this dialect reveals an increased role of lexical semantics in the selection of plural markers.

Daniel Kölligan discusses the functional differences between agent nouns and participles in *-ič* and *-ol*, *-awl*. The semantic nuances expressed by these formations in the early Classical Armenian texts are analysed with recourse to the model of individual and stage level predicates.

Vincent Martzloff proposes a new etymology for Arm. *mtanem* ‘to enter’ which he relates to Lat. *mundus* ‘world’, showing that originally it must have referred to a subterranean cavern with an entrance.

Hrach Martirosyan presents a detailed study of nouns for sexual organs in both Classical Armenian and modern dialects. With less focus on the grammar, this study offers a thorough contribution to Armenian lexicography and etymology.

Digital Humanities: Victoria Khurshudyan presents an outline of how the nominal and pronominal morphology of Modern Eastern Armenian has been encoded for the Eastern Armenian National Corpus along with statistic data on the frequency of different morphological types.

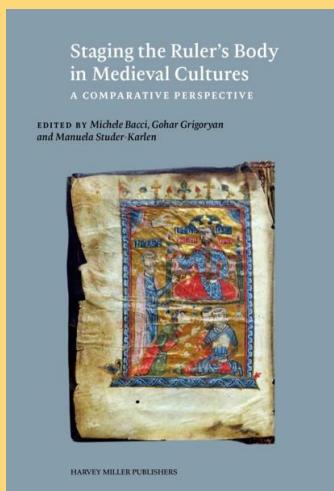
TABLE OF CONTENTS: Preface 7; Victoria Khurshudyan, Nominal morphological formalization of Modern Eastern Armenian: Case study of Eastern Armenian National Corpus 9; Ronald Kim, A lonely monk? Armenian evidence for the pattern of Greek πατήρ : εὐπάτωρ 57; Petr Kocharov, The origin of the Classical Armenian causative 97; Daniel Kölligan, Notes on agent nouns and participles in Classical Armenian 131; Hrach Martirosyan, Armenian body part names: external genitalia 161; Vincent Martzloff, Mundus, salle souterraine, cave, firmament, monde. Essai d’analyse sémantico-référentielle et comparative 227; Robin Meyer, Be, become, or remain: The grammaticalisation of the copulative perfect in Classical Armenian 315; Birgit Anette Olsen, Dissymmetry in phonological development – An example from Armenian 343; Andrea Scala, Some cases of the interplay between semantics and plural inflection in the Armenian dialect of K’esab 375.

Open Access Publications

Michele Bacci – Gohar Grigoryan – Manuela Studer-Karlen (eds.), *Staging the Ruler's Body in Medieval Cultures: A Comparative Perspective*, Brepols / Harvey Miller, Turnhout 2023, 351 p., 1 b/w and 83 color ill., 1 table, 1 map, ISBN: 978-1-915487-08-7.

<https://www.brepolsonline.net/action/showBook?doi=10.1484/M.HMSAH-EBx.5.134720>

This book explores the viewing and sensorial contexts in which the bodies of kings and queens were involved in the premodern societies of Europe, Asia, and

Africa, relying on a methodology that aims to overcome the traditional boundaries between material studies, art history, political theory, and *Repräsentationsgeschichte*. More specifically, it investigates the multiple ways in which the ruler's physical appearance was apprehended and invested with visual, metaphorical, and emotional associations, as well as the dynamics whereby such *mise-en-scène* devices either were inspired by or worked as sources of inspiration for textual and pictorial representations of royalty. The outcome is a multifaceted analysis of the multiple, imaginative, and terribly ambiguous ways in which, in past societies, the notion of a God-driven, eternal, and transpersonal royal power came to be associated with the material

bodies of kings and queens, and of the impressive efforts made, in different cultures, to elude the conundrum of the latter's weakness, transitoriness, and individual distinctiveness.

TABLE OF CONTENTS: *The Ruler's Multiple Bodies and Their Mise-en-Scène: Some Introductory Remarks* (Michele Bacci) 9-23; Chapter 1. *Staging the Body of the Lord of the Sevenfold World. Methetic Spaces and Chiasmatic Viewing in Sasanian Iran* (Matthew P. Canepa) 25-51; Chapter 2. *Queen Consort Mariam Dadiani and Female Architectural Patronage in Late Medieval Georgia* (Natia Natsvlishvili) 52-78; Chapter 3. *The 'Just Judgement' of King Lewon IV. Representational Strategies of Righteous Rulership in Cilician Armenia* (Gohar Grigoryan) 79-116; Chapter 4. *Royal Imagery and Devotional Spaces in Early Solomonic Ethiopia. The Case of Gānnätä Maryam* (Jacopo Gnisci) 117-135; Chapter 5. *Staging as Metaphor. The King's Body and the Theatricality of Power* (Antony Eastmond) 136-155; Chapter

6. *Clothes maketh the emperor? Embodying and Performing Imperial Ideology in Byzantium through Dress* (Maria Parani) 156-172; Chapter 7. *Staging for Commemoration: The Cherubikos Hymnos* (Manuela Studer-Karlen) 173-201; Chapter 8. *The Khan in the West. The Reception of Mongol Political Power in the Texts and Images of Medieval Latin Europe* (Eleonora Tioli) 202-224; Chapter 9. *Staging the Virgin Mary as the Ruler of the Sienese City-State* (Kayoko Ichikawa) 225-245; Chapter 10. *Shaping the Face of Power. The Portraits of King Robert of Anjou (1309-1343)* (Mirko Vagnoni) 246-262; Chapter 11. *Staging the Royal Corpse. Re-burials of Monarchical Bodies at the Basilica of San Isidoro in León* (Aleksandra Rutkowska) 263-279; Chapter 12. *The Presence and Propaganda of Jaime the Conqueror of Aragon (r. 1213-76) in the Llibre dels Fets. The Image, Action, and Rhetoric of a King* (Sofia Fernandez Pozzo) 280-293; Chapter 13. *The Royal Presence of Pedro IV (r. 1336-87) in Contemporary Textual and Iconographic Sources* (Marta Serrano-Coll) 294-313; Chapter 14. *Staging the Absent King. Effects of Presence on Medieval Royal Thrones* (Sabine Sommerer) 314-341.

Michele Bacci – Natalia Chitishvili – Gohar Grigoryan – Thomas Kaffenberger – Manuela Studer-Karlen – Vesna Šćepanović (eds), *Approaches to Sacred Space(s) in Medieval Subcaucasian Cultures*, Viella – Masaryk University Press, Rome – Brno 2023, 272 p. ISBN: 979-1254-69-495-4.

https://www.viella.it/download/7486/dc37613fe5dc/textovy-blok-vol.-ii-s-obalkou_web.pdf

Analyzing some of the most remarkable images, buildings, and spaces in the Southern Caucasus between Late Antiquity and the Middle Ages, this volume is an invitation to see Subcaucasian sacred spaces from the vantage point of their early devotees and beholders. These essays follow a series of case studies ranging from the division of space in churches to the liminal borders of these divisions, to pilgrimage dynamics, images, and liturgy. The authors of this volume investigate the ways in which different socio-cultural groups living in the Caucasian area interacted not only through their artistic and architectural projects, but also conceptually and intellectually through divergent theories and practices concerning living spaces, communal shared heritages, and the human as well as the supranatural spheres.

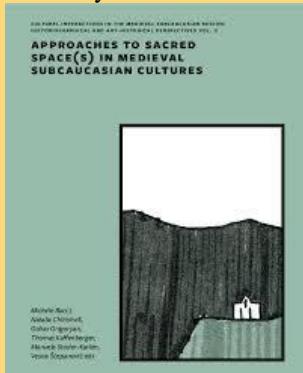

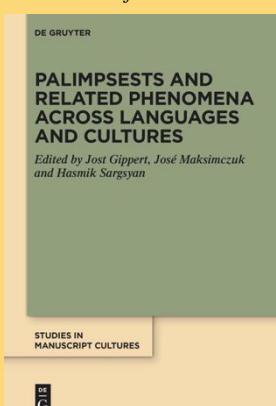
TABLE OF CONTENTS: *On the Spatialization of the Sacred in Caucasian Cultures* (Michele Bacci) 15-63; *Gendering Sacred Space in Early Georgian Churches* (Natalia Chitishvili) 65-99; *The Construction of Sacred Spaces in Thirteenth-Century Armenia: Liminal Experience and Spiritual Expectations within the Gawit'* (Gohar Grigoryan) 100-137; *Monastic Landscape(s). Rk'oni as Example of a Caucasian Multi-Church Monastery* (Thomas Kaffenberger) 139-183; *On the Road: At'eni Sioni in the Pilgrims' Eyes* (Ivan Foletti – Margarita Khakhanova) 185-207; *Iconic Spatiality: Image, Text, and Devotional Practice* (Manuela Studer-Karlen) 209-229.

Jost Gippert – José Maksimczuk – Hasmik Sargsyan (eds), *Palimpsests and Related Phenomena across Languages and Cultures* (Studies in Manuscript Cultures 42), de Gruyter, Berlin – Boston 2025, 575 p. ISBN: 9783111551524

The book is available in open access and can be downloaded [here](#).

Palimpsests are manuscripts whose original content has been erased, scraped away, washed off and later overwritten. In their lower layers, they often contain unique versions of texts – including those otherwise lost – from Antiquity and the Middle Ages. The volume addresses palimpsesting across languages, cultures, and times, as well as up-to-date research and imaging practices applied to them and results achieved in reconstituting removed layers.

TABLE OF CONTENTS: Jost Gippert *Removed and Rewritten: Palimpsests and Related Phenomena from a Cross-cultural Perspective* 1; Emanuel Zingg *Written Sources on the Use of Reagents in the Palimpsests Veronenses XV, XL, and LXII: Towards an Archaeology of Destruction* 21; Zisis Melissakis *Palimpsest Manuscripts in the National Library of Greece, with a Focus on EBE 192 57*; Stefan Alexandru *Some Reflections on Selected Leaves of the Palimpsest Manuscript Athos, Konstamonitou 99 87*; Christa Müller-Kessler *The Trials and Tribulations of a Palimpsest Reader* 107; Grigory Kessel *Beyond the Invisible: Some Aspects of Syriac Palimpsests* 159; Bernard Outtier *A Georgian Palimpsest Folio in an Athonite Greek Manuscript* 221; Erich Renhart *An Ancient Armenian Text of the Gospel of John in a Graz Palimpsest: Preliminary Observations* 235; Jost Gippert *Palimpsests from the Caucasus: Two Case Studies* 253; Mariam Kamarauli *The Oldest Georgian Witness of the Martyrdom of St Febronia* 283; Eka Kvirkvelia *New Witnesses of the Jerusalem-Rite Lectionary: Georgian Palimpsests Ivir. georg. 47 and Ivir. georg. 59 309*; Hasmik Sargsyan *Linguistic Divergence in Armenian Bible and Lectionary Palimpsests* 331; Emilio Bonfiglio *Uncovering Lost Armenian Texts: Schøyen Collection MS 575 and the Armenian Translation of John Chrysostom's*

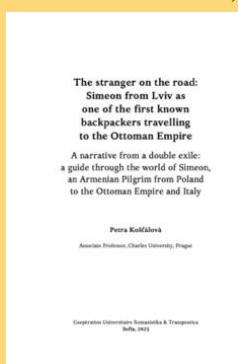
140

Commentary on the Psalms 351; Heinz Miklas† *A Survey of the Palimpsests among the Slavic Manuscripts of Mount Sinai* 381; Ted Erho *Ethiopic Palimpsests* 393; Alba Fedeli *Personal Qur'ans in Early Islam: A Case of Palimpsesting and Training* 433; Darya Ogorodnikova, Khaoula Trad *Palimpsesting or Paper Reuse in Islamic Manuscripts of West Africa* 475; Halle O'Neal *Palimpsests on Purpose: Rethinking Intentional Erasure and Layers in Manuscript Culture* 509; Hussein Mohammed, Mahdi Jampour, Jost Gippert *Inpainting with Generative AI: A Significant Step towards Automatically Deciphering Palimpsests* 535; Contributors 547; Indexes 551.

Petra Košťálová, *The Stranger On the Road: Simeon from Lviv as the First Known Backpacker Travelling to Ottoman Empire. Narrative from Double Exile: Through the World of Simeon, Armenian Pilgrim from Poland to Ottoman Empire and Italy*, Coopération Universitaire Romanistika & Transpontica, Sofia 2023, xiv + 224 p. ISSN 2815-4266 (Transponticae, vol. II, 2023, no 2 [monographic issue / numéro monographique]).

https://drive.google.com/file/d/1gZtixCHHw_a1qiFK6yZJQ8epy-GaNTz0/view

Introduction (Travel diaries of Armenian pilgrim Simeon, who was born and raised in 17th century Poland, are one of the most important primary sources written in Armenian language at this period. Simeon's *Ughegruthyun* is a fascinating mosaic of travel stories and experiences from his travels as well as from his homeland. Intertwined world of wars, political strategies, secret agreements, intrigues and double allusions on the borders of Central Europe, Eastern Europe, Black Sea and Near East – between Boris Godunov and *Smuta* (Times of Troubles), in the middle of Ottoman-Polish, Ottoman-Habsburg and Ottoman-Persian wars, in the context of serious rural revolts in Anatolia (*celali, jelali, djelâli*), living in great Ottoman and Italian cities with their busy markets, *bazaars* and *souks*, meeting ambassadors, pilgrims, merchants and adventurers – all these encounters, all these narrations appear in his text. Simeon set out on

his journey before the Habsburg Emperor Rudolph II had signed his famous Majestat about religious tolerance (1609), two years before assassination of Henry IV, King of France (1610). He returned into the intense atmosphere just before the Prague defenestration and the outbreak of Thirty Years' War (1618–1648). It is the time of the reign of Polish king Sigismund III (1587–1632) and his son Władysław; Ottoman sultans Mehmed III (1595–1603), Ahmed I (1603–1617), Osman II (1618–1622) or Murad IV (1623–1640) and Persian shah Abbas I (1588–1629). Simultaneously with the events of the Thirty Years' War, which

plunged many European regions into the violence and anarchy, emerges the phenomenon of Fathers Pilgrims and gradual settlement of East coast of America, which is depicted in verses of Caucasus, Persian and Ottoman “troubadours” as *Yengi Dunya*, New World. And of course, it is a period of William Shakespeare (1564–1616), Cardinal Richelieu (1585–1642) or Lope de Vega (1562–1635); the heyday of Elizabethan era and the start of colonial rivalry.

Simeon, called Lehatsi or „Simon from Poland“ (in Armenian Սիմոն Լեհացի), could be considered one of the most important figures in Armenian early modern literature of 17th century (besides the chronicle of Arakel of Tabriz, the work of Yeremia Kheomurtchean or Martiros of Crimea). He is best known for his travel accounts, written in contemporary vernacular Armenian with many lexical borrowings from Polish and Turkish language (*Ughegruthyun*). He is also the author of the set of minor chronicles (*taregruthyun* in Armenian) and short colophons and marginalia written at the edge of copied manuscripts (*hishatakaran*). Simeons’ Travel accounts depict experiences from his journey mostly through the Ottoman Empire, realized in years 1608–1618, while chronicles and colophons are dated between 20’s–30’s of 17th century. While travel accounts capture the everyday life in various provinces of Ottoman Empire and also in Italian cities, chronicles provide the scope for understanding the history of Central-Europe in the context of Thirty Years’ War, known in contemporary chronicles as the time “of pain and sorrow”. The history of Simeon’s manuscript is no less interesting – firstly noted by Sadok Barącz, then discovered in the library of Armenian Catholics in Lviv (Lwów) by Frédéric Macler, the French Orientalist, during his search for interesting manuscripts of eastern origin. Later examined and translated by Nerses Akinean, Mekhitarist scholar from Vienna, then lost during Nazi occupation of Lviv and considered being lost till very recently. Finally re-discovered by Claude Mufatian in National Library in Warszawa (Biblioteka Narodowa) and partially published in his book *Arménie - magie de l'écrit* in 2007.

It is also a unique probe into the author’s life, a source that goes beyond classical historical descriptive texts – a microsonde into the life of Armenian scribe of Lviv as the believer of Armenian Apostolic Church, coming from Polish, Ukrainian and German *milieu*. At the same time, it represents a valuable historical, ethnological and sociological source in terms of Armenian history in general, as well as in terms of Ottoman history, the history of Venice and Rome and Balkans of that period. Simeons’ Travel Accounts is a colorful and often detailed mosaic of the life of Armenian communities in the early modern era, focusing also on lives of their neighbours.

Simeon’s text was created at the very beginning of the Armenian *Zartonk* (Զարթօնք), the so-called Armenian Enlightenment or Lumières, inspired primarily by authors and scholars from Diaspora. Within the context of Armenian post-medieval or early modern literature, travel accounts represent a unique genre because of the predominance of contemporary historiography and

martyrology together with the general disinterest in the perception of alterity. In the context of European cultural heritage in general, Simeon's Travel accounts could be classified together with other well-known travelogues to the Holy Land originating from the period between Renaissance, Humanism and Baroque; for example diaries of Pietro della Valle (1586-1652), Ogier Ghiselin de Busbecq (1522-1592), Jacques de Villamont (1558-1628), Kryštof Harant from Polžice and Bezdružice (1564-1621) or later Jean de Thévénot (1633-1667), Jean Chardin (1643-1713) or Laurent d'Arvieux (1635-1702), whose narratives became a sort of reference texts regarding *ars apodemica* as specific Renaissance discipline known as an art of travels.

The second half of 17th century is characterized by its *goût des voyages*, accompanied by *goût des lectures*. Baroque *milieu* with its spirituality and mysticism supported the feeling of travels as a sort of retreat from the everyday reality as well as an emotional catharsis. To see holy places, it meant at the same time also to touch them, to kiss them and to dance around. It meant to sing together with other pilgrims, to look with fascination at the icons and frescoes and listen to the echoes resounding thanks to the perfect acoustics of the pilgrimage sites. Pilgrimage, especially communal processions to shrines, could be perceived as a rite of solidarity, fostering the well-being of religious communities. Definitely, pilgrimage *per se* is both, a deep spiritual experience as well as a real journey to holy places, realized mostly during turning points in human life – on the threshold of adulthood, on the threshold of old age, because of searching for new identity after a life crisis etc. The phenomenon of observing the alterity was just another way how to experience the binary opposition between life and its liminal phases – either through silent reading, either through reading aloud for illiterate audience.

Reference travel books could be found in many copies either in monarchs' libraries or in private libraries of patricians. Increasing authority of authors of printed books, the growing prestige of literate and educated classes of society and the circulation of these texts in what was later to be known as noble literary salons determined the way how different people approached the new knowledge and how they imagined constantly changing everyday reality on the threshold of the 17th century world of transition. Travel diaries were published in order to stimulate the “appetite” for travels. These texts contained both, the fascination for alterity and the tendency to cosmopolitanism, discussed as theoretical framework in Enlightenment salons. Besides these reference texts, there was a sort of diaries and memories “beyond the mainstream”, of which one part remains unexplored and another part will probably remain lost forever.

Another fashion wave concerning the perception of foreign lands, especially the category of Orient, came much later. During 19th century, the stereotypical image of Constantinople (more precisely European Constantinople), including mosques, *bazaars*, cemeteries, *harems*, whirling dervishes, *narjileh* and *hookah* smoking, was created in works of Gérard de Nerval, Gustave Flaubert,

Théophile Gautier and others. The second half of 19th century was characteristic by the increase of various “idioms of power” (for example photographic materials), which helped to codify images of various ethno-religious groups. The image of Constantinople emerged as a *topos* – the sacred city of patriarchs, martyrs and icons – contrasting with other less known and perhaps more “oriental” destinations as Tbilisi, Tabriz or Isfahan and becoming a real “must-see” for the most of European visitors. Pre-modern and modern Orientalist literary constructions were usually based on great cities’ descriptions because urban settlements were forcibly much more visible than the countryside. Even in the case of these cities, there was a very fine line between categories of “Orient” and “Europe” (however they are defined); for comparison, let’s mention the travel experience of Czech traveller and Romanticism poet: “*Just beyond the square I entered a dark street and suddenly I was in Asia*”. Classical theory of Edward Said outlines a critical concept of European literary images of Orient, when “complex Orient suitable for study emerged [...] with very little resistance on Orient’s part.” However, there are so numerous levels of Orientalist images and each of these levels contains specific layers, determined by the personality of each author, poet, traveller, diplomat, trader or missionary (or a combination of all of the above). Pre-modern literary images were much more “open, creative and flexible” than analysed colonial period writings, which Said condemns for its one-sidedness and imbalance.

Resulting stereotypical images are usually constructed as mirror-images, reflecting the existence of comparative scales between Us and Others categories. Structural balancing rather than clearly defined opposition between different categories (as stated by Lévi-Strauss) seems to appear in this case; thus, stereotypical images could be understood as the results of mutual contacts, socializing and encountering, not necessarily as the expression of pre-colonial dominance and certain contempt and disdain for Others. We can observe these “encountering images” especially in the cases of travel diaries written “beyond the mainstream”. Taking into account the fact, that during the real-life pilgrimage a large number of people from the most diverse social classes, places and professions met and communicated with each other (which would never happen under normal circumstances), pilgrim accounts show a great variety of diverse views on the matter, despite the existence of certain *loci communes*.

In the field of social history and cultural anthropology, a great deal of attention is given to the perception of Other, which could be explored through the category of travel accounts and diaries. The description of alterity became a recurrent theme while exploring the history of mentalities in the given period, because the very notion of Other serves as a mirror image of our own society and culture. While reading the lines of travel accounts (and especially while reading between these lines), it is possible to distinguish the personality of the author himself, his previous knowledge, his feelings and pre-conceptualizations of alterity. It is interesting to try to reveal his intentions, his plans, even his

dreams; to see what was an obstacle for him during his travels, how he was struggling with difficulties, what he expected from his journey, how the whole story turned out finally etc. Taking into account that travel accounts were usually written after a certain delay, sometimes until several years after returning from travels, it is exciting to see what was found noteworthy or unusual in the eyes of the author and why. Moreover, while accentuating the vision of the author (explorer and adventurer at the same time) and the “foreign” world seen through his own lens, one should acknowledge that the way the traveller was received at home after his return also played an important role (the question whether he was accepted like reputed person or unreliable and untrustworthy such as fictional Baron Munchausen). Travelling concepts, as described in the form of specific genre by Stephan Conermann, try to shape the circulation of these images, which are sometimes consistent, sometimes conflicting. The imagology is depicting cross-cultural images in literary discourse, capturing various competing visions of history (or more precisely ethno-history defined through frequent and of course selective references to collective memory) and discourse deviations. Early modern construction of Other could be considered the base of travel writing and travel accounts of Renaissance period.

Simeon came from an Armenian community based in what was known as the territory of *Rzeczpospolita* or Polish-Lithuanian Commonwealth, more precisely its Eastern part (today's western Ukraine). He was writing from the perspective of an Apostolic Christian, coming from the border of Catholic and Orthodox world and travelling through Muslim territories. His description is even more valuable because it includes a combined emic and etic perspective of view – he is neither a stranger, visiting Others, nor an observer, wondering about the otherness. He is an Armenian from Diaspora, travelling through Armenian world. Whether in Ottoman Empire, in Balkans or Venice – everywhere he finds at first Armenian community and he doesn't leave it during his stay. Simeon finally spent more than ten years (between 1608 and 1618) wandering across the Ottoman Empire. He set out on his journey on his own initiative and without any financial background, so he had to earn money for further travels by copying Armenian manuscripts at courts of Apostolic Patriarchs. He had no patron, benefactor or protector; he received no order from a king or magnate to write down his memoirs (neither from Armenian Catholicos, Archbishop or the chairman of his town). While Simeon was making notes during his voyage, he didn't know in advance if anyone will be ever reading his text.

Simeon paid particular attention to conditions of everyday life of Armenian population and its relations with their immediate neighbours (Turcs, Arabs, Jews, Greeks, Syriacs, Yezidis, Poles, Venetians, Tatars and others). During his journey, Simeon visited almost all important and traditional Armenian localities situated in Ottoman Empire, concentrated mostly in Eastern and Central Anatolia and in all great Ottoman ports and various trade hubs. In addition, he travelled from Constantinople (*Stambol* or *Bolis* in Armenian) to Venice,

Rome, Cairo, from there through the classical itinerary of pilgrims to the Holy Land and finally through Damascus, Aleppo and Istanbul back to Lviv. His journey, it was all embracing sketch through multicoloured Armenian world, which he never left and never forgot – the desire to return to distant foreign lands has persisted till the end of Simeon's life, because he wasn't well received at home and he couldn't stop regretting his departure from Jerusalem. Of course, on the one hand, we can consider it a literary convention typical of a pilgrim travel literature, but on the other hand, it was quite possibly a real sigh over an unfavorable and somehow erratic situation of our author.

Pilgrimage *per se* includes and combines various levels and aspects of meeting with Other and revaluation of one's own personality. It contains feelings of danger, fear, sorrow, loss, homeless grief, difficulties of road, illness, financial loss and others, intertwining with interesting experiences, fascination of unknown and unfamiliar, status change, sacred road and prestige of pilgrim to Holy Land. On the threshold of cultures, languages and empires; on the cross-road of history, cultural anthropology and imagology, Simeons' Travel accounts describe both – fluid contact zones or buffer zones on the borders with *esprit de frontière* as well as centres of great empires and commercial and cultural crossroads. He understood his travelling as a social practice and guidance for "brothers in faith". Orphan, scribe, pilgrim to Holy Land, occasional merchant; Simeon was above all a tireless traveller gifted with great curiosity, imagination and capacity to overcome obstacles. He could be considered a sort of normal exception within the frame of microhistory studies. Ego-documents in the form of travel accounts, diaries and memoirs are supposed to be able to depict the wide range of human experience, whether within the frame of dominant narratives or narratives located beyond the dominant discourse. These primarily personal narratives, even if overlapping many other genres and topics, could be definitely seen as an important contribution to the history of mentalities in the particular historical, social and cultural context. It could be presumed, that "mainstream" travelogues, based widely on well-known stereotypes and constantly confirming the "reality" (or modified "world image") in the eyes of their readers (or given social bubble), were better received by broader audience, while "beyond mainstream" travelogues written by normal exceptions fell into oblivion.

"I beg you [brothers], don't be tanned and bored at reading, don't abuse [my work], because I wrote it on the boat or while riding or when I stayed in inns and *hane*. While others were drinking, eating and dealing with other things, I put my soul into this work and I tried to keep the silence in order to advance in my work. Let it be useful for pilgrims and needed by people on the road".

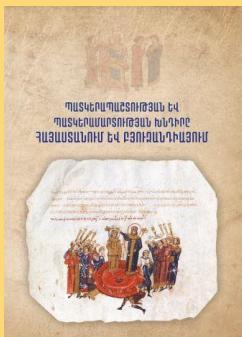
Conclusion: Poetics of Diaspora, Imagology of Eternal Foreigner. *Narrative from Double Exile: Through the World of Simeon, Armenian Pilgrim from Poland to Ottoman Empire and Italy*

Ego-documents in the form of travel accounts are able to shape the wide range of human experience, even if being located beyond the dominant discourse. They could be seen as an important contribution to the history of mentalities and emotions. The focus on textual analysis of personal narratives provides a scope for understanding an individual story within given social, historical and cultural context and helps to reveal meta-cognitive paradigm of its micro-events network. Travelogues originating from *a priori* transition period of 17th century are characteristic by cross-feeding of genres and they require a specific multidisciplinary approach. Moreover, they might be even more beneficial while originating from Diaspora, which creates *de facto* “double exile” paradigm. Thus, we can see that Simeon’s depiction tries to shape the notion of “Armenian world” in details (as much as possible) immediately after great rural exodus from settled areas of mostly Christian Anatolia as a consequence of *djelâli* uprisings, which so much disturbed the life of agricultural populations. Sacred shrines appear in his text in the form of real corner-stones of Armenian identity maintenance. Projecting one-self into the pre-determined space means to be inseparably connected with the whole religious community (in this case Armenian Apostolic). Lamentation genre represents here a sort of means of communication with the audience, an attempt to mediate the experience, the way of dialogue and improvisation, the expression of alienation. Crossing (even if blurring) frontiers is not only just a matter of personal decision and perseverance, but also a very expensive affair (it was as true in the 17th century as it is now); so it is useful to distinguish travel texts of elites and accounts of lower classes. Taking all these factors into account, from the decision to embark on the journey to the final acceptance or non-acceptance of the pilgrim and his work at home, we shall see the overall picture as a mosaic of individual fragments, each of which is a statement and testimony in itself.

Simeons’ Travel Accounts could be seen as vivid description of Eastern Mediterranean and Anatolia with an emphasis on Armenian communities in these localities. Accenting important marketplaces, landmarks and historical sites, Travel Accounts became a reliable historical source similar to some respects to what the famous travelogue of Rabbi Benjamin of Tudela was some five hundred years before.

TABLE OF CONTENTS: Note on transliteration and transcription viii; List of illustrations ix; Acknowledgements xi; Preface xii; Epigraphs xiii; Inner frontispiece: The Baptism, 1315 xiv. Introduction 1; 0.1. Simeon, early modern travel writing, performance of piety, and encounters with alterity 1; 0.2. Description of sources 8; Between Pazardzhik and Skopje; 16th c. khachkars, Armenian cemetery at (Old) Julfa 10. **Chapter 1:** Armenians and “Armenian world”: South Caucasus, Anatolia and Diaspora 11. **Chapter 2:** Armenian Diaspora in Polish-Lithuanian Commonwealth: the community of Lehahayer 17: 2.1. Lviv Armenians as direct subjects of Polish kings: their rights and obligations 28; 2.2. Land of exile: Simeon’s life in Zamość and Lviv 48; 2.3. The conversion of Lehahayer 73. **Chapter 3:** Simeon’s work in the context of 17th century Armenian literature and

Renaissance travel literature 83. **Chapter 4:** Simeon on the road: encounters of a pilgrim, scribe and merchant-explorer 91; 4.1. Crossing the border 101; 4.2. Constantinople: city of the world's desire 107; 4.3. In the land of Franks: Venice as a gate to Orient 121; 4.4. Rome: the city of angels, 1611 125; 4.5. Anatolia: on the road to the heartland of Armenia, 1612 131; 4.6. Pilgrimage to Mush: fulfilment of "my heart's desire" 145; 4.7. Cairo: the land of Misr 153; 4.8. Jerusalem: the city God was walking in 159; Chart of the three trips of Simeon; Abraham Ortelius copied by John of Ankara 172. **Chapter 5:** Return home: "flower" of land of Sham, and Lviv again 173; Khachkars at Por (Değirmenaltı) 178. Conclusion: Poetics of diaspora, imagology of eternal foreigner 179. Glossary 181. References 185. Résumé: L'étranger sur la route: Siméon de Lviv en tant que l'un des premiers « randonneurs » voyageant en Empire Ottoman 220: Colophon 224.

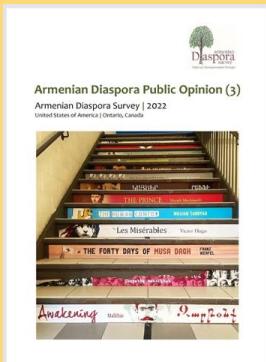
Ազատ Բոզօյան (Խմբ.) [Azat Bozoyan (ed.)], **Պատկերապաշտության և պատկերամառության խնդիրը՝ Հայաստանում և Բյուզանդիայում (ազգային ինքնության պահպանման համատեքստում)** / *The Problem of Iconoclasm and Iconolatry in Armenia and Byzantium (in the Context of Identity Preservation)*, «Գիտություն» [Gitutyun], Երևան [Yerevan] 2024, 377 p. ISBN: 978-5-8080-1550-0.

<https://arar.sci.am/dlibra/publication/410750/edition/379669/content>

Hratch Tchilingirian (ed.), Armenian Diaspora Public Opinion (2). Armenian Diaspora Survey 2021, Armenian Institute, London 2023 ([open access](#))

Hratch Tchilingirian (ed.), Armenian Diaspora Public Opinion (3). Armenian Diaspora Survey 2022, Armenian Institute, London 2023 ([open access](#)).

The Armenian Diaspora Project conducts surveys of public opinion in Armenian diaspora communities to inform the public, scholars, policy-makers and community leaders about the issues, attitudes and trends shaping the Armenian world in the 21st century.

Led by a team of academics, researchers and experts, the Armenian Diaspora Survey (ADS) aims to provide a snapshot of the contemporary Diaspora. The project fills a critical gap in the knowledge of the Diaspora and provides evidence-based understanding of the multilayered and diverse

aspects of diasporic life.

ADS is funded by the Armenian Communities Department of the Calouste Gulbenkian Foundation and carried out under the auspices of the Armenian Institute in London.

The publications of the results are available to the public: [ADS 2019](#), [ADS 2021](#), [ADS 2022](#).

Armeniaca. International Journal of Armenian Studies, Edizioni Ca' Foscari, Venezia, ISSN 2974-6051)

Si segnala la pubblicazione online dei numeri 2 (2023) e 3 (2024) della rivista *Armeniaca. International Journal of Armenian Studies* che sono consultabili e scaricabili online al seguente link: <https://edizionicafoscarit.it/it/edizioni4/riviste/armeniaca/2024/1/>

La rivista annuale, peer-reviewed, online e open access è nata nel 2022 dall'unione di quattro sedi universitarie italiane nelle quali sono presenti gli studi armenistici (Bologna, Firenze, Pisa e Venezia), in una prospettiva di ampia apertura internazionale. Rivolta ai principali settori dell'Armenistica (archeologia, arte, filologia, letteratura, linguistica, storia), accetta contributi in inglese, italiano, francese, e tedesco.

Direttori: Aldo Ferrari (Università Ca' Foscari, Venezia), Alessandro Orengo (Università di Pisa), Zaroui Pogossian (Università di Firenze), Anna Sirinian (Università di Bologna). **Comitato Scientifico:** Arsen Bobokhyan (Accademia Nazionale delle Scienze della Repubblica di Armenia, Istituto di archeologia ed etnografia, Erevan), Azad Bozoyan (Accademia Nazionale delle Scienze della Repubblica di Armenia, Erevan), Valentina Calzolari (Università di Ginevra), Peter Cowe (Università della California di Los Angeles), Patrick Donabédian (Università di Aix-en-Provence), Bálint Kovács

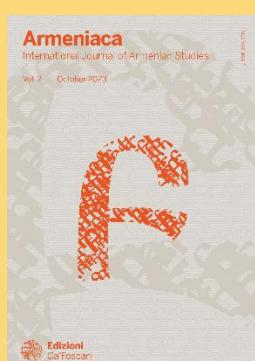
(Università Cattolica Péter Pázmány, Budapest), Michele Nucciotti (Università di Firenze), Riccardo Pane (Archivio Arcivescovile di Bologna), Andrea Scala (Università Statale di Milano), Giancarlo Schirru (Università L'Orientale, Napoli), Theo Maarten van Lint (Università di Oxford), Edda Vardanyan (Istituto dei manoscritti antichi - Matenadaran, Erevan).

Contenuti del numero 2 (2023)

Curatori: Paolo Lucca (Università Ca' Foscari Venezia, Italia), Sona Haroutyunian (Università Ca' Foscari Venezia, Italia).

Archaeology: *Villaggi, fortezze, 'città': vivere in Armenia e dintorni nell'Età del Bronzo e del Ferro*, Manuel Castelluccia; **Linguistics and Philology:** *Die Präfixaufnahme von z= im Altarmenischen*, Robin Meyer; *Alcune congettture alla traduzione armena dello Hexaemeron di Giorgio di Pisidia*, Lorenzo Colombo. **Literature:** *Two Mediaeval Armenian Poems by Frik and Arak'el Bališec'i. Translations and Comments*, Michael Stone; *Affinities Between Armenian and Persian Linguistic and Literary Forms in the Early Modern Period. A Case Study of Two Poems by Grigoris Alt'amarc'i*, Hasmik Kirakosyan; *Shaping Readerly Taste. Paratextuality in the Publishing Mission of Mxit'ar of Sebastia*, Jesse Arlen. **History:** *In contrata Arminorum. Note sugli Armeni in Crimea e a Tana nel XIV secolo*, Lorenzo Pubblici. **Art:** *Ritratti di mercanti armeni nelle miniature dei Vangeli medievali (secoli IX-XIV). Preview di una ricerca*, Rachele Zanone. **Reports:** *The Armenian-Italian Joint Expedition to Dvin. Report of 2022 Activities*, Hamlet Petrosyan, Michele Nucciotti, Elisa Pruno, Leonardo Squilloni, Lyuba Kirakosyan, Tatyana Vardanesova, Francesca Cheli, Hasmik Hovhannisyan, Hamazasp Abrahamyan, Jan Petřík, Karel Slavíček. **Reviews and Bibliographic Information:** Gohar Muradyan. *Ancient Greek Myths in Medieval Armenian Literature*, Alessandro Orengo; Fausto Fioriti. *Una nazione levantina in una 'economia in transizione'*. Prime indagini sui mercanti armeni a Genova nel XVII secolo, Alessandro Orengo

Contenuti del numero 3 (2024)

Curatori: Paolo Lucca (Università Ca' Foscari Venezia, Italia), Sona Haroutyunian (Università Ca' Foscari Venezia, Italia).

Roberto Dan. **Linguistics and Philology:** *The Vita Silvestri and Its Armenian Versions in the Context of the Apostolic Foundation of the Patriarchates and Papacy*, Manya Erna Shirinian; *Anania Širakac'i's k'nnikon Reconsidered*, Stephanie Pambakian; *The King's Mellifluous Tongue. Study, Social Bonding, and the Making of Middle Armenian as a Language of the Elite in Medieval Cilicia*, Michael Pifer. **Literature:** «Da natural vaghezza mosso»: Giovanni

Francesco Gemelli Careri's *Travels Through Armenia (1694)*, Alessia Boschis. **History:** Levond Vardapet P'irlalēmean's *Pastoral and Scholarly Activities in Manchester (1873-1878)* and the Armenian Community, Armine Melkonyan. **Reports:** *The Armenian-Italian Joint Expedition to Dvin. Report of 2023 Activities*, Hamlet Petrosyan, Michele Nucciotti, Elisa Pruno, Tatyana Vardanesova, Francesca Cheli, Leonardo Squilloni, Hamazasp Abrahamyan, Lyuba Kirakosyan.

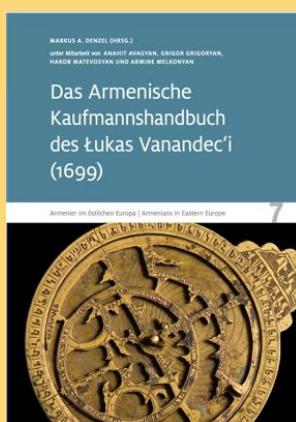
Markus A. Denzel – Anahit Avagyan – Grigor Grigoryan – Hakob Matevosyan – Armine Melkonyan (eds.), Das Armenische Kaufmannshandbuch Des Łukas Vanandec'i (1699) [The Armenian Merchant's Handbook of Lukas Vanandec'i (1699)] (Armenier im östlichen Europa | Armenians in Eastern Europe 7), Sandstein Verlag, Dresden 2024, 264 p. ISBN 978-3-95498-783-2.

<https://verlag.sandstein.de/detailview?no=98-783>

Published in Amsterdam in 1699, the merchant's manual by the Armenian merchant and cleric Lukas Vanandec'i (Lukas von Vanand) is a unique testimony to the commercial trading world of the Armenian diaspora. In the late 17th century, this extended from London and Amsterdam in the west across the entire Eurasian continent to Manila in the east. The Armenian merchant class and their trade in Persian raw silk were concentrated in New Julfa (near Isfahan). In addition, they expanded their business activities from Western Europe, the Russian and Ottoman Empires, and the Persian Safavid Empire to India, Tibet, countries in Southeast Asia and the Philippines, and even as far as Acapulco (Mexico).

The merchant's manual by Lukas von Vanand unfolds this "trade world" with the traded products such as raw silk and other high-quality textiles, gemstones, luxury foods and beverages, and luxury goods. But the book also contains trade customs and payment terms, information on ancient coinage, measurement and weight systems, as well as information on the African coastal countries. A manual that was in use in European commercial circles around 1700 and understood by all merchants.

The German language edition of the manual was possible thanks for Dr. Grigor Grigoryan (University Halle), who was the translator of the text and for Prof. Markus A. Denzel from the Department of History at the University of Leipzig who placed Vanandec'i's merchant's guide in its contemporary economic and historical context, he annotated and commented the

text itself. Anahit Avagyan, Armine Melkonyan and Erna Manea Shirinian from the Mesrop Mashtots Institute of Ancient Manuscripts (Matenadaran) in Yerevan and Sargis Baldaryan from the Department of Armenian History at Yerevan State University are the contributors of the chapters on Vanandec'i's diverse activities. Hakob Matevosyan of the Center for Eastern European and International Studies in Berlin, formerly of the Leipzig-based Leibniz Institute for the History and Culture of Eastern Europe (GWZO), has contributed significantly to the realization of the volume. The publication was possible thanks for the support of Razmik Panossian from the Calouste Gulbenkian Foundation in Lisbon.

TABLE OF CONTENTS: Bálint Kovacs and Stefan Troebst: Vorwort 6; **Markus A. Denzel:** Das armenische Kaufmannshandbuch des Lukas Vanandec'i (Lukas von Vanand) von 1699 Einleitung tukas Vanandec'i 68; **Faksimile Edition** Ein Schatz des Maßes, des Gewichts, der Zahl und der Währungseinheiten der ganzen Welt, welcher die Kenntnis von aller Art von Gewichts-, Maß- und Währungseinheiten ist, womit der Handel der ganzen Welt geführt wird **Grigor Grigoryan** and **Markus A. Denzel:** Edition 150; **Anahit Avagyan, Armine Melkonyan and Erna Shirinian:** Lukas von Vanand und die armenische Druckerei der Vanandec'is in Amsterdam 212; **Sargis Baldaryan:** Lukas von Vanand und Kostand von Julfa Zwei armenische Autoren von Kaufmannshandbüchern der Frühen Neuzeit Anhang 230; **Bibliographie** 241; **Register** 258.

For vols. 1 to 6, published by Böhlau (yet not in Open Access), see:

<https://www.vandenhoeck-ruprecht-verlage.com/themen-entdecken/literatur-sprach-und-kulturwissenschaften/kulturwissenschaft/40019/armenier-im-oestlichen-europa-armenians-in-eastern-europe>

Matenadaran: Medieval and Early Modern Armenian Studies (MEMAS), Vol. 1 No. 1 (2024), ISSN (Online) 3041-5063.

<https://journalmatenadaran.com/index.php/jmat/issue/view/841>

<https://www.brepolsonline.net/toc/memas/2024/1/1>

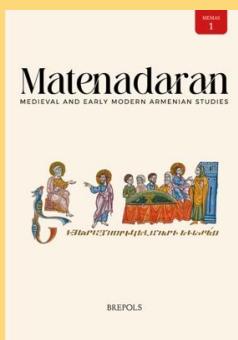

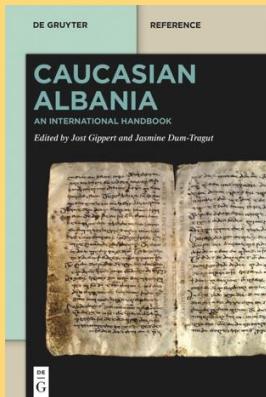
TABLE OF CONTENTS: Introduction, Aram Topchyan. **Articles:** Recovering Hidden Texts: *Palimpsests of the Matenadaran and their Disclosure*, Jost Gippert 11-33; The "Thrice-Holy": An Angelic Liturgical Formula in Jewish and Christian Traditions, Stone Michael 35-44; Echoes of the Definitions Ascribed to Plato in a Medieval Armenian Compendium, Gohar Muradyan 45-57; The Oracles in an 11th-Century Armenian Manuscript (Yerevan, Matenadaran, No. 9650), Erich Renhart 59-78; Irénée de Lyon, lecteur des Présocratiques?, Gabriel Kepeklian 79-91; David et les modèles de division : une analyse comparative du chapitre 21 des Prolégomènes à la philosophie, Genevieve Lachance 93-

105; *The Armenian Text of Philo's De Abrahamo 1-16*, Boris Nikolsky 107-119; *Uncovering Theological Inconsistencies in the History of Agathangelos*, Davit Sahakyan 121-136; *The Context of Kingship: Armeno-Georgian Claims and Rule in the 12th-13th Centuries*, James Baillie 139-156; *Newly Discovered Miniature Fragments of the "Etchmiadzin Gospel Group"*, Seda Manukyan 159-181. **Book Review:** Michael E. Stone and Aram Topchyan, Jews in Ancient and Medieval Armenia: First Century BCE to Fourteenth Century CE, Oxford University Press, 2022, Yakir Paz 185-188.

Jost Gippert – Jasmine Dum-Tragut (eds.), *Caucasian Albania. An International Handbook*, (de Gruyter Reference), de Gruyter, Berlin – Boston 2023, 735 p. ISBN: 9783110794595.

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110794687/html>

SUMMARY OF CONTENTS: Preface v; Contents xiii; **I Caucasian Albania in Foreign Sources:** 1 *Caucasian Albania in Greek and Latin Sources*, Marco Bais 1; 2 *Caucasian Albania in Medieval Armenian Sources (5th–13th Centuries)*, Jasmine Dum-Tragut and Jost Gippert 33. **II The Heritage of Caucasian Albanian:** 3 *The Textual Heritage of Caucasian Albanian*, Jost Gippert 95; 4 *The Language of the Caucasian Albanians*, Jost Gippert and Wolfgang Schulze 167; 5 *Caucasian Albanian and Modern Udi*, Wolfgang Schulze and Jost Gippert 231; 5A *The Udis' Petition to Tsar Peter*, Igor Dorfmann-Lazarev 261. **III The Caucasian Albanian Church:** 6 *Albanians, Armenians and Georgians: a Common Liturgy*, Charles Renoux 267; 7 *One or two? On Christological and Hierarchical Disputes and the Development of the "Church of Albania" (4th–8th centuries)*, Jasmine Dum-Tragut 285; 7A *The Holy Covenant*, Armenuhi Drost-Abgaryan 333; 8 *Albanians in the Holy Land – Absence of Archaeological Evidence or Evidence of Absence?*, Yana Tchekhanovets 337. **IV Architecture and Archaeology:** 9 *Urban Planning and Architecture of Caucasian Albania. Main Monuments and Trends of Development*, Armen Kazaryan 353; 10 *The Ensemble of the "Seven Churches" – an Ecumenical Monastery Ahead of Time?*, Patrick Donabédian 387; 11 *Tigranakert in Artsakh*, Hamlet Petrosyan 433. **V Ethnic, Religious and Social Issues:** 12 *The Ethnic Situation in Antique and Medieval Caucasian Albania*, Aleksan Hakobyan 475; 13 *The Rebels of Early Abbasid Albania*, Alison M. Vacca 489; 14 *"You say Albanian, I say Armenian": Discourses of Ethnicity and Power Around an Albanian King of Armenia*, Sergio La Porta 515; 15 *Between the Planes and the Mountains: the Albanian-Armenian Marches in the 12th Century and David of Ganzak (c. 1065–1140)*, Igor Dorfmann-Lazarev 537; 15A *The Gate of Ganja*, Jost Gippert 571; 16 *Reverse Engineering: A State-Created "Albanian Apostolic Church"*, Hratch Tchilingirian 581. General References 611. Indexes 675.

**PUBLICATIONS OF ARMENIAN INSTITUTIONS AND
RESEARCH CENTERS**

Matenadaran Publications for 2023-2024

ՄԱՏԵՆԱԴՐԱԿԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ 2023-2024 թթ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Hayk Hambardzumyan

2023

1. Հովհան Դամասկացի, Հայերեն թարգմանված երկեր / Աշխատասիրությամբ Գ. Մուրադյանի. - Եր.: Մատենադարան, 2023. Հատորը: Հովհան Դամասկացու «Աւանդութիւն ուղղափառ հաւատոյ» երկի հայերեն թարգմ.: Քննական բնագիր և ուսումնասիրություն. 360 էջ, Երևան, 2023, SBN 978-9939-897-18-9:
2. «Բանբեր Մատենադարանի» 35, Երևան, Մատենադարանի հրատ., 2023, 320 էջ (ներդիր 8 էջ):
3. «Բանբեր Մատենադարանի» 36, Երևան, Մատենադարանի հրատ., 2023, 304 էջ: DOI:10.57155/CTLV9433
4. Ղուկաս Կարնեցի [Բնագրեր] / Աշխատասիրությամբ՝ Վ. Գրիգորյանի, Ա. Հարությունյանի, Խմբագրությամբ՝ Գ. Տեր-Վարդանյանի – Դիվան հայոց պատմության, նոր շարք, գիրք առաջին, հատոր Գ (1793-1799 թթ.), Երևան, Մատենադարան, 2023, 736 էջ, ISBN 978-9939-897-19-6:
5. Լուսանկարների լնտրանի Մաշտոցի անվան Մատենադարանի հավաքածուներից (գիրք Ա) Կազմեց Իվելթ Ն. Թաջարյան. - Եր.: Մատենադարան, 2023.- 184 էջ, ISBN 978-9939-897-22-6:

6. Մատենադարանի աշխատակիցների գիտական աշխատությունների մատենագիտություն 2017-2022թթ., կազմող՝ Վ. Թորոսյան, Եր.: Մատենադարանի հրատ.: 2023.- 120 էջ, ISBN 978-9939-897-20-2:
7. Արևշատյան Սեն, Избранные переводы с древнеармянского / Сен Аревшатян. - Ер.: Матенадаран, 2023.-400 с., ISBN 978-9939-897-21-9.
8. Մակարյան Վեներա Ռ., Պատմական Սիրիայի հայերը օսմանյան շրջանում (16-18-րդ դարեր) / Վեներա Ռ. Մակարյան. - Եր.: Մատենադարան, 2023.-228 էջ, ISBN 978-9939-897-24-0:
9. Ավետիսյան Ավետ, Մանրանկարիչ Զաքարիա Ավանցի: Մատենադարանի հմք. 2804 Ավետարանի նկարագրումը: Ալբոմ-ուսումնասիրություն / Ա. Ավետիսյան. - Եր.: Մատենադարան, 2023.- 104 էջ, ISBN 978-9939-897-23-3:

2024

1. Լուսինե Թումանյան, Վանականության կանոնները եւ ծիսակարգերը Հայոց մեջ / Լ. Թումանյան. Եր.: Մաշտոցի անվան Մատենադարան, 2023. Գիրք առաջին. - 240 էջ:, ISBN 978-9939-897-25-7, DOI: 10.57155/EJHA8534
2. Հայկ Համբարձումյան, Հացն ու գինին. որսը, խնջույքն ու սննդային կողերը «Սասնա ծռեր» Էպոսում և հայ միջնադարյան գրականության մեջ. -Եր. Մատենադարան, 2024, էջ 2024, ISBN 978-9939-897-26-4, DOI:10.57155/XIST9401
3. Գոռ Երանյան, Էջեր հայ-քրդական պատմությունից. քրդախոս հայեր, հայատառ քրդերեն տպագիր գրքեր / Գ. Հ. Երանյան. - Եր.: «Մատենադարան» հրատ., 2024., Մաս Ա.- 400 էջ: ISBN 978-9939-897-27-1, DOI:10.57155/UYKW7019

4. Գրիգոր Տաթեւացի / Լուծմոնք Յորայ: Աշխատասիրությամբ Էլյա Սարիբեկյանի. - Եր.: Մատենադարան, 2023.- 296 էջ: ISBN 978-9939-897-28-8 DOI:10.57155/XPIC1086
5. Arsen Harutyunyan, The Spiritual Citadel of Syunik‘: Tat‘ev. An Illustrated Investigation/ Editor: K. Matevosyan, Yerevan, Matenadaran, 2024, 288 p, ISBN 978-9939-897-30-1
6. Ռուզան Պողոսյան, Խիկար իմաստունի խրատների արտացոլումը Ե-ԺԷ դարերի հայ մատենագրության մեջ / Ռ. Պողոսյան. - Եր.: Մեսրոպ Մաշտոցի անվ. Մատենադարան, 2024.- 160 էջ: ISBN 978-9939-897-29-5 DOI 10.57155/JHSD5005
7. «Բանբեր Մատենադարանի» 37, Երևան, Մատենադարանի հրատ., 2024, 284 էջ (ներդիր 8 էջ): DOI:10.57155/CMKR2756

Works Conducted by the NAS RA Division of Armenology and Social Sciences in 2023

Meri Sargsyan

1. Armenia and Armenians in the Modern Period

The Armenian Question and the Armenian Genocide

As part of international cooperation, a high-impact article addressing the problems of Soviet nation-state building, particularly Soviet Armenia and Artsakh, was published in the Q1 journal *Oriental Studies*. The authors highlighted specific facts establishing that the Armenian SSR and the Nagorno-Karabakh Republic were national entities with multiple signs of statehood. These foundations enabled the emergence of two independent Armenian states in September 1991: the Republic of Armenia and the Republic of Artsakh.

The proceedings of a scientific and practical conference dedicated to the Artsakh problems analyzed the geopolitical complexities surrounding the region. These included detailed articles and proposals addressing the challenges faced by Artsakh and the Republic of Armenia in the current geopolitical environment.

2. Eastern Sources and Histories of Armenia

Urartu: A Comprehensive Study

Under the themes "Eastern sources of the ancient, medieval, and new periods" and "Armenia and the problems of political, social, cultural, and ethnic history of Turkey, Iran, Caucasia, and Arabic countries of Mashriq," a detailed study of Urartu by Y. Ghrekian was published in the fourth volume of *The Oxford History of the Ancient Near East*. This research covered Urartu's origin, administrative structure, economic and military organization, pantheon, and issues of chronology and ethnicity. The study represents a significant milestone, marking the first time a work by an Armenian scholar has been included in publications by Oxford or Cambridge publishing houses.

Aluank (Caucasian Albania): Ethnic and Religious Insights

Research on Aluank has yielded important results with both scientific and strategic implications. Studies such as *Armenian Sources on the Introduction of Christianity to Caucasian Albania and Albania's Relationships with Armenia* and *The Ethnic Situation in Antique and Medieval Caucasian Albania* delve into the region's ethnic and religious history. These works counter Azerbaijani narratives that misappropriate Aluank's heritage and were published by renowned publishers like Brill and De Gruyter, ensuring a wide international reach.

3. International Engagement and Diplomacy

Collaborative Initiatives

The Institute has actively engaged in scientific and applied activities involving diplomatic and academic circles, especially with Middle Eastern states. Events such as the tenth-anniversary conference of the "One Belt and One Road" initiative, "South Caucasus: Current Challenges to Stability and Security," and "Armenian Communities of Arab Middle Eastern States: Modern Trends and Transformations" were organized, with participation from ambassadors, diplomats, and state representatives.

Publications and Outreach

Key achievements include the publication of peer-reviewed periodicals such as *Bulletin of the Institute of Oriental Studies* and *Contemporary Eurasia*. These English-language journals feature

contributions from international researchers and are indexed in major scientific databases, including ErihPlus, DOAJ, and Dimensions.

4. Archaeological Discoveries and Cultural Preservation

Ancient Settlements

Excavations at Lernagog-1 revealed one of the region's earliest sedentary communities (8th-7th millennia BC), showcasing advancements in early animal husbandry and mud-brick construction. The Armenian-German expeditions at Artashat uncovered monumental structures connected to political developments and Silk Road trade. A 2nd-century AD civic structure of unique engineering significance was excavated, shedding light on the cultural and political dynamics of ancient Armenia.

Monumental Sites and Projects

The trilingual academic platform *Monument Watch* monitors Artsakh's cultural heritage and responds to acts of vandalism. Simultaneously, the interactive website *100 Archaeological Sites of Armenia* highlights the country's archaeological wealth. Projects to restore and museify the castles at Dashtadam and Tavush are underway, providing educational opportunities for local communities.

Ethnographic Achievements

The "Gyumri Blacksmithing Tradition" was registered in UNESCO's Intangible Cultural Heritage list. Other achievements include exhibitions showcasing archaeological findings in Gyumri, Ijevan, Vanadzor, and Yerevan, along with the inclusion of the Tirinkatar site on UNESCO's preliminary World Heritage list.

5. Linguistic Studies

Dialectal Research

Research into Grabar and Armenian dialects revealed ancient linguistic features in the Artsakh dialect, affirming the Armenian language's historical usage in the region. Synchronic studies of dialects such as Surmali, Severek, Basen, and Nakhichevan provided insights into phonetic, semantic, and syntactic systems.

Thematic Lexical Studies

Investigations into the vocabulary's thematic groups clarified aspects of Armenian's historical development. Using modern linguistic methodologies, these studies explored the evolution and cognitive significance of lexical units.

6. Conclusion

The work highlights the multidisciplinary efforts of NAS RA in archaeology, linguistics, history, and cultural preservation. Through international collaboration, impactful publications, and public diplomacy, these endeavors ensure the continued global recognition and preservation of Armenian heritage and scholarship.

PUBLICATIONS

Monographs, Collections, Books

- Արցախյան հիմնախմնիրները արդի քաղաքական գործընթացների հոլովույթում. գիտագործական համաժողովի գեկույցների ժողովածու, Ե., Պատմ. ինստ., 2023, 328 էջ:
- Գասպարյան Դ.Վ., Չարենց Ե., «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2023, 404 էջ:
- Գասպարյան Դ.Վ., Հայ գրականություն, Ե., «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2023, 580 էջ:
- Հակոբյան Ա.Ս., Արևմտահայոց Ազգային սահմանադրությունը Հայոց պետականության գաղափարի հոլովույթում (1860-1863թթ.), «Ազգային սահմանադրության» վավերացման 160-ամյակի առջիվ, Ե., Պատմ. ինստ., «Դավիթ թագավոր» ՍՊԸ տպարան, 2023, 184 էջ:
- Հայոց ցեղասպանութիւնը եւ որբերը. կլոր սեղան-քննարկում «Թոշնոց բոյն» որբանոցի ստեղծման 100-ամյակին նվիրված նյութերի ժողովածու, Ե., Պատմ. ինստ., 2023, 149 էջ:
- Մկրտչյան Կ.Գ., Հայ-իրանական հարաբերությունները 1991-2005թթ., Ե., Պատմ. ինստ., 2023, 257 էջ:
- Սահակյան Ռ.Օ., Սարգսյան Ռ.Հ., Միլիցիայի ուսումնական դասընթացների կազմակերպումը Խորհրդային Հայաստանում

- (1920-ական թթ.: Փաստաթղթեր և նյութեր), Ե., Պատմ. ինստ., 2023, 194 էջ:
8. Սուրբասյան Հ.Կ., Ղազարյան Գ.Խ., Ավետյանցները և նրանց քարեզրի գործարանը (գիրք-ալբոմ), Ե., «Թիվ 405» ՓԲԸ, 2023, 140 էջ:
 9. Սուրբասյան Հ.Կ., Ղարազյոցյան Ա.Հ., Գառնի (հին ժամանակներից մինչև մեր օրերը), Ե., «Աստղիկ» գրատուն, 2023, 239 էջ:
 - 10.Օստար աղբյուրները հայկական գաղթավայրերի մասին, պակ Գ, Հալեպի «Քարեն Եփիկ» ազգային ճեմարանի հիմնադրման 75-ամյակին նվ. միջազգ. գիտաժող. նյութ. ժող., Ե., Պատմ. ինստ., 2023, 197 էջ:
 - 11.Արյունյան Կ.Ա., Արմյան-моряки в Великой Отечественной войне (1941-1945 гг.), Еր., Ин-т. ист., 2023, 252 стр.
 - 12.Մարգարյան Ե.Ղ., На разломах миросистем: из истории контактных зон Переднеазиатского региона: Исторические очерки, Ер., Ин-т. ист., 2023, кн. I, 334 стр.
 - 13.Տունյան Վ.Ղ., Освещение Армянского вопроса и Геноцида армян в Азербайджанской историографии. Начало XXI в., Еր., изд. “Чартарагет”, 2023, 140 стр.
 - 14.Տունյան Վ.Ղ., Армянская Апостольская церковь: воззрения и реалии, Ер., изд. “Лусакн”, 2023, 240 стр.
 - 15.«Արևելյան աղբյուրագիտություն», N 4, Ե., «Գիտություն» հրատ., 2023, 251 էջ:
 - 16.«Բանբեր Արևելագիտության ինստիտուտի (Bulletin of the Institute of Oriental Studies)», III (1), Ե., «Զովի փրինթ» հրատ., 2023, 189 էջ:
 - 17.«Բանբեր Արևելագիտության ինստիտուտի (Bulletin of the Institute of Oriental Studies)», III (2), Ե., «Զովի փրինթ» հրատ., 2023, 190 էջ:
 - 18.«Ժամանակակից Եվրասիա (Contemporary Eurasia)», h.XII(1), Ե., «Հովսեփյան» ՍՊԸ հրատ., 2023, 93 էջ:
 - 19.«Ժամանակակից Եվրասիա (Contemporary Eurasia)», h.XII(2), Ե., «Զովի փրինթ» հրատ., 2023, 96 էջ:

- 20.Քայրուրյան Վ.Ա., Համաշխարհային առևտուրը և հայ վաճառականությունը 17-րդ դարում, Ե., «Դավինչ» հրատ., 2023, 299 էջ:
- 21.Քայրուրյան Վ.Ա., Օսմանյան կայսրության պատմություն (վերահրատ.), Ե., ԵՊԿ հրատ., 2023, 728 էջ + 12 էջ ներդիբ:
- 22.Էսքայելյան Ա.Հ., Իրան-Ադրբեյջան հարաբերությունները քանամյա պատմափուլում (2003-2023), Ե., «Զոփի փրինթ» հրատ., 2023, 286 էջ:
- 23.Մահյան Բ.Վ., Վրաստանի Հայոց Ազգային Խորհրդի գործունեությունը, 1918թ. օգոստոս – 1921թ. փետրվար. վավերագրեր և նյութեր, գիրք I, Ե., «Զոփի փրինթ» հրատ., 2023, 331 էջ:
- 24.Մովսիսյան Ա.Ե., Ղազարյան Ռ.Պ., Ցականյան Ռ.Ա., Կարապետյան Լ.Հ., 2ա. Ք.ա. III հազարամ-յակի սկզբնադրյուրները Հայկական լեռնաշխարհի նասին, գիրք I: Հայկական լեռնաշխարհը Հին Արևելքի Ք.ա. III հազարամյակի և II հազարամյակի I կեսի գրավոր աղբյուրներում, հտ. I, Ե., ԵՊԿ հրատ., 2023, 190 էջ:
- 25.Մովսիսյան Ա.Ե., Ղազարյան Ռ.Պ., Ցականյան Ռ.Ա., Կարապետյան Լ.Հ., 2բ. Ք.ա. III հազարամյակի սկզբնադրյուրները Հայկական լեռնաշխարհի նասին, գիրք I: Հայկական լեռնաշխարհը Հին Արևելքի Ք.ա. III հազարամյակի և II հազարամյակի I կեսի գրավոր աղբյուրներում, հտ. II, Ե., ԵՊԿ հրատ., 2023, 128 էջ:
- 26.Ստեփանյան Հ.Ա., Հայաստան թուրքերեն գրականությունը, Ե., «Զոփի փրինթ» հրատ., 2023, 205 էջ:
- 27.Ցականյան Ռ.Ա., Հայկագունիների թագավորության կազմավորումը և ամրապնդումը, Հայոց պատմություն, հտ. I, Հին դարեր, գիրք II, Ե., Պատմ. ինստ., 2023, էջ 137-151:
- 28.Ցականյան Ռ.Ա., Պարսից տերության կազմավորումն ու Հայաստանը, Հայոց պատմություն, հտ. I, Հին դարեր, գիրք II, Ե., Պատմ. ինստ., 2023, էջ 152-165:
- 29.Կազարյան Բ.Ա., Խայасա (Ազզի). Военно-политическая, культурная история и вопросы топонимики, Еր., изд. "Овсепян", 2023, 146 с.

30. Маргарян Г.А., Армяне в правящих элитах мусульманского Востока (XI–XV вв.), коллективная монография “Ближний Восток и Северная Африка: от доисламской эпохи к Новому времени. История. География. Общество”, М., изд. “ИВРАН”, 2023, с. 137–153.
31. Матевосян А.К., Святой Григор Татеваци. Златочрев. Перевод с древнеармянского, введение и примечания А.К. Матевосяна, (II исправленное и дополненное издание), Св. Эчмиадзин, изд. “Первопрестольного Св. Эчмиадзина”, 2023, 292 стр.
32. Stepanyan H.A., Armeno-Turkish Literature, Y., “Hovsepyan” publishing house, 2023, 182 p.
33. Գարրիելյան Ս.Ռ., Փոքր Պամաճ գյուղի պատմությունը, մշակույթը, ազգագրությունը, Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 720 էջ:
34. Գալստյան Մ.Վ., Աշխատանքային միզրացիան և սոցիալ-մշակութային գործընթացները Հայաստանում, Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 388 էջ:
35. Գալստյան Մ.Վ., Գալստյան Ն.Մ., Լոսից եկող կա՞ Հայրենադարձման խնդիրներն ու հնարավորությունները Լոս Անջելեսի հայկական համայնքում, Ե., «Նյու Մեգ» հրատ., 2023, 272 էջ:
36. Գասպարյան Բ.Զ., Պետրոսյան Ա.Ա., Գլաուքերման Ֆ.Ա., Արիգոնայան Ա.Հ., Ջի Ջ.Ե., Առաքելյան Դ.Վ., Հայուսյան Հ.Ա., Նահապետյան Ս.Ս., Ֆրահմ Է.Հ., Էզելյանդ Զ.Ա., Վիլբինսոն Ք.Օ., Աղեկը Դ.Հ., Հայաստանի քարի դարը: Կատալոգ-պատկերագիրը, հու. I: Ստորին պալեոլիթ, Ե., «Հայաստանի պատմության թանգարան» հրատ., 2023, 240 էջ և 1 քարտեզ (հայերեն, անգլերեն, ռուսերեն):
37. Գրեելյան Ե.Հ. (խմբ.), «Միզրացիոն գործընթացները Հայկական լեռնաշխարհում հնագույն շրջանից մինչև XX դարասկիզբ» գիտաժող. նյութ., Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 116 էջ:
38. «Դիվան հայոց պատմության», նոր շարք, հու. Գ, Ղուկաս Կարմեցի (1793-1799) (աշխատավիրությամբ՝ Վ.Ռ. Գրիգորյանի, Ա.Է. Հարությունյանի), Ե., Մատենադարան, 2023, 736 էջ:
39. Թաղենոսյան Ա.Զ., Մարգարյան Ն.Մ., Քրեական «զողական» խոսվածքի բացատրական բառարան, Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 160 էջ:

- 40.Կարապետյան Ռ.Ս., Բարսեղյան Ս.Ս., Ներսիսյան Ս.Ա., Տանաօջյան Լ.Ա., Հայ էթնիկուլյունը սփյուռքում, Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 460 էջ:
- 41.Հայ ժողովրդական բանահյուսությունը «Сборник материалов для описания местностей и племен Кавказа (СМОМПК)» ռուսալեզու մատենաշարի Էջերում, Ե., ՀԱԻ հրատ. 2023, 360 էջ:
- 42.Հայ ժողովրդական հերիաթներ, XIX հոդ. Շատախ, Ե., ՀԱԻ հրատ. 2023, 736 էջ:
- 43.Հովհաննիսյան Կ.Հ., Ավետումն Սուլք Աստվածածնի, Ե., «ՎՄՎ-պրինտ» հրատ., 2023, 149 էջ:
- 44.Հովհաննիսյան Հ.Ս., *Sylloge Nummorum Byzantinorum. Հայաստան. IV. Բյուզանդական դրամներ (1028-1059)*, Ե., «Հայաստանի պատմության թանգարան» հրատ., 2023, 306 էջ:
- 45.Դոլարեան Յ.Ս., Պատմական Անտիոքի և շրջակայից բնիկ հայերն ու միւս հաւաքականութիւնները, Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 456 էջ:
- 46.Սարգսյան Ա.Յ., Հայութի բառ ու բան, Ե., «Վրմավ» հրատ., 2023, 784 էջ:
- 47.Սարգսյան Ա.Յ., Վրցախի ժողովրդագիտությունը (բանահյուսություն), հոդ. 11, Ստ., «Վրմավ» հրատ., 2023, 794 էջ:
- 48.Սարգսյան Ա.Յ., Վրցախի ժողովրդագիտությունը (բանահյուսություն), հոդ. 12, Ստ., «Վրմավ» հրատ., 2023, 768 էջ:
- 49.Վարդանյան Բ.Վ., Լճաշենի ամրոցն ու դամբանադաշտը (ըստ ՀՊԹ նյութերի), հոդ. 1, ՀՊԹ, ՀԱԻ, «Հայաստանի պատմության թանգարան» հրատ., Ե., 2023, 300 էջ:
- 50.Սիմոնյան Լ.Դ., «Տոմարային ծիսաշար», հոդ. 3, Ե., «ՎՄՎ-Պրինտ» հրատ., 2023, 730 էջ:
- 51.Վարդանյան Ն.Խ., Հնագիտության և ազգագրության իմաստութիւնը աշխատություններ, հոդ. 5, Ե., ՀԱԻ հրատ., 278 էջ:
- 52.Բայանդր Ա.Ս. (ред.), Армянский гуманитарный вестник, N 10 (Арцах), М.-Е., Изд. ИАЭ, 2023, 320 с.
- 53.Grekyan Y., Bobokhyan A. (eds), “Systemizing the Past”. Papers in Near Eastern and Caucasian Archaeology dedicated to Pavel S.

Avetisyan on the occasion of his 65th birthday, Oxford, Archaeopress, 2023, 496 p.

54. Grekyan Y. (ed.), *Aramazd: Armenian Journal of Near-Eastern Studies*, v. 17, issue 2, Oxford, Archaeopress, 150 p.
55. Wardanjan S., *Vor dem Vergessen gerettete armenische Märchen*, Übersetzung N. Howessjan, Deutsche Bearbeitung D. Schmid (Schweiz), Jerewan, Lusakn, 2023, 208 S.
56. ԾՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ» հոդվածների պարբերական ժողովածու, հն. 1 (26), Գյումրի, ԾՀՀԿ հրատ., 2023, 230 էջ:
57. ԾՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ» հոդվածների պարբերական ժողովածու, հն. 2 (26), Գյումրի, ԾՀՀԿ հրատ., 2023, 220 էջ:
58. Հյուսիսային Հայաստանը պատմության խաչուղիներում (պատմամշակութային համադրություններ), միջազգային II գիտաժողովի նյութեր (հոդվածների ժողովածու), Գյումրի, ԾՀՀԿ հրատ., 2023, 259 էջ:
59. Բագեյան Կ.Ռ., 1918-1921 թթ. իրողությունները շիրակցիների բանավոր հիշողության մեջ (նյութերի ժողովածու), Գյումրի, ԾՀՀԿ հրատ., 2023, 283 էջ:
60. Ակոպով Ա.Ա., Նահատակյան Դ.Ս., Հակոբյան Ս.Պ., Հայրապետյան Ա.Ա., Տայր պատմաճարտարապետական ուսումնասիրություն, մաս I (Ազորդացփոր և Ճակր), Գյումրի, ԾՀՀԿ հրատ., 2023, 200 էջ:
61. «Ավիմյանական ընթերցումներ. ավանդական երաժշտության արդի հիմնախնդիրները» հոդված-ների ժողովածու, Գյումրի-Ե., «Գիտություն» հրատ., 2023, 280 էջ:
62. Ավետիսյան Հ.Գ., Գնունի Ա.Վ., Սարգսյան Գ.Մ., Մկրտչյան Լ.Վ., Բորիսյան Ա.Ա., Վրցակի մեզալիթյան մշակույթը, Ե., ՀԱԻ հրատ., 2023, 183 էջ:
63. Թեյյան Լ.Գ., Հայերենազիտական ուսումնասիրություններ: Հոդվածների ժողովածու, ԼԻ հրատ., 2023, 186 էջ:
64. «Լեզու և լեզվաբանություն», 1(28), Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 126 էջ:
65. Համբարձումյան Վ.Գ., Հայ միջնադարյան երկեղովյան բառացանկերի նմուշների լեզվի քննություն, Ե., «Էղիթ Պրինտ» հրատ., 2023, 198 էջ:

- 66.Նոր բառեր, պրակ Է., Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 115 էջ:
- 67.«Զահուլյանական լնդերցումներ», 1 (19), Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 113 էջ:
- 68.«Զահուլյանական լնդերցումներ», 2 (20), Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 113 էջ:
- 69.Գրիգոր Տաթևացի, «Գիրք հարցմանց» (աշխարհաբար թարգմանություն), Երևանի Արքունիական թանգարան, 2023, 1010 էջ:
- 70.ՀՀ ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվ. լեզվի ինստիտուտի Տեղեկագիրը 2022, Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 255 էջ:
- 71.Kumunts M.S., The Historical and Cultural Heritage of the Nагorno-Karabakh Conflict Zone, Yervan, "Voskan Yerevantsi" pub., 2023, 263 p.
- 72.Սարգսյան Մ.Ա., Համբարձումյան Վ.Գ., Միքայելյան Ս.Ա., Բաղրամյան Ս.Ե., Հայերենի դերը և ուսուցման խնդիրները բազմաթեզում միջավայրում, Ե., «Արմավ» հրատ., 160 էջ:
- 73.Սարգսյան Մ.Ա., Ասիլբեկյան Շ.Հ., Բաղրամյան Ս.Ե., Խաչատրյան Ն.Պ., Հայերենի ածանցների բառարան, Ե., «Արմավ» հրատ., 102 էջ:
- 74.«Բարբառագիտական հետազոտություններ», պրակ Բ, Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 293 էջ: https://language.sci.am/sites/default/files/barbarhagitan_hetazotowtyownner_prak_b.pdf
- 75.Խաչատրյան Օ.Մ., Գրիգոր Նարեկացու «Տաղեր և զանձեր»-ի հաճախականության բառարան, Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 71 էջ: https://language.sci.am/sites/default/files/gregor_narekatsow_tagher_ew_gandzer_1.pdf
- 76.«Կիրառական լեզվաբանության հարցեր», պրակ Ա, Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 160 էջ: https://language.sci.am/sites/default/files/kirarhakan_lezvabanowtyan_hartser_prak_b.pdf
- 77.«Հայերենի պատմական ուսումնասիրության հարցեր», պրակ Բ, Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 173 էջ <https://language.sci.am/hy/news/hayots-lezvi-patmakan-owsowmna-sirowtyan-hartser-prak-b.html>
- 78.Հայոց լեզվի ուսումնասիրության և ուսուցման արդի խնդիրներ, ակ. Է. Վայանի ծննդյան 110-ամյակին նվ. միջազգ. գիտաժող. նյութ., Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 278 էջ:

https://language.sci.am/sites/default/files/hayots_lezvi_ow-sowmnasiowtyan_ardi_khndirner.pdf

79. «Հայոց պատմության դրվագներ (V-VI դարեր), Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 134 էջ: https://language.sci.am/sites/default/files/book/hayoc_patmuyan_drvagner.pdf
- 80.«Հայոց լեզվի պատմության հիմնախնդիրներ» միջազգ. գիտաժողով. նյութ., Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 183 էջ: https://language.sci.am/sites/default/files/hlp_-_gitazhoghovi_nyoter_07.12.pdf
- 81.«Ծիրակը հայոց բառ ու բանի զանձարան» միջազգ. գիտաժողով. նյութ., Ե., ԼԻ հրատ., 2023, 103 էջ: https://language.sci.am/sites/default/files/shirake_hayots_barh_ow_bani_gandzaran_1.pdf
- 82.Անեցի Մ., «Հանդիսաբանների աշխարհավեպ մատյան (աշխատափրությամբ Վ. Եղիազարյանի), Ե., «ՎՄՎ-Պրինտ» հրատ., 2023, 304 էջ:
- 83.Եղիազարյան Վ.Ա., Արցախի հայկականության ակունքները և արքեզանական աղվանագիտության կենդիքների հերթում, Ե., «ՎՄՎ-Պրինտ» հրատ., 2023, 328 էջ:
- 84.Եղիազարյան Վ.Ա., «Հայագիտական ուսումնասիրություններ. բանագիտություն», հԽ. Գ, Ե., «AICA ARMENIA» հրատ., 2023, 96 էջ:
- 85.Եղիազարյան Վ.Ա., «Հայագիտական ուսումնասիրություններ. միջնադարագիտություն», հԽ. Դ, Ե., «AICA ARMENIA» հրատ., 2023, 136 էջ:
- 86.Եղիազարյան Վ.Ա., «Հայագիտական ուսումնասիրություններ. համեմատական գրականություն և գրականության տեսություն», հԽ. Ե, Ե., «AICA ARMENIA» հրատ., 2023, 120 էջ:
- 87.Եղիազարյան Վ.Ա., Քննություն գուսանաժողովրդական հայրենների, Ե., «AICA ARMENIA» հրատ., 2023, 280 էջ:
- 88.Խասհակյան Ավետիք, ԵԼԺ 14 հասորով, հ. 8, Ուսուա Կարո և Օրթե Հարութ (II տարբերակ), գիրք Բ, Ե., «Էղիթ Պրինտ» հրատ., 2023, 1040 էջ:
- 89.Խասհակյան Ա.Վ., «Երևանը երազում և արթմնի» (գրականագիտական հոդվածների և հուշապատումների ժողովածու), Ե., «Էղիթ Պրինտ» հրատ., 2023, 778 էջ:

90. Խաչատրյան Մ.Մ., Արամ Հայկազ, Շապին Գարահիսար ու իր հերոսամարտը, Ե., «Հայաստան» հրատ., 2023, 552 էջ:
91. Չարենց Եղիշե, Երկերի ժողովածու 13 հասորով, հ. 1, Ե., «Անտարես» հրատ., 2023, 464 էջ:
92. Կարգեզյան Գ.Լ., Արմենիա и армяне в записках европейских путешественников (легенды и предания раннего христианства), Еր., изд. “Гитутюн”, 2023, 240 стр.
93. «Գրականագիտական հանդես», N1 (ԻԶ), Ե., «Արմավ» հրատ., 2023, 335 էջ:
94. «Գրականագիտական հանդես», N2 (ԻԷ), Ե., «Գիտություն» հրատ., 2023, էջ 202 էջ:

Textbooks, Educational Manuals

- Գասպարյան Դ.Վ., Գրականություն, 9-րդ դասարան Ե., «Տիգրան Մեծ» հրատ., 2023, 298 էջ:
- Գասպարյան Դ.Վ., Հայ գրականություն, 12-րդ դասարան Ե., «Արևիկ» հրատ., 2023, 224 էջ:
- Սուրբիասյան Հ.Կ., Նաջարյան Մ.Տ., Ղամբարյան Վ.Վ., Պողոսյան Լ.Վ., Նուրբեկյան Լ.Զ., Ղարիբյան Ա.Ա., Ատայան Մ.Մ., «Հայոց պատմություն» և «Հասարակագիտական առարկաների մոդուլ» դասընթացների ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Ե., «Մեկնարկ» ՍՊԸ, 2023, 87 էջ:
- Ամբյան Թ.Ի., Ուկանյան Վ.Ս., Քրիերենի դասագիրք, հ. 1, Ե., ԵՊՀ հրատ., 2023, 426 էջ:
- Ղազարյան Ռ.Պ., Համաշխարհային պատմություն- 7-րդ դասարան, Ե., «Զանգակ» հրատ., 2023, (§7–8):
- Մարգարյան Գ.Ա., Համաշխարհային պատմություն - 7-րդ դասարան, Ե., «Զանգակ» հրատ., 2023, (§9, 10, 12, 15, 17, 18):
- Քոսյան Ա.Վ., Համաշխարհային պատմություն - 6-րդ դասարան (լրամշակված վերահրատարակ., հեղինակակալիցներ), Ե., «Զանգակ» հրատ., 2023, 161 էջ:
- Քոսյան Ա.Վ., Համաշխարհային պատմություն – 7-րդ դասարան, Ե., «Զանգակ» հրատ., 2023, (Հին աշխարհի ներածություն, §§1–6), 176 էջ:

9. Քոյսան Ա.Վ., Համաշխարհային պատմություն – 12-րդ դասարան, Ընդհանուր և բնագիտամաթեմա- տիկական հոսքեր (լրամշակված վերահատարակ.), Ե., «Զանգակ» հրատ., 2023, 129 էջ:
10. Քոյսան Ա.Վ., Համաշխարհային պատմություն – 11-րդ դասարան, հումանիտար հոսք (լրամշակված վերահատարակ.), Ե., «Զանգակ» հրատ., 2023, 161 էջ:
11. Պողոսյան Ս.Հ., Փակեանյան Կ.Ռ., Ուղեցույց. Հայոց ազգագրության թանգարան, Ե., «Հայկ Հովսեփյան ԱԶ» 2023, 48 էջ:
12. Նիկողոսյան Ա.Հ., Վարդանյան Ա.Վ., Գրականություն: Հանրակրթական դպրոցի 7-րդ դասարանի դասագիրք, Ե., «Անտարես» հրատ., 2023, 176 էջ:

Articles Published in Peer-Reviewed Journals and Conference Proceedings

1. Աղամյան Ն.Ս., Դրվագներ Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերության գործունեությունից (1914թ. սեպտեմբեր-1915թ. հունիս), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 31-42:
2. Ազատյան Շ.Խ., Համագասպ և Սահակ Արծրունի եղբայրների վկայաբանությունը և Հայաստանի դրությունը Հ դարի 70-80-ական թթ., Ե., «Արևելյան աղբյուրագիտություն», հտ. 4, 2023, էջ 22-56:
3. Ազիզբեկյան Ռ.Լ., ՌԴ Հայկական ափյուռքի դերը հայուսական հարաբերությունների ամրապնդման գործում (1991-2008թթ.), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2023, էջ 9-24:
4. Ազիզբեկյան Ռ.Լ., «Վերակառուցման» քաղաքականությունը և ԽՍՀՄ փլուզումը (1985-1991), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1(26), 2023, էջ 152-169:
5. Ալեքսանյան Հ.Ս., <<-ից ՌԴ աշխատանքային միզրացիայի հիմնախնդրի շուրջ, Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հանդես, N 2, 2023, էջ 180-185:
6. Ամիրջանյան Հ.Հ., Արևմտահայության կոտորածների կանխմանն ուղղված Գևորգ Ե Սուրենյանցի գործունեությունը (1915թ. ապրիլ-նոյեմբեր), Ե., «Հայոց

- պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1(26), 2023, էջ 67-79:
7. Ամիրջանյան <Հ., Արևմտյան Հայաստանում բարենորոգումների իրազործման հանգամանքները 1913թ. (Գևորգ Ե Սուրենյանցի աթոռակալության տարիներին), Ե., «Регион и мир» научно-аналит. журн., N 3, 2023, էջ 47-52:
 8. Ամիրջանյան <Հ., Գևորգ Սուրենյանցի գործունեությունը Հայկական հարցի վերաբացման ուղղությամբ 1912 թ., Ե., Գավառի պետհամալու. 26-րդ գիտաժողով՝ նվ. համալու Հիմնադրման 30-ամյակին, 2023, էջ 218-226:
 9. Ավագյան Ք.Ռ., Միրիայի պատերազմի ընթացքում հայերի կրած զրկանքներ (2012-2018), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 194-210:
 10. Ավագյան Ք.Ռ., Միրիայի հայերի տեղաշարժը արտերկիր (Լիրանան, Թուրքիա, Հորդանան, ԱՍԴ, Շվեյչիա, Ավստրալիա) (2012-2018թթ.), Ե., «Լուրեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 61-74:
 11. Ավետիսյան Ս.Ռ., Հրաչիկ Սմբոնյան (ծննդյան 95-ամյակի առթիվ), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 327-331:
 12. Բարլումյան Ա.Ռ., Ժողովրդագրական փոփոխությունների պատճանարերն Արևմտյան Հայաստանի Դիարբերիի նահանգում (XIX դ. վերջեր-XX դ. սկզբներ), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1(26), 2023, էջ 35-51:
 13. Բաղայան Ա.Ռ., ՀԿ(թ)Կ կենտկոմի նախագահության և քարտուղարության որոշումները ԱՍԴԽՀՀ և ԽՍՀՄ կազմավորման մասին (1921-1922 թթ.), Ե., «Աշխատություններ Հայաստանի պատմության թանգարանի», N 1(11), 2023, էջ 20-42:
 14. Բաղայան Ա.Ռ., Ալեքսանյան Կ.Վ., Խորիրդային իշխանության առաջին քայլերը Ալեքսանդրապոլի գավառում 1921-1922թթ., Ստ., «Արցախի պետական հանարարանի գիտական տեղեկագիր. հասարակական գիտություններ», N 1, 2023, էջ 320-330:
 15. Բաղայան Վ.Ռ., Իվանյան բնակավայրը. պատմական անցյալը և ներկան, Ե., «Արցախի հոգևոր ու մշակութային

- ժառանգության պաշտպանության խնդիրներն ու վտանգները» միջազգ. գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 56-64:
16. Բարյալյան Ա.Ռ., Նոմենկլատորայի ձևավորման քաղաքականությունը Խորհրդային Հայաստանում (1920-ական թթ.), «Վանաձորի պետական համալսարանի գիտական տեղեկագիր. հումանիտար և հասարակական գիտություններ», N 2, 2023, էջ 127-138:
 17. Գասպարյան Դ.Վ., Խորհրդային գրականության հայեցակարգային ընդհանուր օրինաչափությունները, Ե., «Խորհրդային մշակույթը. կոնցեպտը, ընկալումներն ու դրսւորումները» գեկ. ժող., 2023, էջ 107-125:
 18. Գասպարյան Դ.Վ., Դեպի ամբողջական Զարենցը (խմբագիր խոսք), Ե., «Եղիշե Զարենց. մատենագիտություն», պրակ Ա., 2023, էջ 3-5:
 19. Գասպարյան Դ.Վ., Եղիշե Զարենցը Հայաստանի Առաջին Հանրապետության տարիներին, Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 1, 2023, էջ 80-128:
 20. Գասպարյան Դ.Վ., Անուշավան Զաքարյան (ծննդյան 70-ամյակի առջիվ), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 389-398:
 21. Գասպարյան Դ.Վ., Ալմաստ Զաքարյան - 100, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 274-279:
 22. Գևորգյան Զ.Հ., Պատեր և պարիսպներ. մասնավորի ու հանրայինի միջև սահմանները Կիլիկյան Հայաստանի քաղաքային միջավայրում, Ե., «Քանքեր Մատենադարանի», հնտ. 35, 2023, էջ 68-80:
 23. Գրիգորյան Մ.Գ., Բազրուսունի վերնախավին ընծայված զգեստների ընդհանուր նկարագիրը, Ե., “Регион и мир” научно-аналитич. журн., N 5, 2023, էջ 28-35:
 24. Դանիելյան Մ.Դ., Հայերը «50-ի պրոցեսում», Ե., “Регион и мир” научно-аналитич. журн., N 6, 2023, էջ 54-62:
 25. Դանիելյան Մ.Դ., Քրիստափոր Միքայելյանն ու ՀՅԴ Բարվի կազմակերպությունը՝ Ցարական ոստիկանության դեպարտամենտի 1890-ական թվականների գաղտնընթերցումներում, Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 4, 2023, էջ 272-288:

26. Եսոյան Մ.Ա., Եզիպտահայ «Ժողովուրդ» պարբերականը (1903-1904 թթ.), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1(26), 2023, էջ 52-66:
27. Երանոյան Մ.Մ., Հակոբ Չափրիյանի գործունեությունը Հայկական հարցի վերաբացման տարիներին (1912-1914 թթ.), Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հանդես, N 2, 2023, էջ 67-91:
28. Երանոյան Մ.Մ., Կ. Պոլսում Ռուսաստանի դեսպան Ն. Չարիկովի գաղտնի գեկույցը Սիմոն Չափրիյանի և Հակոբ Չափրիյանի հետ հանդիպման մասին (1911թ. դեկտեմբեր), Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 4, 2023, էջ 289-304:
29. Չարաբեան Լ.Ս., Անկախութեան օրակարգի ձեւաւորումը Անկախութեան իրապարակում եւ Գերազոյն խորհրդում, Պեյրութ, «Հայկագեան հայագիտական հանդես», հանդես, 2023, էջ 235-257:
30. Չարաբյան Լ.Ս., << խորհրդարանի գործունեությունը և փոխակերպման գործընթացը անկախության առաջին տարիներին, Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հանդես, N 2, 2023, էջ 159-179:
31. Ժաջիրյան Է.Խ., Նոր Զուղայի Ս. Կատարինեանց կուսանաց վանրի ընծայամատեանը, Վիեննա, «Հանդես Ամսօրեայ», 2023, էջ 133-162:
32. Ժորոսյան Վ.Հ., Հայ-լատին և հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները 1230-ական թթ. Վերջին և 1240-ական թթ., Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1(26), 2023, էջ 4-24:
33. Ժորոսյան Վ.Հ., Սուրբ Բարդուղիմեոս առաքյալի ավանդույթը հայ-լատին և հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունների համատեքսում (X դ.-XIII դ. կեսեր), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 24-48:
34. Ժամհարյան Գ.Ա., «Կարծում եմ, որ վեպս մի փոքր ավելի արժե». Խորհրդահայ մտավորականութ- յունն ու նյութական հարցը, Ե., «Խորհրդահայ մշակույթը. կոնցեպտը, ընկալումներն ու մոտեցում- ները» հոդված. Ժող., 2023, էջ 73-85:

35. Ժամհարյան Գ.Ա., Ասորեականության պատմության սոցիոլոգիական հենքը, Ե., «Պատմություն և մշակույթ» հանդես, N 2, 2023, էջ 121-130:
36. Խաչատրյան Հ.Ա., Գևորգյան Հ.Ա., Մարդաբանությունը գործակալությունը և մարդաբան պաշտոնյան, Ե., «Բանբեր Մատենադարանի», N 35, 2023, էջ 129-157:
37. Խառատյան Ա.Ա., Երուսաղեմի հայոց պատրիարքությունը և Ս. Տեղյաց շուրջ հույն-հայկական դիմա-կայությունը (1700-1730-ական թվականներ), Ե., «Պատմաբանափրական հանդես», N1, 2023, էջ 55-73:
38. Խառատյան Ա.Ա., Հռվիաննես Հաննայի երկը՝ Երուսաղեմի և Կոստանդնուպոլիսի Հայոց պատրիարքությունների պատմության սկզբնաղբյուր, Ե., «Պատմաբանափրական հանդես», N 3, 2023, էջ 12-29:
39. Խառատյան Ա.Ա., Լևոն Զերիխյան (ծննդյան 80-ամյակի առթիվ), Ե., «Պատմաբանափրական հանդես», N 3, 2023, էջ 365-370:
40. Խուլիկյան Գ.Ա., ՀՅ Դաշնակցությունն առաջավորասիական և արևելաեվրոպական երկրների քաղաքական համակարգերում 19-րդ դարի վերջերին-20-րդ դարի սկզբներին. մաս III: ՀՅԴ կապերն ու հարաբերությունները Ռուսաստանի ընդդիմադիր և հեղափոխական կուսակցությունների հետ Ռուսական առաջին հեղափոխության նախօրեին (1901-1904 թթ.), Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 2, 2023, էջ 96-128:
41. Խուլիկյան Գ.Ա., ՀՅ Դաշնակցությունն առաջավորասիական և արևելաեվրոպական երկրների քաղա-քական համակարգերում 19-րդ դարի վերջերին-20-րդ դարի սկզբներին. մաս IV: ՀՅԴ կապերն ու հարաբերությունները Ռուսաստանի հեղափոխական կուսակցությունների հետ Ռուսական առաջին հեղափոխության տարիներին (1905-1907 թթ.), Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 4, 2023, էջ 91-116:
42. Խուլիկյան Գ.Ա., Մեր ծածկանունները (առաջարան), Երուսանդ Փանպուրեան, ՀՅ. Դաշնակցութեան ծածկանուններու բառարան (անձնանուններ, տեղանուններ,

թուանշանային ծածկագրեր), Ե., «Վէմ» համահայկական հանդես, N 5, 2023, էջ 4-7:

43. Խողինյան Գ.Ս., Նահատակ ազգի առաքելությունը, Ե., «Վէմ» համահայկական հանդես, N 3, 2023, էջ 3-8:
44. Կարապետյան Ա.Հ., Պարույր Սիրեկանի Հակոբյան, «Տառապանքներով լեցուն կյանքիս մասին»: Հուշեր, I մաս, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 310-313 (գրախոսություն):
45. Կարապետյան Ա.Հ., Գրական, կրթական և մշակութային հարցերը «Հորիզոն» պարբերականի էջերում, 1909-1910 թթ., Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 101-112:
46. Կարապետյան Ա.Հ., Վահան Թոթովենցը՝ «Հայաստանի խմբագիր», Ե., «Քանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 89-99:
47. Կոնինյան Մ.Կ., Լոզանի կոնֆերանսում «Ազգային օջախի» քննարկումների արձագանքները պոլսահայ մամուլում («Ժողովրդի ճայն», «Ճակատամարտ», «Վերջին լուր»), Ե., «Լրաբեր հասարա- կական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 136-148:
48. Կոնինյան Մ.Կ., Կ. Պոլսի Հայ ազգային խնամատարության օգնությունը հայ զաղթականությանը (1919-1920), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 117-128:
49. Հակոբյան Ա.Ս., Պետականության գաղափարի հոլովույթն արևմտահայ իրականության մեջ (Ազգային սահմանադրության վավերացման 160-ամյակի առթիվ), Ե., «Վէմ» համահայկական հանդես, N 1, 2023, էջ 36-79:
50. Հակոբյան Ա.Ս., Երուանդ Փամբուքեանի, ՀՅ Դաշնակցութեան ծածկանուններու բառարան, Ե., «Վէմ» համահայկական հանդես, N 2, 2023, էջ 271-283 (գրախոսություն):
51. Հակոբյան Ա.Ս., Արևելյան Հայաստանի՝ Ռուսաստանին միացման իմնահարցի պատմագիտական գնահատականը խորհրդահայ պատմագրության մեջ, Ե., «Պատմաբանա-սիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 46-58:

52. Հակոբյան Ա.Մ., Խաչատրութ Արովյանը՝ իրեն հայրենիքի սպատագրման ու պէտականության վարականգնման գաղափարաբան (Խ. Արովյանի անհետացման 175-րդ տարելիցի առիթով), Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 61-68:
53. Հակոբյան Ա.Մ., Ալեքսանդր Խատիսյանի ժառանգության ամբողջացում. Ալ. Խատիսյանի անտիպ գործեր, նամակներ, նյութեր և փաստաթղթեր, Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 3, 2023, էջ 232-252 (գրախոսություն):
54. Հայրապետյան Ա.Ս., Դրվագներ Ամերիկան նպաստամատույց կոմիտեի Ալեքսանդրապոլում ծավալած գործունեությունից 1919-1920թթ., Գյումրի, ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N2(26),2023, էջ 43-53:
55. Հարությունյան Մ.Գ., Միքայել Աստապատեցու՝ Հյուսիսային Արցախի Գանձակի երկու անտիպ ձեռագրեր (18-րդ դարի երկրորդ կես), Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 2, 2023, էջ 57-68:
56. Հարությունյան Մ.Գ., Միքայել Աստապատեցու՝ Շուշիում 18-րդ դարի վերջին գրված ձեռագրի շուրջ, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 1, 2023, էջ 47-54:
57. Հովհաննիսյան Գ.Հ., Ազգային խնդիրները Լոնդոնի «Նոր կեանք» պարբերականում (1898-1902թթ.), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 59-71:
58. Հովհաննիսյան Գ.Հ., Սարգիս Մեհրաբյան. Խանասորի Վարդանի հիշատակարանը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 260-265 (գրախոսություն):
59. Հովհաննիսյան Լ.Հ., Արևմտյան Հայաստանի հարցի միջազգայնացումը Հայաստանյան արդի պատմագիտության գնահատմամբ (1996-2022թթ.), Ե., «Մրցունակ կրթության և գիտության հիմնա- խնդիրները հարավովինս աշխարհում» միջազգ. գիտաժող. գեկ. ժող., 2023, էջ 306-326:
60. Հովսեփյան Մ.Վ., Հայ որբերի հիմնախնդիրներին անդրադարձը «Վերջին լուր», «Ճակատամարտ» և «Ժողովուրդի ճայնը. Ժամանակ» օրաթերթերի էջերում, Գյումրի, ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 2, 2023, էջ 75-86:

61. Հովսեփյան Մ.Վ., Հայոց ազգային տունը, Հայկական հարցը և Կ. Պոլսի հայ պարբերականները, Վիեննա, «Հանդէս Ամսօրեայ», N 1-12, 2023, էջ 359-379:
62. Հովսեփյան Մ.Վ., Պոլսահայ պարբերականները «Նեմեսիս» գործողության մասին, Ե., «Պատմա-քանասիրական հանդէս», N 2, 2023, էջ 100-114:
63. Հովսեփյան Մ.Վ., Հայոց ազգային տունը, Հայկական հարցը և Կ. Պոլսի հայ պարբերականները, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 86-100:
64. Մաղալեան Ա.Վ., Հայ ուղեգիրները Եթովպիայի եւ հայեթովպական յարաբերութիւնների մասին, Պէյրութ, «Եզիպտոսի, Սուլտանի եւ Եթովպիոյ հայերը» միջազգ. գիտաժող. նիւթ., 2023, էջ 127-161:
65. Մաղալյան Ա.Վ., Արցախի բնակավայրերն ըստ Երուսաղեմի Ս. Հակոբյանց վանքի նվիրակի հաշվետումարի, Ե., «Բանքեր Մատենադարանի», N 35, 2023, էջ 252-270:
66. Մարուբյան Ա.Ց., Հայկական հարցը Լոզանի խորհրդաժողովում (1923թ. հուլիսի 24ի Լոզանի պայմանագրի 100-ամյակի արթիվ), Ե., «Վէմ» համահայկական հանդէս, N 2, 2023, էջ 196-226:
67. Մարուբյան Ա.Ց., Մեծ Եղեռնի ու Զննուռնիայի հայ և հույն բնակչության զանգվածային կոտորածների համեմատական վերլուծություն, Ե., «Յեղասպանագիտական հանդէս», N 11(1), 2023, էջ 9-20:
68. Մելիքյան Վ.Հ., Հայկական հարցի փուլերը 1912-1920թթ., «1919-1920թթ. Հայաստանի Հանրապետության վերաբերյալ Ազգերի լիգայի ընդունած փաստաթղթերի ժողովածու», Ե., 2023, էջ 44-57:
69. Մելիքյան Վ.Հ., Սարգս Մելիքաբյան Խանասորի Վարդանի հիշատակարանը, Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդէս, N 3, 2023, էջ 247-257 (զրախոսություն):
70. Մելքոնյան Ա.Ա., Նորահայտ փաստաթղթեր Հայկական հարցի վերաբերյալ, «1919-1920թթ. Հայաստանի Հանրապետության վերաբերյալ ազգերի լիգայի ընդունած փաստաթղթերի ժողովածու», Ե., 2023, էջ 11-12:

71. Մելքոնյան Ա.Ա., Վրցախ. քրիստոնյա աշխարհի ակունքներում, Վրցախ. վտանգված ժառանգութ- յուն, Ե., Հայկական ճարտարապետությունն ուսումնասիրող հիմնադրամ, 2023, էջ 1-2 (ոռուերեն, անգլերեն):
72. Մելքոնեան Ա.Ա., Հայագիտույթինը ԻԱ դարուն, Պէյրութ, «Հայկագեան հայագիտական հանդէս», հստ. 43/2, 2023, էջ 8-11:
73. Մելքոնեան Ա.Ա., Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատմության ինստիտուտը 80 տարեկան է, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 5-6:
74. Մկրտչյան Կ.Գ., Ռաֆֆու պատմագիտական ժառանգութիւնը պարսկահայ գաղթօջախի մասին «Մշակի» էջերում (1872-78), Պէյրութ, «Հայկագեան հայագիտական հանդէս», հստ. 43/1, 2023, էջ 425-444:
75. Մովսեսյան Ն.Մ, 1920թ. թուրք-հայկական պատերազմի նախօրյակի ռազմաբաղարձական իրավի- ճակի լուսաբանումը խորհրդահայ պատմագրության մեջ, Ե., «Բանքեր Հայաստանի արխիվների», N 2, 2023, էջ 125-151:
76. Մովսեսյան Ն.Մ., 1920թ. թուրք-հայկական պատերազմի նախօրյակի ռազմաբաղարձական իրավի- ճակի լուսաբանումը խորհրդահայ պատմագրության մեջ, Գյումրի, ԾՀՀԿ «Գիտական աշխատութ- յուններ», N 2(26), 2023, էջ 62-74:
77. Մովսեսյան Ն.Մ., 1920թ. թուրք-հայկական պատերազմի սկզբնավորման հարցի անդրադարձը խորհրդահայ պատմագիտության մեջ, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 129-141:
78. Նազարյան Լ.Ս., Բազրատունիների Կդարձքի ճյուղի առաջացումը, Գյումրի, ԾՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 2, 2023, էջ 23-32:
79. Նազարյան Լ.Ս., Տայք-Կդարձքյան Բազրատունի կուրապահատները X դարում, Ե., «Հյուսիսային Հայաստանը պատմության խաչուղիներում (պատմամշակութային համադրություններ)» նյութ. ժող., N 1, 2023, էջ 67-82:
80. Շահնազարյան Ա.Ի., Զաքարյանների միջանձնային ու միջնային փոխհարաբերությունների պատմությունից

- (1160-1270-ական թվականներ), Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 2, 2023, էջ 66-79:
81. Շահնազարյան Ա.Ի., Թվողվեցիների իշխանատության պատմության շուրջ, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 49-65:
 82. Շահնազարյան Ա.Ի., Կարեն Մաթևոսյան. Անին և անեցիները, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 338-341 (գրախոսություն):
 83. Պետոյան Ս.Հ., Նոր էջեր 1874 թվականին Արցախում հրատարակված «Հայկական աշխարհ» ամսագիր պատմությունից, Էջմիածին, «Էջմիածին» հանդես, Է, 2023, էջ 79-86:
 84. Պետոյան Ս.Հ., Ուկանեան Աստուածաշնչի մագաղաթեայ մի բացառիկ տպագրութիւն, Երուսաղեմ, «Սիոն», N 4-7, 2023, էջ 229-250:
 85. Պետոյան Ս.Հ., Մատենագիտական ճշգրտումներ Շուշիում 1832-1833 թվականներին տպագրված երկու հրատարակությունների վերաբերյալ, «Լրատու» հայկ. գրադարան. ասոցիացիայի կիսամյա գիտատեղեկատվական հանդես (Էլեկտրոնային), N 2, 2023, էջ 49-56:
 86. Պետրոսյան Ք.Ռ., Հայկական նորագույն զինյալ ազատագրական պայքարի մարտիկն ու զարափարախոսը. Գուրգեն Յանիկյան, Գավառ, «Գավառի պետական համալսարանի գիտական հոդվածների ժողովածու», N 14, 2023, էջ 98-124:
 87. Սահակյան Ռ.Օ., Առաջին աշխարհամարտի հայ սպաները: Հայաստանի հանրապետության բանակի սպաները: 1914-1920թթ.՝ պատմակենսագրական բառարան, Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 2, 2023, էջ 225-236 (գրախոսություն):
 88. Սահակյան Ռ.Օ., Առաջին համաշխարհային պատերազմի Կովկասյան ռազմաճակատը փաստա- թղթերում (քննական դիտարկումներ և վերլուծություն), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 93-123:
 89. Սահակյան Ռ.Օ., Հայ ազատագրական շարժման կին գործիչները և մասնակիցները Խանասորի Վարդանի

հուշերում, Ե., «Հանդես» գիտամեթոդ. հոդված. ժող., N 24, 2023, էջ 153-176:

90. Սայիյան Ա.Ս., Թուրքական հանցաշխարհի գորաշարժը հայկական կազմակերպությունների դեմ 1980-ական թվականներին: Նոր բացահայտումներ Թուրքիայի Ազգային հետախուզական ծառայության գործունեությունից, Ե., «ՎՀՄ» համահայկական հանդես, N 4, 2023, էջ 242-257:
91. Սայիյան Ա.Ս., Հայաստանի հանրապետությունը բոլշևիկ-բենապական համագործակցության ծրագրերում, Ե., «Նոր աշխարհակարգը և Հայաստանը (զարգացումներ, մարտահրավերներ, այլընտրանքներ)» գիտ. հոդված. 10-րդ ժող., 2023, էջ 392- 408:
92. Սարգսյան Ա.Թ., Կոչեմ ապրողաց, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 1, 2023, էջ 6-7:
93. Սարգսյան Ա.Թ., Ազգային Ա պատվիրակության լիազոր ներկայացուցիչ Մ. Տամասյանի գործունեությունը Կիլիկիայում 1918-1920 թթ., Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 1, 2023, էջ 36-46:
94. Սարգսյան Ա.Թ., Հայ Ժողովրդական կուսակցության հիմնադրումը, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 3, 2023, էջ 42-46:
95. Սարգսյան Ա.Թ., Խաղաղությունը չեն մուրում, նվաճում են, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 4, 2023, էջ 6-8:
96. Սարգսյան Ա.Թ., Արմենական-Ռամկավար շղթայի նվիրյալը՝ Արտակ Դարրիմյան, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 4, 2023, էջ 28-34:
97. Սարգսյան Ա.Թ., Ազգային հիմնանպատակի և նոր ուսումնական պահանջ կա, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 5, 2023, էջ 6-8:
98. Սարգսյան Ա.Թ., Ռամկավարները և Հայկական հարցը (1908-1917 հոկտեմբեր), Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 5, 2023, էջ 36-41:
99. Սարգսյան Ա.Թ., Քազմաքնեն մտածելակերպ է անհրաժեշտ, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 6, 2023, էջ 6-8:

100. Սարգսյան Ս.Ռ., Ռամկավարները և Հայկական հարցը (1917 հոկտեմբեր-1921), Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 6, 2023, էջ 47-53:
101. Սարգսյան Ս.Ռ., Ռամկավարների գործունեությունը Կիլիկիայում (1918-1920թթ.), Էջմիածին, «Էջմիածին», Ե, 2023, էջ 112-132:
102. Սարգսյան Ս.Ռ., Ռիշարդ Գասպարի Հովհաննիսյան, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 379-383:
103. Սարգսյան Ս.Ռ., Ռուս-ռուկրախնական մերօյա հակամարտությունը և Հայկական հարցը, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 2, 2023, էջ 49-56:
104. Սարգսյան Ս.Ռ., Վերափոխվել է անհրաժեշտ, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 3, 2023, էջ 6-8:
105. Սարգսյան Ս.Ռ., Վերափոխվելն այսօր մեզ խիստ անհրաժեշտ է, Ե., “Регион и мир” научно-аналит. журн., N 2, 2023, էջ 6-8:
106. Սարգսյան Ս.Ռ., Ֆելիքս Մովսիսյան, Հայ հասարակական միտքը XIX դարի եվրոպական ազգային- ազատագրական շարժումների մասին, Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 1, 2023, էջ 244-252 (գրախոսություն):
107. Սարգսյան Վ.Դ., Վրաստանի հայ բնակչության դինամիկան 1959-2014թթ. (ըստ պաշտոնական մարդահամարի տվյալների), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 114-127:
108. Սուրիապյան Հ.Կ., Հոգևորականների դրությունը Խորհրդային Հայաստանում 1920-ական թվականներին, Ե., «Խորհրդահայ մշակույթը. կոնցեսուր, ընկալումներն ու դրսևորումները» հոդված. Ժող., 2023, էջ 273-284:
109. Սուրիապյան Հ.Կ., Արվեստի գրաքննության սկզբնավորումը Խորհրդային Հայաստանում (1920-1923 թթ.), Ե., «Գեղարվեստի ակադեմիայի տարեգիրք», N 2, 2023, էջ 118-139:
110. Սուրիապյան Հ.Կ., Խարկովում Խորհրդային Հայաստանի իհազոր ներկայացուցիչ Հովսեփ Կարախչանյանի նամակ-գեկուցագրերը Ուկրաինայի հայերի մասին (1921-1922թթ.), Էջմիածին, «Էջմիածին», ԺԱ, 2023, էջ 140-150:

111. Սուրբիայան Հ.Կ., Փաստաթղեկը «Կարմիր մոծակ» երգիծաթերթի մասին (1926-1927թթ.), Ե., «Լրաբեր հասարակական զիտությունների», N 3, 2023, էջ 347-360:
112. Սուրբիայան Հ.Կ., Թամարյան Զ.Լ., Վրաստանի արտգործնախարարության տեղեկագիրը՝ 1919թ.
113. Չանգեկոնդի պատկանելության վերաբերյալ, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 274-284:
114. Սուրբիայան Հ.Կ., Ղազարյան Գ.Խ., Գարեջրազործությունը Երևանի նախանգում (XIX դարի վերջ- XX դարի սկիզբ), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 124-138:
115. Սուրբիայան Հ.Կ., Ղազարյան Գ.Խ., Գիտաժողով՝ նվիրված Խորհրդային Հայաստանի պատմության «սահմանականության» մասին, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 344-346:
116. Ստեփանյան Գ.Ս., Հայերի Էթնիկ գոռոմների և ցեղասպանական քաղաքականության իրազործման փուլերն Արևելյան Վյուրկովկասում (XI-XX դդ.), Դ մաս, Ե., «Գիտական Արցախ», N1(16), 2023, էջ 9-21:
117. Ստեփանյան Գ.Ս., Համառոտ ակնարկ Գորիսի կրթական կյանքի պատմությունից (XIX դար-XX դարասկիզբ), «Սյունիքը կրթության և մշակույթի օջախ», Գորիսի պետհամալս. Հիմնադրման 55-ամյակին նվ. գիտաժող. նյութ. Ժող., Ե., 2023, էջ 122-161:
118. Վարդանյան Ա.Ս., Հայ-աղվանական զինակցությունը պարսկական տիրապետության դեմ (V դարի կեսին), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 35-52:
119. Վարդանյան Ա.Ս., Վարդան Մամիկոնյանի գործունեությունը 415-442թթ. Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 75-85:
120. Վարդումյան Գ.Դ., Ծովինարի Էպիկական կերպարի հնագույն ակունքները, Ե., «Գրականության և մշակույթի արդի հիմնախնդիրներ», Վ. Բրյուսովի անվ. պետհամալսարան, պրակ ԺԴ, 2023, էջ 22-33:
121. Վարդումյան Գ.Դ., Հին հայոց դիցարանական պատկերացումների արտացոլումը՝ «Սասնա Ծոեր»

- Էպոսում, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2 (27), 2023, էջ 7-23:
122. Վարդումյան Գ.Դ., Թոխառյան Կ.Ս., Կոնջ կերպարը Հին Հայաստանի դիցախարհում, Ե., «Կիմն Արևելքում» հոդված. ժող., պրակ II, 2023, էջ 205-229:
123. Ֆիշենկնեան Ա.Ա., Կրթական հիմնախնդիրները սուրբիական ճեղիրէի նորակազմ հայկական բնակավայրերու մէջ (1920-1960-ական թթ.), Ե., «Կրթությունը 21-րդ դարում», N1(9), 2023, էջ 246-259:
124. Ֆիշենկնեան Ա.Ա., Սուրբիոյ հայ կաթողիկէներու կրթական գործունեութիւնը Ֆրանսական մանդատի տարիներուն, Վիեննա, «Հանդէս Ամսօրեայ», հտ. ՃԼԵ, 2023, էջ 419-440:
125. Վարդումյան Գ.Դ., Ակոպ Մանանդյան (к 150-летию со дня рождения), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», N 3, 2023, էջ. 342-346.
126. Гарibdžanyan C.G., Биографии ученых в документах: Сенекерим Тер-Акопян, Ер., “Вестник общественных наук”, N 1, 2023, с. 335-349.
127. Гарibdžanyan C.G., Arsen Terteryan (к 140-летию со дня рождения), Ер., “Вестник арменоведения”, N 1, 2023, с. 235-238.
128. Гарibdžanyan C.G., Биографии ученых в документах: Артавазд (Арто) Егиазарян, Ер., Вопросы истории Армении, N 1(26), 2023, с. 182-188.
129. Гарibdžanyan, C.G., Биографии ученых в документах: Александр Тамамшев, Ер., ДНАН Армении, т. 123, N 2, 2023, с. 76-79.
130. Гарibdžanyan C.G., Биографии ученых в документах: Ваче Исагулянц (к 130-летию со дня рождения), Ер., “Хим. журн. Армении”, т. 76, N 1-2, 2023, с. 165-169.
131. Гарibdžanyan C.G., Биографии ученых в документах: Александр Акопян, Ер., “Известия НАН Армении. Механика”, т. 76, N 3, 2023, с. 3-5.
132. Гарibdžanyan C.G., Биографии ученых в документах: Иван Василевич Еиазаров (1893-1971), Ер., “Известия технических наук”, N 2, 2023, с. 237-238.

133. Гариджанян С.Г., Биографии ученых в документах: Анжур (Чеботарен), Ер., ДНАН Армении, N 3-4, 2023, с. 119-122.
134. Гариджанян С.Г., Роль Академии наук СССР в организации науки в Армении (1925-1945), Ер., “Вестник общественных наук”, N 3, 2023, с. 12-20.
135. Закарян Л.С., Взаимоотношения Верховного Совета Республики Армения и местных Советов народных депутатов в первой половине 1990-х гг., Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 176-193:
136. Магалян А.В., Правители Хачена. Княжеский род Хасанджалаев в XVII–XIX вв., М., “Армянская генеалогия”, т. 2, 2023, с. 12–32.
137. Магалян А.В., Войско меликов Арцаха в 20-х гг. XVIII в., Ставрополь, сб. мат. межд. научно-практ. конф. «Кавказ в контексте глобальных вызовов: история и современность», 2023, с. 200-208.
138. Марукян А.Ц., Сравнительный анализ причин и предпосылок Геноцида армян и Дарфурского геноцида, Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 1, 2023, էջ 28-43:
139. Марукян А.Ц., Сравнительный анализ этапов и методов осуществления Геноцида армян и Дарфурского геноцида, Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 87-106:
140. Петоян С.А., Инициатива В. Дадянича по изданию журнала под названием Арцах (1887-1888 гг.), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 196-206:
141. Петоян С.А., Проекты издания газет Авака Махтеси-Акопянца в городе Шуши (1883-1885 гг.), Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 302-319:
142. Тунян В.Г., Введение, “Т. Ольгенин. Армения в первой половине 1913г.”, Ер., 2023, с. 3-13.
143. Тунян В.Г., Переселение армян Ереванской области 1804-1808гг., Ե., «Պատմություն և քաղաքա-կանություն», N 1(24), 2023, էջ 3-16:

144. Тунян В.Г., Подготовка Туркманчайского мира, «Թուրքմենչայի պայմանագրի 195-ամյակին» նվ. միջազգ. գիտաժող. գեկ. ժող., Ե., 2023, էջ 17-25:
145. Тунян В.Г., Позиции по делимитации границ, Ե., «Պատմություն և քաղաքականություն», N 2(25), 2023, էջ 3-16:
146. Хачатрян К.Г., Немецкие трофеи Советской Армении по итогам Второй мировой и Великой Отечественной войн, М., "История", т. 14, вып. 4(126) <https://history.jes.su/s207987840026411-1/?sl=ru>
147. Шагиданова К.И., Армянский капитал в экономике Российской империи на рубеже XIX-XXвв., Ставрополь, "Научно-теорический журнал ВАК", N 4, 2023, с. 666-671.
148. Шагиданова К.И., Армянский капитал в нефтяной промышленности Российской империи в начале, XX в., Смоленск, "Наукосфера", N 12, 2023, с. 24-30.
149. Шагиданова К.И., Туркманчайский договор: история и современность, Смоленск, "Наукосфера", N 2, 2023, с. 21-28.
150. Aleksanyan H., Melkonyan K., Mkhoyan H., Sukhareva I., Vagabov M., Anti- Soviet propaganda in Turkey and USSR diplomacy in 1943, М., "Вопросы истории", N 10 (1), с. 88-97.
151. Aleksanyan H., Regarding the demographic and emigration processes of Armenians, Y., "Fundamental Armenianology", N 2(18), 2023, pp. 6-12. [https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-\(18\)-2023.pdf](https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-(18)-2023.pdf)
152. Arshakyan G., The development of Russian-Turkish relations in the post-soviet period, Պէյրութ, «Հայկազյան հայագիտական հանդես», N 43/2, 2023, էջ 221-235.
153. Azatyan Sh., The Hermits and Sorcerers in Early Medieval Armenia, Ե., «Բանբեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 21-35:
154. Bakhchinyan A., The Spanish Civil War and the Armenians, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1 (26), 2023, էջ 115-133:
155. Bakhchinyan A., Armenia, mon amour. Ten Europeans speak. Edited by Svante Lundgren and Serafim Seppälä. 2020. Nineveh

- Press, 170 p., Watertown, “Armenian Review,” v. 58, N 1-2, 2023, pp. 83-88.
156. Bakhchinyan A., Escaping from Bolsheviks, Ending up in Japanese Military Camps. The Armenians in Harbin (1900-1950), Վիեննա, «Հանդէս Ամսորեայ», N 1-12, 2023, էջ 441-478:
157. Bakhchinyan A., From Sudan to Siberia: Mkrtich Ulikian’s Odyssey, «Եզիսոսով, Սուլտանի և Եթովովին հայերը» զիսաժող. նիւթ., N 2, Պլյուլ, 2023, էջ 292-299:
158. Fishenkjian A., Assistance of Syrian Armenians to their Lebanese compatriots during the Second Civil War (1975–1979), Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 2, 2023, էջ 40-53:
159. Gevorgyan Z., Les transformations du capital et de la propriété privée en Arménie cilicienne, in: L’Arménie et les Arméniens, entre Byzance et le Levant Mélanges offerts à Gérard Dédéyan, v. 1, presses universitaires de la méditerranée, Montpellier, 2023, pp. 269-279.
160. Gasparyan D., Literari Erevan 1910-1930, Praha, «Memores of Erevan», 2023, pp. 406-427.
161. Ghambaryan A., Memorandum on the Recognition of the Republic, Submitted by the Special Mission of Armenia to the U.S. Government (28 October 1919), Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» զիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 94-116:
162. Ghambaryan A., The Republic of Armenia. A Memorandum on the Recognition of the Government of the Republic of Armenia, Submitted by the Special Mission of the Republic of Armenia to the United States, Y. «Fundamental Armenology», N 2(18), 2023, pp. 117-135. [https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-\(18\)-2023.pdf](https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-(18)-2023.pdf)
163. Ginosyan N., Arshak Safrastyan about Armenian Question and Armenia, Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 1, 2023, էջ 221-234:
164. Ginosyan N., Arshak Safrastyan’s articles on the Armenian Issue published in British newspapers, Ե., «Բանքեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 227-240:

165. Harutyunyan M., Assessment on the Third Book of the Series, Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 240-244 (գրախոսություն):
166. Hayrapetyan A., Okkenhaug I., Activities of the Norwegian mission in Alexandropol. The story of one missionary, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 142-158:
167. Hovhannisyan G., Discussion of Armenian national-political problems in the periodical “The Fight” (1897-1901), Ե., «Fundamental Armenology», N 2(18), 2023, pp. 40-44. [https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-\(18\)-2023.pdf](https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-(18)-2023.pdf)
168. Hovhannisyan L., The need for additions to the “Convention on the prevention and punishment of the crimes of genocide” dated December 9, 1948, taking into account the facts of the Armenian Genocide, Ե., “Katchar”, N 2, 2023, pp. 81-93.
169. Hovhannisyan L., The policy of Great Britain and the United States of America in the Armenian Question in 1919-1920, Spain, “Europe and its Eastern Countries, in Particular Armenia”, միջազգ. գիտաժողություն, 2023, էջ 117-133:
170. Hovhannisyan L., Unfailing devotion, Ե., «Պատմաբանակիրական» հանդես, N 3, 2023, էջ 3-11.
171. Karapetyan A., Reflection of Western Armenian views on war and peace, national solidarity in the periodical “Hayastan”, Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 2, 2023, էջ 80-92:
172. Makhmourian G., The French policy in the Republic of Armenia and Transcaucasia in 1920, Ե., «Պատմաբանակիրական» հանդես», N 2, 2023, էջ 80-99:
173. Makhmourian G., The French policy in the Republic of Armenia and Transcaucasia in 1919, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 2(27), 2023, էջ 66-94:
174. Melkonyan A., Armenian Statehood in the contemporary period, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր» գիտ. պարբերական, N 1(26), 2023, էջ 170-181:
175. Melkonyan A., The scientific and political significance of textbooks on history (objective history vs falsification), Ե.,

“Armenological Studies Armenian Folia Anglistika”, v. 19, issue 1(27), 2023, pp. 167-177.

176. Mkrtchyan K., On the preservation of Persian monuments in the Republics of Armenia and Artsakh: The Azerbaijani claims to expropriate cultural heritage, Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հսկողություն, N 1, 2023, էջ 86-98:
177. Movsesyan N., Manifestations of pan-turkism in the Turkish-Armenian war of 1920 (according to the assessment of the Armenian historiography of the time), Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հսկողություն, N 2(32), 2023, էջ 110-119:
178. Nazaryan L., Nahatakyan D., Hayrapetyan A., Muradyan H., Matikyan H., Akopov A., The spread of Chalcedonism in Tayk and its influence on the formation of the historical and cultural environment, Нес- Циона, “Материалы по археологии и истории античного и средневекового Причерноморья. Археология, история, нумизматика, сфрагистика и эпиграфика”, N 15, 2023, с. 736-744.
179. Qosyan L., The problem of the return of Western Armenian refugees in 1902, Ե., «Fundamental Armenology», N2(18), 2023, pp. 57-60, [https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-\(18\)-2023pdf](https://fundamentalarmenology.am/datas/issues/ISSUE-2-(18)-2023pdf)
180. Sahakyan R., Armenian officers in the World War I. Officers of the army of the Republic of Armenia. 1914-1920: Historical and Biographical Dictionary (A. Virabyan, S. Mirzoyan). Ե., National Archives of Armenia, 2022, 1382 p., 40 p. of illustrations, Ե., «Fundamental Armenology», N 1(17), 2023, pp. 157-164, <https://fundamentalarmenology.am/datas/pdfs/899.pdf> (զրախոսություն).
181. Sahakyan R., The female figures and participants of the Armenian liberation movement in the memoirs of Vardan of Khanassor, Ե., «Fundamental Armenology», N 1(17), 2023, pp. 36-54, <https://fundamentalarmenology.am/datas/pdfs/903.pdf>
182. Shagoyan A., About Baku Armenians who Took a Shelter in Dushanbe and the Events of February 1990, Ե., «Բանրեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հսկողություն, N 3, 2023, էջ 133-139:

183. Stepanyan G., The Musavat Azerbaijan's expansionist aspirations at Paris Peace Conference (1919), Ե., «Բանբեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 2, 2023, էջ 37-58:
184. Tajiryan E., Le Marquis Gregorio D'Aghdolo (1707-1789), Milano, "Gli studi di storiografia, Tradizione, Memoria e Modernità", 2023, pp.15-23.
185. Tamaryan J., The Armenian-Georgian relations during the fall of Kartli-Kakheti Kingdom (according to Georgian sources and Georgian contemporary historiography), Y., «Fundamental Armenology», 1(17),2023, pp. 55-61, <https://fundamentalarmenology.am/datas/pdfs/905.pdf>
186. Tamaryan J., The reasons for the decline of the Kingdom of Kartli-Kakhet (according to Georgian sources), Tiflis, "Scientia", N 3, 2023, p. 55-61.
187. Vardumyan G., Hakob Manandyan-the Scientist and Pedagogue, Ե., «Բանբեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 268-276:
188. Yesoyan M., The coverage of situation of Western Armenians in the Egyptian-Armenian press /1899-1904/, Y., "Bulletin of the institute of Oriental Studies", v. 3, N 1, 2023, pp. 102-113.
189. Zhamharyan G., Ghazaryan G., The daily life of the Armenian Clergy (Priests) in the post-war years (1946-1954), Ե., «Բանբեր հայագիտության» հայագիտ. միջազգ. հանդես, N 3, 2023, էջ 107-114:
190. Ամրյան Թ.Ի., Իրանական մշակույթի և պարսից լեզվի տարածվածությունը Շուշիում ըստ Եղիշե ավագ քահանա Գեղամյանցի ուղեգնացական ակնարկների, Ե., «Արևելագիտության հարցեր», N 23 (1), 2023, էջ 51-65:
191. Բայրուրյան Վ.Ա., Գեղամ Պետրոսյան, Հայաստանի Հանրապետության միջազգային դրությունը և արտաքին քաղաքականությունը 1918-1920թթ., Ե., «Բանբեր Երևանի համալսարանի միջազգային հարաբերություններ», N 2, (41), 2023, էջ 105-107 (գրախոսություն):
192. Բողոքյան Ա.Ա., Ազգային ինքնության արտացոլումը Սիմեոն Ռունձհանեցու մատենագրական ժառանգության մեջ, Ե., «Բանբեր հայագիտության», N 1 (31), 2023, էջ 16-28:

193. Կիրակոսեան Հ.Յ., Ակնարկ հայ ուսուցողական գրականութեան պատմութեան մասին (ըստ Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի ձեռագրատան թ. 160 ձեռագիր մատեանի), Վիճննա, «Հանդէս Ամսօրեայ», N 1-12, 2023, էջ 73-93:
194. Յակոբեան Ա.Հ., Արցախի Վայկունիք եւ Բերձոր զաւառների գրչօջախները, Ե., «Տօնագիր» գիտ.ժող. Է. Շիրինյանի 70-ամյակի առթիվ», 2023, էջ 12-27:
195. Սահակյան Կ.Ս., Ահմեդ Զևելեթ փաշայի գեկուցագիրը՝ Հայկական հարցի վերաբերյալ, Ե., «Հայոց պատմության հարցեր», N 1(26), 2023, էջ 23-34:
196. Ակոպյան Ա.Ա., Կрепость Карнакаш провинции Бердзор (Арцах). М./Еր., “Армянский гуманитарный вестник”, N 10, 2023, с. 111-128.
197. Маргарян Е.Г., Маргарян Л.Е. Роль Маштоца и Вульфиля в формировании новой цивилизационной идентичности, СПб, “Вестник Санкт-Петербургского университета. История”, т. 68, вып. 2, 2023, с. 432-453 (Scopus).
198. Bozoyan A., La correspondance entre la Papauté et le catholicosat, L'Arménie et les Arméniens, entre Byzance et le Levant. Mélanges offerts à Gérard Dédeyan, Textes recueillis par Isabelle Augé, Marie-Anna Chevaliers, Claude Mutafian & Isabelle Ortega, Presses universitaires de la Méditerranée, France, “Histoire et société”, v. 1, 2023, pp. 113-125.
199. Grekyan Y., The Kingdom of Urartu. In K. Radner, N. Moeller, D.T. Potts (eds), Oxford, “The Oxford History of the Ancient Near East”, v. IV, 2023, pp. 769-864 (Scopus).
200. Hakobyan A., Armenian sources on the introduction of Christianity to Caucasian Albania and Albania's relationships with Armenia, Monuments and identities in the Caucasus. Karabagh, Nakhichevan and Azerbaijan in Contemporary Geopolitical Conflict, Leiden – Boston, “Brill”, 2023, pp. 43-64.
201. Hakobyan A., The Ethnic situation in Antique and Medieval Caucasian Albania, Berlin, «Caucasian Albania. An International Handbook», 2023, pp. 475-488 (Scopus).
202. Harutyunyan A., Some issues about the demography of the Nagorno-Karabakh Autonomous Region and Kurdistan Uezd (in

- the 1920s): Short overview, Y., “Proceedings of the History Museum of Armenia”, v. 1, N 11, 2023, pp. 66-72.
203. Kirakosyan H., Affinities between Armenian and Persian linguistic and literary forms in the Early Modern Period. A case study of two poems by Grigoris Ałt’amarc’i, Venezia, “Armeniaca, International Journal of Armenian Studies, v. 2, 2023, pp. 99-118.
204. Kostikyan K., Persian documents of the Matenadaran on some issues of history of the Catholicosate of Aghvank in the 17th-19th centuries, The 9th Biennial Convention of the association for the study of Persianate societies (ASPS), Y., “Society for the study of Persianate societies”, 2023, pp. 86-87.
205. Kosyan A., Hatti and Išuwa: Anatolians in the Upper Euphrates Valley, in Systemizing the Past. Oxford, “Papers in Near Eastern and Caucasian archaeology dedicated to Pavel S. Avetisyan on the occasion of his 65th birthday”, 2023, pp. 259-264 (Scopus).
206. Margaryan G., «Tajik» and other names to denote muslims in Armenian historical sources as a reflection of the cognition of a different ethnic-confessional community, Poland, “Historia i Świat”, v. 12, 2023, pp. 183-191 (Scopus).
207. Margaryan G., Tarkhanism in Medieval Georgia and Armenia: Features of the Transcaucasian feudalism, M., “History, Archeology and Ethnography of the Caucasus”, v. 19, N 4, 2023, pp. 910-920 (Scopus).
208. Pashayan A., Der Armenien-Besuch von Präsident al-Sisi, Germany, “Armenisch-Deutsche Korrespondenz, ADK”, N 198, 2023, pp. 9-13.
209. Tonoyan A., Avchyan H., On the changes of quantitative numerals 11–19 in Caucasian Persian (Tat) and Northern Talyshi, Kiev, “The Oriental Studies”, N 91, 2023, pp. 125–142 (Scopus).
210. 63. Tsakanyan R., The Nairian Campaign of Tukulti-Ninurta I (1242-126 BC) in the context of the conquests in the first three years of his reign, Romania, “Journal of Ancient History and Archaeology”, N 10/1, 2023, pp. 5-9 (Scopus).
211. Աղանյան Գ.Ռ., Ս. Հայրապետյան, «Յիշատակն արդարոց օրինութեամբ եղիցի. հրաժեշտ ընկերոջը», Գյումրի, ԾՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 1(26), 2023, էջ 221-224:

212. Աղանյան Գ.Ռ., Բագեյան Կ.Ռ., Դրամը որպես զարդ Բարձր Հայք-Ծիրակյան կանանց հազուստի համալիրում, Ե., «Աշխատություններ Հայաստանի պատմության թանգարանի», N 12/2, 2023, էջ 180-189:
213. Ամիրիանեան Ա.Վ., Գայլ բառով բաղադրուած բոյսերի անունները հայերէնում, Բեյրութ, «Հայկագեան հայագիտական հանդես», N 43/1, 2023, էջ 283-297:
214. Ասատրյան Հ.Գ., «Խորհրդային և հետխորհրդային փուլերի արտացոլումները հայոց իսահային մշակույթում», Էջմիածին, «Էջմիածին», N Ը, 2023, էջ 115-130:
215. Ավետիսյան Լ.Գ., Ժողովրդական ուխտավայրերը Կապանում ըստ Արտաշես Ծատուրյանի ազգագրական նյութերի, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 71-81:
216. Ավետիսյան Հ.Գ., Գնունի Ա.Վ., Մկրտչյան Լ.Ա., Բորիսյան Ա.Ա., Հին Հայաստանի «ցից քարերը», Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 200-210:
217. Բորիսյան Ա.Ա., Աստվածները, հերոսները և սրբերը. հայոց լեռները որպես սրբազն թաղումների միջավայր, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 166-182:
218. Բորիսյան Ա.Ա., Տարոնցի Ս.Ա., Դալայյան Տ.Ա., Խարբերդի «Վիշապային քարը» և դրա մշակութառասպելաբանական համատերսոր, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 170-182:
219. Գաբրիելյան Մ.Ռ., «Ազգ»-ի գիտական ուսումնասիրության բանաձևները «Ազգագրական հանդես»-ում (I համարի «Հրատարակչից» բաժնի քննություն), Ե., «Աշխատություններ Հայաստանի պատմության թանգարանի», N 11/1, 2023, էջ 138-149:
220. Գաբրիելյան Ռ.Գ., Լանջշաֆտի յուրացման եղանակները ինքնության համատերսում, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 145-153:
221. Գալստյան Հ.Հ., Մաղի գործառությային ու ծիսական նշանակությունը բանահյուսական տերսություն, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 232-250:

222. Գալստյան Մ.Վ., Հակոբյան Գ.Լ., Հյայաստանից արտազադեղը արևմտյան երկրներ, սիյուռքի միզրացիոն ցանցի դերակատարությունը, Գյումրի, ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 1(26), 2023, էջ 5-18:
223. Գալստյան Մ.Վ., Արքահամյան Հ.Ա., Սամվել Մկրտչյան. գիտամանկավարժական ուղին, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 324-326:
224. Գյուլումյան Գ.Ա. (գրախոս), «Վայոց-ճոր. պատմամշակութային ժառանգության դրվագներ. հավաքական մենագրություն», «Եղեգնաձորի երկրագիտական թանգարան», Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 293-304:
225. Գյուլումյան Գ.Ա., Աղբյուրները և դրանց հետ կապված ավանդագրույցները Գարդմանում, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 40-57:
226. Գրիգորյան Ա.Լ., Սևանա Ղճի արևելյան ափի միջնադարյան հուշարձանները. ի՞նչ ուսումնասիրություններ են կատարում հնագետները վերջին տարիներին, Ե., «Գիտության աշխարհում», N 1, 2023, էջ 14-19:
227. Դալայյան Տ.Ս., Ղոնջյան Լ.Խ., Ռոզա Գրիգորյան. կյանքը և գիտական գործունեությունը (ծննդյան 90-ամյակի առթիվ), Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3(669), 2023, էջ 420-435:
228. Դավթյան Դ.Հ., Նորահայտ ամրոցներ Վայոց ձորում, Ե., «Հուշարձան» գիտ. հանդես, N ԺԹ, 2023, էջ 149-159:
229. Ենոքյան Ա.Դ., Սիրամարգի պատկերագրությունը հայ միջնադարյան քանդակային արվեստում, Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 3(83), 2023, էջ 166-188:
230. Երանյան Ն.Ա., Զարիկյան Ն.Հ., Միմոնյան Հ.Գ., Արցահի մարդակերպ կոթողների թվագրության և գործառույթի քննությունը Նոր Կարմիրավանի պեղումների լույսի ներքո, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3, 2023, էջ 12-42:
231. Զոհրաբյան Ա.Լ., Գասպարյան Բ.Զ., Աղիզյոզյան Ա.Հ., Կշոաքար՝ հայտնաբերված Արտաշատ մայրաքաղաքի տարածքից, Ե., «Աշխատություններ Հյայաստանի պատմության թանգարանի», N 12/2, 2023, էջ 198-208:

232. Խեմշյան Է.Հ., Զննություն Շիրակի բանահյուսական ժառանգության հավաքման և ուսումնասիրման խնդրի շուրջ, Գյումրի, ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 2(26), 2023, էջ 110-118:
233. Խեմշյան Մ.Հ., Շիրակի վիպական բանահյուսությունը, Գյումրի, ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 2(26), 2023, էջ 142-155:
234. Խեչյան Ա.Գ. (գրախոս.), Հնագիտութեան և ազգագրութեան ինստիտուտի աշխատութիւններ (ՀԱԻՈ) 4, Բեյրութ, «Հայկագետն հայագիտական հանդէս», N 43/1, 2023, էջ 483-493.
235. Խեչյան Ա.Գ., Գյուլումյան Գ.Ա., Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտում տեղի ունեցավ «Ոռոգման համակարգերը Հայկական լեռնաշխարհում» գիտաժողովը, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3 (669), 2023, էջ 440-445.
236. Խուրջույյան Ս.Ռ., Խնածախի պատմամշակութային ժառանգությունը, «Սինն». պաշտօնաթերթ Երևանադէմի հայոց պատրիարքության, N 4-7, 2023, էջ 214-228.
237. Ծասուրյան Ռ.Ա., Զարենցի հուշարահը Զարենցավանում. գաղափարախոսությունը և ուրբանիզմը խորհրդային քաղաքում, Ե., «Աշխատություններ Հայաստանի պատմության թանգարանի», հստ.1, N 11, 2023, էջ 206-217.
238. Կարապետյան Ի.Ա., Գարբիելյան Ա.Ա., Կարճաղբյուրի անտիկ շրջանի կարասային թաղումները, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2023, էջ 268-280.
239. Կարապետյան Ռ.Ա., Հայկական սփյուռքի ներուժի ուսումնասիրման երկու մոտեցում, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 109-119.
240. Կարապետյան Ռ.Ա., Հայկական սփյուռքի ներուժի ուսումնասիրման և ներառման ուղիները, Ե., «Պատմություն և մշակույթ», N 2, 2023, էջ 121-130.
241. Հակոբյան Ն.Գ., Արտաշատի զնարակած խեցեղենը (ԺԳ.-ԺԷ.դարեր), «Էջմիածին», N Է, 2023, էջ 64-83.
242. Հակոբյան Ն.Գ., Վաղարշապատի 2014թ. պեղումների արդյունքները, Ե., «Հուշարձան», N ԺԹ, 2023, էջ 9-43.

243. Հայրապետյան Թ.Լ., Կիրակոսյան Ա.Ս., Գարեգին Սրբանձայանցի ժողովրդագիտական գործունեությունը, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 58-70.
244. Հարությունյան Ա.Է., Տարերային աղետներն ու երկնային երևոյթները վիմագրությում. Գ. Երաշտ, մորելիս, Ե., «Վէմ» համահայկական հանդես, N 1, 2023, էջ 148-188.
245. Հարությունյան Ա.Է., Տաթևի վաճրի պարսպակից մուտքերի և աղյուրի կառուցման ժամանակը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 230-245.
246. Հարությունյան Հ.Ժ., Գալստյան Հ.Հ., Համագործակցությունը հայոց կաթոնատնտեսության մշակույթում, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 82-93.
247. Հարությունյան Մ.Բ., Երևանի բնակչության էթնոկրոնական ինքնությունը և տոնածիսական սովորույթները (2019 թվականի էթնոսցիոլագիական հետազոտությունների հիման վրա), Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 367-376:
248. Հմայակյան Մ.Ս., Նոր Արմավիրի դամբարանադաշտից հայտնաբերված փորք կարասային թաղումները, Ե., «Գեղարվեստի ակադեմիայի տարեգիրք», N 14(1), 2023, էջ 112-137:
249. Հմայակյան Ս.Գ., Սուլք Թաղենոս առաքյալը Ներսես Շնորհալու հանելուկներից մեկում, «Հին Հայաստանի պատմություն և մշակույթ» միջազգ. գիտաժող. գեկ. ժող., Ե., 2023, էջ 96-105:
250. Հմայակյան Ս.Գ., Հովսեփյան Ի.Վ., Հմայակյան Մ.Ս., Տիրացյան Ն.Գ., Ուրարտուիին կյանքում և մահվանից հետո, «Կինը արևելքում» միջազգ. գիտաժող. գեկ. ժող., Ե., 2023, էջ 106-132:
251. Ղուզյան Լ.Խ., Շիրակի ասույթաբանական բանահյուսությունը, Գյումրի, ՇՀՀԿ «Գիտական աշխատություններ», N 2 (26), 2023, էջ 86-99:
252. Ղուզյան Լ.Խ., Բատիկյան Թ.Կ., Ժողովրդական երգերը իբրև թումանյանի բանաստեղծությունների նախահիմք, Գալստ, «ԳՊՀ գիտական հոդվածների ժողովածու», N 15, 2023, էջ 322-336:

253. Ղրեջան Լ.Խ, Օրինանք-բարեմաղթանքները ժողովրդական երգերում (հայրեններ, անտունիներ, խաղիկներ), «Ավիշնյանական ընթերցումներ. ավանդական երաժշտության արդի հիմնախնդիրներ» միջազգ. գիտաժող. նյութ. ժող., Գյումրի, 2023, էջ 161-176:
254. Մանուչարյան Ա.Գ., 8-րդ դարի Հայոց իշխանների շարքի վիմագրագիտական համալրում, Ե., «Վեմ» համահայկական հանդես, N 3, 2023, էջ 156-165:
255. Մարկոսյան Ս.Հ., Ինքնության հիմնախնդիրները պրոսահայության պարբերական մամուլում 19-րդ դարի սկզբին, Ե., «Նոր Ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 356-366:
256. Մարության Հ.Տ., Աբրահամյան Լ.Հ., «Ղարաբաղ-Հայաստան» թեման հայ ինքնության պատկերագրության մեջ (ըստ Ղարաբաղյան շարժման ցուցապատճենների), Ստ., «Արցախի պետական համալսարանի գիտական տեղեկագիր», N 1, 2023, էջ 331-383:
257. Մուրադյան Հ.Մ., Երանյան Ն.Ա., Աբրահամյան Հ.Թ., Ազգային ինքնության կառուցումը և Խորհրդային մշակութային քաղաքականությունը. ըստ Հայաստանի պատմության թանգարանի որոշ արխիվային նամակների, Ե., «Աշխատություններ Հայաստանի պատմության թանգարանի», N 11/1, 2023, էջ 230-242, 284-293:
258. Նալբանդյան Ա.Ս., Միրիջանյան Դ.Հ., Սանահինի արքայական-իշխանական հանգստարանները Զաքարյանների տապանատան հնագիտական պեղումների համապատկերում, Ե., «Բանքեր Մատենադարանի», N 35, 2023, էջ 225-234:
259. Ներսիսյան Ս.Ա., Սփյուռքի ներուժի ճանաչում. քարտեզագրման հարցը, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 335-347:
260. Շամամյան Ն.Ա., Ռազմապարերը հայոց ազատագրական պայքարում, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 139-144:
261. Զախմախյան Ա.Վ., Ընտանիքը և ընտանեկան արժեքները էթնոսի պահպանման գործընթացում, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 377-385:

262. Զոլարեան Յ.Մ., Ընդհանուր տեսութիւն Քեսապի բարբառի բուսանուններուն վրայ, Պէյրութ, «Հայկագեան հայագիտական հանդէս», N 41/1, 2023, էջ 299-312:
263. Զոլարեան Յ.Մ., Սուրիոյ հայկական յուշարձանները, Ե., «Նոր ազգագրական հանդէս», N Բ, 2023, էջ 13-30:
264. Պետրոսյան Ա.Ե., Հայոց հնագույն թաղման ծեսերը, Ե., «Բանքեր Մատենադարանի», N 35, 2023, էջ 55-66:
265. Պողոսյան Ա.Կ., Կանանց կերպարները «Սասնա ծուեր» հերոսավեպի Մոկաց պատումներում, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 151-166:
266. Պողոսյան Ա.Հ., Հայոց ազգագրության թանգարանը հայկական մշակույթի և ազգային ինքնության տաճար, Ե., «Նոր ազգագրական հանդէս», N Բ, 2023, էջ 4-12:
267. Ռամազյան Ս.Մ., Հայերը և Հայաստանը «Քյոռօղի» էպոսի առաջին հրատարակության և դրա ռուսերեն թարգմանության մեջ, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2023, էջ 148-157:
268. Ռամազյան Ս.Մ., Անի քաղաքի կործանման մասին թուրքական ավանդագրույցը և դրա հայկական արմատները, Ե., «Բանքեր Մատենադարանի», N 35, 2023, էջ 106-126:
269. Ռամազյան Ս.Մ., Նորահայտ փաստաթուղթ «Քյոռօղի» էպոսի հայկական տարբերակների բննության մասին, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3 (669), 2023, էջ 231-247:
270. Ռամազյան Ս.Մ., Սակիլարի. հայ ժողովրդի հույն զավակը, Ե., «Նոր ազգագրական հանդէս», N Բ, 2023, էջ 132-168:
271. Սարատիլյան Ա.Ա., «Չուկ-մարդ» աստվածությունը Հին Հայաստանում, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2, 2023, էջ 268-278:
272. Սարատիլյան Ա.Ա., Հովսեփ Աբովյանցն ու նրա շրաշինարարական գործունեությունը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», N 2, 2023, էջ 232-240:
273. Սարատիլյան Ա.Ա., Հորովյան Ս.Գ., Խառասանցի արիեստագործական համալիրը. Լոռու մարզ, Ե., «Հուշարձան», N ԺԹ, 2023, էջ 68-84:

274. Սարգսյան Ա.Ը. (գրախոս.), Սերգեյ Վարդանյան. «Կրոնափոխի համշենահայերի մի զվարճա-պատումի տարրերակների մասին», Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 315-317:
275. Սարգսյան Ա.Ը., Հայ Ժողովրդական ստավառում-սուտասելուկների ժողովրդական և գիտական եզրույթները: Գրաւման, հրատարակման և ուսումնասիրման պատմությունը, Պեյրութ, «Հայկագեան Հայագիտական հանդես», N 41/1, 2023, էջ 85-98:
276. Սարգսյան Ա.Ը., Ժողովրդական հավատալիքային դրսևորումների մեր գրառումները, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 31-39:
277. Մտեփանյան Գ.Ժ., Տոնը և կոլեկտիվ տրավման. 2021-ի այլ Ամանորը հայկական միջավայրում, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2023, էջ 247-267:
278. Վարդանյան Ն.Ի., Կուտակային հերիաթեների և ծիսերգային բանահյուսության որոշ գուգահեններ, Ե., «Բանքեր Երևանի համալսարանի. բանասիրություն», N 2, 2023, էջ 118-129:
279. Վարդանյան Ռ.Ե., Չոհրաբյան Ա.Լ., Հովհաննիսյան Հ.Ս., Ոչ թանգարանային դրամագիտական թվային շտեմարան թանգարանում, Ե., «Աշխատություններ Հայաստանի պատմության թանգարանի», N 12/2, 2023, էջ 254-261:
280. Տանաօջան Լ.Ա., Մշակույթի դերը հայկական սփյուռքում ինքնության համատեքստում, Ե., «Նոր ազգագրական հանդես», N Բ, 2023, էջ 348-355:
281. Տեր-Մինասյան Լ.Ռ., Ներիթյան Ակնաշեն «հողի ճարտարապետություն», Ե., «Ճարտարապետություն և շինարարություն», N 1-2, 2023, էջ 54-57:
282. Աբրամյան Լ.Ա., «Звартноц, соединённый с Колизеем»: от Нардома Таманяна до Театра оперы и балета, М.-Е., “Urbis et Orbis. Микроистория и семиотика города”, 3(1), 2023, с. 32-61.
283. Աբրամյան Լ.Ա., Для чего этнографу повествование? М., “Вопросы культурологии”, т.ХХ/1, 2023, с.7-9.

284. Аганян Г.Т., Базеян К.Р., Формы адаптации традиционных ремесел Александрополя в промышленном Леннинакане, Гюмри, “Научные труды ШЦАИ”, N 2, 2023, с. 133-141.
285. Акопян А.Е., Об употреблении этнонимов «алан», «авар» и «скиф» в средневековых армянских источниках XIII-XIX вв., М., “Известия СОИГСИ”, вып. 48, с. 145-152.
286. Ангелуш Л.М., О вопросе языковой политики РА, осуществляемой в отношении национальных меньшинств, Гюмри, “Научные труды ШЦАИ”, N 1(26), 2023, с. 42-52.
287. Андреева Ю.О., Гуляева Е.Ю., Далалян Т.С., Религиозные практики армян Ордубадского района Нахичеванской АССР в 1950-1980-е гг., Махачкала, История, археология и этнография Кавказа, N 4 (20), 2023, с. 151-166.
288. Гучинова Э.Б., Шагоян Г.А., Языки описаний депортаций на Кавказе, Томск, “Сибирские исторические исследования”, N 4, 2023, с. 45-59.
289. Гнуни А.В., Акопян А.Е., Mkrtchyan L.A., Tadevosyan A.T., Новыявленные эпиграфические материалы по генеалогии Джалаидской ветви княжеского рода Орбелянов, М., “Армянская генеалогия”, с. 7-13.
290. Карапетян Р.С., Хачатурян Н.Р., Чахмакчян А.В., Трансформации в современной армянской семье в условиях своей и инонациональной среды, Е., “Вестник арменоведения”, N 3, 2023, с. 142-157.
291. Мадатян В.О., Семья в Тавуше в контексте сельской общины до 70-х годов 19-го и в начале 20-го вв., Е., “Новый этнографический журнал”, N 2, 2023, с. 121-138.
292. Мириян Г.А., Креджян Л.Х., Заклинательные формулы в армянской и русской народной паремиологии (на мат. арм. и русс. проклятий, клятв, благословений - благопожеланий), “Человек и его пространство (колл. монография)”, Минск, Минский гос. лингвист. ун-т., 2023, с. 112-118.
293. Оганисян К.О., Исторические свидетельства о святылищах Тух Манук до 2-й половины XIX века, “История, археология и этнография Кавказа”, N 19/2, 2023, с. 530-544.

294. Петросян Г.Л., Древнейший армянский бог грозы, хуррито-урартский Тешшуб/Тейшеба и греческий Тесей: образ и имя, “Вопросы ономастики”, N 1, 2023, с. 9-28.
295. Петросян Э.Х., Семантика женского бронзового пояса государства Урарту, Е., “Историко-филологический журнал”, N 2, 2023, с. 139-162.
296. Петросян Э.Х., Овсепян Р.А., Семантика мифологических мотивов ритуала вызывания и прекращения дождя езидов Армении, СПб, “Этнография”, N 2(20), 2023, с. 139-162.
297. Туманян Г.С., Жертвоприношение коня в погребальных обрядах (по данным погребений эпох бронзы и раннего железа в Армении), М., “Российская археология”, N 1, 2023, с. 70-83.
298. Хачатуран Н.Р., О теоретических проблемах изучения этнорелигиозной идентичности армян, Е., “Новый этнографический журнал”, N 2, 2023, с. 386-395.
299. Хомутова Т.Э., Чернышева Е.В., Потапова А.В., Ельцова М.В., Пинской В.Н., Амирян М.А., Почвенно-археологическое исследование раннебронзового поселения Артаниш-9 (Республика Армения), “История, археология и этнография Кавказа” N 19/3, с. 776-794.
300. Худавердян А.Ю., Антропологические источники в изучении качества жизни средневекового населения Армении (предварительное сообщение), М., “Вестник МГПУ”. Серия Исторические науки, N 1, 2023, с. 66-92.
301. Худавердян А.Ю., Длина тела в древних и современных популяциях Армении, Белгород, *Via in tempore*. “Серия История. Политология”, N 50 (2), 2023, с. 299-314.
302. Худавердян А.Ю., Алексанян Т.А., Мириджанян Д.Г., Необычное средневековое перезахоронение индивидов из провинции Сюник, Барнаул, “Народы и религии Евразии”, N 2, 2023, с. 71-91.
303. Шагоян Г.А., «Беседы у дерева» Левона Абрамяна: «магический реализм» в советской этнографии, “Антропология”, N 1, 2023, с. 44-59.

304. Шахназарян Н.Р., Денежные и социальные переводы: мультиплексионный эффект, Е., “Новый этнографический журнал”, N2, 2023, с. 94-120.
305. Arakelova V., Hakobyan H., An unknown source on proselytism among the Udis, “Iran and the Caucasus”, N 27/4, 2023, pp. 1-9.
306. Avanesyan L., Yeranyan N., The living heritage safeguarding in the History Museum of Armenia: Case of the Exhibition "Fragments of Identity: Carpet", Sofia, “Living Heritage”, N 9-10, 2023, pp. 37-44.
307. Avetisyan H., Gnuni A., Mkrtchyan L., Bobokhyan A., Computer modeling in archaeology: The case of Bronze and Iron Age monumental constructions of Armenia, Y., “Bulletin of the Institute of Oriental Studies”, N 1/1, 2023, pp. 10-22.
308. Bobokhyan A., Gefäßmarken auf Depa Amphikypella in der Berliner Troja-Sammlung, In Heinrich Schliemanns Sammlung Trojanischer Altertümer-Neuvorlage 3, Berliner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte 28, Wemhoff M., Heeb B. (Hrsg.), Berlin, 2023, S. 9-32.
309. Dan R., Petrosyan A., Some remarks on the Urartian toponym Dara(ni) and its possible identification with the site of Solak-1/Varsak in Kotayk Region, Armenia, “Iran and the Caucasus”, N 27/3, Brill, 2023, pp. 231-248.
310. Fuks D., Schmidt F., Garcia-Collado M., Besseiche M., Payne N., Bosi G., Bouchaud C., Castiglioni E., Dabrowski V., Frumin S., Fuller D.Q., Hovsepyan R., Muthukumaran S., Peña-Chocarro L., Jordá G.P., Ros J., Rottoli M., Ryan P., Spengler R., Stevens Ch.J., Valamoti S.M., Weiss E., Alexander M., Gros-Balthazard M., Orphan crops of archaeology-based crop history research, “Plants, People, Planet”, 2023, pp. 1-28, <https://doi.org/10.1002/ppp3.10468>.
311. Gabrielyan A., On a painted burial jar from Tigranakert of Artsakh, “Iran and the Caucasus”, N 27, 2023, pp. 156-169.
312. Gabrielyan A., Karapetyan I., Petrosyan A., The Agarak jar burials in Aragatsotn: preliminary report, “История, археология и этнография Кавказа”, N 19/2, 2023, pp. 563-576.

313. Grekyan Y., The Kingdom of Urartu, In Radner K., Moeller N., Potts D.T. (eds), “The Oxford History of the Ancient Near East”, v. IV. Oxford, Oxford University Press, pp. 769-864.
314. Harutyunyan A., The mirror-writing epigraphic cryptography of Tatev Monastery and similar parallels, “Cercetări Arheologice”, N 30/1, 2023, pp. 333-344.
315. Harutyunyan A., The mentions of the placename Yerevan in Armenian Medieval epigraphs, In Harutyunyan Kh. (ed.), “Historical and Cultural Heritage of Yerevan”, Collection of articles, Y., 2023, pp. 52-61.
316. Hovhannisyan A., Bobokhyan A., Kunze R., Fassbinder J.W.E., Hahn S.E., Arakelyan D., Grigoryan A., Harutyunyan M., Siradeghyan V., Geoarchaeological investigations in Artanish Peninsula, Armenia: Testing a new geochemical prospecting method for archaeology, “Archaeological Prospection”, N30/4, 2023, pp. 1-20.
317. Hovsepyan R., Production, foraging and use of plants at Shengavit, Costa Mesa (CA, USA), “Shengavit: A Kura-Araxes Center in Armenia”, Mazda Publishers, 2023, pp. 113-128.
318. Khemchyan E., Moks and its legends in the works of Joseph Orbeli, Y., “Journal of Armenian Studies”, N 3, 2023, pp. 164-179.
319. Kunze R., Meliksetian Kh., Lockhoff N., Bobokhyan A., Wolf D., Davtyan R., Simonyan H., Prehistoric gold from Lake Sevan Basin? New research on Armenian gold deposits and objects, “Journal of Archaeological Science”: Reports 52, 2023, pp. 1-19.
320. Lindsay I., Mkrtchyan A., Free and low-cost aerial remote sensing in archaeology. An overview of data sources and recent applications in the South Caucasus, “Advances in Archaeological Practice”, N 11/2, 2023, pp. 164-183.
321. Lorenzon M., Cutillas-Victoria B., Holmqvist E., Gkouma M., Vrydaghs L., Lichtenberger A., Schreiber T., Zardaryan M., Exploring mudbrick architecture and its re-use in Artaxata, Armenia, during the 1st Millennium BC. A multidisciplinary study of Earthen Architecture in the Armenian Highlands, PLOS ONE, 2023, pp. 1-28.
322. Margaryan H., Asia Minor columnar sarcophagi in Garni fortress, “Ancient West and East”, N 22, 2023, pp. 59-87.

323. Margaryan K., Gasparyan B., Petrosyan A., Harutyunyan F., Töpfer R., Maul E., Grapevine genetic resources of Armenia: molecular fingerprinting and phylogenetic relationship among wild and cultivated grapevine, VITIS, "Journal of Grapevine Research", v. 62 (Special Issue), 2023, pp. 11-22.
324. Nersisyan S., Tanajyan L., The experience of Syrian-Armenian integration in the 'Homeland', migrations and diasporas, published under exclusive license by Emerald Publishing Limited, London, 2023, chapter 3, pp. 49-61.
325. Petrosyan A., Cesaretti A., Vitolo P., Gasparyan B., Gasparro O., Dan R., Some remarks on the Urartian toponym Dara(ni) and its possible identification with the site of Solak-1/Varsak in Kotayk Region, Armenia, "Iran & the Caucasus", N 27, pp. 231-248.
326. Petrosyan H., Tigranakert in Artsakh, Caucasian Albania, An International Handbook Gippert J., Dum-Tragut J. (ed.), The Gruyter, Berlin-Boston, 2023, pp. 433-471.
327. Petrosyan H., Nucciotti M., Pruno E., Squilloni L., Kirakosyan L., Vardanesova T., Cheli F., Hovhannisyan H., Abrahamyan H., Petřík J., Slavíček K., The Armenian-Italian joint expedition to Dvin, Report of 2022 Activities, "Armeniaca", N 2, 2023, pp. 193-246.
328. Sherriff J.E., Petrosyan A., Rogall D., Nora D., Frahm E., Lauer T., Karambaglidis T., Knul M.V., Vettese D., Arakelyan D., Gur-Arieh S., Vidal-Matutano P., Morales J., Fewlass H., Blockley S.P.E., Timms R., Adigyozalyan A., Haydosyan H., Glauberman P., Gasparyan B., Malinsky-Buller A., Palaeoenvironmental and chronological context of hominin occupations of the Armenian Highlands during MIS 3: Evidence from Ararat-1 Cave, "Quaternary Science Advances", N 13 (2024), 100122, Elsevier Ltd., 2023, pp. 1-19.
329. Ting C., Erhardt S., Gyulamiryan H., Lichtenberger A., Muradyan S., Schreiber T., Zardaryan M., The Artaxiad capital of ceramic: exploring the changing local pottery production and exchange at Artaxata (Armenia) from the 2nd Century BCE to the 1st Century CE, "Archaeological Research in Asia", 2023, pp. 45-67.
330. Vardanyan N., Folklore in the handwritten albums of Yerevan schoolgirls as a manifestation of urban youth subculture, Y.,

“Urbis et Orbis. Микроистория и семиотика города”, N 3/1, 2023, pp. 149-161.

331. Vasilyan V., The image of the City in Armenia: Anthropological perspective, Y., “Urbis et Orbis. Microhistory and Semiotics of the City”, N 3(1), 2023, pp. 82-96.
332. Vasilyan V., “The Artaxiad Queen” as a personification of Armenia, Y., “Review of Armenian Studies”, N 2(32), 2023, pp. 127-148.
333. Zarikian N., Harutyunova L., Kalantaryan I., Getahovit-2 archaeological site in Armenia: Mollusks Environment, Y., “Review of Armenian Studies”, N 1(31), 2023, pp. 98-114.
334. Ալեքսանյան Կ.Վ., Բաղդայան Ա.Ռ., Խորհրդային իշխանության առաջին բայերը Ալեքսանդրապոլի գավառում 1920-1921թթ., Ստեփանակերտ, Արցախի պետհամալսարանի «Գիտական տեղեկագիր. հասարակական գիտություններ», հն. 1, պրակ 1, 2023, էջ 320-331:
335. Ալեքսանյան Կ.Վ., Արևմտահայ որբերի դրությունը 1920-1921 թթ. Ալեքսանդրապոլի գավառի բռնազավթման շրջանում, Մ., «Интернаука» научн. журн., N 40(310), մ. 5, 2023, էջ 9-13:
336. Այվազյան Գ.Ս., Ալեքսանդրապոլի դպրոցների պատմությունն աշակերտների հիշողություններում. << ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն. Գիտական աշխատություններ, N 1 (25), 2022, էջ 61-73:
337. Տիգրան Ռաշմանյան, Մ., «Интернаука» научн. журн., N 15(285), 2023, էջ 23-27:
338. Այվազյան Գ.Ս., Գյումրու դպրոցների պատմությունն աշակերտների հիշողություններում. Կարապետ Հովհաննեանյան, Մ., «Интернаука» научн. журн., N 28(298), 2023, էջ 54-64:
339. Այվազյան Գ.Ս., Կրթության կազմակերպման գործընթացը Ալեքսանդրապոլում. Պետրոս Հայկա- գունի, “Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования” LXXVII мիջազգ. կոնֆ. նյութ. ժող., N 11(76), Մ., 2023, էջ 288-195:

340. Ասատրյան Ա.Հ., Գեորգի Տիգրանովը Ա. Սպենդիարյանի գործունեության Ղրիմյան շրջանի մասին, Ե., «Երաժշտական Հայաստան», N 2(63), 2023, էջ 78-83:
341. Ավետիսյան Հ.Գ., Գնունի Ա.Վ., Մկրտչյան Լ.Ա., Բորբիյան Ա.Ա., Հին Հայաստանի «ցից քարերը», Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 2 (668), 2023, 198-211:
342. Ավետիսյան Հ.Գ., Գնունի Ա.Վ., Բորբիյան Ա.Ա., Սարգսյան Գ.Մ., Մկրտչյան Լ.Ա., Հայաստանի պաշտպանական համակարգի զարգացումը բրոնզ-երկաթեղարյան Ժամանակաշրջանում, Ե., «Պատմություն և մշակույթ», N 1(19), 2023, էջ 176-191:
343. Բագելյան Կ.Ռ., Ժողովրդական ու դեկորատիվ կիրառական արվեստը Խորհրդային Հայաստանում, Ե., «Խորհրդահայ մշակույթը: Կոնցեսոր, ընկալումներն ու դրանորումները» հոդված. ժող., 2023, էջ 251-272:
344. Բոյաջյան Ա.Գ., Շիրակի մարզի բնակչության ազգային և կրոնական կազմի շարժընթացը (ըստ 2001 և 2011թթ. ՀՀ մարդահամարների արդյունքների), Գյումրի, ՇՊՀ «Գիտական տեղեկագիր», N 2, պրակ Բ, 2023, էջ 66-80:
345. Գրիգորյան Լ.Հ., Ժամանակակից հայերենի՝ խնդրառությամբ երկարժույթ չեղոք սերի բայերը, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 203-212:
346. Խաչատրյան Գ.Կ., Գրիգորյան Լ.Հ., Ժամանակակից հայերենի չեղոք սերի բայերի կո-չականառությունը, Ե., «Բանքեր Երևանի համալսարանի բանասիրություն», N 1, 2023, էջ 101-110:
347. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Սահակյան Կ.Ա., Գիրը՝ որպես հոգևոր հաց, Սուրբ Էջմիածինը՝ գրքի հանգրվան, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի «Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան» մատենադարանի հիմնադրման 10-ամյակին նվ. գիտաժող. հոդված. ժող., 2023, էջ 196-208:
348. Սահակյան Կ.Ա., Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Մականունները որպես Գյումրու երևելիների բանա-հյուսական դիմանկարի ստեղծման փորձ, Ե., «Շիրակը հայոց բառ ու բանի գանձարան» միջազգ. գիտաժող. նյութ. ժող., 2023, էջ 85-93:

349. Մատիկյան Հ.Հ., Օրորի միջավայրը բանահյուսական և հեղինակային հերթափառութում, Ե., «Հասկեր» մանկական գրակ. և բանահյուս. տարեգիրք, N 7, 2023, էջ 75-89:
350. Մատիկյան Հ.Հ., Օրորոցի լեզվամշակութային դրսևորումները հայ իրականության մեջ, Ե., «Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի աշխատություններ», N 5, 2023, էջ 174-184:
351. Մատիկյան Հ.Հ., Մելիքսելյան Ա.Վ., Խաղի մշակույթը «Սասնա Ծռեր» էպոսում Շիրակի ավանդական խաղերի համարությամբ, Գավառ, «Բանահյուսություն և գրականություն» միջազգ. գիտաժող. նյութ. ժող., 2023, էջ 199-210:
352. Մկրտչյան Լ.Ա., Արարատյան դաշտի հյուսիսում գտնվող աշտարակատիպ կառույցները, Ե., «Հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի աշխատություններ», N 5, 2023, էջ 37-44:
353. Նահատակյան Դ.Ս., Կարսի շրջանի Կարմիր վանքի Կաթողիկե եկեղեցու ճարտարապետական ուսումնասիրություններն ու շերտագրությունը, Ե., Երիտասարդ արվեստաբան. գիտ. նատաշրջանի նյութ., N 15 (2), 2023, էջ 185-196:
354. Պետրոսյան Ս.Գ., Էրլայերեն և աքքադերեն արձանագրությունները Հայկի և իր երկու տոհմապետերի մասին, Ե., «Վեմ» հանդես, N 3 (83), 2023, էջ 189-221:
355. Պետրոսյան Ս.Գ., Adduru և Eritia սեպագրային լեռնանունների շուրջ, Ե., Ե. Աղյանի ծննդյան 110-ամյակին նվ. միջազգ. գիտաժող. նյութ. ժող., 2023, էջ 221-233:
356. Ավագյան Ի.Է., Օգանոսյան Գ.Ա., Օգանոսյան Ա.Գ., Документы, связанные с таксами на общественный транспорт, и железнодорожная станция в Александрополе в начале XX в. по архивным материалам, Грозный, , мат. IX межд. научно-практич. конф., “Наука в современном мире: взгляд молодых ученых”, 2023, с. 39-46.
357. Ավագյան Ի.Է., Государственный контроль Российской империи и закрытие публичного дома (дом терпимости) в г. Александрополе по архивным материалам в начале XX в., сб. мат. межд. научно- практич. конф. “Кавказ в контексте

- глобальных вызовов: история и современность”, Ставрополь, изд. «Параграф», 2023, с. 3-8.
358. Авагян И.Э., Оганисян Г.А., Оганисян А.Г., О насаждении деревьев и алей г. Александраполя по архивным материалам национального архива Армении, Нижний Новгород, сб. мат. IV Всероссийской научно-практич. конф. “Наследие В.Г. Короленко. Стратегии гуманизма”, 2023, с. 226-232.
359. Айрапетян А.С., Социальное положение восточно-армянских рабочих в конце XIX в. (На примере александрапольских железнодорожников), Белгород, “Научные вести”, N6(35), 2023, с. 4-13.
360. Айрапетян А.С., Положение рабочих на строительстве Александрополь-Карской железной дороги, сб. мат. межд. научно-практич. конф. “Кавказ в контексте глобальных вызовов: история и современность”, Ставрополь, изд. «Параграф», 2023, с. 8-14.
361. Акопов А.А., Исламизация армян в Османской империи на примере исторической провинции Тайк, сб. мат. межд. научно-практич. конф. “Кавказ в контексте глобальных вызовов: история и современность”, Ставрополь, изд. «Параграф», 2023, с. 20-25.
362. Базеян К.Р., К истории межкультурных связей в Армении: Ленинаканский текстильный комбинат (20-80-е годы XX в.), Ер., “Наследие веков”, электронный научный журнал Института наследия, N 2, 2023, с. 46-53.
363. Гнуни А.В., Акопян А.Е., Mkrtchyan L.A., Tadevosyan A.T., Нововыявленные эпиграфические материалы по генеалогии джалалидской ветви Орбелянов, М.-Ер., “Армянская генеалогия: научный альманах”, т. 2, 2023, с. 7-11.
364. Aleksanyan K., Issues of education and care of Western Armenian orphans-refugees in Alexandropol district in 1915-1922, Krakow, International independant scientific journal, N 56, 2023, pp. 12-16.
365. Avetisyan H., Gnuni A., Mkrtchyan L., Bobokhyan A., Armenian standing stones as an object of archaeological study, systemizing the Past, Festschrift in Honour of Pavel Avetisyan, Archaeopress Archaeology, 2023, pp. 6-21.

366. Harutyunyan H., About some genre features lullaby song, Praha, Czech Republic, Sciences of Europe, N 124, 2023, pp. 8-14.
367. Harutyunyan H., About some typological features of lullabies, Vienna, European Journal of Arts, N 4, 2023, pp. 4-14.
368. Harutyunyan H., Creativity of Armenian ashugh in the context of urban culture of Astrakhan, Praha, Czech Republic, Sciences of Europe, N 125, 2023, pp. 3-8.
369. Harutyunyan H., Important representatives of Alexandrapol ashugh center, Praha, Czech Republic, Sciences of Europe, N 114, 2023, pp. 4-8.
370. Harutyunyan H., Some features of ethnic music, Praha, Czech Republic, Sciences of Europe, N 128, 2023, pp. 4-8.
371. Hayrapetyan A., The socio-economic life of Transcaucasian cities in the 19th century on the example of Gyumri-Alexandrapol (Historic Review), Y., "Review of Armenian studies", N 2 (32), 2023, pp. 27-39.
372. Nazaryan L., Nahatakyan D., Hayrapetyan A., Muradyan H., Matikyan H., Akopov A., The spread of chalcedonism in Tayk and its influence on the formation of the historical and cultural environment, Ness Ziona, Israel, Proceedings in Archaeology and History of Ancient and Medieval Black Sea Region, N 15, 2023, pp. 736-744.
373. Sahakyan K., Sidorva V., Karapetyan V., Culture and Nature: the play of Ecopoiesis, Գյումրի, ԾՊՀ «Գիտական տեղեկագիր», N 2 (45), 2023, էջ 10-25:
374. Vardanyan B., Mkrtchyan L., Modelling of Bronze and Iron Age monuments at the northwestern slopes of Mount Aragats based on a case study of Lernakert, Systemizing the Past, papers in near Eastern and Caucasian Archaeology dedicated to Pavel S. Avetisyan on the occasion of his 65th birthday, Archaeopress, 2023, pp. 446-453.
375. Vardanyan B., Saribekyan M., Davtyan R., Mkrtchyan L., Manukyan S., Preliminary results of excavations of the Early Bronze Age settlement in Lernakert (Armenia), Paradise Lost: The phenomenon of the Kura- Araxes tradition along the fertile crescent, collection of papers honouring Ruben S. Badalyan on the occasion of his 65th Birthday, Archaeopress Archaeology, Aramazd, 2023, pp. 472-495.

376. Առաքելյան Կ.Լ., Արշակ Չոպանյանի դիմանկարի լեզուն,
«Էջմիածին», Գ, 2023, էջ 97-104:
377. Առաքելյան Կ.Լ., Սուրբ Ներսես Շնորհալու «Հաւատով
խոստովանիմ» աղոթքի լեզվաճական առանձնա-
հատկությունները, «Էջմիածին», Ը, 2023, էջ 163-176:
378. Ասոյան Թ.Ա., Ժողովրդական էպոսը որպես ազգային
լեզվամտածողության արտահայտման հիմնական միջոց,
Գավառ, «Բանահյուսություն և գրականություն» միջազգ.
գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 108-124:
379. Ասոյան Թ.Ա., Հայ մեծ հայագետ լեզվաբանը, Ե.,
«Գիտության աշխարհում», N 2, 2023, էջ 22-29:
380. Avetyan S., Main factors conditioning the absence of the final *P*
and the origin of the final *P* of the Imperative singular in Armenian
dialects, Ե., «Բանքեր Երևանի համալսարանի.
բանասիրություն», N 1, 2023, էջ 68-78:
381. Avetyan S., On one Important peculiarity of the Imperative singular
in the dialect of Ararat Ե., «Բանքեր Երևանի
համալսարանի. բանասիրություն», N 3, 2023, էջ 30-38:
382. Բարսեղյան Ա.Գ., Շարահյուսական կապակցության
եղանակները Հ. Էդոյանի պոեզիայում, Ե., «Բանքեր
հայագիտության», N 1 (31), 2023, էջ 184-193:
383. Բարսեղյան Ա.Գ., Բանաստեղծական խոսքի կապակցման
միջոցների դրսնորումները Է. Էդոյանի պոեզիայում, Ե.,
«Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 3 (669), 2023,
էջ 190-198:
384. Գևորգյան Գ.Գ., Հայերենի եղանակային իմաստների
դրսնորումները՝ ըստ արտահայտության և բովանդակության
պահների փոխարարելության, Վիեննա, «Հանդէս
ամսօրեայ», թ. 1-12, 2023, էջ 57-66:
385. Gevorgyan G., Observations on synchronous and diachronic
manifestations of constructions of the Present Tense, Gori, N 6,
"Philological Researches", 2023, pp. 54-58.
386. Grigoryan S., Meaning movements of legal concepts (narrowing,
expansion or individual application) in the works of Grigor
Tatevatsi, Kutaisi, "Language and Culture", N 28, 2023, pp. 39-42:

387. Դալայան Տ.Ս., Դավթյան Դ.Հ., Արեւիքի (Մեղրու շրջանի) տեղանունները/ զյուղանունները. աղբյուրագիտական և լեզվական դիտարկումներ, Ե., «Արևիք (Մեղրի) պատմամշակութային ժառանգություն և միջմշակութային կապեր» գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 49-51:
388. Թորոսյան Հ.Վ., Անձի հատկանիշ արտահայտող հաղորդակցական դարձվածքների կառուցվածքա- յինքերականական առանձնահատկություններն արդի հայերենում և պարսկերենում, Ե., Հայա- գիտության հարցեր. և միջմշակութ. հաղորդակց. նվ. հանրապետ. գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 93-99:
389. Խաչատրյան Ա.Ս., Սթե՛ս կրթությունը դպրոցից բուհ համակարգում, որակի բարեկավման մեխանիզմները, Ե., «Կրթությունը 21-րդ դարում», N 2 (10), 2023, էջ 18-25:
390. Խաչատրյան Հ.Ռ., Բարբառային որոշ իրողություններ «Սասնա Ծոկ» վիճերգի պատումներում, Գավառ, «Բանահյուսություն և զրականություն» միջազգ. գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 274-295:
391. Կավալյան Վ.Լ., Խաչատրյան Լ.Մ., Основные направления развития современной армянской лингвистики, М., "Филологические науки. Научные доклады высшей школы", вып. 4, 2023, с. 3-9.
392. Հովհաննիսյան Լ.Շ., Մանուկ Աբեղյանը և հայերենի ուղղագրության հարցերը, Ե., Հուշարձան Մանուկ Աբեղյանին, 2023, էջ 182-186:
393. Հովհաննիսյան Ն.Գ., Նորակազմ բայեր ԺԲ.-ԺԶ. դարերից աւանդուած ձեռագիր բառարաններում, «Էջմիածին», Ե, 2023, էջ 65-78:
394. Հովհաննիսյան Ն.Գ., Հոմանշությունն ըստ միջնադարի հայ քերականների, Ե., «Բանքեր Երևանի համալսարանի. բանասիրություն», N 2 (41), 2023, էջ 75-82:
395. Մեսրոպյան Հ.Հ., Սյունիքի ժողովրդական երգերում գործածված բուսանունների իմաստա- յին-գործառական առանձնահատկությունները, Ե., «Սյունիքը կրթության և մշակույթի օջախ», Գորիսի պետհամալսարանի հիմնադրման 50-ամյակին նվ. գիտաժող. նյութ. ժող., 2023, էջ 348-357:

396. Մեսրոպյան Հ.Հ., Արևիքի տարածաշրջանի բույսերի անուններն ըստ Ղևոնդ Ալիշանի «Սիսական» տեղագրության և դրանց բարբառային համարժեքները, Ե, «Արևիք (Մեղրի) պատմամշակութային ժառանգություն և միջմշակութային կապեր» գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 76-77:
397. Մեսրոպյան Հ.Հ., Նոր Զուղայի հայկական գրադարանների մասին, Ե., «Բանբեր Հայաստանի գրադարանների», N 1, 2023, էջ 53-56:
398. Մեսրոպյան Հ.Հ., Բարբառային նիւթերը «Արարատ» հանդեսի Էջերում, «Էջմիածին», Դ, 2023, էջ 101-113:
399. Մեսրոպյան Հ.Հ., Գարեգին Հռվեսեփյան կաթողիկոսի հայերենագիտական գործունեությունը, Ե., «Կիլիկիո հայոց կաթողիկոսությունը պատմության քառուղիներում. Սսից մինչև Անդրիխաս», 2023, էջ 293-307:
400. Մեսրոպյան Հ.Հ., Ներսես Շնորհալու հանելուկներում գործածված բուսանունների իմաստային-այլարանական առանձնահատկությունները, «Էջմիածին», Ը, 2023, էջ 84-105:
401. Մեսրոպյան Հ.Հ., Խաչատոր Թամրազի «Համշենի բարբառի Զենիկի խոսվածքը» գրքի ներածություն, Ե., 2023, էջ 1-38:
402. Մկրտչյան Մ.Ս., Սուլյեկտիվն ու օբյեկտիվն իրեն հակադրության դրսորում. նոր հայացք դասական մոտեցումներին, Ե., «Բանբեր Երևանի համալսարանի բանասիրություն», N 3 (42), 2023, էջ 110-122:
403. Մկրտումյան Ա.Ա., Բառակերտումները Թաղևոս Տննյանի չափած գործերում, Ստեփանակերտ, «Արցախի պետական համալսարանի գիտական տեղեկագիր. հասարակական գիտություններ», պրակ 1, 2023, էջ 37-45:
404. Մկրտումյան Ա.Ա., ԱԳՐ(Պ)-, ԷԿ(Պ)-, ԷՆ(Պ)- օտար բաղադրատարրերով կազմությունները հայերենում, Վանաձոր, ՎՊՀ «Գիտական տեղեկագիր. հումանիտար և հասարակական գիտություններ», N 1, 2023, էջ 38-52:
405. Ներսիսյան Վ.Ա., Հինհայերենյան լեզվական իրողությունների ուսումնասիրման նշանակությունը բուհի տարրական մանկավարժության և մեջողիկայի բաժնում, Ե., «Բարձրագույն մանկավար-ժական կրթության հիմնախնդիրները և զարգացման հեռանկարները» միջազգ. գիտաժող. նյութ., 2023, էջ 993-1000:

406. Sargsyan M., Digital linguistics as a new direction in Language Study: Development prospects, Y., "Kachar", N 2, 2023, pp. 36-47:
407. Sargsyan N., Noun forming affixes in Modern Armenian, Ստեփանակերտ, «Արցախի պետական համալսարանի գիտական տեղեկագիր. հասարակական գիտություններ», պրակ 1, 2023, էջ 109-116:
408. Վարդանյան Ա.Վ., Հերիքնազ անձնանուան սոուզաբանությունը, Վիեննա, «Հանդէս ամսօրեայ», N 1-12, 2023, էջ 67-72:
409. Vardanyan A.V., Review of the Book by V. Katvalyan "Dictionary of Bayazet", Ե., «Պատմաբանասիրական հանդէս», N 1, 2023, էջ 271-273:
410. Քումոնց Մ.Մ., Նախահայերենի «Ժամանակ» հասկացության բառահմաստարանական խմբի բառերի բնություն (ըստ Սյունիք-Արցախի բարբառների), Ե., «Դպրատուն. հասարակական գիտություններ», N 1 (15), 2023, էջ 100-111:
411. Քումոնց Մ.Մ., Ներսիսյան Լ.Ռ., Մկրտումյան Ա.Մ., Արարական ծագմանը փոխառյալ բառերով բայերի տեսական և կիրառական հարցեր, Ե., ՀՊՄՀ «Գիտական տեղեկագիր», N2(45), 2023, էջ 67-70:
412. Kumunts M., Margaryan I., Nersisyan L., Semantic and formal Image of concepts related to "Sensory Perceptions" preserved from the Indo-European language in the dialect area, Y., "Wisdom", N 1 (25), 2023, pp. 189-202.
413. Ֆելեքյան Մ.Հ., Տիոյյան Ս.Կ., Արևմտահայերենի նորաբանությունների բառարանագրման առանձնահատկությունները, Ե., ՀՊՄՀ «Հայագիտական հանդէս», N 1 (60), 2023, էջ 14-24:
414. Արքահամյան Մ.Մ., Իմաստություն իմաստությանց կամ զիրք ժողովողի, Ե., «Գրականագիտական հանդէս», N 1 (Բ2), 2023, էջ 313-330:
415. Արքահամյան Մ.Մ., Հակոբ Մովսեսի «Գրառումներ»-ը, Ե., «Գրականագիտական հանդէս», N 2 (ԲԷ), 2023, էջ 9-25:
416. Ավանեսյան Ա.Ա., Վարդան Հակոբյանի բանաստեղծական նորաբարությունը, Ստ., «Դպրատուն», N 1 (15), 2023, էջ 23-37:

417. Արիստակեսյան Ռ.Բ., Դ. Դեմիրճյան. «Խորհուրդներ սկսնակ գրողին», Ե., «Գրականագիտական հանդես», N2 (ԻԷ), 2023, էջ 77-85:
418. Արտենյան Վ.Ա., Ռուբեն Սևակի կյանքն ու ժամանակը Ալեքսանդր Թոփչյանի «Եվ անգամ մահից հետո վեպում», Ե., «Գրականագիտական հանդես», N1 (ԻԶ), 2023, էջ 130-142:
419. Բալյայան Ն.Մ., Լեզուն, Եկեղեցին եւ պետութիւնը՝ որպէս ազգապահապանման կռուաններ Դ. Դեմիրճեանի «Մեսրոպ Մաշտոց» անաւարտ վեպում, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 5 (Ե), 2023, էջ 93-112:
420. Բալյայան Ն.Մ., Հեղափոխականի ծաղրանկարը գրական տեքստում. Նշան Պեշիկյաշյանի երգիծավեպերը, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԷ), 2023, էջ 103-119:
421. Գասպարյան Լ.Ա., Սուրբ Ներսէս Շնորհալու «Հաւատով խոստովանիմ» աղոթքը. թարգմանություն և մշակութային փոխանցում, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 8 (Ը), 2023, էջ 176-188:
422. Դեմիրճյան Պ.Հ., Զինահիւա Բալյայան. Արցախը XIX դարի հայ գրականության մեջ, Ե., «Պատմա- բանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 266-271:
423. Դեմիրճյան Պ.Հ., Գոյության առեղծվածի խնդիրը Եղիա Տեմիրճիպաշյանի մտածողության համա- կարգում, Ե., «Պատմարանասիրական հանդես», N 2, 2023, էջ 164-175:
424. Դեմիրճյան Պ.Հ., Եղիա Տեմիրճիպաշյանը ժամանակի գրական բանավեճերում, մ. Ի, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 1 (ԻԶ), 2023, էջ 162-184:
425. Դեմիրճյան Պ.Հ., Վալերի Բրյուսովը հայ գրական և գիտական մտքի զնահատությամբ, Ե., «Պատմարանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 139-162:
426. Դեմիրճյան Պ.Հ., Եղիա Տեմիրճիպաշյանը, ժամանակի գրական բանավեճերում, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԷ), 2023, էջ 59-76:
427. Եղիազարյան Վ.Ա., Թադևոսյան Թ.Վ., Վիշապամարտի առասպելույթի հետքեր հայկական միջնա- դարյան գուսանաժողովրդական հայրեններում, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 1 (ԻԶ), 2023, էջ 15-28:

428. Եղիազարյան Վ.Ա., Մուսայելյան Ս.Ն., Մակար Վարդապետ Քարիուղարյանց և նրա աղվան լինելու մասին աղբեջանական կեղծիքի հերթում, Ե., «Մեսրոպ Մաշտոց համալսարանի լրատու» գիտ.հոդված. պարբերական ժող., N 1 (29), 2023, էջ 6-15:
429. Եղիազարյան Վ.Ա., Դավթակ Ջերթողը Սյունյաց թերթողական դպրոցի ներկայացուցիչ և նրա ազգային պատկանելության հարցը, Ե., «Սյունիքը կրթության և մշակույթի օջախ» Գորիսի պետհամալսարանի հիմնադրման 55-ամյակին նվ. գիտաժող. գեկ. ժող., N 2, 2023, էջ 310-329:
430. Խաչատրյան Թ.Ա., Ղևոնդ Ալիշան. հոգևոր մշակույթի բնրոնումը, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 1 (ԻԶ), 2023, էջ 29-53:
431. Խաչատրյան Մ.Մ., Վազգեն Ա.-ի նամակագրությիւնը Համաստեղի, Արամ Հայկազի եւ Յակոբ Խաշմանեանի հետ, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 7 (Ե), 2023, էջ 104-119:
432. Խաչատրյան Մ.Մ., Ամերիկյան իրականությունը Համաստեղի և Արամ Հայկազի ստեղծագործություններում, Ե., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», N 1, 2023, էջ 114-124:
433. Խաչատրյան Մ.Մ., Համաստեղ, Արամ Հայկազ, Հակոբ Խաշմանյան. «Սոռացված էջեր»-ի տասներկու հատորները, Ե., «Բանբեր Հայաստանի գրադարանների» (հատուկ թողարկում), 2023, էջ 44-48:
434. Խաչատրյան Մ.Մ., Հեղափոխական խմորումները Շապին Գարահիսարում (ըստ Արամ Հայկազի «Շապին Գարահիսար ու իր հերոսամարտը» գրքի), Ե., «Հայ հասարակական-քաղաքական միտքը 19-րդ դարի վերջին և 20-րդ դարի առաջին կեսին. պատմություն և արդիականություն» գիտաժող. գեկ. ժող., 2023, էջ 104-122:
435. Խաչատրյան Շ.Բ., Սուլբը եւ Հայրիկը Իսահակեանի յուշերում, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 7 (Ե), 2023, էջ 131-138:
436. Հակոբյան Ա.Պ., Խաչատուր Արովյանի երազները, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԵ), 2023, էջ 42-58:
437. Համբարձումյան Ն.Վ., Վահե Օշականի իրապարակա-իտությունը, Ե., «Արցախի պետական համալսարանի

գիտական տեղեկագիր. հասարակական գիտություններ», N 1, 2023, էջ 26-37:

438. Համբարձումյան Ն.Վ., Փարսադանյան Ս.Հ., Ռոմանտիկ սիրո փիխուժայական-մարդարանական մելխարանությունը Սրբուհի Տյուսարի և Միպիի վեպերում, Ե., «Բանքեր Երևանի համալսարանի բանասիրություն», N 1 (40), 2023, էջ 23-34:
439. Համբարձումյան Ն.Վ., Փարսադանյան Ս.Հ., Լեզվատեղյան շերտավորումները Սրբուհի Տյուսարի «Մայտա» և «Արաքսիա կամ վարժուիի» վեպերում, Վանաձոր, «Վանաձորի պետական համալսարանի գիտական տեղեկագիր», N 1, 2023, էջ 8-22:
440. Համբարձումյան Ն.Վ., Փարսադանյան Ս.Հ., Սրբուհի Տյուսարի հրապարակախոսությունը, սոցիալ-հասարակական հայացքները և դերակատարությունը կանանց ազատազրության գործընթացներում, Ե., «Հայագիտական հանդես», N 2 (61), 2023, էջ 48-65:
441. Համբարձումյան Ն.Վ., Հետկառուցվածքաբանական տերսոր որպես սոցիալական հիշողություն, Ե., «Մրցունակ կրթության և գիտության հիմնախնդիրները հարափոփոխ աշխարհում» միջազգ. գիտաժող. գեկ. ժող., 2023, էջ 226-240:
442. Հովհաննիայան Մ.Վ., Մուշեղ Իշխան. Մարդ՝ հին և նոր խնդիրներով, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 1 (հ2), 2023, էջ 143-161:
443. Հովհաննիայան Մ.Վ., Մ. Գալշոյան. Վերադարձ կյանքին՝ «Յեղապանությանը հակադրվելով», Ե., «Հայագիտական հանդես», N 3 (62), 2023, էջ 116-128:
444. Հովհաննիայան Մ.Վ., Մագդա Զանփոլաղյան. «Վշիարհում միայն մեկ Հայաստան կա...», Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 251-259:
445. Հովհաննիայան Մ.Վ., Էդվարդ Ջրբաշյան (ծննդյան 100-ամյակի առթիվ), Ե., «Պատմաբանասիրա- կան հանդես», N 3, 2023, էջ 353-357:
446. Հովհաննիայան Մ.Վ., Հայ պարբերական մամուլը սուրբ Ներսես Շնորհալու մասին (1824-1920թթ.), Էջմիածին, «Էջմիածին», N 8 (Ը), 2023, էջ 69-84:

447. Հովհաննիսյան Ս.Գ., Որբերի հայրիկը, Ե., «Հայոց ցեղասպանությունը և որբերը» գեկ. ժող., 2023, էջ 41-67:
448. Ղազարյան Ա.Վ., Հայրենիքի կերպարը Հովհ. Թումանյանի և Ավ. Իսահակյանի ստեղծագործութ- յուններում, Ե., «Հայագիտական հանդես», N 2 (61), 2023, էջ 66-80:
449. Մանուկյան Ա.Լ., «Պատմականությունը Գյուստավ Ֆլորերի «Սալամր» վեպում, Ե., «Գրականա-գիտական հանդես», N 1 (ԻՉ), 2023, էջ 241-261:
450. Մարգարյան Ս.Ա., Տիրամոր անձեռակերտ պատկերի (Հովհաննիսյանը կամքի) պատումը Խորենացուց մինչև Ռաֆֆի, Ե., «Գիտական Արցախ», N 2, 2023, էջ 88-107:
451. Մարգարյան Ս.Ա., Կուլտուր-պատմական դպրոցը և նրա ազդեցությունը Հ. Դ. Ալիշանի և Գարեգին Սրվանձայանցի գործերի վրա, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 3, 2023, էջ 163-179:
452. Մկրտչյան Ն.Լ., Դավթյան Վ.Ս., Հովհաննես Թումանյանի և Քահան Թերեյանի գրական համակարգերի դաշինքը ազգային տիրույթում, Ե., «Գիտական Արցախ», N 2 (17), 2023, էջ 108-117:
453. Մնացականյան Ե.Ժ., Դիտարկումներ Հ. Թումանյանի «Արտավագդ» անավարտ դրամայի շուրջ, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 96-111:
454. Մնացականյան Ե.Ժ., Հովհաննես Թումանյանի մահվան արձագանքները արտասահմանյան մա- մուլում, Ե., «Հայագիտական հանդես», N 1 (60), 2023, էջ 68-84:
455. Մնացականյան Ե.Ժ., Հովհաննես Թումանյանի կերպարի հետմահու ընկալումը ժամանակակիցների հրապարակում-ներում, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 2 (Բ), 2023, էջ 82-100:
456. Մնացականյան Ե.Ժ., Հակոբ Օշականի «Յովհաննես Թումաննեան եւ իր գործը» հոդվածը 100-ամյա հետափորությունից, Ե., «Բանբեր Երևանի համապարակի», N 2 (41), 2023, էջ 18-32:
457. Մնացականյան Ե.Ժ., Հովհաննես Թումանյանի կյանքի և ստեղծագործության տարեգրություն, Ե., «Պատմաբանա-սիրական հանդես», N2, 2023, էջ 285-292:

458. Մնացականյան Ե.Ժ., Սուլք Ներսէս Շնորհալու հանելուկները Հովարդ Գարդների «քազմաբնոյթ մտածողութեան» տեսութեան համապատկերում, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 8 (Ը), 2023, էջ 118-137:
459. Մուսայելյան Հ.Գ., Սեմանտիկ միջուկի այլընտրանքային «տեղաշարժերը» բանաստեղծական տեքստում, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԵ), 2023, էջ 26-41:
460. Նիկողոսյան Ա.Հ., 1930-ականների գրական կյանքն ու դեմքերը անկախության շրջանի բանավեճերում (երկու ուրվագիծ), Ստ., «Դպրատուն», N 1, 2023, էջ 45-51:
461. Նիկողոսյան Ա.Հ., Եղիշե Զարենցի երկերի ակադեմիական նոր հրատարակությունը. խնդիրներ և մոտեցումներ, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԵ), 2023, էջ 190-201:
462. Որսկանյան Հ.Վ., Բառ-խորհրդանշանները Ս. Ներսէս Շնորհալու հանելուկներում, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 8 (Ը), 2023, էջ 138-152:
463. Որսկանյան Հ.Վ., Վարդան Դևրիկյան, Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N2, 2023, էջ 364-369:
464. Սարգսյան Ն.Ղ., Վահագն՝ Դավթյանը՝ 20-րդ դարի արևմտահայ պունդիայի մեկնիչ, Ե., «Հայագիտական հանդես», N 1 (60), 2023, էջ 85-100:
465. Սարգսյան Մ.Հ., Քրիստոնէական սիրոյ և կարեկցանքի միեւնոյն ուղերձներով. Աւետիք Խասհակեան - Ֆեռդոր Դոստուլսի, Էջմիածին, «Էջմիածին», N 1 (Ա), 2023, էջ 98-118:
466. Սարգսյան Մ.Հ., Ավետիք Խասհակյանի «փորբիկ ողբերգությունները», Ե., «Պատմաբանասիրական հանդես», N 1, 2023, էջ 112-127:
467. Սարիբեկյան Հ.Հ., Գերմարդու իդեայի երկու տարրեր ըմբռնում, Ե., «Հանդես», N 25, 2023, էջ 249-264:
468. Մեյրանյան Լ.Բ., Կյանք-մահ, կրսմոս-քառս, խոսք-կյանք առնչությունները Զարենցի մի շաբթ երկերի քննարանման օրինակով, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԵ), 2023, էջ 86-102:
469. Սողոյան Ա.Վ., Խաչատրյան Մ.Ա., Երազները՝ իբրև կանխագուշակող խորհրդապատկերներ Ղազարոս

- Աղայանի «Արություն և Մանվել» վեպում, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 1 (Ի՞՞), 2023, էջ 76-90:
470. Վարդանյան Լ.Յ., Անիի պատկերն Արիստակես Լաստիվիրցու «Պատմութեան մեջ և Ներսես Շնորհալու «Ողբ Եղեսիոյ» երկում», Էջմիածին, «Էջմիածին», N 8 (Ղ), 2023, էջ 152-163:
471. Аветисян С.А., Анализ личности и нравственных воззрений Ф. Достоевского в рамках психоаналитической герменевтики, Ер., “Андес”, N 24, 2023, с. 177-199.
472. Айрян З.Г., Поэтический образ Е.Чаренца в переводах Михаила Синельникова, Самара, сб. научн. Ст. XVIII межд. конф. “Высшее гуманитарное образование XXI ВЕКА: проблемы и перспективы”, 2023, с. 5-10.
473. Айрян З.Г., Максим Горький как основоположник русско-армянских литературных взаимосвязей, М., сб. научн. ст. межд. конф., “М.Горький: судьба, наследие, философия личности”, 2023, с. 23-34.
474. Гаспарян Л.А., Варданян Л Ю., Саркисян Н. Г., Особенности перевода Библейских цитат в “Истории” Аристакеса Ластиверци, Благовещенск, “Религиоведение”, N 4, 2023, с. 111-117.
475. Карагезян Г.Л., Сакральная география христианства (Хор Вирап в записках европейских путешественников), Ер., “Вестник арменоведения”, N 1 (31), 2023, с. 44-57.
476. Карагезян Г.Л., Вхождение армянской легенды в европейскую историко-литературную традицию, Ер., “Вестник общественных наук”, N 2 (6680), 2023, с. 137-150.
477. Карагезян Г.Л., Сакрализация горы и развитие библейского текста (на материале записок европейских путешественников), Благовещенск, “Религиоведение”, N 3, 2023, с. 32-40.
478. Макарян А.А., Согоян А.В., Образ Чичикова в творчестве Рафаэла Патканяна, СПб, “Вестник Санкт-Петербургского университета. Востоковедение и африканистика”, N 15 (2), 2023, с. 275-287.

479. Ованесян С.Г., Страницы дружбы Сергея Городецкого с Семьей Ов. Туманяна Иваново, “Интеллигенция и мир”, N 1, 2023, с. 124-154.
480. Ованесян С.Г., Джанполадян М. Г., На свете лишь одна Армения..., М., “Вопросы литературы”, N 4, 2023, с. 198-203.
481. Ованесян С.Г., Интуиция и телепатия в жизни Ованеса Туманяна, М., “Вопросы литературы”, 2023, N 5, с. 158-166.
482. Ованесян С.Г., Роль Ованеса Туманяна в деятельности Комитета помощи Армении (1921-1923 гг.), М., “Филологические науки”, N 3, 2023, с. 88-100.
483. Ованесян С.Г., Чтение и библиотека в жизни Ов. Туманяна, Ե., «Բանրեր Հայաստանի գրադարան-ների» (հասովկ թողարկում), 2023, էջ 97-100:
484. Arsenyan V., Transformaton of «Chaos» consciousness from literary text to cinema: Shakespeare «King Lear» and A. Kurosawa «Ran», Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 2 (ԻԷ), 2023, էջ 162 -170:
485. Avanesyan A., The perception of the philosophy of the absurd in Armenian and world dramaturgy, Ե., «Գրականագիտական հանդես», N 1 (ԻԶ), 2023, էջ 219-240:
486. Gasparyan L., Hayryan Z., Insights into translations of ancient historiography, Slovak Republic, “Skase Journal of Translation and Interpretation”, v. 16, N 1, 2023, pp. 40-48.
487. Devrikyan V., Devrikyan Sh., History and iconographi of Grigor Narekatsi's vision, M., “Shagi/Steps”, v.9, N 3, 2023, pp. 174-191.
488. Hambardzumyan N., The ideology of women's emancipation as ontogenesis of the subject. Vestnik of Saint Petersburg University. History, v. 68, issue 4, 2023, pp. 962–973.
489. Hambardzumyan N., Parsadanyan S., The sociology of female characters in the novels of Western Armenian female authors in the late 19th Century (Based on the novels of Srbuhi Tyusab “Araksia, or a Teacher” and Sipil “A Girl's Heart”), Vestnik Sankt-Peterburgskogo Universiteta Vostokovedenie i Afrikanistika, 4(15), 2023, pp. 64-82.

490. Hambardzumyan N., The issues of women's emancipation in Elpis Kesaratsian's essay, Y., "Herald of Social Sciences", N 1, 2023, pp. 170-182.
491. Hambardzumyan N., Parsadanyan S., The patriarchal manifestations of the phenomenon of family in the novel "Siranoush" by Srpuhi Dussap (a Social-Psychological Analysis), Y., "Katchar", N 1, 2023, pp. 146-158.
492. Hambardzumyan N., Parsadanyan S., Linguo-stylistic stratification as identification of femininity in the novels "Siranush" by Srbuhi Tyusab and "A Girl's Heart" by Sipil, Y., "Armenian Folia Anglistika", v. 19, Issue 1 (27), 2023, pp. 178-196.
493. Hayryan Z., Gasparyan L., Artsakh in the creative heritage of Russia writers, Y., "Katchar", N 1, 2023, pp. 101-110.
494. Hovhannisyan Ch., The narrative of deconstruction in Yeghishe Charents' novel "Land of Nairi", Y., "Review of Armenian Studies", N 2, 2023, pp. 190-204.
495. Parsadanyan S., Tadevosyan T., Plot and character traits of the Werewolf Myth as a feature of Armenian And German Literature, Y., "Scientific Artsakh", N 2 (17), 2023, pp. 118-129.
496. Sarinyan M., Legend and reality in Vardges Petrosyan's fiction, Ep., "XVI годичная научная конференция" գիտաժողովի գելուցումների ժողովածուլում, ч. 2, 2023, с. 351-355.

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "The Armenian Catholicosate of Cilicia in the Crossroads of History: From Sis to Antelias", Yerevan, "Lusakn" Publishing House, 2023, 435 pages.

1. Ամիրջանյան Հ.Հ., Աղանայի թեմի հոգևար առաջնորդ Սուշեն Եպիսկոպոս Մերոբյանի գործունեությունը 1908-1909թթ., էջ 46-61:
2. Բախչինյան Ա.Հ., Մի անտիպ յուշագրութիւն Կիլիկիոյ հայոց կաթողիկոս Սահակ Բ. Խապայեանի վերաբերեալ, էջ 62-73:
3. Հարությունյան Վ.Ա., Կիլիկիոյ կաթողիկոս Սահակ Բ. Խապայանի 1920թ. Եվլոպական ուղևորությունը Ֆրանսիա, Իտալիա և Մեծ Բրիտանիա, էջ 201-224:

4. Մարուբյան Ա.Յ., Սահ կաթողիկոսության կավածքները և թուրքական իշխանությունների կողմից դրանց բռնազավթումը, էջ 276-292:
5. Ֆիշենկեան Ա.Ա., Մեծի Տաճան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան «Հասկ» ամսաթերթը Բերիոյ Թեմի գործունեութեան մասին», էջ 414-434:

Articles published in the collection of materials from the roundtable discussion "*The Armenian Genocide and the Orphans,*" dedicated to the 100th anniversary of the establishment of the "*Birds' Nest*" orphanage, Yerevan, Institute of History, 2023, 149 pages.

1. Բարյումյան Ա.Ռ., Մարիա Եակորսեն (Ճյըըպսըն) «Օրագրութիւնը» որպէս Հայոց ցեղասպանութեան պատմութեան սկզբնաղբիւր, էջ 22-40:
2. Մարութեան Ա.Յ., Հայ որբերն Օսմանեան կայսրութեան ցեղասպանական քաղաքականութեան թիրախում, էջ 9-21:
3. Ստեփանեան Գ.Ա., Երկու խօսք, էջ 6-8:
4. Ֆիշենկեան Ա.Ա., Որբերու ներաշխարհի արտացոլումը «Որբաշխարհի աստղ» պաշտօնաթերթի էջերուն, էջ 107-118:

Articles published in the proceedings of the scientific conference "*Armenian Socio-Political Thought in the Late 19th and Early 20th Centuries: History and Modernity,*" Yerevan, "Lusakn" Publishing House, 2023, 375 pages.

1. Գասպարյան Դ.Վ., Եղիշե Զարենցի գաղափարագեղագիտական դիրքորոշումը 1918-1920 թվականներին, էջ 26-59:
2. Կարապետյան Ա.Հ., Հայ ազգային կուսակցությունների ձևավորման նախադրյաները, էջ 123-136:
3. Հովսեփյան Մ.Վ., Հայկական հարցի և հայ քաղաքական շրջանակների ակնկալիքների անդրա-դարձը Կ.Պոլսի «Ազատամարտ» և «Ժամանակ» օրաթերթերի էջերում (1912-1914 թթ.), էջ 192-206:

**Articles published in the proceedings of the scientific conference
"Syunik: A Center of Education and Culture," dedicated to the
55th anniversary of the founding of Goris State University, Yere-
van, "VMV-Print" Publishing House, 2023, 488 pages.**

1. Ամիրջանյան Հ.Հ., Զանգեզուրի գավառի կրթամշակութային լյանքի արտացոլումը «Գալառ» շաբաթաթերթի էջերում (1909-1910), էջ 9-20:
2. Թոփապահյան Կ.Ս., Մեծ Հայքի Սյունիք աշխարհի ժայռապատկերները, էջ 21-46:
3. Ստեփանյան Գ.Ս., Համառոտ ակնարկ Գորիսի կրթական լյանքի պատմությունից (XIX դար-XX դարասկիզբ), էջ 122-161:
4. Սուրբայան Հ.Կ., ՀԱԽՎ Զանգեզուրի և ԱՍԽՎ Քուրդիստանի գավառների սահմանային վեճերը 1920-ական թվականներին, էջ 162-178:

Articles published in the collection of reports from the practical-scientific conference "The Issues of Artsakh in the Context of Modern Political Processes," Yerevan, Institute of History, 2023, 328 pages.

1. Մարուբյան Ա.Ց., Արցախյան հիմնահարցի արձարծումները 2020թ. նոյեմբերի 9-ից հետո շրջանառված դիվանագիտական փաստաթղթերում, էջ 71-97:
2. Ստեփանյան Գ.Ս., Արցախ-Սյունիքը Իրանի Ատրպատական նահանգի նկատմամբ Աղրբեզանի ծավալապաշտուկան նկրտումների համատեքստում, էջ 98-133:
3. Մելքոնյան Ա.Ա., Проблема «коридоров» в армяно-азербайджанских отношениях: пути разрешения, с. 22-33:

Articles published in the collection "Forgotten Armenian Heroes of the Second World War," Yerevan, Ministry of Defense, Mother Armenia Military Museum, 2023, 120 pages.

1. Ալեքսանյան Հ.Ս., ՌԽԴԱՀ հայ համայնքների մասնակցությունը Մեծ հայրենականին, էջ 116-119:

2. Հարությունյան Կ.Ա., Հայ ծովայինների և ծովային օդաչուների ավանդը Հայրենական մեծ պատերազմում տարած հաղթանակում (1941-1945 թթ.), էջ 9-19:
3. Սուրբիասյան Հ.Կ., Հայրենական մեծ պատերազմի մասնակիցների վերաբերյալ 1960-ական թվականներին Հայկական ԽՍՀ գյուղխորհուրդների հավաքած տեղեկատու ցուցակների աղբյուրագիտական արժեքը, էջ 111-115:

Articles published in Volume III of the collection "Foreign Sources on Armenian Settlements," dedicated to the 75th anniversary of the founding of the Karen Jeppe National College in Aleppo, as part of the proceedings of the international scientific conference, Yerevan, Institute of History, 2023, 197 pages.

1. Բախչինյան Ա.Հ., Էդմոնդո դե Ամիշիսը Կոստանդնուպոլսի հայերի մասին, էջ 108-121:
2. Թաջիրեան Է.Խ., Մի աղամանդի պատմություն, էջ 39-50:
3. Մկրտչյան Կ.Գ., Իրանական մամուլն իրանահայ գործիչների մասին, էջ 51-62:
4. Սարգսյան Վ.Դ., Տեղական ինքնակառավարման համակարգի ձևավորումը Վրաստանում և դրա ազդեցությունը Զավախիքի վրա (1991-2021 թթ.), էջ 63-84:
5. Ստեփանյան Գ. Ս., Օսար աղբյուրները Շամախի քաղաքի հայերի մասին, էջ 12-27:
6. Ohanian Ա.Ս., Հնդկահայ մեծ դատական գործը (The Great Armenian Case) կամ Մեծ հայոցորդի դատը կամ հայ պահանջատիրոջ մեծ դատը, էջ 96-107:
7. Ֆիշենկեան Ա.Ա., Նուևյախինէն (Մծրինէն) Զալին /Գամիշիլ/, էջ 85-95:
8. Ֆիշենկեան Ա.Ա., Յորեկենական Հալեպի ազգային Քարեն Եփիկէ ճեմարանը Կօթանասունիինգ տարեկան, էջ 6-11:

Articles published in "The History of Armenia's Neighboring Countries," Vol. 3, Modern Period, Yerevan, "Zangak" Publishing House, 2023, 600 pages.

1. Բայրության Վ.Ա., Իրան (Եջ 16-123), Վրաստան (Եջ 374-476), Արևելյան Այրիկովկաս (Եջ 487-576):
2. Սոնիկանյան Հ.Ա., Հայերի դերը Օսմանյան կայսրության մշակույթում, Եջ 247-259:

Articles published in the collection "*Bulletin of the Institute of Oriental Studies,*" Vol. III (1), Yerevan, "*Copy Print*" Publishing House, 2023, 189 pages.

1. Amryan T., On teaching of Persian language in Armenian schools of Iran in the second half of the 19th century and the first half of the 20th century, pp. 114-125.
2. Matevosyan A., The dogma of the Holy Trinity in the Letter of Eznik of Kołb «To the Blessed Archimandrite Mashtots», pp. 44-52.
3. Morzoyan M., International conference “Problems of the history of the Caucasus” dedicated to the 75th anniversary of Pavel Chobanyan (1948-2017), pp. 177-183.

Articles published in the electronic journal "*Fundamental Armenology,*" No. 1 (17), 2023, 173 pages.

1. Kosyan A., Migrations in the Armenian Highland (The Mushki Problem), pp. 20-35.
2. Tsakanyan R., The theories of politogenesis in evolutionary systems by Mariam Khanzadyan, Institute of Oriental Studies, NAS RA, Yerevan, 2022, Tir, 192 p., pp. 165-167.

Articles published in the electronic journal "*Fundamental Armenology,*" No. 2, 2023, 187 pages.

1. Kosyan A., The Erzerum plain in the IV-II millenniums BC (environment and society), pp. 20-30:

Articles published in the collection "*Historical and Cultural Heritage,*" Vol. IV, Yerevan, State Service for the Protection of Historical and Cultural Monuments and Historical Environment, 2023, 252 pages.

- Գրելիյան Ե.Հ., «Սարդուրյան տարեգրության» կառուցվածքը և ժամանակագրության որոշ հարցեր, էջ 111-126:
- Չոյան Ա.Վ., Եփրատյան կոնտակտային գոտու հյուսիսային դարպասը. Երգնկայի դաշտը, էջ 5-18:

Articles published in the collection "Eastern Source Studies," No. 4, Yerevan, "Copy Print" Publishing House, 2023, 251 pages.

- Բողոքյան Ա.Ա., Խավրակյան Nomos Stratotikos-ը Կիլիլյան Հայաստանի իրավական համակարգում, էջ 85-120:
- Կողմոյան Ա.Կ., Պարսից միջնադարյան պոեզիան հայ թարգմանակյան արվեստում. մի դրվագի դիտարկում, էջ 141-150:
- Կոստիլյան Ջ.Պ., Տաթևի, Ս. Թադեյի և Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի վանքերը Ժթ դարի առաջին կեսին, էջ 220-235:
- Յակոբեան Ա.Հ., Սուլք Անանիա առաքեալի մատուռը և ջրի հին աշտարակը Ժան Շարդէնի Երևանյան համայնապատկերում, էջ 151-203:
- Մխիտարյան Գ.Ժ., Сведения о Кавказе в сочинении «Краткое изображение лежащих между Черным и Каспийским морями земель и народов», с. 236-250.

Articles published in the collection "Bulletin of Social Sciences," No. 2 (668), Yerevan, "Science" Publishing House, 2023, 327 pages.

- Կոստիլյան Ջ.Պ., Մայր Աթոռ Սրբ Էջմիածնի իրավունքները հաստատող Երևանի խանի 1760թ. կրովարտակը, էջ 9-24:
- Յականյան Ռ.Ա., Ասորեստանի արքա Թուկուլտի-Նինուրտա Ի-ի (մ.թ.ա. 1242-1206թ.) նախյան արշավանքը, էջ 57-75:

Articles published in the collection "The Middle East: History, Politics, Culture," No. 16, Yerevan, "Zangak" Publishing House, 2023, 245 pages.

1. Միրզյան Մ.Հ., «Մեծ Ալբանիա» նախագիծը և նրա զարգացման հնարավոր սցենարները, էջ 121-134:
2. Նահապետյան Գ.Հ., Հայ պատկերմարտերը և պալիլիլյանները Է-Ը դարերում, էջ 63-88:

**Articles published in the proceedings of the scientific conference
"Women in the East," Yerevan, AI Publishing House, 2023, 276
pages.**

1. Գրելյան Ե.Հ., Նորահայտ վկայություններ Ուրարտուում մանածագործության մասին, էջ 26-43:
2. Իսկանդարյան Գ.Ս., Կնոջ դերը Իրանի պետական համակարգում ժամանակակից շրջանում, էջ 71-87:
3. Հմայալյան Հ.Հ., Միրզյան Մ.Հ., Մանածագործության առնչվող որոշ հայերեն բառերի հնագույն խեթական գույքահետները, էջ 87-101:
4. Միքայելյան Տ.Լ., Կանայք Հայաստանի Հանրապետության տարածքից հայտնաբերված արաբատառ արձանագրություններում, էջ 157-170:
5. Ստեփանյան Հ.Ա., Հայատառ թուրքերեն թարգմանական գրականությունը և "Պոլսի կանայք (19-րդ դ.), էջ 195-205:

**Articles published in the collection of materials from the workshops
"Iranian Studies," "Iranian Cultural Heritage in the South Caucasus," and "Armenia-Iran Relations in the Context of Common Interests," Yerevan, AI Publishing House, 2023, 202 pages.**

1. Իսկանդարյան Գ.Ս., Հայաստանի ու Իրանի մոտեցումները. տարածաշրջանային նոր մարտահրավերներ, էջ 83-101:
2. Խորայելյան Ա.Հ., «Նախիջևանի միջանցքի» գործարկման վերաբերյալ Իրանի և Ադրբեյջանի ակնկալիքները, էջ 161-179:
3. Միքայելյան Տ.Լ., Հայաստանի Հանրապետության պարսկակալեցու վիմագիր ժառանգությունը, էջ 61-76:

Articles published in the collection of materials from the international scientific conferences and related articles "Armenia and

Eastern Christian Civilization. D," Yerevan, "Science" Publishing House, 2023, 228 pages.

1. Акопян А.А., Локализация рек и 29 античных городов Албании по Клавдию Птолемею, с. 146-165.
2. Мхитарян Г.Ж., Геополитический проект “Кавказская Албания” – складывание Кавказского фронтира Российской империи, с. 119-133.

**Articles published in the proceedings of the scientific conference
"Migration Processes in the Armenian Highland from Ancient Times to the Early 20th Century," Yerevan, AI Publishing House, 2023, 116 pages.**

1. Յականյան Ռ.Ա., Հայկանների միզրացիան (վերականգնման փորձ), էջ 74-83:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Challenges and Trends in the Humanities" Scientia, No. 3, Tbilisi, 2023, 241 pages.

1. Амаякян А.А., Слово, возможно обозначающее “ковер” в Хеттских текстах, с. 81-85.
2. Микаелян Т.Л., Микаелян Р.Т., Арабские надписи, найденные с раскопок Двина, с. 74-81.
3. Mirzabekyan G., Vagharshapat village in the Ottoman Tax registers of Erevan vilayet: Comparative analysis, pp. 53-56.
4. Mirzoyan M., Dog, Cat and Pig in the Hittite Beliefs, pp. 85-93.

Articles published in the collection "Soviet Armenian Culture: The Concept, Perceptions, and Manifestations," Yerevan, Yerevan State University Publishing House, 2023, 332 pages.

1. Արքահամյան Լ.Հ., Ալեքսանդր Թամանյան. արտաժամանակյան ճարտարապետը խորհրդային շինարարական հարթակում, էջ 126-158:
2. Անտոնյան Յ.Յ., Մուրադյան Հ.Մ., «Խորհրդահայ մշակույթ» կոնցեպտի ու դիսկուրսի ծևավորման համատեքստի շուրջ (ներածության փոխարեն), էջ 8-42:

3. Մանուչարյան Ն.Գ., Խորհրդահայ գյուղացին ընդդեմ կոլեկտիվացման. Հայկակողստնեային դիմադրության մշակույթը 1929-1931թթ., էջ 215-233:
4. Սուրայյան Հ.Մ., Ազիտպրոպը որպես Խորհրդային Սիուլթյան մշակույթային քաղաքականության հիմնական գործիք, էջ 43-57:
5. Պետրոսյան Ա.Ե., Խորհրդային լենին-ստալինյան «Էպոս» հայ վիպական բանահյուսության համատեքստում, էջ 233-250:
6. Ստեփանյան Գ.Ժ., «Խորին վրդովմունքով բռղորում եմ...». խորհրդահայ քաղաքացու ձայնն ընդդեմ քաղաքական բռնությունների, էջ 57-72:
7. Ռախնազարյան Հ.Բ., Լև есть лев? Femina Sovietica Caucasica, c. 181-214.

**Articles published in the proceedings of the scientific conference
"Migration Processes in the Armenian Highland from Ancient
Times to the Early 20th Century," Yerevan, HA Publishing
House, 2023, 116 pages.**

1. Արքահամյան Հ.Ա., Պարսկահայերի միզրացիան և Արարատյան դաշտի 19-20-րդ դարերի հողաշեն ժառանգությունը, էջ 106-114:
2. Բորիխյան Ա.Ա., Ուղղահայաց գաղթեր. տարածության ընտելացման առանձնահատկությունները Հայկական լեռնաշխարհում, էջ 25-30:
3. Գրելյան Ե.Հ., Կիմայական միզրանտները. «Կատակոմբային մշակույթ»-ի օրինակը, էջ 31-46:
4. Դարայյան Ա.Ա., Պետրոսյան Ա.Ե., Համառոտ մի լրացում “Encyclopaedia Iranica”-ի “Deportations” բառահողվածի երկրորդ մասին՝ հայկական սկզբնադրյուրների կարևորմամբ, էջ 98-105:
5. Երանյան Ն.Ա., Կիմայական փոփոխությունները և բնակչության ներքին տեղաշարժերը Հայկական լեռնաշխարհում մ.թ.ա. 2-1-ին հազարամյակներում. լեռնային գոտիների աղապտացումը, էջ 69-73:

6. Պետրոսյան Ա.Ե., Պայան Ա.Հ., Հայոց ազգածագման իշխանության վերջին հնագեննետիկական տվյալների լույսի ներքո, էջ 7-24:

**Articles published in the proceedings of the scientific conference
"Northern Armenia in the Crossroads of History (Historical and
Cultural Comparisons)," Gyumri, SHHPC Publishing House,
2023, 260 pages.**

1. Աղանյան Գ.Թ., Հարությունյան Հ.Թ., Ալեքսանդրապոլի աշուղական արվեստ և համբարական ավանդույթ, էջ 195-211:
2. Գասպարյան Ռ.Ռ., Գոշավանքի Ս. Աստվածածին եկեղեցու: ԶԹ: (1260թ.) արձանագրությունը և իշխանությի Գոնցա իսաբունը, էջ 105-118:
3. Մանուչարյան Ա.Գ., Շիրակի թեմի վերահիմնումն ու ընթացքը XI-XV դդ., էջ 119-143:
4. Նալբանդյան Ա.Ս., Խեցոյան Մ.Ա., Լոռեկերդի ոսկե զորդիքները, էջ 26-43:
5. Սարատիկյան Ա.Ա., Նոր տվյալներ հյուսիս-արևելյան Հայաստանի երկաթեղարյան հուշարձանների վերաբերյալ, էջ 3-25:

**Articles published in the proceedings of the scientific conference
"Syunik: A Center of Education and Culture," dedicated to the
55th anniversary of the founding of Goris State University, Vol.
2, Yerevan, "VMV-Print" Publishing House, 2023, 488 pages.**

1. Ամիրխանյան Ա.Վ., Սյունիքի հավաքական մշակույթը (ըստ դաշտային ազգագրական նյութերի), էջ 181-187:
2. Առաքելյան Ս.Ը., Սյունիքի ոչ նյութական մշակութային ժառանգությունը՝ «Սյունիքի բանահյուսությունը» համահավաք ժողովածուն, էջ 188-194:
3. Հայրապետյան Թ.Լ., Զանգեզուրի ժողովրդագիտությունը Կովկասյան ուսումնական շրջանի վարչության հրատարակած (CMOMPK, 1881-1915) ուսուալեզու մատենաշարի էջերում, էջ 195-204:

4. Պողոսյան Ս.Հ., Սյունիք-Արցախի գոտիների առանձնահատկությունները հայկական զարդահամալիրների համատեքստում, էջ 205-216:
5. Քալանթարյան Ի.Ա., Գողեձոր, դարաշրջանների խաչմերուկում, էջ 231-243:

Articles published in the collection "Works of the Institute of Archaeology and Ethnography," No. 5, Yerevan, HA Publishing House, 2023, 278 pages.

1. Անանյան Հ.Գ., Իրանահայերի չուբբազի (փայտախաղ) և դաստմալբազի (թաշկինակներով պար) պարերը ծիսական և կենցաղային միջավայրում, էջ 136-148:
2. Անգելուշ Լ.Մ., Երևան քաղաքի ուսանողության լեզվական վարքագիծը և միջմշակութային հաղորդակցումը, էջ 182-193:
3. Գաբրիելյան Ա.Ա., Արցախի Տիգրանակերտի անտիկ շրջանի դրոշմազարդ խեցեղենը, էջ 45-56:
4. Հարությունյան Ա.Է., Տաթևի Մեծ անապատի վիմագրական ժառանգությունը, էջ 76-93:
5. Մարկոսյան Ս.Հ., Ներհակությունները պոլսահայ համայնքում Վրևմտահայերի ազգային սահմանադրության հաստատման շուրջ (1856-1863 թթ.), էջ 196-206:
6. Միրիջանյան Դ.Հ., Հայաստանի միջնադարյան քարե տապանները, էջ 66-75:
7. Շամամյան Ն.Ա., Պարերը Վայոց ձորի հարսաանեկան արարողություններում, էջ 124-136:
8. Ռամազյան Ս.Մ., Քաշալ Համզա. ընդհանուր կերպար հայոց և թյուրքական էպոսներում, էջ 152-173:
9. Վարդանյան Բ.Վ., Կուր-Արարյան միջազետքի բրոնզերկաթեդարյան կետերը, էջ 8-25:
10. Վարդանյան Ն.Խ., Ավելը (ցախավելը) ծիսահավատալիքային համատեքստում. Ավանդույթի հարատևումը մեր օրերում, էջ 96-108:
11. Փալանջյան Ռ.Ս., Անտիկ ժամանակաշրջանի գինեգործությանն առնչվող հնագիտական գտածոներ Վայոց ձորից, էջ 57-66:

Articles published in the collection "The Armenian Ethnicity in the Diaspora," Yerevan, HA Publishing House, 2023, 460 pages.

1. Անդրիկյան Ա.Գ., Իրանահայ հոգևոր թեմերին պատկանող պաշտամունքային հուշարձանները (վանքերն ու եկեղեցիները), էջ 290-300:
2. Բարսեղյան Ս.Ս., Հայկական մամուլը որպես սփյուռքում էթնոմշակութային ինքնության պահ-պահման ինստիտուտ (Մոսկվայի, Թեհրանի և Լու Անջելեսի համայնքների օրինակով), էջ 363-400:
3. Կարապետյան Ռ.Ս., Ժամանակակից հայկական սփյուռքի ուսումնասիրություններ. նոր գիտական ուղղության ձևավորումը և զարգացումը, էջ 29-69:
4. Ներսիսյան Ս.Ա., Հայերի ինքնակազմակերպումը սփյուռքում Բեյրութի և Թեհրանի հայ համայնք-ների օրինակով, էջ 254-289:
5. Տանաօջան Լ.Ա., Էթնոմշակութային միջավայրը սոցիալական փոփոխությունների համատեքստում. համայնքային առանձնահատկությունները հայկական սփյուռքում, էջ 316-349:
6. Խաչատրյան Հ.Բ., Религиозная идентичность в диаспоре: особенности религиозного сознания и поведения армян Тбилиси и Тегерана, с. 224-250.

Articles published in the collection "Historical and Cultural Heritage," Vol. IV, Yerevan, "State Service for the Protection of Historical and Cultural Monuments and Historical Environment" SNCO, 2023, 252 pages.

1. Գրելյան Ե.Հ., «Սարելուրյան տարեգրության» կառուցվածքը և ժամանակագրության որոշ հարցեր, էջ 111-126:
2. Թումանյան Գ.Ս., Փիլիպոսյան Ա.Ս., Ստուգողական պեղումներ Էրեբունիում 2008 թ., էջ 127-150:
3. Սիմոնյան Հ.Գ., Էթիունյան բնակչության սննդակարգում երկաթի բաղադրատարրի քանակական պարունակության խնդրի շուրջ, էջ 103-110:

4. Փիլիպոսյան Ա.Ա., Յակուբյակ Ք.Ա., Մկրտչյան Ռ.Ա., Իսկրա Ս.Ե., Սիմոնյան Հ.Գ., Զարյան Տ.Ա., Մամիկոնյան Ն.Ա., Զարյան Ա.Ա., Սիմոնյան Ա.Գ., Վերսանյան Լ.Ե., Գևորգյան Ա.Ա., Բաղդավյան Մ.Ա., Փահլաւանյան Կ.Ռ., Մեծամորի 2011-2018թթ. պեղումները. նախնական հաղորդում, էջ 30-68:

Articles published in the collection "Shirak: The Treasure of Armenian Words and Speech," Yerevan, LI Publishing House, 2023, 103 pages.

1. Խեմշյան Է.Հ., Ֆոլկորիզմը Շիրակի բանավոր խոսքի մշակույթում, էջ 37-53:
2. Խեմշյան Մ.Հ., Բանահավաք Պարույր Բարսեղյանի շիրակյան բանահյուսական հավաքածուն, էջ 54-66:
3. Հայրապետյան Թ.Լ., Հասարակական կենցաղն ու արհեստները, էջ 75-84:

Articles published in the collection "Armenian Humanitarian Bulletin-10," Moscow-Yerevan, IAÉ Publishing House, 2023, 320 pages.

1. Айраптян Т.Л., Шушинский театр имени Н. Хандамиряна, с. 264-277.
2. Варданесова Т.В., Средневековая поливная керамика из раскопок города Тигранакерт в Арцахе, с. 72-85.
3. Габриэлян А.А., Культура кувшинных погребений Арцах-Утика и проблема этничности в албано- армянской контактной зоне в античный период, с. 6-19.
4. Гюлумян Г.А., Родники Гардмана (Северный Арцах), с. 132-159.
5. Еранян Н., К вопросам этнокультурной принадлежности антропоморфных изваяний Арцахских степей, с. 62-71.
6. Мурадян А.С., Политика Азербайджана по отношению к культурному наследию Арцаха после 44-дневней войны, с. 286-292.
7. Овсепян Р.Л., Торпедирование культурного наследия Арцаха на Азербайджанских медиа площадках, с. 286-292.

8. Петросян Г.Л. О характере и времени институционализации Албанской церкви в свете новых археологических исследований в Арцахе, с. 85-109.
9. Рамазян С.М., Арцахские сказания эпоса “Кероглы”, с. 177-206.

Articles published in the collection "Systemizing the Past: Papers in Near Eastern and Caucasian Archaeology Dedicated to Pavel S. Avetisyan on the Occasion of His 65th Birthday," Oxford, Archaeopress, 2023, 496 pages.

1. Abrahamian L., ‘Axe-Bull’: An Iron-Age iconic anagram, pp. 1-5.
2. Avetisyan H., Gnuni A., Mkrtchyan L., Bobokhyan A., Armenian standing stones as an object of archaeological study, pp. 6-21.
3. Badalyan R., Harutyunyan A., Neolithization of Armenia: general trends and patterns of development. pp.22-29.
4. Dalalyan T., Hovsepyan R., Abrahamian L., Bobokhyan A., Gasparyan B., Water management in Ancient
5. Armenia: problems and perspectives, pp. 42-55.
6. Dan R., Bobokhyan A., Gasparro O., Gasparyan B., Petrosyan A., Salvini M., The archaeological site of Garni, Armenia. Pre-Arascid archaeological evidence and an Urartian inscription of Argišti on a Vishap, pp.56-78.
7. Gasparyan B., Petrosyan A., Glauberman Ph., Adigyozalyan A., Haydosyan H., Aghaiyan S., Arimura M., Frahm E., Nahapetyan S., Arakelyan D., Sherriff J., Karampaglidis T., Krakovsky M., Ariel-Buller A., Dalarik-1: A new lower Paleolithic cave site in the Republic of Armenia, pp. 127-141.
8. Grekyan Y., Climate change and the transition from the Early to the Middle Bronze Age in the Armenian Highland, pp. 151-163.
9. Grekyan Y., Foreword. p. iii-iv. Hnila P., Gilibert A., Bobokhyan A., A prehistoric aggregated cell structure at 2850 m asl on Mount Aragats, Armenia, pp. 162-171.
10. Kalantaryan I., Babajanyan A., Getahovit-2 cave in the Middle Ages, pp. 220-248.
11. Kuntner W., Heinsch S., Avetisyan H., The fortress of Aramus in the Early Iron Age, pp. 265-293.

12. Melikyan V., Hakhverdyan A., New evidence from the Necropolis of Karashamb: excavations of the Tomb no. 444, pp. 308-324.
13. Noorda N., Lichtenberger A., Meyer C., Schreiber T., Zardaryan M., Archaeological prospection in the Ararat Valley-Drilling into the history of Ancient Artaxata, Armenia, pp. 337-359.
14. Perello B., Chataigner Ch., Barge O., Kalantaryan I., Azatyan K., Hovsepyan R., Creuzieux A., A Middle and Late Bronze Age settlement in Armenia: The aggregated cells of Arteni, pp. 360-384.
15. Petrosyan A., Dan R., Vitolo P., Gasparro O., Gasparyan B., Overlooking the River Hrazdan Valley: The fortified site of Tghit in the Tsaghkunyats Mountains, Kotayk Region, Armenia, pp. 390-405.
16. Petrosyan A., ‘Axe-Bull’ – Order of the Thunder God, pp. 385-389.
17. Vardanyan B., Mkrtchyan L., Modelling of Bronze and Iron Age monuments at the Northwestern slopes of Mount Aragats based on a case study of Lernakert, pp. 446-453.
18. Yengibaryan N., Ter-Minasyan L., The Early Medieval complex of Agarak, pp. 454-484.
19. Yengibaryan N., Women in Urartian rituals, pp. 485-496.

Articles published in the collection '*Proceedings of the 12th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East (ICANEE), Marchetti N. et al. (eds), Vol. 2, Field Reports, "Harrassowitz Verlag"*' Publishing House, 2023, 956 pages.

1. Dan R., Bonfanti A., Vitolo P., Aghaian S., Petrosyan A., From Urartu to the Orontids: seven years (2013-2019) of Armenian-Italian excavations at the site of Solak-1/Varsak (KSP016), Hrazdan River Valley, Armenia, pp. 177-189.
2. Gasparyan B., Dan R., Aghikyan L., Vitolo P., Aghaian S., Adigyozalyan A., Zecchi Ch., Bonfanti A., Petrosyan A., Preliminary results of the excavation of an Urartian Burial in Aghavnadzor, Vayots Dzor, Armenia, pp. 243-256.
3. Petrosyan A., Cesaretti A., Vitolo P., Gasparyan B., Gasparro O., Dan R., Kaghs-2, Meghradzor-1 and Berdi Glukh: three recently discovered Kura-Araxes sites in the Kotayk Region, Armenia, pp. 475-485.

Articles published in the collection "*Memories of Yerevan,*" Prague, Artguighy Editors, 2023, 496 pages.

1. Pertosyan E., Living images of cinematography, memories of Yerevan, Prague, 2023, pp. 152-165.
2. Pertosyan E., Holidays in Yerevan, memories of Yerevan, Prague, 2023, pp. 246-253.
3. Petrosyan E., Legends about Mount Ararat and the founding of Yerevan, memories of Yerevan, Prague, 2023, pp. 95-105.
4. Petrosyan E., The Town and its townspeople, memories of Yerevan, Prague, 2023, pp. 138-151.
5. Petrosyan E., Dance culture in the City in the late 19th and early 20th centuries, memories of Yerevan, Prague, 2023, pp. 458-475.
6. Petrosyan E., Tightrope walkers and acrobats, memories of Yerevan, Prague, 2023, pp. 428-433.
7. Petrosyan H., Tigranakert in Artsakh, Caucasian Albania, An International handbook edited by Jost
8. Gippert and Jasmine Dum-Tragut, The Gruyter, Berlin-Boston, 2023, pp. 433- 471.

Articles published in the "*Scientific Works*" periodical of SHHPC, No. 1 (26), Gyumri, 2023, 230 pages.

1. Ակոպյան Ա.Ա., Նահատակյան Դ.Ս., Հակոբյան Ս.Պ., Ճակը զավարի պատմաճարտարապետական հուշարձանների տեղագրության և արդի վիճակի շուրջ, էջ 130-142:
2. Ավագյան Ի.Է., «Կուլմայրի» պատմամշակութային արգելոց թագարանի պահոցներում պահպանվող կարմրաքարի դամբարանադաշտում պեղված գանձի շուրջ, էջ 100-114:
3. Բագեյան Կ.Ռ., Շիրակի ազգագրական համայնապատկերը Ավ. Խսահակյանի «Ուստա Կարո» վեպում, էջ 19-29:
4. Բոյաջյան Ա.Գ., Շիրակի մարզի սպասարկման ղլորտի զարգացման ուղղությունները և առանձնահատկությունները, էջ 53-64:
5. Հայրապետյան Ա.Ս., Բանվոր դասակարգի ձևավորման սոցիալ-տնտեսական պայմանները Արևելյան Հայաստանում

- XIX դ. Վերջին քառորդին և XX դ. սկզբին (Ալեքսանդրապոլի գավառի օրինակով), էջ 115-129:
6. Հայրապետյան Ս.Ա., Աղանյան Գ.Ժ., Յիշատակն արդարոց օրինութեամբ եղիցի, էջ 221-223:
 7. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., «Տղա Դավթի և Խանդութ խանումի հերիաթի» լեզվածական ըննույթուն, էջ 76-86:
 8. Նահատակյան Դ.Ա., Ակոպով Ա.Ա., Գրիգորյան Ա.Ա., Ասիակի վանական համալիրը, էջ 165-176:
 9. Պետրոսյան Ս.Գ., Եղյակ դիցանուններ մանկական խաղամուտի գուշակման և հաշվարկման բանաձևերում, էջ 64-74:
 10. Matikyan H., Sahakyan S., Peculiarities of verse translation (with special reference to H. Toumanyan's Quatrains), pp. 177-191:

Articles published in the "Scientific Works" periodical of SHHPC, No. 2 (26), Gyumri, 2023, 220 pages.

1. Այվազյան Գ.Ա., Ալեքսանդրապոլի «որբախնամ» ընկերությունը (1868-1875), էջ 33-42:
2. Ավազյան Ի.Է., Մերձավորարեվելքի Ամերիկյան նպաստամատույցի որբանցներն ըստ Մեծ եղեռնը վերապահման հուշապատումների, էջ 86-98:
3. Հայրապետյան Ս.Ա., Գիտական լրատու, էջ 204-213:
4. Հարությունյան Հ.Հ., Աստրախանի հայ աշուղական կենտրոնը պատմաբնական լուսի տակ, էջ 169-179:
5. Базеян К.Р., Аганян Г.Т., Трансформация традиционных ремесел Александриополя в промышленном Ленинакане, с. 133-140.
6. Sahakyan K., Hovhannisyan R., Mikayelyan S., Interpreter of the universal solidarity within the ethno-cultural context, pp. 156-162.

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Northern Armenia," SHHPC Publishing House, Gyumri, 2023, 259 pages.

1. Ակոպով Ա.Ա., Նահատակյան Դ.Ս., Հայրապետյան Ա.Ա., Ոքաղեցիանի պատմաճարտարապետական հուշարձանների տեղագրության և արդի վիճակի շուրջ, էջ 241-253:
2. Աղանյան Գ.Թ., Հարությունյան Հ.Հ., Ալեքսանդրապոլի աշուղական արվեստ և համբարձակամ ավանդույթ, էջ 195-210:
3. Ավազյան Ի.Է., 1926թ. Լենինականի երկրաշարժը և նոր քաղաքի վաղ խորհրդային փուլի կառուցապատման պատմությունը, էջ 211-226:
4. Բոյաջյան Ա.Գ., Շիրակի մարզի ժամանակակից միզրացիայի գործընթացները, էջ 226-241:
5. Գրիգորյան Ա.Հ., Գրիգորյան Ա.Ա., Տայքի եվ հարակից շրջանների բնակելի տների տիպարանական առանձնահատկությունները, էջ 55-66:
6. Հայրապետյան Ա.Ա., Շիրակը IV-XVIIIդդ. (պատմական ակնարկ), էջ 160-180:
7. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Սահակյան Կ.Ա., Շիրակի մարզում հայտնի սրբերի և սրբավայրերի մասին հավատալիքներ ու տեղական գրույցներ, էջ 181-195:
8. Մատիկյան Հ.Հ., Մելիքսեթյան Ա.Վ., Զուրբ քառասունքահանի ժողովրդական ծիսական ավանդությունում Շիրակի դաշտային գրառումների օրինակով, էջ 94-104:
9. Նահատակյան Դ.Ս., Ակոպով Ա.Ա., Տայք նահանգի Բերդացիոր գավառի Կախամախիքի եկեղեցի. Պամաճարտարապետական նոր ուսումնասիրություններ, էջ 83-93:

Articles published in the collection "Apinyan Readings: Contemporary Issues of Traditional Music," Gyumri-Yerevan, "Science" Publishing House, 2023, 280 pages.

1. Հարությունյան Հ.Հ., Աշուղական համբարությունը որպես ավանդական պրոֆեսիոնալ երաժշտության զարգացման կենտրոն, էջ 70-84:
2. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Բառերի մոզության հրաշքը, էջ 236-249:
3. Մատիկյան Հ.Հ., Նիկողոսյան Շ.Ա., Աշխատանքային երգը որպես Շիրակի քնարական բանակյուսության կայուն տեսակ, էջ 147-160:

4. Պետրոսյան Լ.Ս., Հնագույն արգելոց-սրբավայրեր Հայկական լեռնաշխարհում, էջ 249-263:
5. Asatryan A., Al. Spendiaryan's creativity in g. Tigranov's observations, pp. 204-212;
6. Sahakyan K., Sidorova V., Mikayelyan S., Symbolic perception of Nature in the process of psychoregulation, pp. 213-225:

Articles published in the proceedings of the international youth scientific conference "Dialogue of Generations," Gyumri, SHHPC Publishing House, 2023, 150 pages.

1. Հարությունյան Հ.Հ., Ողբերգերի արդի դրսևորումները Շիրակում, էջ 13-25:
2. Հովհաննիսյան Ռ.Պ., Սահակյան Կ.Ա., Էթնիկական մոդելները և ստերեոտիպերը մանկախաղաց երգերում ու խաղերգերում, էջ 77-91:
3. Մատիկյան Հ.Հ., Թումասյան Գ.Ա., Բանասացի հիշողությունը մանկական բանահյուսական տեքստերի հիմնական բաղադրիչ (ըստ Շիրակի մարզում գրառված նյութերի), էջ 125-133:
4. Մատիկյան Հ.Հ., Վարդանյան Ա.Վ., Մելիքսեթյան Ա.Վ., Մանկական երգերում ձիու կերպարի գեղարվեստական ընկալման փորձ (Շիրակում գրառված նյութի գուգադրմամբ), էջ 3-12:
5. Պետրոսյան Լ.Ս., Հոդալին և Դալալյան անձնանունների և սրանց նախատիպերի մասին, էջ 58-70:

Articles published in the "*Language and Linguistics*" scientific journal, No. 1 (28), Yerevan, LI Publishing House, 2023, 106 pages.

1. Սարգսյան Մ.Ա., Էդուարդ Աղյան. հայագիտության նվիրյալներից մեկը, էջ 3-9:
2. Սիմոնյան Ն.Ա., Է. Աղյանը բառագետ և սոուլարան, էջ 14-19:
3. Համբարձումյան Վ.Գ., Էդուարդ Աղյանը և հայ բարբառագիտությունը, էջ 20-26:

4. Սարգսյան Մ.Ա., Համբարձումյան Վ.Գ., Միքայելյան Ս.Ա., Բաղրամյան Ս.Ե., Հայոց լեզվի ուսուցման առանձնահատկությունները Լեհաստանի հայ համայնքում, էջ 56-63:
5. Միքայելյան Ս.Ա., Հայերենում պարսկերենի միջնորդությամբ կատարված փոխառությունների հնչյունաբանական առանձնահատկություններ, էջ 56-70:
6. Գրիգորյան Գ.Գ., Հայերենի ուժգնության և տևողության փոփոխությունները խոսքի տարրեր ոճերում էջ 59-67:

**Articles published in the "*Jahukyan Readings*" scientific journal,
No. 1 (19), Yerevan, LI Publishing House, 2023, 113 pages.**

1. Grigoryan G., Changes of the duration, intensity and pitch of the Definite Article [ə] in spoken language, pp. 5-13.
2. Խաչատրյան Հ.Ռ., Մկրտումյան Ա.Մ., Սահակյան Ն.Գ., Համշենի բարբարի բաղադրյալ կազմությունների իմաստային դրսերումները, էջ 14-32:
3. Կատվայան Վ.Լ., Սուրմալուի զավատի հայերենի խոսվածքների մասին, էջ 33-44:
4. Հովհաննիսյան Լ.Ծ., Ղարաբաղի (Արցախի) բարբարի մի բանի բառերի ստուգաբանություն, էջ 45-49:
5. Ներսիսյան Վ.Ա., Բառակազմության հարցերի քննությունը Գուրգեն Սևակի աշխատություններում, էջ 50-69:
6. Վարդանյան Ա.Վ., Նախիջևան բաղարի խոսվածքը, էջ 70-82:
7. Mkhitaryan G., The researchers of the H. Acharyan Institute of Language of NAS RA at the XII International Conference of Armenian Linguistics (Boston, May 31 to June 2), pp. 99-101.
8. Katvalyan V., About 500 dialect versions of H. Tumanyan's fairy tale "The Liar" in one book, pp.102-103.
9. Mkhitaryan G., A compendium of Armenian bibliography (V-VII centuries), pp. 104-106.
10. Tiroyan S., Kheblikian Z., Western Armenian in Armenia, pp. 107-108.

**Articles published in the "*Jahukyan Readings*" scientific journal,
No. 2 (20), Yerevan, LI Publishing House, 2023, 113 pages.**

1. Katvalyan V., Gharibyan A., Some peculiarities of manifestation of national language thinking in the epic "Sasna Tsrer", pp. 5-12.
2. Mkhitaryan G., The influence of Bible translation in the preservation and development of the Armenian language, pp. 13-25.
3. Gevorgyan G., General characteristics of the language features of the city of Sebastia, pp. 26-34.
4. Khachatryan H., Lexical features of Hamshen dialect, pp. 35-49.
5. Vardanyan A., Armenian-Iranian language correlations in the Aguilis dialect and etymology of the name of the Armenian ethnic group "Zok", pp. 50-64.
6. Վարդանյան Ա.Վ., Նախիջևանի բարբառային համապատկերը, էջ 65-76:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Shirak: The Treasure of Armenian Words and Speech," Yerevan, LI Publishing House, 2023, 103 pages.

1. Արույան Մ.Վ., Հեղսիս գյուղի խոսվածքի մասին, էջ 3-10:
2. Բահնասյան Զ.Ա., Շիրակի բարբառային խորի դարձվածքների շուրջ, էջ 11-16:
3. Խաչատրյան Հ.Ռ., Կարն բարբառի Բասենի խոսվածքի մի դրսւորում Շիրակի մարզում (հնյունական համակարգ), էջ 26-36:
4. Կատվայան Վ.Լ., Շիրակի մարզի բարբառային խորի լնիհանուր բնութագիրը, էջ 67-74:
5. Վարդանյան Ա.Վ., Ժողովրդական «Սարի աղջիկ» երգը որպես Կարն թուրքալեզու հայ բանահյուսության նմուշ, էջ 94-101:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the birth of Academician E. Aghayan, Yerevan, LI Publishing House, 2023, 278 pages.

1. Սուրիասյան Հ.Վ., Հետաձգված խոր ուսուցչի, էջ 3-8:
2. Ասյան Թ.Ա., Էղուարդ Աղայանը և հայերենի հոլովման համակարգի հարցերը, էջ 47-53:

3. Բարնապյան Զ.Ա., Էդ. Աղայանի դիտարկումները հայոց հին ամսանունների հարցի շուրջ, էջ 64-69:
4. Գալստյան Ա.Ս., Արդի հայերենի նորակազմ բառերի դասակարգման և իմաստակառուցվածքային քննության հարցեր, էջ էջ 70-73:
5. Թելյան Լ.Գ., Շարահյուսության հիմնական միավորը Է. Աղայանի մեկնաբանությամբ, էջ 106-113:
6. Խաչատրյան Վ.Մ., Գոյականի հոգնակիակազմության շեղումներն արդի հայերենում. կանոնարկման առաջարկներ, էջ 131-144:
7. Կատվալյան Վ.Լ., Է. Աղայանը բարբառների մասին, էջ 145-152:
8. Հակոբյան Ֆ.Ա., Էլեկտրոնային բառարանագրության արդի խնդիրներ, էջ 153 -161:
9. Ներսիսյան Վ.Ա., Օտարաբանությունների և փոխառությունների գնահատման հարցը Էլուարդ Աղայանի «Հայ լեզվաբանության պատմություն» աշխատության էջերում, էջ 197-205:
10. Պապիկյան Ս.Վ., Ժամանակակից հայերենի բառապաշարի քննությունն ըստ Էդ. Աղայանի «Ընդհանուր և հայկական բառագիտություն» աշխատության, էջ 215-220:
11. Վարդանյան Ա.Վ., Լաշին տեղանվան ստուգաբանությունը, էջ 254-259:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Issues in the History of the Armenian Language," Yerevan, LI Publishing House, 2023, 173 pages.

1. Կատվալյան Վ.Լ., Հայերենի Ը ձայնավորի մասին, էջ 5-10:
2. Միմիթարյան Գ.Մ., Գոյականի սերի թերականական կարգին առնչվող իրողություններ հայերենում, էջ 11-18:
3. Հովհաննիսյան Լ.Ծ., Ղարաբաղի (Արցախի) բարբառի զործիական հոլովի շուրջ, էջ 19-20:
4. Գրիգորյան Ս.Ս., Գրիգոր Տաթևացու գրական ժառանգության մի շարք իրավական հասկացությունները հայերենի բառարաններում, էջ 58-67:

5. Թադևոսյան Հ.Մ., Դիտարկումներ միջնադարյան բժշկաբաններում կիրառված որոշ իմաստային դրսւորումների վերաբերյալ, էջ 78-86:
6. Խաչատրյան Վ.Մ., Բարբառային բառեր Փավստոս Բուղանդի «Պատմութիւն Հայոց» երկում, էջ 87-103:
7. Hakobyan F. A., Corpus Linguistics in the Study of Old Armenian, p. 104-110.
8. Հովհաննիսյան Լ.Շ., Ղարաբաղի (Արցախի) բարբառի ցուցական դերանունները, էջ 121-122:
9. Հովհաննիսյան Ն.Գ., Նորակազմ բառեր XII-XIII դարերից ավանդված ձեռագիր բառարաններում, էջ 123-132:
10. Մարաշլեան Յ.Գ., Խալիկեան Զ.Գ., Արեւմտահայերէն խօսքը Հայաստանի մեջ, էջ 133-136:
11. Վարդանյան Ա.Վ., Ժողովրդական ստուգաբանությամբ հնչյունափոխված անձնանուններ հայերենի բարբառներում, էջ 173-182:

Articles published in the collection of scientific papers of Gavar State University, No. 14, Yerevan, "Copy Print" Publishing House, 2023, 511 pages.

1. Ասոյան Թ.Ա., Լեզվի հարցերը Միիթարյանների «Եւրոպա» պարբերականում, էջ 217-233:
2. Ղամոյան Լ.Ա., Բառաբարդումը «Հազուստ» իմաստային դաշտում, էջ 297-309:
3. Ներսիսյան Վ.Ա., Բաղադրյալ բառերի դասակարգումը Մանուկ Աբեղյանի աշխատություններում, էջ 249-268:
4. Պապիլյան Ս.Վ., Թյուրբական ծագման հատկական փոխառությունների քննություն, էջ 310-320:

Articles published in the collection of scientific papers of Gavar State University, No. 15, Yerevan, "Copy Print" Publishing House, 2023, 557 pages.

1. Ասոյան Թ.Ա., Միիթարյանների հայերենագիտական գործունեությունը Էդ. Աղայանի գնահատմամբ, էջ 282-298:

2. Ասյան Թ.Ա., Միակազմ նախադասությունների ոճական արժեքը Համն Սահյանի «Ինձ բացակա չինեք» ժողովածուում, էջ 299-309:
3. Կատվայան Վ.Լ., Բարբառային հայերենի շարահյուսական որոշ առանձնահատկությունների շուրջ, էջ 310-320:
4. Ներսիսյան Վ.Ա., Նախադասության ուսումնասիրման դերը կրոսեր դպրոցականների խոսքի զարգացման գործում, էջ 321-322:
5. Ներսիսյան Վ.Ա., Բառակազմության ուսումնասիրումը որպես կրոսեր դպրոցականների բառապաշտի հարստացման միջոց, էջ 333-344:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Folklore and Literature," Gavar, 2023, 398 pages.

1. Ավետիսյան Ս.Հ., Միհրի աստվածային ինքնության դրևումները «Սասնա ծռեր» էպոսում, էջ 328-347:
2. Սեյրանյան Լ.Բ., Հացահատիկի խորիդարանությունը Միհր-Ջրիստոս-Փոքր Միեր առնչության համատեքստում, էջ 366-397:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Collection of Scientific Articles," Yerevan, "Stepanyan Print" Publishing House, 2023, 200 pages.

1. Մարգարյան Ս.Ա., Բեջանյան Ջ.Հ., Լիլիթի կերպարը Եվրոպական գրականության մի քանի գործերում և Խահալյանի «Լիլիթ» արձակ լեզենդում, էջ 79-105:
2. Беджанян К.Г., Два стихотворения В. Я. Брюсова из цикла “Скитания” в переводе А. Сигала, Сборник научных статей на материале международной конференции, 2023, с. 18-39.

Articles published in the proceedings of the "Edward Djrbashyan's 100th Anniversary Jubilee Conference," Yerevan, "Science" Publishing House, 2023, 340 pages.

1. Բալայան Ն.Մ., Գոյապաշտությունը և արտուրի տարրերը Հրաչ Զարդարյանի «Արեւոս տան մէջ» պատմվածքում, էջ 251-270:
2. Դեմիրճյան Պ.Հ., Խաչատուր Արտյանի գրական-պատմական սիրանքը՝ Եղվարդ Զբրաշյանի գնահատմամբ, էջ 120-132:
3. Իսահակյան Ա.Վ., «Մարդու գործն է միշտ անմաս», էջ 3-5:
4. Հովհաննիսյան Ս.Գ., Հայ գրականագիտության ամրակուռ սյունը (դիմանկարի փորձ), էջ 8-39:
5. Մանուկյան Ա.Լ., Ժողովրդական ավանդապատումները Բաֆֆու «Սամվել» պատմավեպում, էջ 235-250:
6. Մարգարյան Ս.Ա., Ընդհանուրի և առանձնահատուկի դրսեւրման քննությունը հայ գրականության դասական ուղղություններում ըստ Եղվարդ Զբրաշյանի համանուն հոդվածի, էջ 157-147:
7. Մկրտչյան Ն.Լ., Քնարերգու պոետի՝ Իսահակյանի ստեղծագործության ջրբաշյանական քննությունը, էջ 284-305:
8. Մնացականյան Ե.Ժ., Հ. Թումանյանի «Դեպի անհունը» պոեմի ջրբաշյանական մեկնաբանությունը, էջ 133-156:

Articles published in the proceedings of the "National Scientific Conference Dedicated to the 100th Anniversary of the Commemoration of Hovhannes Tumanyan," Yerevan, *"Haykarli" LLC Publishing House, 2023, 400 pages.

1. Դեմիրճյան Պ.Հ., Հովհաննես Թումանյանի անհատականությունն ու ստեղծագործությունը՝ Հրանտ Թամրազյանի գնահատությամբ, էջ 325-341:
2. Իսահակյան Ա.Վ., Աշխեն Թումանյան՝ հանճարի խորհրդանիշը, էջ 22-34:
3. Խաչատրյան Թ.Ա., Հովհաննես Թումանյանի գրականությունը համաշխարհային գրականության ենթատերասում, էջ 175-206:
4. Խաչատրյան Ս.Մ., Հովհաննես Թումանյան և Համաստեղ. Հեթիաթի երկու մշակում, էջ 207-220:
5. Հովհաննիսյան Ս.Գ., Հովհաննես Թումանյանի քաղաքական դիրքորոշումների գրական և գործառական դրսեւրումները XX դարասկզբին, էջ 58-82:

6. Մարգարյան Ս.Ա., Սրբազն ամուսնության միֆոլոգիամբ եվրոպական գրականության մի քանի գործերում և Հ. Թումանյանի «Վիթամար»-ում (զուգադիր քննության փորձ), էջ 221-247:
7. Մկրտչյան Ն.Լ., Հովհ. Թումանյանի (1885-1900թթ.) նամակներում արծարծված մի քանի հիմնա-հարցերի ըննություն, էջ 122-143:
8. Մնացականյան Ե.Ժ., Միսաք Խոստիլյանի «Կրոնա-փիլիսոփայականը Հ. Թումանյանի բանաստեղծությունների մեջ» խորագրով հոդվածի շուրջ, էջ 342-358:
9. Մուշեղյան Ա.Վ., Հովհաննես Թումանյանի չորս որդիների եղերական ճակատագիրը, էջ 35-57:
10. Մուշեղյան Ա.Վ., Միրահար աստղերի գրույցը, էջ 310-324:
11. Մարգարյան Ն.Դ., Թմկա տիբուլու կերպարի նոր մեկնաբանության փորձ, էջ 377-391:
12. Փարսադանյան Ս.Հ., Վոլֆզանգ Գյորթեի «Վարդը» բանաստեղծության՝ թումանյանական մեկնաբանության առանձնահատկությունները, էջ 144-157:

Articles published in the proceedings of the international scientific conference "Problems of Higher Pedagogical Education and Prospects for Development," Yerevan State Pedagogical University Publishing House, Yerevan, 2023, 1232 pages.

1. Մնացականյան Ե.Ժ., Հ. Թումանյանի «Քաջ Նազարը» Ն.Արայանի գնահատությամբ, էջ 961-968:

CENTRES OF ARMENIAN STUDIES

NEWS

Université de Genève

*50 ans d'études arméniennes à l'Université de Genève
Célébration du jubilé le 13 novembre 2024)*

Fondé en 1974, le Centre de recherches arménologiques de l'Université de Genève est aujourd'hui l'un des rares lieux en Europe, et le seul en Suisse, où les étudiant·e·s peuvent suivre une formation complète en études arméniennes aux niveaux du Bachelor, du Master et du Doctorat, dans la filière ancienne et moderne (occidentale et orientale). Plusieurs cours sont également ouverts aux étudiant·e·s d'autres disciplines de la Faculté des lettres et du Global Studies Institute (GSI), leur offrant la possibilité d'apprendre la langue arménienne ou de découvrir des aspects particuliers de l'histoire et de la littérature arméniennes. Devenu une chaire à part entière en 2007 – la première chaire d'études arméniennes en Suisse –, le Centre a fêté cette année son 50e anniversaire.

Le jubilé a été célébré le 13 novembre dernier. Le Président de la République d'Arménie, accompagné de S.E. Andranik Hovhannissian, a inauguré sa visite officielle à Genève par une visite au Centre et a prononcé une allocution en ouverture de la soirée (<https://armenpress.am/fr/article/1204918>). D'autres allocutions d'ouverture ont été prononcées par la Doyenne de la Faculté des Lettres, Francesca Serra, Me Jacques Bercher, M. Vahé Gabrache. Une lettre de félicitations a été envoyée par le Directeur du Matenadaran, Ara Khzmalyan.

Après les allocutions d'ouverture, Valentina Calzolari a présenté l'histoire du Centre et a mis en lumière certaines des nombreuses synergies créées tout en réfléchissant aux défis actuels. La prof. Korraine Amacher a ensuite pris la parole et a rappelé les collaborations du Centre avec le Laboratoire Europe centrale et Orientale, Asie Centrale et Caucase ainsi qu'avec le Master Europe centrale et Orientale, Asie Centrale et Caucase du même nom (GSI) ; depuis 2023, deux cours offerts par l'Unité d'arménien font partie des enseignements obligatoires de ce Master. La prof. Yasmina Foehr-Janssens a

rappelé, de son côté, les collaborations avec le Centre d'Etudes Médiévales ainsi qu'avec le programme du Master en études genre. D'autres témoignages ont été donnés par des étudiant·es ancien·nes et actuel·les : Sara Scarpellini, Arminé Magarditchian, Emiliano Zanelli, Lorenzo Colombo, Büsra Döner. La soirée s'est terminée par un apéro convivial qui a réuni les très nombreux participants à la soirée.

<https://www.unige.ch/lettres/meslo/unites/armenien/actualites/soiree-pour-les-50-ans-du-centre-darmenologie-1>

<https://mediaserver.unige.ch/play/238126>

Cycle de projections publiques

“Frontières, conflits et cinémas: trois regards sur les Arménien·les face au péril”

Du 17 au 19 décembre, l'Unité d'arménien et la Maison de l'Historie de l'Université de Genève ont organisé et animé un cycle de projections publiques et débats sur le thème “Frontières, conflits et cinémas: trois regards sur les Arménien·les face au péril”. Les activités ont eu lieu au Cinémas du Grütli, à Genève.

17 décembre *Si le vent tombe* de Nora Martirosyan (2020), suivi d'une discussion avec Korine Amacher, Valentina Calzolari et Taline Garibian

18 décembre *Landshaft* de Daniel Kötter (2023), suivi d'une discussion avec Vicken Cheterian, modérée par Valentina Calzolari

19 décembre *Shlor* de Elijah Graf & Sylvain Froidevaux (2018), présenté par Jean Perret et les réalisateurs, et *Far from Michigan* de Silva Khnkanosian (2024), suivis d'une discussion avec Sévane Garibian, modérée par Taline Garibian.

<https://www.unige.ch/lettres/meslo/unites/armenien/actualites/frontieres-conflits-et-cinematrois-regards-sur-les-armeniennes-face-au-peril-17-19-decembre-18h30>

<https://www.unige.ch/rectorat/maison-histoire/actualites/frontieres-conflits-et-cinema>

Valentina Calzolari

Hebrew University of Jerusalem

The Faculty of Humanities – Armenian Studies at the Hebrew University

This past year has been marked by significant challenges, particularly due to the ongoing conflict. Nonetheless, we remain hopeful that the coming year will bring peace to the land. Despite these difficulties, we successfully continued many of our key activities, including:

- A credit-bearing course on the History of Armenia, taught by the dedicated Mr. Yoav Loeff.
- An ongoing advanced reading group in Armenian poetry and prose, led by Prof. Michael Stone.

Conference on Armenians in Jerusalem and Eretz-Israel

On April 4, 2024, the Institute for the Study of Eretz-Israel and its Population, in collaboration with the Program for Armenian Studies at the Hebrew University, hosted a successful conference titled "*Armenians in Jerusalem and Eretz-Israel*" at the Yad Yizhak Ben-Zvi Institute. The event attracted around 200 attendees in person, with several hundred more watching online. Due to its success, the Yad Ben-Zvi Institute has announced plans to organize another series of lectures on Armenians in Israel in the coming year.

The conference featured a series of lectures and presentations that highlighted the Armenian community's enduring presence and significant contributions to Jerusalem and the broader Holy Land.

- Dr. Yana Tchekhanovets from Ben Gurion University opened the event with a talk on "*The First in Zion*", exploring archaeological evidence of the ancient Armenian presence in Jerusalem.
- Mr. Yoav Loeff from the Hebrew University followed with a lecture on the historical migration of Armenians to Jerusalem and their cultural impact.
- Prof. Reuven Amitai, also from the Hebrew University, discussed Armenian raids into Palestine under Mongol rule in the 13th and 14th centuries.

The conference also featured a cultural interlude by Jerusalem singer Sose Krikorian, who performed traditional Armenian songs, enriching the audience's experience.

Other notable presentations included:

- Mr. Setrag Balian's discussion on the history and significance of Armenian ceramics in Jerusalem, with a focus on the Balian family's contributions.
- Architect Naama Ringel's exploration of the role of Armenians in pioneering photography in the Holy Land, highlighting the work of photographer Kegham Djeghalian.
- Bishop Koryun Bagdasaryan's historical overview of the Cows' Garden, a site of particular importance to the Armenian community.

Three students from the Sts. Tarkmanchatz Armenian School provided valuable insights into life in the Armenian Quarter, shedding light on its community dynamics and cultural practices. The event concluded with remarks from Adv. Kevork Nalbendian on the modern challenges facing the Armenian community in Jerusalem.

This series offered a multifaceted perspective on the Armenian community's history, culture, and ongoing influence in Jerusalem, providing valuable insights into its enduring legacy.

Armenian Genocide Symposium

On July 30, 2024, the Hebrew University hosted its annual symposium on the Armenian Genocide. Although the event was delayed this year due to the war, it was held virtually and attracted a global audience.

The symposium began with greetings from several distinguished speakers, including:

- Prof. Tomer Broude, Dean of the Faculty of Law at the Hebrew University
- H.E. Arman Akopian, Ambassador of the Republic of Armenia
- Father Aghan Gogchyan of the Armenian Patriarchate of Jerusalem
- Adv. Kevork Nalbendian, representing the Armenian community of Jerusalem

The main address was delivered by Prof. Abraham Terian, Professor Emeritus of Armenian Theology and Patristics at St. Nersess Seminary. Prof. Terian focused on the impact of the Genocide on the

Armenian community in Jerusalem, sharing personal reflections from his childhood encounters with survivors.

Mrs. Tzoghig Karakashian, Director of the Edward and Helen Mardigian Armenian Museum of Jerusalem, then presented “*The Armenian Museum: The Voice of the Unrecognized Genocide*”, highlighting the museum’s crucial role in preserving the memory of the Genocide.

Next, Mr. Tsolag Momjian, Honorary Consul of the Republic of Armenia in Jerusalem, spoke about the current situation of Armenians in Jerusalem, addressing the challenges they face today.

The symposium concluded with remarks from Prof. Reuven Amitai and Prof. Michael Stone, both Professor Emeriti at the Hebrew University. The virtual event provided a poignant exploration of the Armenian Genocide’s lasting impact, both historically and in contemporary contexts, with particular emphasis on its effects on the Armenian community in Jerusalem.

Prof. Michael E. Stone Receives Medal of Gratitude

On July 15, 2024, Professor Michael Edward Stone, Founder of the Chair of Armenian Studies at the Hebrew University of Jerusalem and a distinguished figure in the field of Armenology, was awarded the prestigious Medal of Gratitude by the President of Armenia, Vahagn Khachaturyan. This esteemed award recognizes Prof. Stone’s significant contributions to the development of Armenian studies and his long-term dedication to preserving Armenian culture and heritage.

The award ceremony took place at the President’s residence, where President Khachaturyan presented medals to several distinguished scholars in the field of Armenology, including Prof. Valentina Calzolari Bouvier of the University of Geneva and Prof. Cristina Maranci of Harvard University, alongside Prof. Stone.

In his address, President Khachaturyan expressed deep gratitude to the awardees for their invaluable contributions to Armenian studies, particularly during a time when the preservation of Armenian historical and cultural heritage is of paramount importance. He emphasized the critical role that scholars like Prof. Stone play in representing Armenian history and culture on an international stage, ensuring that the world understands and appreciates Armenia’s rich heritage.

Prof. Stone’s receipt of the Medal of Gratitude underscores his exceptional impact on the field of Armenian studies and his unwavering commitment to the advancement of knowledge and cultural

preservation. As a co-founder and honorary president of the International Association for Armenian Studies (AIEA), Prof. Stone has left an indelible mark on the academic community and continues to inspire future generations of scholars.

The Passing of Prof. Israel Charny

We were deeply saddened by the passing of Prof. Israel Charny on December 14.

Prof. Charny was a pioneering scholar in the field of genocide studies, with a particular focus on the Armenian Genocide. He was unwavering in his efforts to secure official recognition of the Armenian Genocide by the State of Israel and to raise awareness within Israeli society. His tireless activism in promoting genocide education and prevention earned him widespread respect and admiration.

Beyond his scholarly contributions, Prof. Charny was a true public intellectual, dedicated to advancing knowledge and understanding of one of humanity's darkest chapters. In addition to his academic work, he made significant contributions as both a psychologist and therapist, earning recognition for his expertise and compassion.

The Armenian Studies Group at the Hebrew University

The Armenian Studies Group at the Hebrew University is composed of the following scholars (listed alphabetically):

- Prof. Reuven Amitai (Islamic and Middle Eastern Studies)
- Mr. Harout Baghamian (Rector's Office)
- Mr. Yoav Loeff (Islamic and Middle Eastern Studies)
- Dr. Yakir Paz (Classics and Talmud)
- Prof. Donna Shalev (Classics)
- Dr. Oded Steinberg (International Relations and European Studies)
- Prof. Michael Stone (Religious Studies and Armenian Studies, Emeritus).

Michael E. Stone

Alma Mater Studiorum – Università di Bologna

L'ex Presidente della Repubblica d'Armenia Armen Sarkissian all'Università di Bologna in dialogo con il Prof. Romano Prodi

Il 30 aprile 2024, nell'Aula Prodi dell'Università di Bologna, alla presenza del Rettore, Giovanni Molari, si è svolto un incontro tra due figure di spicco nel panorama politico internazionale: Romano Prodi, ex Presidente del Consiglio dei Ministri della Repubblica Italiana, e Armen Sarkissian, ex Presidente della Repubblica d'Armenia. Il focus del dialogo è stato il ruolo e l'importanza dei piccoli Stati nel cambiamento globale, e prende spunto

dall'ultima pubblicazione di Armen Sarkissian *The Small States Club*.
<https://disci.unibo.it/it/eventi?s=small&t=convegni&y=2024>

Anna Sirinian

Pázmány Péter Catholic University

*Dr. Marc Nichanian's visit Budapest, Department of Armenian Studies, Pázmány Péter Catholic University,
Organiser: Dr. Karen Jallatyan)
(5-7 November 2024, Budapest)*

Professor Nichanian gave a lecture in English on November 5 and conducted a two-day workshop in Armenian with the Armenian Studies students on November 6 and 7 2024. Professor Nichanian's lecture in English focused on the transition from the pre-modern imperial system of domination to the modern national configuration of sovereignty with profoundly catastrophic consequences. While the latter can be exposed externally by analyzing the experience of survivors, internally sovereignty marks itself by refusing the possibility of being a "binational" and by denying exile the possibility of being a tradition. The latter has been described by Amnon Raz-Krakotzkin in his book *Exile and Sovereignty*:

Judaism, Zionism and Binational Thought (original in Hebrew, with a 2007 French translation). But what sovereignty registers internally can also be brought to light with the works of the most prominent Western Armenian novelist and critic Hagop Oshagan (1883-1948). Professor Nicanian's lecture interpreted Oshagan's texts, including his unfinished novel *Remnants*, by posing the following question: what comes to destroy from within the sacrificial system of the Ottoman Empire? Realizing that the answer to this question is both absolute subjugation as well as the very idea of modern sovereignty, necessarily mononational, it becomes necessary to wonder as to what sovereignty still keeps from the violence of the sacrificial empire. This way perhaps the secret inner logic of sovereignty can be exposed, without for all that hoping that sovereignty will be able to recognize it. At stake is understanding the principle of modernity as well as the reasons for and possibilities of developing a culture in exile. Turning to the two-day workshop which Professor Nicanian offered in Armenian, it offered critical reflections on the emergence of philology. (Karen Jallatyan).

Bálint Kovács

Sapienza Università di Roma

Over the two years since the establishment of the Armenian Studies position at Sapienza University of Rome, significant progress has been made in both academic and institutional collaboration. Several key events and initiatives have taken place, enhancing the university's profile in Armenian studies.

Conferences and book presentations

Two major conferences have been organized during this period, making significant contributions to the academic discourse in the field of Armenian studies: the 24th Seminario Italiano di Studi Armeni *Gli studi armenistici in Italia: bilanci e prospettive*, and the Third National Conference on Armenian Studies, *Armeni e Armenie tra madrepatria e diaspora* (see the "Short Reports" section, p. 46 and 49). The *Seminario Italiano di Studi Armeni* featured institutional greetings from distinguished figures such as Prof. Antonella Polimeni, Rector of the University of Rome "La Sapienza," and H.E. Tsovinar Hambardzumyan,

Ambassador of the Republic of Armenia to the Italian State. In addition to these conferences, Sapienza University has hosted the presentation of several important scholarly works.

In May 2024, a well-attended and engaging presentation was held for the book *Yeghishe Charents/Եղիշէ Չարենտս, Io della mia dolce Armenia / Ես իւ անուշ Հայուսուսնակնի. Antologia delle opere poetiche (1911-1922)*, edited by Naira Ghazaryan, with an introduction by Tsovinar Hambardzumyan, a preface by Stefano Garzonio, a biographical note by Letizia Leonardi (Casa Editrice Leonida, Reggio Calabria 2022). This work offers a rich anthology of Charents' poetry, shedding light on the significance of his work for Armenian literature.

Additionally, the book *Yeghishe Charents. Vita inquieta di un poeta* (Le vie della storia 96), written by Letizia Leonardi (Le Lettere 2022), was presented as a part of the same event. This biography provides a deeper insight into Charents' turbulent life and his impact on Armenian poetry.

Institutional Collaborations

On the institutional front, Sapienza University has made significant strides in building strong academic partnerships. A general agreement was signed with Yerevan State University, marking the beginning of a fruitful collaboration in Armenian studies. Furthermore, a Memorandum of Understanding (MOU) was signed with the Matenadaran, one of the most prestigious research institutions for Armenian manuscripts, enhancing academic exchanges and research cooperation.

In September 2024, Marco Bais participated in the Erasmus+ mobility program for 2023-2024 at the Armenian National Agrarian University. This mobility period included both teaching and training activities, providing valuable opportunities for academic exchange and strengthening the relationship between Sapienza University and Armenian educational institutions.

These initiatives highlight Sapienza University's ongoing commitment to the promotion of Armenian studies and its dedication to fostering international collaboration in the field. The university continues to be an active player in advancing the knowledge and appreciation of Armenian culture, history, and literature.

Marco Bais

Pontifical Oriental Institute – Rome

Since its foundation in 1917, the Pontifical Oriental Institute (PIO) has played a key role in the study of Armenian culture and history. Already in 1918, the Institute entrusted the teaching of Armenian language to Father Ohannes Aukerean, a member of the Mechitarist Congregation. This tradition has continued, with the PIO offering courses in Ancient Armenian (Grabar), the history of the Armenian Church, theology, patristics, and Armenian spirituality.

Beyond its academic programs, the PIO has regularly organized conferences and initiatives focused on various aspects of Armenian culture, particularly its spiritual, ecclesiastical, and religious dimensions. A notable recent event was the international conference *Plenitude of Grace, Plenitude of Humanity*, held on November 20 and December 1, 2023, to mark the 850th anniversary of the death of Saint Nerses Shnorhali (see p. 43). Another important event took place on November 27, 2023, when the PIO celebrated the 35th anniversary of the beginning of His Excellency Boghos Levon Zekian's teaching at the Institute. During the ceremony, a volume of studies dedicated to Prof. Zekian was presented (see p. 115).

In addition to undergraduate theses, Prof. Marco Bais is currently supervising several doctoral dissertations, including: Hovig Bsag Teprirjian's dissertation on *Gli oli benedetti nella Chiesa apostolica armena*, Nicola Spinato's research on *Le relazioni inter-ecclesiali tra la Santa Sede e i due patriarcati armeni di Costantinopoli (1894-1922): competizione e solidarietà alla luce dei documenti degli archivi vaticani*, and Alksander Iwaszczonek's work on *La liturgia armena nella diocesi di Leopoli nel XVII secolo. L'apporto dei Chierici Regolari Teatini alla preservazione dell'identità armena*. Additionally, Miroslaw Cichoń successfully defended his Ph.D. thesis on *The Concept of Penance According to the Yačaxapatum* in May 2023.

Marco Bais

News from INALCO

Among the main events organized by INALCO in the past months are the following:

1. the LACIM 2024 Conference, December 4-5, 2024, on Grammaticalization in the languages of Anatolia, Caucasus, Iran and Mesopotamia (<https://www.inalco.fr/evenements/lacim-2024-grammaticalization-anatolia-caucasus-iran-mesopotamia>, <https://www.lacim.net/post/planning-provisoire-conf%C3%A9rence-internationale-lacim-2024>) was a really succesfull event, in terms of attendance and of quality. Organisational commitee was supervised by Victoria Khurshudyan (Lecturer in Armenian linguistics at Inalco).
2. November 5-6 2024 Anna Leyloyan (lecturer in Art History of the Caucasus and Russia) organised a joint conference in Yerevan, dedicated to the Program of documentation and preservation of Armenian Heritage she is supervising under the Hishatakaran.org project. <https://hishatakaran.org/hy/Af-fishto>. This event was preceded by the Inauguration Symposium named "Shushi, the Pearl of the Caucasus" held at Inalco December 11 and 12 2023 <https://www.inalco.fr/en/news/inauguration-armenian-heritage-documentation-and-preservation-program> (under the auspices of the Fondation Inalco).
3. June 24-25 2024, we had the two-days Conference "Enjeux et répercussions du conflit du Haut-Karabagh : du local au global, approches plurielles" <https://www.inalco.fr/evenements/enjeux-et-repercussions-du-conflit-du-haut-karabagh-du-local-au-global-approches> organized by Claire Mouradian, in collaboration with Nazli Temir-Beylerian, me and Sophie Hohmann.

Anaïd Donabédian

LINKS

BELGIUM

Université catholique de Louvain

Institut orientaliste

Prof. Emmanuel Van Elverdinghe

<https://uclouvain.be/fr/repertoires/emmanuel.vanelverdinghe>

FRANCE

Institut national des langues et civilisations orientales (INALCO)

Prof. Anaïd Donabedian Demopoulos

<http://www.inalco.fr/langue/armenien>

Aix Marseille Université

Faculté des Arts, Lettres, Langues et Sciences humaines

Département d'études moyen-orientales (DEMO)

Prof. Stéphane Cermakian

<https://allsh.univ-amu.fr/DULC-armenien>

GERMANY

Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg

MESROP Arbeitsstelle für Armenische Studien

Orientalisches Institut

https://www.christlicherorient.uni-halle.de/mesrop_arbeitsstelle_fuer_armenis/

ITALY

Alma Mater Studiorum – Università di **Bologna**

Dipartimento di Storia Culture Civiltà

Prof. Anna Sirinian

<https://www.unibo.it/sitoweb/anna.sirinian>

Università di Pisa

Dipartimento di Civiltà e Forme del Sapere

Prof. Alessandro Orengo

<https://unimap.unipi.it/cercapersone/dettaglio.php?ri=4286>.

Sapienza Università di Roma

Dipartimento di Scienze dell'antichità

Prof. Marco Bais

<https://corsidilaurea.uniroma1.it/it/users/marcobaisuniroma1it>

Pontificio Istituto Orientale – Roma

Facoltà di Scienze Ecclesiastiche Orientali

Prof. Marco Bais

<https://orientale.it/it/docenti-e-personale/marco-bais>

Università Ca' Foscari Venezia

Dipartimento di Studi sull'Asia e sull'Africa Mediterranea

Prof. Aldo Ferrari

<https://www.unive.it/data/persone/5591704/curriculum>

SWITZERLAND

Université de Genève

Département d'études méditerranéennes, slaves et orientales

Prof. Valentina Calzolari Bouvier

<https://www.unige.ch/lettres/meslo/unites/armenien/accueil/>

<https://www.facebook.com/Unité-darménien-UNIGE-1021052754590821/>

UNITED KINGDOM

University of Oxford

The Oriental Institute

Calouste Gulbenkian Professorship of Armenian Studies

Prof. Theo Maarten van Lint

<https://www.pmb.ox.ac.uk/fellows-staff/profiles/professor-theo-maarten-van-lint>

VARIA

AI Models for Armenian Morphological Analysis

As part of the ANR DALiH project (Digitizing Armenian Linguistic Heritage), led by Victoria Khurshudyan, we are pleased to announce the development of three AI models for morphological analysis of the Armenian language, covering Classical, Eastern, and Western Armenian.

These models are accessible online for direct use at the following address:
<https://dh.chartes.psl.eu/deucalion/>

Additionally, the models are available as open-source resources, with documentation provided on Zenodo:

Western Armenian: <https://zenodo.org/records/14060082>

Eastern Armenian: <https://zenodo.org/records/14059437>

Classical Armenian: <https://zenodo.org/records/14056139>

The models were trained and evaluated based on Universal Dependencies and are detailed in our article presented at EMNLP 2024: <https://aclanthology.org/2024.nlp4dh-1.42>.

The models demonstrate high versatility in tagging a variety of texts. However, please note that, as with any AI model, errors may occur depending on the text.

We thank the École des Chartes and Calfa for their support in integrating these models into the Deucalion system.

Chahan Vidal-Gorène

Calfa lexical database released in open access on Github

We released our lexical database in Armenian in open access on Github, in order to support any team involved in the creation of language models for Classical and Modern Armenian (or linguistic studies if any).

These raw data are compiled from multiple reference dictionaries, digitized, OCR-processed, standardized and manually proofread by the Calfa Team (2014-2017), with original support from the Calouste Gulbenkian

Foundation and the Ghoukassiantz Brothers Foundation.

The data is shared under a CC BY-NC 4.0 license. You are welcome to contribute by reporting any typos directly on GitHub (and still by email, many thanks to all those who regularly report typos to us). We will obviously continue to enhance the online dictionary, we are still involved in the transformation of our old database system to a new one.

Some links:

- The dictionary: dictionary.calfa.fr
- GitHub repository: <https://github.com/calfa-co/lexical-databases>
- Related paper to cite: <https://aclanthology.org/2020.lrec-1.385/>

Chahan Vidal-Gorène

Email Listserv for Early Modern Armenian Studies

In July 2024 a workshop about early modern book history took place at the Matenadaran, co-sponsored by the AIÉA. The workshop's participants decided that it would be good to create an email listserv devoted to early modern Armenian studies (c. 1500–c. 1800), to give this field of research an extra boost by making it easier to ask each other questions, share resources, and disseminate news.

We announce that the listserv has been set up. Anyone who would like to subscribe can do so by sending an email to EarlyModernArmenianStudies+subscribe@groups.io or by creating an account at <https://groups.io/g/EarlyModernArmenianStudies>

Daniel Ohanian

Transliteration/Romanization for Windows

A new tool has been published to make it easier to produce transliterations on Windows computers. To set it up, you'll want to download Microsoft PowerToys at <https://learn.microsoft.com/en-us/windows/powertoys/>; turn on Quick Accent; and choose "Middle Eastern Romanization."

The characters that Quick Accent is able to produce cover the main romanization systems for Ottoman Turkish, Arabic, Persian, Armenian, Hebrew, Syriac, and other languages of the Middle East. (Incidentally, they can also be used to type in Modern Turkish, for example, without having to switch from an English keyboard to a Turkish one.) The ‘ and ’ symbols are categorized under the period character. If any characters are missing, please write to me at dohanian@ucla.edu, and I'll work to have them added.

Daniel Ohanian

USEFUL LINKS

This section contains a list of links providing access to a wide range of *electronic* resources such as full texts of ancient and modern authors and digitized manuscripts, books and articles. We hope to be able to improve the list with your help.

Manuscripts

The site of the *Goodspeed Manuscript Collection Project* offers a unique digital resource based on the Edgar J. Goodspeed Manuscript Collection, which comprises 68 early Greek, Syriac, Ethiopic, Armenian, Arabic, and Latin manuscripts ranging in date from the 5th to the 19th centuries:

<http://goodspeed.lib.uchicago.edu/>

The website of the *Matenadaran* has a section dedicated to *Digital Resources*, where scholars can find some samples of the digitized manuscripts as well as a digital version of the eleven volumes of the *Mayr C'uc 'ak Hayerēn Jeřagrac'* (Main Catalogue of Armenian Manuscripts) published so far.

<http://www.matenadaran.am/?id=81&lng=3>

In 1949, Kenneth W. Clark led an expedition to the Middle East under the Auspices of the Library of Congress and its partners, to microfilm old manuscripts in various libraries of the Middle East, the largest and most isolated of which was that at *St. Catherine's*. His group evaluated the 3,300 manuscripts held there and chose 1,687 for filming. These manuscripts are now freely available:

<https://www.loc.gov/collections/manuscripts-in-st-catherines-monastery-mount-sinai/about-this-collection/>

The Library of Congress' microfilms of manuscripts from the Greek and Armenian Patriarchates of Jerusalem have been digitized and are available to consult online.

<https://www.loc.gov/collections/greek-and-armenian-patriarchates-of-jerusalem/about-this-collection/>

The *World Digital Library*, a collaborative project of the Library of Congress and UNESCO, includes Armenian manuscripts, published *hmayils*, photographs, early imprints etc.

<https://www.wdl.org/en/>

The Library of Congress has digitized and mounted the papers of President Woodrow Wilson:

<https://www.loc.gov/collections/woodrow-wilson-papers/about-this-collection/>

The *Travel Accounts* of the 17th century Armenian traveler Simeon Lehac'i are preserved at the National Museum in Warsaw and the digitized version can be found here: <https://polona.pl/item/13306353/5/>

An extensive list of digitized Armenian manuscripts of the different collections can be found in *Newsletter 54*, pp. 149-158.

Index of Armenian Manuscripts: Vidal-Gorène, Chahan, Sargsyan, Anush, & Van Elverdinghe, Emmanuel, *Index of Digitized Armenian Manuscripts* (v2.0.0) [Data set], Zenodo, 2022 <https://doi.org/10.5281/zenodo.6894290> is now available online: <https://www.armenian-manuscripts-index.com/> (see above p. 54).

Digital Version of the Catalogue of Armenian Manuscripts of San Lazzaro: <https://catalog.mechitar.org> (see above p. 54)

Textual Databases

The *Leiden Armenian Lexical Textbase* (LALT) is an integrated database of morphologically analyzed Classical Armenian texts and a number of dictionaries and lexical studies (available by subscription only):

<http://www.sd-editions.com/LALT/home.html>

The *American University of Armenia Digital Library of Armenian Literature* offers a large database of ancient and modern Armenian authors:

<http://www.digilib.am/digilib/>

The *Thesaurus indogermanischer Text- und Sprach- materialien* (TITUS) provides text materials from languages that are relevant for Indo-European studies, including old Armenian texts:

<http://titus.uni-frankfurt.de/indexe.htm>

Armenian Poetry Project is a blog edited by Lola Kundakjian that contains Armenian poetic texts and translations in several languages as well as audio documents:

<http://armenian-poetry.blogspot.it/>

ArmenianHouse.org is an electronic library featuring a huge collection of documents on Armenian literature, history, religion and anything else Armenia-related:

<http://www.armenianhouse.org/>

Armenian Rare Books 1512-1800 is a digital collection of the National Library of Armenia in collaboration with the British Library:

<http://greenstone.flib.sci.am/gsdl/cgi-bin/library.cgi?p=about&c=armenian>

An Armenian section is to be found in *Gallica*, the digital library of the Bibliothèque nationale de France:

<http://gallica.bnf.fr/Search?ArianeWireIndex=index&p=1&lang=EN&q=armenien>

HayBook is a website devoted to Armenian digital books and libraries. It gathers many electronic resources on Armenian culture and provides information about Armenian digital libraries:

<http://haybook.wordpress.com/about/>

Grahavak' is a blog with information and links relevant to armenian language, literature, and ancient books, either downloadable or accessible on line:

<http://grahavak.blogspot.it/>

The books and articles of Rouben Galichian are available for free download on the author's website:

www.roubengalichian.com

Armenian E-Bible: Classical Armenian - English Concordance: this site presents the Bible in parallel Classical Armenian (Constantinople 1895, rep. Etchmiadzin in 1997) and English with full concordancing:

http://212.34.228.170/bible_28E/index.htm

Website of the Matenadaran with some of the volumes of the Մատենադարանի հայոց հայության շարք (Armenian Classical Authors) series downloadable:

<http://www.matenadaran.am/?id=83&lng=3>

Nayiri Library of Electronic Armenian Dictionaries is a site with a large number of Armenian dictionaries (Modern and Ancient Armenian, bilingual Armenian dictionaries, explanatory dictionaries in Armenian):

<http://www.nayiri.com>

Armenian Research Academic Repository is a site which includes digitized Armenian books and journals:

<http://www.flib.sci.am/eng/node/2>

A scan of the Oskan Bible can be found here:
<https://www.wdl.org/en/item/18400/view/1/5/>

A website devoted to Armenian history, literature, epos etc. can be found at the following link:
<http://serials.flib.sci.am/openreader/test/index.html>

A bibliography of the fundamental scientific library of NAS RA, of Armenian books, periodicals and catalogues of manuscripts can be found here:
<http://serials.flib.sci.am/matenagitutyun/test/index.html>

Works of Manuk Abelyan, Hrač'ya Ačaryan, Grgor Łap'anc'yan, Step'anos Malxasyanc'...
<http://serials.flib.sci.am/Founders/test/index.html>

Downloadable material on Armenian history and literature can be found in the website of the Institute for Armenian Studies of Yerevan State University:
<http://www.armin.am/>

EANC electronic library provides full view for 104 works by classical Armenian authors. The Library includes only those texts that have been scanned and processed by the EANC team. Due to copyright considerations, the search function in the main corpus does not provide access to the texts in their entirety.
http://www.eanc.net/EANC/library/library.php?interface_language=am

Armenian Genocide Resources at Internet Archive prepared by Dr. Robert Bedrosian. Internet Archive is an important site which he has been adding Armenian material to since 2009:

[https://archive.org/details/ia_armenian_genocide\(mode/2up](https://archive.org/details/ia_armenian_genocide(mode/2up)

Dr. Bedrosian He has added more than 2,000 documents on that site about ancient and medieval Armenian culture, and also Resource Guides to help people find the books. He calls them *clickable syllabuses*. A list of them is [here](#) and the 23 guides, as separate pdf files are [here](#)

Library of Congress - *Armenian Rarities Collection*:
<https://www.loc.gov/collections/armenian-rarities/about-this-collection>

Websites of Armenological Journals

Ազգագրական հանդես
<https://etchmiadzinlibrary.am/images/Magazin/Azghandes.html>

Ararat

https://tert.nla.am/mamul/Ararat_2/Table.html

Արծագանք

<http://tert.nla.am/mamul/Ardzaganq/NLA.html>

Banber Erevani Hamalsarani / Bulletin of Erevan University

<https://etchniadvilibrary.am/images/Magazin/Banbererevan.html>

<https://etchniadvilibrary.am/images/Magazin/Banbererevann.html>

Banber hayagitutyan

<http://www.haygithmnadram.am/journals.php?langid=1>

Banber Matenadarani

<https://tert.nla.am/mamul/Banber-Matenadarani/Table.html>

Bazmavēp

<http://tert.nla.am/mamul/Bazmavep/Table.html>

Եյմացին

<http://tert.nla.am/mamul/ejmiadzin/Table.html>

Études arméniennes contemporaines

<http://eac.revues.org>

Grakanagitan hanes

<http://litinst.sci.am/am/node/41>

Haigazian Armenianological Review <https://www.haigazian.edu.lb/research/publications/armenological-review/>

Հասկ հայագիտական տարեգիրք / Hask Armenianological Review

<https://www.armenianorthodoxchurch.org/en/official-periodical/hask>

Հիմնարար հայագիտություն / Fundamental Armenology

<https://fundamentalarmenology.am/l/Home.html>

Journal of Armenian Studies

<http://naasr.myshopify.com/collections/journal-of-armenian-studies>

Journal of the Society for Armenian Studies (JSAS)

<http://societyforarmenianstudies.com/journal-of-the-society-for-armenian-studies-jsas/>

Լումայ

<https://www.flib.sci.am/journal/luma/Main.html>

<https://tert.nla.am/mamul/luma/Table.html>

Մուրճ, քաղաքական, հասարակական, գրական ամսագիր

<http://tert.nla.am/mamul/Murch-1889/Table.html>

Պատմա-բանասիրական հանդես / *Historical-Philological Journal*

<https://etchmiadzinlibrary.am/images/Magazin/Patmabanasiakan%20handes.html>

Revue des Études Arménientes

http://poj.peeters-leuven.be/content.php?url=journal.php&journal_code=REA

St. Nersess Theological Review

<https://stnersess.edu/resources/st-nersess-theological-review/>

The Armenian Review

<http://www.armenianreview.org/>

**Twelve Armenian Historians | Parallel Classical Armenian-English Key-Word-In-Context Concordance
prepared by the Arak29 team (2022).**

<https://historians.armeniancathedral.org/index.htm>

For more details, see

<https://historians.armeniancathedral.org/about.htm>

Website of Prof. Michael E. Stone: apocryphalstone.com

**The AIEA List of Sigla Used in Referring to Manuscripts
and Manuscript Collections**

https://sites.uclouvain.be/aiea/wp-content/uploads/2021/07/10_List-of-acronyms.pdf

L'Inalco et la Société des Etudes Arméniennes sur youtube

L'équipe de l'Inalco et de la Société des Etudes Arméniennes a créé une chaîne youtube consacrée aux études arméniennes.

<https://www.youtube.com/channel/UCcFJ7PkbzfzPXCQvKqhMIYq>

Mappa Kēōmiwrčean-Marsili (Costantinopoli, 1691) consultabile online
Biblioteca Universitaria di Bologna (BUB, rot. 24)

Il Rotulo 24 del Fondo Marsili della BUB – Biblioteca Universitaria di Bologna, annotato sul *verso* come *Tabula Chorographica Armenica*, è una straordinaria mappa della Chiesa armena rinvenuta nel 1991 nei depositi della Biblioteca durante i lavori preparatori di una mostra cartografica (*Esplorazioni in Biblioteca*, ottobre-novembre 1991).

Realizzata su 16 fogli di carta incollati su tela, la Mappa, caratterizzata da imponenti dimensioni (358 x 120 cm), è costellata da centinaia di disegni colorati ad acquerello e da didascalie in armeno relative a monasteri, chiese, eremi, santuari e luoghi di culto ripartiti secondo le quattro circoscrizioni o catolicosati esistenti all'epoca della sua realizzazione (Ējmiasin, Sis, Van e Ganjasar). Grazie all'accurato studio di Gabriella Uluhogian, che nel 2000 ne pubblicò integralmente il testo insieme alla traduzione italiana, con ampia introduzione storica e note di commento, al manufatto è stata restituita la sua identità e la sua storia (G. Uluhogian, *Un'antica mappa dell'Armenia. Monasteri e santuari dal I al XVII secolo*, Ravenna 2000).

BUB digitale: <https://bub.unibo.it/it/bub-digitale>

I due link per consultare la mappa: [Rotulo 24](#) e [Rotulo 24 - sezioni](#)

Anna Sirinian

NOTE FROM THE TREASURER

Dear AIEA members,

As always, I wish to thank those of you who have paid their membership fees for the years 2024 and 2025: your contributions are vital to the smooth running of the Association.

I take this opportunity to remind everyone that membership fees can be paid at any time, following the instructions below. If you experience any difficulties or have any doubts please feel free to contact me (irene.tinti.82@gmail.com), preferably before making your payment(s). I will be happy to be of assistance.

Irene Tinti
Treasurer

PRACTICAL INFORMATION

At the AIEA General Assembly (Oxford, 11 August 2017), it was decided to offer a 50% reduction in the membership fee for members residing in countries included in the OECD Development Assistance Committee list, e.g. Armenia, Georgia, Egypt, Ukraine, Argentina, Belarus, Lebanon, Turkey, etc. You may check whether your country is on the list via this link: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/oda-eligibility-and-conditions/DAC-List-of-ODA-Recipients-for-reporting-2024-25-flows.pdf>

Membership Fees

You can pay for one year:

- Full members: 25,00 € or 12,50 € (OECD list)
 - Student members: 11,50 € or 5,75 € (OECD list)
 - Associate and Retired members: 20,00 € or 10,00 € (OECD list)

or for five years at a discounted rate:

- Full members: 112,00 € or 56 € (OECD list)
 - Student members: 50,00 € or 25 € (OECD list)
 - Associate and Retired members: 90,00 € or 45 € (OECD list)

Currency Converter: <http://www.xe.com/en/>

Please direct your payment to one of the following bank accounts:

Armenia: (Prof. N. Garibian) Ameriabank, Moskovyan branch, 48 Ave. Mashtots, Yerevan, 0002, Republic of Armenia, Account n. 1570028512180100 (SWIFT/BIC: ARMIAM22); Intermediary bank: Citibank NA, New York (SWIFT/BIC: CITIUS33).

France: (Dr. A. Ouzounian) PAR 57 216 15 C (IBAN FR42 2004 1000 0157 2161 5C02 080; BIC PSSTFRPPPAR); Agnès Ouzounian, 83 rue d'Estienne d'Orves, F-93110 Rosny-sous-Bois, France.

Italy: (Dr I. Tinti) UniCredit Banca, Filiale Rovato Bonomelli, Account n.: 000104600908 (IBAN: IT 54S0200855143000104600908; BIC: UNCRITM1033).

Please be advised that the Belgian account is no longer in use

As an alternative, you can pay through PayPal:

- PayPal account holders can direct their payment to the following email address: irenetinti@libero.it
- Others can request an invoice for the amount they wish to pay by writing to irene.tinti.82@gmail.com.

AIEA Means of Communication

- ❖ AIEA website: <https://aiearmenienenes.org/>
- ❖ AIEA mailing list: aiea@telf.com. Coordinator of the AIEA list: Fr. Garabed (Roland) Telfeyan fr.garabed@telf.com
- ❖ AIEA Newsletter: Editor Marco Bais marbais@hotmail.com
- ❖ Fb: <https://www.facebook.com/AIEAArmenian/>

ACTIVITIES AND PUBLICATIONS OF THE AIEA

1. General Conferences

Leiden	29-31 août 1983
Trier	26-28 septembre 1984
Bruxelles	22-24 septembre 1986
Freiburg	12-16 octobre 1988
Bologne	10-14 octobre 1990
London	1-5 septembre 1993
Louvain-la-Neuve	4-7 septembre 1996
Wien	29 septembre – 1 ^{er} octobre 1999
Würzburg	10-12 octobre 2002
Vitoria-Gasteiz	7-10 septembre 2005
Paris	10-12 septembre 2008
Budapest	6-8 octobre 2011 (30 ^e anniversaire de l'AIEA)
Erevan	9-11 octobre 2014 (Proceedings: http://www.matenadaran.am/ftp/data/Banber-21.pdf)
Oxford	10-12 août 2017
Halle	2-4 septembre 2021
Genève – Lausanne	9-11 janvier 2025

2. Workshops Organized by the AIEA

La place de l'arménien dans les langues indo-européennes
Bruxelles, 21 mars 1985

Chrysostomica and pseudo-chrysostomica
Aarhus, avril 1987

Priorities, Problems and Techniques of Text Editions
Sandbjerg, 16-20 juillet 1989

The Armenian Bible
Heidelberg, 16-19 juillet 1990

The Hellenizing School
Milan, 7-9 septembre 1992

New Approaches to Medieval Armenian Language and Literature
Leyde, 25-27 mars 1993

Translation Techniques
Neuchâtel, 8-10 septembre 1995

La littérature apocryphe en langue arménienne
Genève, 18-20 septembre 1997 (AIEA et AELAC)

Classical Culture in the Oriental Languages: Text and Transmission
Wassenaar, 13-16 mai 1998

Colofoni armeni a confronto
Bologna, 12-13 octobre 2012

Journée d'études en l'honneur de Nina Garsoïan
Paris, Fondation Cino del Duca, 12 avril 2013 (AIEA et Académie
des Inscriptions et Belles-Lettres)

Armenian folklore and mythology
Harvard University, 31 août-1er septembre 2013 (AIEA et SAS)

Գիտելիքները եւ Ուսուցումը Հայաստանում Անանիա Շիրակացուց
Գրիգոր Մագիստրու / *Sciences and Learning in Armenia between
Anania Širakac'i and Grigor Magistros*
Gyumri, Italian Honorary Consulate, 5–6 October 2018

Il viaggio in Armenia dall'Antichità ai nostri giorni
Università di Venezia Ca' Foscari, 29-30 ottobre 2018

«Հայոց Արևելից կողմանք (Արցախ, Ուսիիք). Պատմություն և
մշակույթ» (2019, օգոստոսի 26-27, Գանձասար, Արցախ)
Գիտաժողովի նյութերից

Gandzasar (Artsakh), Matenadaran-Gandzasar, Scientific cultural center,
26–27 August 2019. Proceedings: [here](#).

3. “*Amenian Studies 2000*” Project

3.1 Workshops Organized within the Frame of the “*Amenian Studies 2000*” Project

Armenian Linguistics from a Modern Perspective

Leyde, 31 mars-3 avril 2003

Società, Religione, Pensiero e Scienze in Armenia

Venise, 20-21 octobre 2003

Armenian History: An Interim Report

Lecce, 23-24 octobre 2003

Armenian Art and Architecture

Salzburg, 11-13 avril 2005

La philologie arménienne entre passé et futur: du manuscrit au document digitalisé

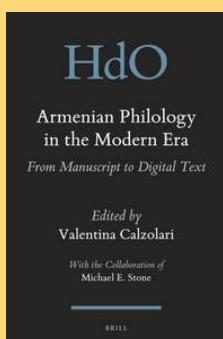
Genève, 5-7 octobre 2006 (d’entente avec la Hebrew University of Jerusalem)

La littérature arménienne

Oxford, 25-27 septembre 2009

Steering Committee of the “Armenian Studies 2000” project: Prof. Valentina Calzolari – Prof. B. Coulie.

3.2 History of Armenian Studies, Sub Series of the *Handbook of Oriental Studies*, Section 8 Uralic and Central Asian Studies (vol. 23/1-7)

The volume *Armenian Philology in the Modern Era: From Manuscript to Digital Text*, published in 2014, was the first of a series sponsored by the *International Association for Armenian Studies (Association Internationale des Études Arméniennes – AIEA)*, in the framework of the “Armenian Studies 2000” project. Launched at the turn of the 20th century, this AIEA project has two chief aims:

1. to present an in-depth state of the art in the main fields of Armenology;
2. to indicate new perspectives and desiderata for further research.

The “Armenian Studies 2000” project is organized so as to produce seven volumes dedicated to the major fields of Armenian Studies:

- *Philology*
- *Linguistics*
- *Literature*
- *History: Ancient and Medieval Eras*
- *History: Modern and Contemporary Eras*
- *Religious and Intellectual history*
- *Art and Architecture*

With this scientific and editorial enterprise, the AIEA committee wishes to foster new methodological approaches and to further interest in Armenian Studies. It is our hope that these volumes will pave the way for new directions and new fields of research. As scholarly reference works, these volumes are addressed not only to an Armenological readership, but also to scholars and students from broader areas of Oriental Studies.

4. Workshops Organized under the Auspices of the AIEA

Les arméniens face à l’Occident et la question de la modernité
Paris, 19-21 juin 1986

Gregorio l’Illuminatore
Lecce, octobre 2001

Conference on Armenian Dialectology
Stepanakert, août 2001 (INALCO)

La diffusion de la pensée et des œuvres néoplatoniciennes dans la tradition arménienne et gréco-syriaque. (L’œuvre de David l’Invincible)
Genève, 27-28 février 2004

Armenian Syntax
Pithiviers, 23-25 mai 2005

Les arts libéraux et les sciences dans l’Arménie ancienne et médiévale
Genève, 8 décembre 2007

Archéologie et patrimoine culturel en Arménie

Rouen, 11-12 mars 2010

Testi greci e tradizione armena

Genova, 21-22 ottobre 2013 (d'entente avec la Sorbonne)

Il viaggio in Armenia dall'antichità ai nostri giorni

Venezia, 29-30 ottobre 2018 (con l'Università Ca' Foscari di Venezia)

Proceedings [here](#).

Armenian Cultural heritage : identification, documentation, handling

Tsaghkunk, (Arménie), 26-28 octobre 2023

Spaces, Landscapes, and Social Lives of the Cross in Medieval Armenia and Georgia

Fribourg, 6-7 novembre 2023

Exploring Literary Horizons: Armenian Textual Trends and Reading Practices in the Early Modern Period

Erevan, 26 juillet 2024

Places of Faith : Sacral Topography in the Pre-Modern Caucasus

Vienne, le 4 octobre 2024

Medieval Armenian Sculpture at the Crossroads of Artistic Traditions

11 octobre 2024 (organisé en ligne)

5. Publications under the Auspices of AIEA or Issued from AIEA Initiatives

1. M. Leroy & F. Mawet (éds.), *La place de l'arménien dans les langues indo-européennes* (Fonds René Draget, Académie Royale de Belgique, Classe des Lettres, Tome III), Leuven: Peeters, 1986.
2. B. Coulie, *Répertoire des catalogues et des bibliothèques de manuscrits arméniens* (Corpus Christianorum. Series Graeca), Turnhout: Brepols, 1992.

3. Ch. Burchard (ed.) *Armenia and the Bible* (University of Pennsylvania Armenian Texts and Studies 12), Atlanta: Scholars Press, 1993.
4. H. Lehmann & J.J.S. Weitenberg (eds.), *Armenian Texts Tasks and Tools* (Acta Jutlandica LXIX:1, Humanities Series 68), Aarhus: Aarhus University Press, 1993.
5. M. Thierry, *Répertoire des monastères arméniens*, Turnhout: Brepols, 1993.
6. R.W. Thomson, *A Bibliography of Classical Armenian Literature to 1500 AD* (Corpus Christianorum), Turnhout: Brepols, 1995.
7. V. Calzolari Bouvier, J.-D. Kaestli & B. Outtier (éds), *Apocryphes arméniens. Transmission, traduction, création, iconographie* (Publications de l’Institut romand des sciences bibliques 1), Lausanne: Editions du Zèbre, 1999.
8. V. Calzolari – J. Barnes (eds.), *L’œuvre de David l’Invincible et la transmission de la pensée grecque dans la tradition arménienne et syriacque* (Commentaria in Aristotelem Armeniaca – Davidis Opera 1) [Pilosophia antiqua 116], Leiden-Boston: Brill 2009.
9. V. Calzolari, ed. (with the collaboration of M.E. Stone), *Armenian Philology in the Modern Era: From Manuscript to Digital Text* (Handbook of Oriental Studies 8, History of Armenian Studies 23/1), Leiden&Boston: Brill, 2014.
10. A. Sirinian – P. Buzi – G. Shurgaia (eds.), *Colofoni armeni a confronto. Le sottoscrizioni dei manoscritti in ambito Armeno e nelle altre tradizioni scrittorie del mondo mediterraneo. Atti Del Colloquio Internazionale Bologna, 12-13 Ottobre 2012* (Orientalia Christiana Analecta 299), Roma: Pontificio Istituto Orientale, 2016.

AIEA is officially registered as a non-profit organization under Dutch law.
Chamber of Commerce, Leiden Reg. N° 447057
Web site: <http://sites.uclouvain.be/aiea/fr/>

Patron Members

Prof. Dickran Kouymjian – Prof. H.J. Lehmann – Prof. B.L. Zekian

President

Prof. Valentina Calzolari
Centre de recherches arménologiques
Université de Genève
22, Boulevard des Philosophes
1205 Genève (Suisse)
valentina.calzolari@unige.ch

Secretary

Prof. Tara Andrews
Department of History
Universität Wien
niversitätsring 1
1010 Wien (Österreich)
tara.andrews@univie.ac.at

Treasurer

Dr. Irene Tinti
ERC Project ArmEn
Department SAGAS
University of Florence
irene.tinti@unifi.it
irene.tinti.82@gmail.com

Editor of the Newsletter

Prof. Marco Bais
Sapienza Università di Roma
Piazzale A. Moro, 5
I-00185 Roma
marco.bais@uniroma1.it

Members at large

Prof. Marco Bais, Roma – Dr. Emilio Bonfiglio, Hamburg – Prof. Nazénie Garibian, Erevan – Prof. Robin Meyer, Lausanne

Nominating Committee

Prof. A. Sirinian
Prof. C. Cox

Coordinator of the AIEA mailing list

fr. Garabed (Roland) Telfeyan fr.garabed@telf.com
AIEA mailing list: aiea@telf.com

Honorary President

Prof. M.E. Stone

Founding Secretary and

Former President

Prof. Jos J. Weitenberg †

Honorary Member

Prof. Chris Burchard †

Deceased Patron Members: Prof. Dr. J. **Abfalq**; Prof. Dr. J. **Asmussen**; Prof. Dr. Sir H. **Bailey**; Prof. Ac. V. **Barkhudaryan**; H. G. Archbishop N. **Bogharian**; Prof. Dr. G. **Bolognesi**; Prof. Dr. G. **Djahoukian**; Prof. Dr. N. G. **Garsoian**; Prof. Dr. M. **Leroy**; Prof. Dr. S. **Lyonnet** s.j.; Prof. Dr. S. **Der Nersessian**; Prof. Dr. G. **Sarkissian**; Dr. J.-M. **Thierry**; Prof. R.W. **Thomson**; Prof. G. **Ulughogian**.